

jaar 2008 09 verslag

Kinderrechtencommissariaat

Foto: DOP Renaat Lambrechts.

Welke vragen en klachten krijgt het Kinderrechtencommissariaat? [Welke acties onderneemt het Kinderrechtencommissariaat?](#)
[Welke gaten zijn er nog in de regelgeving?](#) Wat moet er veranderen voor kinderen en jongeren in Vlaanderen?

jaarverslag 2008/09

Kinderrechten zijn en blijven onvoorwaardelijk

Horen er bij kinderrechten ook plichten? Zijn de kinderrechten in ons land onder-
tussen niet stilaan gerealiseerd? Loopt er nog wel iemand warm voor het kinder-
rechtenverhaal? Enkele misverstanden over kinderrechten.

De slogan 'geen rechten zonder plichten' is een misvatting van het begrip mensen-
rechten. Die zijn onvoorwaardelijk. Kinderrechten zijn er dus niet alleen voor 'brave',
goede of verantwoordelijke kinderen en jongeren. Een kind hoeft niet eerst een
bepaalde verantwoordelijkheid op te nemen voor het rechten krijgt. Een kind heeft
kinderrechten omdat het kind is. Daarvoor hoeft een kind niets te bewijzen.

En zijn de kinderrechten in ons land zo goed als gerealiseerd? Helemaal niet. Het
bewijs vindt u op de volgende bladzijden: elk jaar blijven er zo'n duizend meldingen
binnenkomen bij de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat. Elke
dag krijgen we nieuwe signalen van organisaties, administraties en actiegroepen
in het veld. Vanuit kinderrechtenperspectief kan de leefsituatie van kinderen en
jongeren in Vlaanderen nog altijd beter. Daarvoor is regelgeving nodig, correcte
toepassing van die regelgeving en een kindvriendelijke mentaliteit.

2009 is een belangrijk jaar voor de kinderrechten. Internationaal vieren we op 20
november de twintigste verjaardag van het kinderrechtenverdrag. Die dag zetten we
extra in de verf wat ons allemaal bindt: een blijvende vraag en oproep om alle
kinderen en jongeren hier en nu te benaderen met respect voor hun menswaardig-
heid. Ook 'hangjongeren' of jongeren op wachtlijsten.

Het Verdrag is meerderjarig. Het decreet voor de oprichting van het Kinderrech-
tencommissariaat viert dit jaar zijn twaalfde verjaardag. Als kinderrechtencom-
missaris mag ik het Kinderrechtencommissariaat de volgende zes jaar door zijn
puberteit loodsen. De periode van 12 tot 18 jaar waarin ontwikkelingspsycholo-
gen nogal wat identiteitscrisissen en negativisme signaleren.

Ik denk dat dat risico voor het Kinderrechtencommissariaat klein is, dankzij de
stevige fundamenten waar mijn voorgangster Ankie Vandekerckhove en haar
team de eerste elf jaar voor zorgden.

En ook het laatste jaar zat het Kinderrechtencommissariaat niet stil. Dat laat dit
jaarverslag duidelijk zien. Het is niet alleen een stand van zaken, maar ook een
uitdrukkelijke uitnodiging tot beleidsverantwoordelijken en actoren in het mid-
denveld.

Het is maar in dialoog met het Vlaams Parlement dat het Kinderrechtencommis-
sariaat de volgende jaren zijn kernopdracht ten gronde kan vervullen: in onze
samenleving pijnpunten blootleggen over het leven en soms overleven van kinderen
en jongeren, achterliggende structuren onderzoeken, en aanbevelingen formuleren
om de maatschappelijke en juridische positie van kinderen en jongeren te ver-
sterken.

Bruno Vanobbergen
kinderrechtencommissaris

Inhoud

Hoofdstuk 1	Het Kinderrechtencommissariaat	13
1.	Opdracht	14
1.1.	Advies	15
1.2.	Ombudswerk	15
1.3.	Communicatie	15
2.	Doelgroepen	16
2.1.	Beleidsmakers	16
2.2.	Minderjarigen	16
2.3.	Volwassenen	16
3.	Medewerkers en middelen	18
3.1.	Medewerkers	18
3.2.	Financiële middelen	19
3.3.	Samenwerking met het Algemeen Secretariaat	19

Inhoud

Hoofdstuk 2	Ombudswerk	21
1.	De ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat	22
1.1.	Ombudsdienst onderzoekt, bemiddelt, verwijst door en adviseert	22
1.2.	Welke meldingen leiden tot een onderzoek?	22
1.3.	Toetsingskader bij het onderzoek van klachten	23
1.4.	De beoordeling van klachten	24
2.	Het ombudswerk in cijfers	26
2.1.	Hoeveel meldingen?	26
2.2.	Wie neemt contact op met het Kinderrechtencommissariaat?	27
2.3.	Hoe nemen melders contact op?	28
2.4.	Welke thema's worden aangemeld?	28
2.5.	Hoe worden vragen en klachten behandeld?	29
2.6.	Naar wie werd doorverwezen?	31
3.	De directe leefomgeving van kinderen en jongeren: het gezin	32
3.1.	Scheiding	32
3.2.	Opvoeding	42
3.3.	Afstamming	46
4.	Kinderen en jongeren in het onderwijs	49
4.1.	Sancties	51
4.2.	Bejegening door leerkrachten	54
4.3.	Formele regels en informele afspraken	56
4.4.	Pesten	57
4.5.	School- en studiekeuze	58
4.6.	Leerlingenbegeleiding	59
4.7.	Schoolresultaten	60
4.8.	Geïntegreerd onderwijs – inclusief onderwijs – buitengewoon onderwijs	62
4.9.	Het inschrijvingsrecht	62
4.10.	Leerlingenvervoer	63
4.11.	Thuisonderwijs	64
5.	Kinderen en jongeren in zorg- en hulpverlening	67
5.1.	Bijzondere jeugdzorg	67
5.2.	Basisvoorzieningen en welzijnswerk	75
5.3.	Gezondheidszorg	76
5.4.	Gehandicaptenzorg	78

Inhoud

6.	De ruimere omgeving van kinderen en jongeren	80
6.1.	Vrijtijdsactiviteiten	80
6.2.	Relaties en seksualiteit	86
6.3.	Media	87
6.4.	Arbeid	88
6.5.	Verkeer en mobiliteit	89
6.6.	Drugs en alcohol	90
6.7.	Huisvesting	90
6.8.	Milieu	90
7.	Kinderen en jongeren in een precare verblijfssituatie	92
7.1.	Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen	92
7.2.	Minderjarigen in de asielprocedure	94
7.3.	Minderjarigen als erkend vluchteling	94
7.4.	Minderjarigen in de illegaliteit	95
8.	Minderjarigen en justitie	98
8.1.	Optreden door politie	98
8.2.	Bescherming van minderjarige slachtoffers van delicten	100

Inhoud

Hoofdstuk 3	Communicatie	103
1.	Kinderrechten bekendmaken	104
1.1.	Het Kinderrechtenverdrag op kinder- en jongerenmaat	104
1.2.	Kinderrechtennieuws op jongerenmaat: Jongerenjaarkrant 2008	104
1.3.	Organisaties en instanties maken 20e verjaardag Kinderrechtenverdrag zichtbaar	105
2.	Ombudsdienst Kinderrechtencommissariaat bekendmaken	107
2.1.	Bij kinderen en jongeren	107
2.2.	Bij volwassenen die professioneel in contact komen met minderjarigen	109
3.	Sensibiliseren rond participatierechten in de basisschool	110
3.1.	Schoolparticipatieproject	110
3.2.	Update en herdruk methodiekenmap 'Oprechte Deelneming'	110
4.	Op tournee met infostands	112
4.1.	Op studiedagen en events	112
4.2.	In het Kinderrechtendorp	112
5.	Standpunten van het Kinderrechtencommissariaat in de media	116
5.1.	Doelgroepmedia	116
5.2.	Nieuwsmedia	116
6.	Interactief informatiekanaal: website kinderrechten.be	120
6.1.	Updates	120
6.2.	Bezoekgegevens	120

Inhoud

Hoofdstuk 4	Advies	121
4.1.	Organiseer meer inclusief onderwijs door een decretaal leerzorgkader	122
4.2.	Leerlingenstatuut uitwerken en decretaal verankeren	123
4.3.	Participatie op school structureel uitbouwen	124
4.4.	Effectief beleid nodig rond pesten op school	124
4.5.	Kwalitatieve kinderopvang moet basisvoorziening worden	125
4.6.	Extra inspanningen nodig voor gezinnen met een armoederisico	125
4.7.	Collectieve schuldenregeling moet voorzien in garanties voor kinderen	126
4.8.	Meer aandacht voor de rechtspositie van jongeren op sociaal vlak	127
4.9.	Meer oog voor het welzijn van kinderen bij scheiding	128
4.10.	Discreet bevallen voorwaardelijk mogelijk maken	129
4.11.	Wetgeving interlandelijke adoptie niet wijzigen	130
4.12.	Decreet rechtspositie jeugdhulp breder bekendmaken	131
4.13.	Luisteren naar minderjarige patiënten	131
4.14.	Garandeer minderjarigen privacy bij medische zorg	132
4.15.	Bouw een volwaardige rechtsbescherming uit voor minderjarigen	133
4.16.	Beleid rond kindermishandeling moet bruggen slaan tussen onderzoek, justitie en hulpverlening	134
4.17.	Bescherming bij parentale ontvoering onafhankelijk maken van verblijfsrecht	135
4.18.	Creëer 'ruimte' voor sport en spel	135
4.19.	Ruimtebeleid systematisch toetsen op impact voor minderjarigen	136
4.20.	Implementeer het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap	137
4.21.	Kinderen als kind meer aandacht geven in asielbeleid	137
4.22.	Opsluiten van minderjarigen mag slechts een laatste oplossing zijn	139
4.23.	Geef minderjarige verdachten een kindspecifieke aanpak	140
4.24.	Mediabeleid moet minderjarigen emanciperen en beschermen	140
4.25.	Verruim het Kinderrechtenverdrag met individueel klachtrecht	141

Inhoud

Hoofdstuk 5	Conclusies en aanbevelingen	143
1.	Recht op respect in opvoeding en gezin	144
2.	Rechten op en in onderwijs	146
3.	Recht op informatie	148
4.	Recht op gezondheid(szorg)	149
5.	Recht op opvang en hulp	150
6.	Recht op bescherming tegen geweld	152
7.	Rechten in de media	153
8.	Recht op ontspanning	154
9.	Recht op jeugdrecht	155
10.	Recht op een passende levensstandaard	156
11.	Recht op beleidsaandacht	157

Inhoud

Bijlagen	159
Bijlage 1	
Verdrag inzake de Rechten van het Kind aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989	160
Bijlage 2	
Decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris	184
Decreet van 31 januari 2003 houdende wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris en van het decreet van 7 juli 1998 houdende instelling van de Vlaamse Ombudsdienst	187
Uittreksel van decreet van 15 juli 2005 houdende de wijziging van diverse decreten, wat het statuut van de mandaathouders in de aan het Vlaams Parlement verbonden instellingen betreft	188
Bijlage 3	
Media-output (september 2008 tot en met augustus 2009)	192
Bijlage 4	
Studiedagen, congressen en representaties (september 2008 tot en met augustus 2009)	200
Bijlage 5	
Doorverwijzingen per dienst	206

1.	Opdracht	14
1.1.	Advies	15
1.2.	Ombudswerk	15
1.3.	Communicatie	15
2.	Doelgroepen	16
2.1.	Beleidsmakers	16
2.2.	Minderjarigen	16
2.3.	Volwassenen	16
3.	Medewerkers en middelen	18
3.1.	Medewerkers	18
3.2.	Financiële middelen	19
3.3.	Samenwerking met het Algemeen Secretariaat	19

Hoofdstuk

Kinderrechten commissariaat

1 Opdracht

Het kinderrechtencommissariaat is een officiële en onafhankelijke instantie van het Vlaams Parlement en verdedigt de rechten en belangen van minderjarigen.

Missie

Het Kinderrechtencommissariaat wil de maatschappelijke en juridische positie van minderjarigen in Vlaanderen versterken. Het waakt over de verdere uitvoering van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, en onderneemt actie om die te stimuleren. Het pleit voor welzijnsbevorderende leefomstandigheden voor kinderen en jongeren.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is de leidraad. Voor het Comité voor de Rechten van het Kind vloeit de oprichting van onafhankelijke kinderrechteninstanties logisch voort uit de verplichtingen van het Verdrag.¹ Het oprichtingsdecreet² van het Kinderrechtencommissariaat zet die opdracht in de praktijk om in advies en onderzoek, ombudswerk en communicatie. Het Kinderrechtencommissariaat stelt deze criteria voorop:³

- Het geloof in de competentie van minderjarigen als volwaardige actoren in de samenleving.
- Het evenwicht tussen de drie soorten rechten: protectie-, provisie- en participatierechten. Rechtspromotie en -bescherming gaat over alle kinderrechten.
- De emancipatorische uitvoering van het Verdrag: rechten hebben én rechten uitoefenen. De minderjarige moet zijn rechten zelf kunnen beleven, uitoefenen en afdwingen.
- De gerichtheid op verandering en impact: verbetering van de maatschappelijke en de juridische positie van de minderjarige.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is niet alleen een juridisch instrument, maar ook de leidraad voor de verhoudingen tussen volwassenen en minderjarigen. Daarin is wederzijds respect het sleutelwoord.

Het Kinderrechtencommissariaat waakt erover dat de nodige instrumenten, kanalen en voorzieningen uitgebouwd worden en kwalitatief werk blijven leveren. Het Kinderrechtencommissariaat wil attitudes beïnvloeden en voert acties waarvoor minderjarigen zelf vat krijgen op hun leven en op de samenleving.

Rechtspromotie en -bescherming gaat over alle kinderrechten.

¹ Comité voor de Rechten van het Kind, General Comment no. 2 (2002) "The role of independent human rights institutions in the protection and promotion of the rights of the child": "Independent national human rights institutions are an important mechanism to promote and ensure the implementation of the Convention, and the Committee on the Rights of the Child considers the establishment of such bodies to fall within the commitment made by States parties." Zie www2.ohchr.org/english/bodies/crc/.

² Decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van het Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van kinderrechtencommissaris, B.S. 7 oktober 1997. Decreet van 31 januari 2003 houdende wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van kinderrechtencommissaris en van het decreet van 7 juli 1998 houdende instelling van de Vlaamse Ombudsdienst, B.S. 13 februari 2003. Decreet van 6 juli 2005 houdende wijziging van diverse decreten, wat het statuut van de mandaathouders in de aan het Vlaams Parlement verbonden instellingen betreft, B.S. 9 september 2005.

Zie voor de tekst van de drie decreten de bijlagen bij dit jaarverslag of www.kinderrechten.be.

³ Zie voor een uitgebreide omschrijving van de werkingscriteria van het Kinderrechtencommissariaat: KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2002-2003*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2003, p. 17-18.

1.1. Advies

De adviezen van het Kinderrechtencommissariaat verduidelijken de rechten en belangen van minderjarigen en stellen verbeteringen en aanvullingen voor bij de regelgeving. Het ombudswerk initieert en onderbouwt die adviezen. Ze worden gestaafd met onderzoeksmateriaal. Daarvoor zet het Kinderrechtencommissariaat kleinere onderzoeksprojecten op of verzamelt en verwerkt het onderzoeksgegevens van andere organisaties.

Het Kinderrechtencommissariaat formuleert adviezen, al of niet op vraag van parlementsleden. De adviesverlening kan gelinkt zijn aan voorstellen en ontwerpen van decreten, wetsvoorstellen en -ontwerpen of verzoekschriften. Een advies is doorgaans schriftelijk, maar kan ook een uiteenzetting op een hoorzitting of een standpuntbepaling zijn. In een beleidsdossier staan meerdere adviezen rond één centraal thema.

1.2. Ombudswerk

Minderjarigen en volwassenen kunnen bij de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat terecht met vragen en klachten over kinderrechten en schendingen ervan. Het Kinderrechtencommissariaat geeft advies of informatie, verwijst door of bemiddelt. Het werkt complementair met instanties voor dienst- en hulpverlening aan minderjarigen.

De klachten geven het Kinderrechtencommissariaat zicht op de leefomstandigheden van minderjarigen, en geven aan waar structurele veranderingen wenselijk of nodig zijn. Ze laten ook zien over welke situaties en problemen er een tekort is aan kennis of onderzoeksmateriaal. Soms is dat voor het Kinderrechtencommissariaat de aanleiding om – vaak na raadpleging van het veld en van ervaringsdeskundigen – een beleidsdossier of een advies op te maken.

De klachten geven het Kinderrechtencommissariaat zicht op de leefomstandigheden van minderjarigen, en geven aan waar structurele veranderingen wenselijk of nodig zijn.

1.3. Communicatie

Het Kinderrechtencommissariaat maakt zijn dienstverlening, zijn standpunten en het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind bekend bij een ruim publiek. Het informeert en sensibiliseert via verschillende informatieproducten en informatiekanalen, evenementen en campagnes.

2 Doelgroepen

Het Kinderrechtencommissariaat informeert en adviseert het Vlaams Parlement over de rechten, noden en belangen van kinderen.

2.1. Beleidsmakers

2.1.1. Vlaams Parlement

Het Kinderrechtencommissariaat informeert en adviseert het Vlaams Parlement over de rechten, noden en belangen van kinderen. Het wijst ook op de mogelijke vertaling daarvan naar Vlaamse regelgeving. Het toetst beleidsinitiatieven zoals ontwerpen en voorstellen van decreet aan het Kinderrechtenverdrag.

2.1.2. Andere beleidsmakers

Het Kinderrechtencommissariaat kan ook de Vlaamse regering, administraties en agentschappen adviseren om kinderrechtenconforme regelgeving op te maken en uit te voeren. Omdat het Kinderrechtenverdrag en de leefwereld of leefomstandigheden van kinderen de logica van de bevoegdheidsverdelingen niet altijd volgen, gaat het Kinderrechtencommissariaat ook in op adviesvragen van de federale regering of het federale parlement. Soms richt het Kinderrechtencommissariaat zich naar internationale of buitenlandse overheden.

2.2. Minderjarigen

Het Kinderrechtencommissariaat informeert minderjarigen over hun rechten en mogelijkheden en hun positie in de samenleving. Het informeert minderjarigen ook over zijn ombudsdienstverlening.

Het Kinderrechtencommissariaat verzamelt informatie over minderjarigen, en vooral via zijn ombudswerk ook bij minderjarigen. Het geeft hun bezorgdheden en verwachtingen door aan het beleid, naast andere bezorgdheden die beleidsmatig of op basis van het Kinderrechtenverdrag van belang zijn.

2.3. Volwassenen

Het Kinderrechtencommissariaat richt zich ook naar volwassenen. Hun steun en medewerking is nodig om kinderrechten in de praktijk om te zetten.

2.3.1. Professionals

Het Kinderrechtencommissariaat bouwt contacten uit met volwassenen die beroepshalve in contact komen met kinderen en jongeren. Die professionals werken bijvoorbeeld op scholen, in de hulpverlening of het jeugdwerk. Waar dat mogelijk en zinvol is, werkt het Kinderrechtencommissariaat structureel samen met organisaties en instanties.

2.3.2. Niet-professionals

Het Kinderrechtencommissariaat richt zich ook naar volwassenen die voor minderjarigen belangrijk zijn, maar geen professionele band met ze hebben. Ouders zijn hier de belangrijkste doelgroep.

Hun steun en medewerking is nodig om kinderrechten in de praktijk om te zetten.

2.3.3. Publieke opinie

Om een maatschappelijk draagvlak te creëren voor kinderrechten, richt het Kinderrechtencommissariaat zich ook naar 'de publieke opinie'. Het debat over kinderrechten moet ook gevoerd worden voor het grote publiek, rechtstreeks via gerichte representatie, of indirect via media, internet en andere kanalen.

Het debat over kinderrechten moet ook gevoerd worden voor het grote publiek,

3 Medewerkers en middelen

3.1. Medewerkers

Aan het hoofd van het Kinderrechtencommissariaat staat de kinderrechtencommissaris. Het multidisciplinaire team bestaat uit twaalf medewerkers (in totaal 10,7 voltijdse banen).

Naam	Functie
Ankie Vandekerckhove	kinderrechtencommissaris tot 31 mei 2009
Bruno Vanobbergen	kinderrechtencommissaris sinds 2 juni 2009
Leen Ackaert	Advies en onderzoek
Hilde Cnudde	Communicatie, media en campagnes
Lieven De Rycke	Advies en onderzoek
Silke Heiden	Ombudswerk
Mie Jacobs	Advies
Peter Minten	Communicatie, media en campagnes
Isabel Moerman	Secretariaat
Inge Schoevaerts	Ombudswerk
Maureen Van Canneyt	Secretariaat Ombudswerk
Dominique van den Akker	Ombudswerk
Els Van Hemelrijck	Personeel en financiën

Het mandaat van de eerste kinderrechtencommissaris liep af op 31 mei 2009. Op 2 juni 2009 legde Bruno Vanobbergen de eed af als tweede Vlaamse kinderrechtencommissaris. Hij start een mandaat van zes jaar dat één keer verlengbaar is.

Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen en zijn team. Het team zal na de indiensttreding van Marjan Rom op 3 november 2009 dertien medewerkers tellen. (Foto: Koen Broos)

3.2. Financiële middelen

Elk jaar dient het Kinderrechtencommissariaat een begroting in bij het Bureau van het Vlaams Parlement. Deze budgetvraag is gebaseerd op de cijfers van de meerjarenbegroting en bevat terugkerende kosten en een kostenraming voor de geplande activiteiten en projecten voor het komende jaar.

Het Rekenhof controleerde de Rekening 2008 waarna de plenaire Vergadering van het Vlaams Parlement ze goedkeurde op 28 september 2009.⁴

De begroting voor het werkjaar 2009 bedraagt 1.570.978,34 euro en werd door de Plenaire Vergadering goedgekeurd op 18 december 2008.⁵

Het Kinderrechtencommissariaat werkt met het boekhoudsysteem SAP van het Vlaams Parlement. Dat maakt toezicht door het Vlaams Parlement mogelijk, zowel vooraf als achteraf. Bij de besteding van de middelen respecteert het Kinderrechtencommissariaat de procedures voor offertes en uitbesteding van overheidsopdrachten.

3.3. Samenwerking met Algemeen Secretariaat

Als paraparlementaire instelling werkt het Kinderrechtencommissariaat vanuit het Huis van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers. De samenwerking met alle ondersteunende diensten van het Algemeen Secretariaat verloopt volgens een samenwerkingsprotocol. Dat protocol gaat over de dienstverlening voor personeelsbeleid, financiën, informatica, algemene logistiek, huisvesting en de daaraan verbonden lasten. Het Kinderrechtencommissariaat betaalde tot dit jaar een forfaitaire vergoeding (24.800 euro).

Er is structureel overleg tussen alle paraparlementaire instellingen (het Kinderrechtencommissariaat, de Vlaamse Ombudsdienst, het Instituut Samenleving & Technologie en het Vlaams Vredesinstituut) en de griffier van het Vlaams Parlement.

⁴ Zie *Parl. St.*, VI. Parl. 2008-2009, nr. 46 – A/1 en Handelingen 2009 – 2010, nr. 1.

⁵ Zie *Parl. St.*, VI. Parl. 2008-2009, nr 46/1 en Handelingen nr. 21

1.	De ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat	22
2.	Het ombudswerk in cijfers	26
3.	De directe leefomgeving van kinderen en jongeren: het gezin	32
4.	Kinderen en jongeren in het onderwijs	49
5.	Kinderen en jongeren in zorg- en hulpverlening	67
6.	De ruimere omgeving van kinderen en jongeren	80
7.	Kinderen en jongeren in een preciaire verblijfsituatie	92
8.	Minderjarigen en justitie	98

Hoofdstuk

2 Ombudswerk

1 de ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat

1.1. Ombudsdienst onderzoekt, bemiddelt, verwijst door en adviseert

Ombudswerk helpt een oplossing te vinden voor problemen die niet opgelost geraken via de gewone administratieve of juridische weg. Elke minderjarige¹ kan bij het Kinderrechtencommissariaat terecht als hij vindt dat hij onbillijk behandeld is door een beslissing van een overheid² of door een handeling van een personeelslid van die overheid. De ombudsdienst onderzoekt als onpartijdige instantie deze klachten.³

In dat klachtenonderzoek verdedigt de ombudsdienst de belangen van minderjarigen en kijkt hij na of minderjarigen behoorlijk behandeld werden. Bij problemen probeert het Kinderrechtencommissariaat in de eerste plaats te bemiddelen. Het kan ook doorverwijzen of adviseren.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft niet de mogelijkheid om overheden, diensten of organisaties te dwingen beslissingen over minderjarigen te herzien of te verbeteren. Wel is het de taak van de ombudsdienst om ze te overtuigen zelf deze stappen in het belang van de minderjarige te zetten.

Als een onderzoek knelpunten vaststelt in de wet- of regelgeving, kan dat leiden tot een advies aan de bevoegde overheid. Het Kinderrechtencommissariaat kan ook schrijnende toestanden in de bejegening van minderjarigen door ambtenaren of medewerkers van diensten of organisaties melden met de vraag om ertegen op te treden. Dat advies is een belangrijk instrument om overheden, diensten en organisaties de mogelijkheid te bieden hun werking voor minderjarigen te verbeteren.

Het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat beperkt zich niet tot deze 'klassieke' invulling van het begrip ombudswerk. Meldingen bij het Kinderrechtencommissariaat zijn niet altijd klachten over een 'overheid', maar gaan ook over mogelijke schendingen van kinderrechten in de relatie van minderjarigen met mensen uit hun directe omgeving zoals ouders, familie, vrienden of burens. Deze meldingen worden ook tot het ombudswerk gerekend als ze te maken hebben met een kinderrechtenthema. In het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat is er dus niet altijd een 'overheid' om tegen te reageren, of niet altijd een dienstverlening om te onderzoeken of aan te klagen, terwijl er wel sprake kan zijn van een schending van de rechten van een kind.

Naast klachten krijgt het Kinderrechtencommissariaat veel vragen naar advies in probleemsituaties of rond wettelijke bepalingen over minderjarigen. Ook dit behoort tot de dienstverlening van het Kinderrechtencommissariaat.

1.2. Welke meldingen leiden tot een onderzoek?

Een melding is een klacht of een vraag. Het onderscheid is niet altijd meteen duidelijk. Achter een vraag kan een klacht verscholen zitten. De eerste stap is dus altijd de melding te verhelderen voor er een gewicht aan te geven.

¹ Of elke andere persoon die in naam van de minderjarige wil opkomen voor de belangen van de minderjarige.

² Of een door de overheid erkende dienst, instelling of organisatie.

³ Zie artikel 6 en 10 van het decreet van 15 juli 1997 houdende de oprichting van het Kinderrechtencommissariaat en de instelling van het ambt van kinderrechtencommissaris. Zie de bijlagen bij dit jaarverslag voor de tekst van dit decreet.

Als een onderzoek knelpunten vaststelt in de wet- of regelgeving, kan dat leiden tot een advies aan de bevoegde overheid.

Kan de melding als klacht beschouwd worden, dan bekijkt de ombudsmedewerker of ze in aanmerking komt voor onderzoek.

Om een onderzoek te starten moet voldaan zijn aan verschillende voorwaarden:

- Het Kinderrechtencommissariaat moet bevoegd zijn voor de gemelde materie en regio.
- De hoedanigheid van de melder moet gekend zijn.
- Waar mogelijk is er een mandaat van de minderjarige om actief tussenbeide te komen.
- De klacht is niet het gevolg van een rechterlijke uitspraak.
- Er loopt geen gerechtelijke of administratieve procedure.
- Het onderzoek is in het belang van de minderjarige.
- De klachtenbehandeling op het eerstelijnsniveau bestaat niet of is uitgeput.
- De klacht heeft geen betrekking op private personen.

Alle andere meldingen leiden tot een doorverwijzing, al of niet samen met een advies. Belangrijk is dat de minderjarige rechtstreeks of onrechtstreeks geholpen wordt en dat het gemelde probleem een oplossing krijgt. Of dat nu gebeurt met een eigenlijk klachtenonderzoek, een bemiddeling, een advies of een doorverwijzing. Elke melding – van welke aard ook – moet een gepast en deskundig antwoord krijgen.

In sommige eerstelijnsklachten en vragen om advies zit belangrijke informatie die na analyse nuttig blijkt om de dienstverlening van overheden, diensten en organisaties te verbeteren. Ook die meldingen kunnen wijzen op knelpunten om bij de bevoegde overheid aan te kaarten.

Belangrijk is dat de minderjarige rechtstreeks of onrechtstreeks geholpen wordt en dat het gemelde probleem een oplossing krijgt. Ook die meldingen kunnen wijzen op knelpunten om bij de bevoegde overheid aan te kaarten.

1.3. Toetsingskader bij het onderzoek van klachten

In het onderzoek van klachten wordt nagegaan of er kinderrechten geschonden zijn. Daarvoor is een toetsingskader nodig. De ombudsdienst hanteert in de eerste plaats het wettelijke kader. Daarnaast bestaan er algemeen aanvaarde normen⁴ die te maken hebben met behoorlijkheid en zorgvuldigheid van de dienstverlening door overheden, diensten en organisaties.

• Het Kinderrechtenverdrag

Het Kinderrechtenverdrag is de basisnorm waaraan alle klachten getoetst worden. Het Verdrag geeft minderjarigen specifieke rechten die niet altijd vertaald zijn in Vlaamse of federale regelgeving. Bovendien verbindt het Verdrag de staat ertoe om de rechten van kinderen op alle domeinen toe te passen.

• Het belang van het kind

Elke beslissing over een minderjarige of elke ingreep in zijn persoonlijke leef sfeer moet genomen worden in het belang van het kind.⁵ Dit artikel van het Verdrag is zo essentieel in de behandeling van klachten dat het als afzonderlijke toetssteen gehanteerd wordt.

⁴ Deze normen werden vastgelegd in het samenwerkingsverband POOL (Permanent Overleg Ombudsliden) en van ENOC (European Network of Ombudsman for Children).

⁵ Artikel 3 van het Kinderrechtenverdrag

- **De Vlaamse en federale regelgeving**

Het optreden van een overheid, dienst, instelling of organisatie moet altijd in overeenstemming zijn met de decretale of wettelijke verplichtingen die opgelegd zijn in Vlaamse of federale regelgeving.

- **De algemene beginselen van behoorlijk bestuur**

De algemene beginselen van behoorlijk bestuur bundelen criteria die verder gaan dan wetten of decreten. Het zijn criteria om het optreden van een overheid mee te beoordelen:

- Motiveringsbeginsel: een overheid moet elke beslissing op een afdoende manier motiveren.
- Gelijkheids- en onpartijdigheidsbeginsel: gelijke situaties moeten op een gelijke en onpartijdige manier behandeld worden.
- Rechtszekerheidsbeginsel: er moet duidelijkheid en zekerheid zijn over de geldende rechtsnormen.
- Vertrouwensbeginsel: de gewekte verwachtingen moeten ingelost kunnen worden en de overheid moet consequent handelen.
- Redelijkheidsbeginsel: de belangen van de betrokken minderjarige moeten duidelijk afgewogen worden voor er een beslissing genomen wordt. Bovendien moet het eindresultaat van een beslissing redelijk zijn. Als het om een sanctie gaat, moet die in verhouding staan tot de gesanctioneerde feiten.

- **Zorgvuldigheidsnormen**

Naast normen over behoorlijk bestuur zijn er normen die beoordelen hoe zorgvuldig overheden, diensten en organisaties met minderjarigen omgaan. Minderjarigen hebben bij dienstverlening recht op:

- Correcte bejegening in de contacten.
- Kwalitatieve dienstverlening.
- Degelijke communicatie en een antwoord op hun vragen en klachten.
- Vlot bereikbare dienstverlening: ruimtelijke nabijheid, handige openingstijden, toegankelijke gebouwen.
- Doeltreffende informatie die begrijpelijk, juist en volledig is en die de minderjarige ook bereikt.
- Goede, nauwkeurige en deskundige behandeling van de vraag of klacht.
- Zorgvuldige interne klachtenbehandeling als die voorhanden is.
- Redelijke behandelingstermijn van de vraag of klacht.
- Goede en efficiënte communicatie tussen verschillende diensten.
- Respect voor de persoonlijke levenssfeer.

1.4. De beoordeling van klachten

Na de behandeling van een klacht volgt er een eindoordeel. Dat wordt aan alle betrokkenen meegedeeld.

Een onderzochte klacht kan drie soorten eindoordelen krijgen:

Gegronnd

Er werd een schending vastgesteld van één of verschillende ombudsnormen.

Ongegrond

Er werden geen ombudsnormen geschonden.

Geen oordeel

Het is niet mogelijk om een oordeel te vellen in de klacht. Dat kan gebeuren om verschillende redenen:

- De klager trok zijn klacht in.
- De overheid, dienst of voorziening leverde zelf al inspanningen om de klacht op te lossen vóór het onderzoek start.
- De klager reageert niet meer op vragen van het Kinderrechtencommissariaat of is onbereikbaar geworden.
- Er zijn niet genoeg aantoonbare gegevens, waardoor de aangeklaagde feiten niet verifieerbaar zijn.

2 het ombudswerk in cijfers

De ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat werkt sinds 2001 met een geïntegreerd registratiesysteem om individuele meldingen te behandelen en te verwerken. In dat databestand zitten gegevens over de melder, aard en inhoud van de melding en hoe de melding behandeld is. Door die gegevens te analyseren, krijgt het Kinderrechtencommissariaat waardevolle informatie over schendingen van kinderrechten.

2.1. Hoeveel meldingen?

	Aantal
Vragen	551
Klachten	519
Totaal	1070

Aantal vragen en klachten die kaderen in de ombudsfunctie

	Aantal
Schoolopdrachten	71
Andere	63

Aantal meldingen die buiten de eigenlijke werking van de ombudsdienst vallen

Werkjaar	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Vragen en klachten	757	933	769	796	992	1188	1198	1070

Aantal vragen en klachten per werkjaar ⁶

Het Kinderrechtencommissariaat kreeg het afgelopen werkjaar 1.070 vragen en klachten

Het Kinderrechtencommissariaat kreeg het afgelopen werkjaar 1.070 vragen en klachten waarvoor de ombudsdienst bevoegd is. Alleen deze meldingen worden geregistreerd en verder besproken.

Naast de eigenlijke vragen en klachten krijgt het Kinderrechtencommissariaat nog vragen en klachten die niet kaderen in de opdracht van de ombudsdienst, zoals schoolopdrachten en meldingen waarvan de link met kinderrechten onduidelijk is of zelfs niet bestaat. Vragen voor schoolopdrachten worden zoveel mogelijk beantwoord met een verwijzing naar de website van het Kinderrechtencommissariaat en de informatiebrochures K30 en WBLFT?!⁷ De andere meldingen worden doorverwezen naar de gepaste diensten.

⁶ Omdat het registratiesysteem pas ingevoerd werd vanaf het werkingsjaar 2001-2002 is een vergelijking met de eerste drie werkingsjaren niet mogelijk.

⁷ Zie hoofdstuk 3 (Communicatie)

2.2. Wie neemt contact op met het Kinderrechtencommissariaat?

	Aantal	%	Hoedanigheid	Aantal
Privépersonen	902	84%	Minderjarige	321
			Ouder	432
			Familie	74
			Andere	75
Professionelen	160	15%	Hulpverlener	110
			Onderwijspersoneel	23
			Jurist	1
			Ombudsman	1
			Andere	25
Overheden	8	1%	Federaal	2
			Vlaams	1
			Gemeentelijk	5
Algemeen totaal	1070	100%		1070

Verdeling van de meldingen volgens de hoedanigheid van de melder

De meeste meldingen komen van privépersonen. Het zijn vooral minderjarigen zelf en ouders die contact opnemen. ‘Ouders’ zijn alle personen die in gezinsverband instaan voor de opvoeding van kinderen: biologische ouders, adoptieouders, stiefouders en pleegouders.

Onder ‘Professionelen’ zijn het vooral hulpverleners die verbonden zijn aan een dienst, zoals een JAC of een CLB die contact opnemen met het Kinderrechtencommissariaat. Andere meldingen komen van leerkrachten en schooldirecties, juristen, opvoeders uit voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, artsen en journalisten.

	Aantal		Aantal
7 jaar	1	14 jaar	41
8 jaar	5	15 jaar	36
9 jaar	5	16 jaar	42
10 jaar	10	17 jaar	45
11 jaar	20	18 jaar	5
12 jaar	22	19 jaar	1
13 jaar	23	Onbekend	65
		Totaal	321

Verdeling van de minderjarige melders volgens leeftijd

Kinderen jonger dan 10 jaar formuleren maar zelden een vraag of klacht. Vanaf 10 jaar stijgt het aantal meldingen, met een grote vertegenwoordiging bij jongeren van 14 tot 17 jaar.

Het Kinderrechtencommissariaat behandelt ook vragen en klachten van jongeren die net meerderjarig zijn. Het gaat om meldingen van jongvolwassenen in situaties waarin normaal vooral minderjarigen verkeren, zoals het secundair onderwijs.

2.3. Hoe nemen melders contact op?

	Aantal
Telefoon	429
Website	257
E-mail	271
Brief	105
Bezoek	5
Fax	3
Totaal	1070

Verdeling van de meldingen volgens manier van melden

Internet en telefoon zijn de meest gebruikte kanalen om het Kinderrechtencommissariaat te bereiken. Kinderen en jongeren gebruiken bijna alleen het internet en dan vooral de website.

2.4. Welke thema's worden aangemeld?

	Vragen	Klachten	Aantal
Gezin	279	176	455
Onderwijs	124	148	272
Hulp aan minderjarigen	46	110	156
Ruimere leefomgeving	52	26	78
Misdrijf	18	21	39
Vluchtelingen	9	27	36
Kinderrechten	10	1	11
Andere	13	10	23
Totaal	551	519	1070

Verdeling van meldingen volgens thema

Vragen en klachten gaan over alle mogelijke domeinen waarmee minderjarigen in aanraking komen:

- Problemen in de directe leefomgeving van de minderjarige, en vooral de gezinssituatie, worden het meest aangemeld.
- Daarnaast brengen minderjarigen een groot deel van hun tijd op school door. Ook dat weerspiegelt zich in het aantal vragen en klachten.

- Soms doen minderjarigen vrijwillig een beroep op door de overheid georganiseerde of gesubsidieerde hulpverlening. In andere gevallen legt de rechtbank die hulp op. Ook rond die hulpverlening hebben minderjarigen vragen en klachten.
- Thema's zoals vrije tijd, relaties, seksualiteit, verkeer, huisvesting en verslavende middelen komen aan bod in de ruimere leefomgeving van minderjarigen. Ook daar rijzen problemen.
- Minderjarigen kunnen ook in de problemen komen als ze hun thuisland ontvluchten, al dan niet met hun ouders, om in ons land asiel te krijgen.
- Een deel van de minderjarigen krijgt te maken met delinquentie. Ze zijn slachtoffer of dader van een misdrijf.
- Alle mogelijke vormen van media (computer, tv, film, telefoon en gsm, kranten, boeken en tijdschriften) spelen een grote rol in het dagelijks leven van minderjarigen. Ook daarmee loopt het soms mis.

2.5. Hoe worden vragen en klachten behandeld?

De behandeling van vragen

	Aantal
Informatie/Advies	323
Advies en doorverwijzing	124
Doorverwijzen	91
Geen afhandeling mogelijk	7
Nog in behandeling	6
Totaal	551

Behandeling van vragen

Vragen worden vooral beantwoord met informatie of advies. Vaak gaat dat advies gepaard met een doorverwijzing en iets minder vaak worden vragen direct doorverwezen naar een meer gepaste dienst.

De behandeling van klachten

Klachten kunnen onderzocht worden, een advies krijgen en/of doorverwezen worden.

	Aantal
Advies en/of doorverwijzing	318
Onderzoek	79
Geen eindafhandeling mogelijk	45
Nog in behandeling	78
Totaal	519

Behandeling van klachten

Het gaat wel om al afgehandelde klachten. Dat niet alle klachten onderzocht worden, heeft verschillende redenen:

- Klagers vragen niet altijd om een onderzoek. Sommige klagers zoeken nog uit welke acties ze zelf kunnen ondernemen om hun probleem aan te pakken, anderen zijn bang dat een klachtenonderzoek nefast uitdraait. Ze vrezen dan vooral de gevolgen voor het betrokken kind.
- Sommige klachten gaan over gekende schendingen van kinderrechten waarover het Kinderrechtencommissariaat vroeger al aanbevelingen formuleerde voor de overheid, o.a. schending van kinderrechten in scheidingssituaties, tucht- en ordemaatregelen op school en de situatie van minderjarige asielzoekers en mensen zonder papieren. Klachten die een structureel probleem inhouden dat al eerder door het Kinderrechtencommissariaat aangekaart werd bij de betrokken overheid worden niet opnieuw onderzocht. Het Kinderrechtencommissariaat probeert in die situaties wel te bemiddelen.
- Klagers kunnen soms nog beroep doen op een eerstelijnsklachtendienst.
- Een aanzienlijk deel van de klachten heeft betrekking op scheidingssituaties. Meestal loopt er bij deze klachten een gerechtelijke procedure, wat de onderzoeksbevoegdheid van het Kinderrechtencommissariaat opschort.

Zowat 60% van de klachten wordt afgehandeld met een advies of een doorverwijzing. Het Kinderrechtencommissariaat verwijst door als een eerstelijnsklachtendienst de klacht kan onderzoeken, als hulpverlening meer op zijn plaats is om het probleem op te lossen of als een andere dienst meer gespecialiseerd advies kan geven. Het Kinderrechtencommissariaat geeft advies als de klager uitdrukkelijk geen enkele tussenkomst of hulp wil.

Resultaten van het klachtenonderzoek

Van de onderzochte klachten werden in 21 klachten een duidelijke schending van kinderrechten vastgesteld. 48 klachten kwamen via bemiddeling tot een uitweg. In 10 klachten kwam het Kinderrechtencommissariaat niet tot een eindafhandeling omdat de klager de klacht introk of niet meer reageerde.

	Aantal
Slechte bejegening of dienstverlening	8
Geen rechtszekerheid / Regelgeving strijdig met het IVRK	2
Incorrecte toepassing van de regelgeving	5
Geen afdoende motivering van een beslissing	1
Onzorgvuldige klachtenbehandeling	1
Ontoegankelijkheid van organisatie	4
Onvoldoende informatieverstrekking	1
Onredelijke behandelingstermijn	1

Verdeling volgens reden van gegrondheid⁸

⁸ Eén klacht kan verschillende redenen van gegrondheid hebben. Er kunnen namelijk verschillende ombudsnormen geschonden zijn.

2.6. Naar wie werd doorverwezen?

Een vraag of klacht wordt vaak doorverwezen naar verschillende diensten. Dat is vooral het geval als we doorverwijzen naar de hulpverlening. Dit is een overzicht van de meest voorkomende doorverwijzingen.

Advocaat	Aantal
Jongerenadviescentrum	92
Kinder- en Jongerentelefoon	81
Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW)	52
Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB)	42
Vertrouwenscentrum Kindermishandeling	40
Jeugdrechtbank (jeugdrechter en consulent)	36
Schooldirectie/leerkracht	32
Comité voor Bijzondere Jeugdzorg	31
Jeugdadvocaat	23

Top 10 van doorverwijzingen

3

de directe leefomgeving van kinderen en jongeren: **het gezin**

Meer dan 40% van de meldingen gaat over het gezin.

Vragen en klachten over de situatie van de minderjarige in zijn gezin komen het vaakst voor. Meer dan 40% van de meldingen gaat over het gezin. Er komen meldingen over drie grote domeinen:

- scheiding van de ouders
- opvoeding
- wettelijke en biologische afstamming van het kind.

	Vragen	Klachten	Totaal
Scheiding	170	106	276
Opvoeding	101	65	166
Afstamming	8	5	13
Totaal	279	176	455

Thematische verdeling van de meldingen over gezin

Ondanks het grote aandeel van meldingen over gezinssituaties volgt er toch vaak geen onderzoek. De meeste meldingen zijn vragen naar informatie of advies. Klachten over gezinssituaties kunnen vaak niet onderzocht worden doordat het een conflict betreft tussen het kind en zijn ouders of omdat er een rechterlijke procedure loopt, zoals dit bij de meeste meldingen over scheidingssituaties het geval is.

3.1. Scheiding

Veel minderjarigen worden geconfronteerd met de scheiding van hun ouders. Of de ouders wel of niet getrouwd waren, speelt geen rol: het gaat er vooral om dat de ouders niet meer als partners samenleven. Voor de kinderen heeft dat veel gevolgen. Een scheiding hoeft niet per se problematisch te verlopen. Toch doet een scheiding veel vragen rijzen en soms vloeien er moeilijkheden uit voort. De ombudsdienst krijgt vragen naar informatie en meldingen over probleemsituaties. Maar heel weinig klachten komen zoals eerder aangehaald in aanmerking voor onderzoek door de aard van de klacht.

De hoofdtaak van de ombudsdienst is: de melder correct informeren, uitgebreid advies geven en doorverwijzen als dat nodig is.

De meeste meldingen betwisten een rechterlijke uitspraak of procedures die bij de rechtbank lopen. Bij die klachten heeft het Kinderrechtencommissariaat natuurlijk geen onderzoeksbevoegdheid. Bovendien kan het geen onderzoek doen naar de gezinssituatie zoals een rechtbank dat wel kan, al of niet bijgestaan door haar sociale dienst of een justitieassistent die een maatschappelijk onderzoek doet.

Melders zijn vaak teleurgesteld als ze horen dat het Kinderrechtencommissariaat geen mandaat heeft om tussenbeide te komen in scheidingskwesties. Ze hadden gehoopt dat ze bepaalde beslissingen of procedures konden beïnvloeden vanuit de rechten van het kind. Doorverwijzen naar een advocaat voor juridische ondersteuning of naar een hulpverleningsdienst voor psychosociale ondersteuning is vaak de enige oplossing.

Kinderen en jongeren ondervinden rechtstreeks problemen met de gevolgen van de scheiding: vaak is een rechterlijke uitspraak niet op hun maat of heeft het conflict tussen de ouders een weerslag op het welbevinden van de kinderen. Het Kinderrechtencommissariaat kan het kind daarmee individueel niet verder helpen of ondersteunen. Hulpverlening is dan meer op zijn plaats.

	Aantal
Advocaat	68
Scheidings- en ouderschapsbemiddeling	35
Kinder- en Jongerentelefoon	15
Jeugdadvocaat	15
Kinderrechtswinkel	13
Jeugdrechtbank	10
JAC	8
Justitiehuis	8
Vertrouwenscentrum Kindermishandeling	3
Comité voor Bijzondere Jeugdzorg	3
CLB	2

Belangrijkste doorverwijzingen voor meldingen over gescheiden ouders

Gekende structurele knelpunten

Het Kinderrechtencommissariaat heeft een erg beperkte onderzoeksbevoegdheid bij meldingen over scheiding: scheiding speelt zich vaak af binnen een gerechtelijke procedure en het gaat ook over relaties tussen mensen in een gezin. Doorheen de jaren stelt de ombudsdienst vast dat individuele meldingen wel structurele knelpunten blootleggen. Ook bij scheidingen kunnen fundamentele schendingen van kinderrechten vastgesteld worden. Het Kinderrechtencommissariaat schreef daarover al adviezen. Toch blijven de rechtsschendingen verder bestaan en blijven ze voor problemen zorgen. Dat weerspiegelt zich ook nu weer in de meldingen. Onderzoek in klachten die gekende structurele problemen aankaarten heeft weinig zin. Omdat deze schendingen zo uitdrukkelijk aanwezig blijven, worden ze hier nog eens benadrukt. Verder leest u er nog meer over.

Ook bij scheidingen kunnen fundamentele schendingen van kinderrechten vastgesteld worden.

- **Spreekrecht**

Artikel 12 van het Kinderrechtenverdrag geeft kinderen recht op inspraak in alle procedures en aangelegenheden die hen aanbelangen. In een scheidingscontext wordt dat recht vaak geschonden. In de praktijk wordt niet altijd naar hun

mening gevraagd. Zeker bij scheidingen via onderling overleg of via de bemiddelingsprocedure kunnen kinderen hun recht op inspraak niet afdwingen.

In de wetgeving is er een rechtsongelijkheid: alleen de jeugdrechter is verplicht om kinderen vanaf 12 jaar zelf uit te nodigen en te horen. Bij andere rechtbanken (eerste aanleg of beroep) bestaat die verplichting niet. De garantie om vanaf een bepaalde leeftijd gehoord te worden, is dus niet voor alle minderjarigen gelijk. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat rechtbanken vaak negatief antwoorden op de vraag van de minderjarige om gehoord te worden. Minderjarigen hebben geen enkele mogelijkheid om dat ergens aan te klagen.

- **Verloop gerechtelijke procedure**

Procedures bij de rechtbank blijven soms heel lang aanslepen. Advocaten vragen uitstel, zittingen worden verdaagd, door de dossieroverlast duurt het lang vóór ouders voor de rechtbank verschijnen. Er zijn de lange wachttijden bij het Hof van Beroep, de wisselende rechters. De impact van dat tijdsverloop op de betrokken kinderen is groot. Ze blijven vastzitten in een onzekere en onstabiele situatie. Dat voedt soms extra de strijd tussen de ouders.

- **Eigen rechtsingang**

Het Kinderrechtencommissariaat pleit al lang voor een eigen rechtsingang voor minderjarigen. Zeker bij moeilijke scheidingen is daar een sterke nood aan. Minderjarigen kunnen niet zelf de invloed aankaarten van rechterlijke uitspraken op hun welzijn of op de leefbaarheid van hun leefsituatie.

In sommige schrijnende situaties zouden minderjarigen een eigen procedure moeten kunnen inleiden.

- **Jeugdadvocaten**

In een scheidingscontext is het moeilijk uit te maken welke belangen behartigd worden: die van de ouders of die van het kind. Bij vechtscheidingen staat deze vraag zeker centraal. Zeker dan is het belangrijk dat de minderjarige bijgestaan wordt door een eigen advocaat om zijn belangen centraal te stellen. Jeugdadvocaten beginnen zich stilaan te organiseren maar de wettelijke verankering blijft uit. Er bestaat geen wet die bepaalt wat de term jeugdadvocaat inhoudt, wanneer hij aangesteld kan worden en welk opleidingstraject je moet volgen om de titel jeugdadvocaat te dragen.

Deelaspecten van scheiding: waarover gaan de vragen en klachten?

	Vragen	Klachten	Totaal
Verblijfs- en omgangsregeling	121	91	212
Opvoedingsconflict	34	9	43
Onderhoudsplicht	3	0	3
Positie grootouders	4	1	5
Andere	8	5	13
Totaal	170	106	276

Meldingen over problemen met gescheiden ouders

De meeste meldingen gaan over de problemen met de verblijfs- en omgangsregeling. Een heikel punt omdat er verschillende partijen bij betrokken zijn, elk met hun eigen invalshoek en belangen: kinderen, vader, moeder, stiefouders. Het is niet evident om een regeling te treffen die tegemoetkomt aan de wensen van alle partijen. Verder in de tekst wordt de verblijfs- en omgangsregeling nog verder ontrafeld.

De meeste meldingen gaan over de problemen met de verblijfs- en omgangsregeling.

Naast het kerngezin stellen ook familieleden vragen rond het effect van een scheiding op hun band met de betrokken minderjarigen. Vooral grootouders stellen vragen over hun positie en hun rechten.

Als ouders gescheiden leven, ontstaan er soms conflicten over de opvoeding. Minderjarigen ondervinden daar dikwijls gevolgen van.

Ouders voldoen ook niet altijd aan hun onderhoudsplicht waardoor voor sommige minderjarigen de levensstandaard daalt.

• De voorbereidende fase van de scheiding

Als ouders beslissen om uit elkaar te gaan, roept dat zowel bij ouders als bij kinderen vragen op.

Bij ouders: Welke verblijfsregelingen kunnen er allemaal? Wat gaat er gebeuren? Hoe loopt een procedure bij de rechtbank? Bij kinderen: Wat staat er ons te wachten? Wat kunnen we zelf inbrengen? Wat is onze plaats in het verdere verloop van de scheiding?

Vaststellingen en overwegingen

- Als kinderen horen dat hun ouders uit elkaar gaan, hebben ze begrijpelijke informatie nodig over scheiding en de verschillende deelaspecten: de verblijfsregeling, waar ze gaan wonen, waar ze naar school zullen gaan. Vooral hun eigen recht op inspraak staat centraal. Ook al bieden veel diensten informatie aan, toch blijken kinderen de informatie niet altijd even vlot terug te vinden als het erop aankomt. De uitdaging is om al de bestaande informatie toegankelijk te maken voor kinderen en jongeren zodat ze snel terug te vinden is als ze ze nodig hebben.

Een jongen van twaalf meldt dat zijn ouders in het weekend vertelden dat ze gaan scheiden. Hij is geschrokken en vraagt zich af wat er nu allemaal gaat gebeuren. Hij wil vooral weten of hij zelf ook iets te zeggen heeft over waar hij gaat wonen, want hij zou graag naar dezelfde school blijven gaan en blijven voetballen.

- Soms kiezen ouders zelf voor onderling overleg, om een bemiddelaar te raadplegen of om een procedure te staten. Ouders willen dan aftoetsen of ze de juiste keuze gemaakt hebben. Het Kinderrechtencommissariaat geeft ouders algemene informatie, maar geen juridisch advies over hun concrete situatie. Wel wordt sterk de klemtoon gelegd op de mogelijkheid tot scheidingsbemiddeling: dat biedt de meeste kansen om conflictsituaties te vermijden of om escalaties te voorkomen. Net als minderjarigen hebben ook ouders algemene informatie nodig in de beginfase van hun scheiding. Een toegankelijke brochure met juridische informatie en informatie over de positie van de kinderen vanuit een

Scheidingsbemiddeling: dat biedt de meeste kansen om conflictsituaties te vermijden of om escalaties te voorkomen.

psychosociale invalshoek zou ouders zeker op weg helpen. Er moet blijvend geïnvesteerd worden in informatiekkanalen die dat proberen te realiseren en die bemiddeling een heel duidelijke plaats geven, zoals www.tweehuizen.be.

Een vader neemt contact op met de ombudsdienst omdat hij samen met zijn vrouw besloten heeft om uit elkaar te gaan. Ze hebben twee kinderen en vragen zich af hoe ze dat nu het best aanpakken. Ze willen weten welke opties er zijn en welke afspraken het meest in het belang van de kinderen zijn.

- **De verblijfs- en omgangsregeling**

Ouders, kinderen, familieleden en beroepsmensen stellen het Kinderrechtencommissariaat vragen over de toepassing van de verblijfs- en omgangsregeling. De vragen gaan over onvrede over de regeling, de opties om de regeling aan te passen, het niet naleven van de regeling en het forceren van de ouder-kindrelatie tegen de wil van het kind.

- **Onvrede over de verblijfs- en omgangsregeling / vraag om de regeling aan te passen**

Deze meldingen gaan zowel over de verblijfsregelingen die opgelegd werden door de rechtbank als over regelingen die tot stand kwamen in onderling overleg. Het type verblijfsregeling maakt weinig verschil. Vragen en klachten gaan zowel over gelijkmatig verdeelde huisvesting als over de klassieke verblijfsregeling: een hoofdverblijf bij één ouder en een omgangsregeling met de andere ouder.

Vaststellingen en overwegingen

— Sommige verblijfsregelingen voldoen aan wat de ouders graag willen, maar geven problemen voor de kinderen. Kinderen hebben erg weinig mogelijkheden om dit aan te kaarten of om de regeling aan te passen. Ze zoeken hulp bij het Kinderrechtencommissariaat.

Een goede verblijfsregeling houdt rekening met de gezinsgebonden kenmerken, de eigenheid en visie van het kind, en praktische factoren. Bovendien is het niet verwonderlijk dat verblijfs- en omgangsregelingen bijgesteld moeten worden naarmate kinderen opgroeien. Hun eigen leefwereld wordt stilaan belangrijker. Bestaande regelingen zijn vaak niet meer aangepast aan die veranderde leefsituatie. Als daar geen oog voor is, blijven kinderen en jongeren in de kou staan.

Een jongen van zestien vertelt dat zijn ouders al twee jaar gescheiden zijn. Er werd een week-week-regeling uitgesproken. De twee ouders hebben een nieuwe relatie en voor hen komt deze regeling goed uit. De ene week houden ze rekening met hem en de andere week doen ze waar ze zin in hebben. De jongen vindt de huidige regeling niet meer leuk. Hij zou graag meer tijd krijgen op één plaats. Hij geeft de voorkeur aan moeder omdat hij in die buurt meer vrienden heeft en dichterbij zijn school zit. Zijn ouders willen de regeling zo houden. Hij vraagt zich af wat hij kan doen want hij voelt zich ongelukkig.

— Kinderen vragen om betrokken te worden bij aanpassingen aan hun verblijfsregeling. In tegenstelling tot de beginperiode van de scheiding hebben kinderen achteraf meer zicht op de effecten van een regeling, hun noden en behoeften en hoe het is om te leven met gescheiden ouders. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de vraag naar hun eigen inbreng zo sterk leeft.

Kinderen vragen om betrokken te worden bij aanpassingen aan hun verblijfsregeling.

Een meisje van vijftien jaar schrijft dat haar ouders al twee jaar in een vechtscheiding verwickeld zijn. Ze vindt de regeling die nu loopt echt niet goed. Ze zou graag hebben dat de rechter de regeling aanpast en dat er meer geluisterd wordt naar haar mening.

- Ouders klagen ook over de verblijfs- en omgangsregeling of vragen advies over mogelijke aanpassingen. Via het Kinderrechtencommissariaat proberen ze de inhoud van een vonnis te veranderen. Ouders spreken dan vooral vanuit het belang van hun kind. Ze hopen dat ze vanuit de rechten van het kind nieuwe veranderingen kunnen doorvoeren. Vaak zien ze een advocaat als de verdediger van hun eigen belangen en rechten, en het Kinderrechtencommissariaat als de verdediger van de belangen van hun kind.

Een mama meldt dat haar zesjarig zoontje een weekend om de veertien dagen en de helft van de vakanties bij papa verblijft. Mama was ontevreden over het tijdstip waarop ze het kind zondag moest afhalen bij de papa die in de Ardennen woont. Mama woont in Antwerpen. Zij was tegen het vonnis in beroep gegaan. De rechter heeft de uren niet aangepast en heeft het vervoersprobleem opgelost door de ouders halfweg aan een tankstation te laten afspreken, zondag om 20 uur. Mama klaagt aan dat haar zoontje door dat late uur veel te laat in bed ligt op zondagavond. Dat is niet in zijn belang.

- Het Kinderrechtencommissariaat krijgt ook meldingen van ouders of kinderen die de verblijfs- en omgangsregeling willen aanpassen uit angst voor parentale ontvoering. Ze hopen steun te vinden bij externe diensten omdat ze geen bevredigende oplossing vinden bij de rechtbank. Het is voor hen vaak frustrerend als ze vernemen dat minderjarigen niet preventief beschermd kunnen worden als hun vertrek naar het buitenland dreigt.

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt ook meldingen van ouders of kinderen die de verblijfs- en omgangsregeling willen aanpassen uit angst voor parentale ontvoering.

Een moeder klaagt aan dat vader ermee dreigt de kinderen mee te nemen naar Turkije. Voorlopig gebeuren de bezoeken in een bezoeksruimte. Maar over twee maanden moeten de kinderen bij vader thuis op bezoek. Er werd al een dwangsom bevolen als die bezoeken bij vader thuis niet zouden doorgaan. Moeder zegt dat de kinderen niet willen gaan. Ze zijn zo bang dat hij ze zal meenemen naar Turkije omdat hij dat onlangs nog eens zelf gezegd heeft.

• Niet-naleving van de verblijfs- en omgangsregeling

Voorals ouders doen een beroep op het Kinderrechtencommissariaat als de verblijfs- en omgangsregeling niet wordt naleefd. Ze hopen dat het Kinderrechtencommissariaat kan optreden om de rechten van het kind te laten respecteren. Dat is geen bevoegdheid van het Kinderrechtencommissariaat: het geeft dus vooral advies en verwijst door naar advocaat of hulpverlening. Bovendien is het niet altijd duidelijk in wiens belang het optreden van het Kinderrechtencommissariaat vooral zou zijn: dat van een ouder of dat van de betrokken kinderen?

Vaststellingen en overwegingen

- Als ouders de verblijfs- en omgangsregeling niet toepassen, kan de rechtbank dwangmaatregelen opleggen. Dat legt een enorme emotionele druk op kinderen. Zij gaan de andere ouder vaak nog meer verwijten maken. Hun weerstand tegenover die ouder neemt toe. Als een rechter een dwangsom bepaalt, moet hij ook altijd het belang van het kind vooropstellen.

Een jongen van elf jaar vertelt dat hij niet meer naar zijn papa wil gaan. Vader zorgt volgens hem niet

goed voor hem en praat altijd negatief over zijn moeder. Hij kan daar niet meer tegen. Maar het probleem is dat hij moet gaan want hij weet dat de dreiging van een dwangsom of gevangenisstraf boven het hoofd van zijn moeder hangt. Hij haat zijn vader daarvoor.

- Anderzijds staan ouders vaak machteloos als de andere ouder de verblijfsregeling niet naleeft. Meestal gaan deze klachten samen met meldingen over manipulatie en beïnvloeding van het kind. De vraag is of dwangmaatregelen daar een oplossing voor zijn. Een maatschappelijk onderzoek kan dan eerst duidelijkheid brengen.

Een vader klaagt aan dat de rechter besliste om geen week-weekregeling door te voeren. Hij kreeg een weekendregeling omdat hij te ver van de moeder woont. Volgens vader manipuleert moeder hun zoontje waardoor hij altijd tegen zijn zin komt. Dikwijls leeft ze de weekendregeling niet na. Er is een gezamenlijk ouderlijk gezag maar moeder neemt alle beslissingen en weigert hem informatie door te spelen. Hij ziet dat niet goed aflopen en is bang dat hij zal vervreemden van zijn kind.

• Herstel van de ouder-kindrelatie na lange afwezigheid van één ouder

Om verschillende redenen kan het gebeuren dat een kind lange tijd geen contact heeft met een ouder. Het Kinderrechtencommissariaat krijgt paniecreacties van ouders en kinderen als de afwezige ouder opnieuw omgang vraagt of als de rechtbank een omgangsregeling oplegt.

Vaststellingen en overwegingen

- Het Kinderrechtencommissariaat ondersteunt de visie dat de ouder-kindband zoveel mogelijk beschermd moet worden. Maar in bepaalde situaties kan externe begeleiding nodig zijn. Kinderen moeten de ruimte krijgen om opnieuw te wennen aan de aanwezigheid van een afwezige ouder. Hun laatste ervaring met die ouder is dat die plots uit hun leven verdween. Soms nemen kinderen het gekleurde verhaal over van de achtergebleven ouder. Dat maakt een onvoorbereid en gedwongen contact problematisch. De externe begeleiding kan helpen om het tempo van het kind te volgen. De rechtbank kan ouders erop wijzen dat er bemiddeling of hulpverlening bestaat om dat proces te begeleiden. Ook doorverwijzen naar een bezoekeruimte kan een oplossing zijn. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt extra aandacht voor de beleving van deze kinderen en jongeren.

Een moeder meldt dat haar partner een einde maakte aan de relatie toen hun zoontje ongeveer acht maanden was. Hij heeft nooit contact gevraagd met hem. Ondertussen zijn ze bijna zes jaar verder en vraagt de vader via de rechtbank een weekendregeling aan. Hij heeft ondertussen een nieuwe relatie en zijn partner heeft ook kinderen. Hij vertelde de rechter dat hij zijn eigen zoontje daardoor veel meer mist. Het vonnis moet nog geveld worden maar op de zitting suggereerde de rechter al dat een weekendregeling geen probleem zou zijn. Moeder begrijpt dat niet en vraagt of de contacten geleidelijk opgebouwd kunnen worden. Hun zoon krijgt nauwelijks de tijd om te wennen aan het idee dat er een vader in zijn leven is en moet er plots ook het nieuwe gezin van zijn vader bijnemen. Moeder vraagt zich af hoe het zit met de rechten van het kind.

• Het spreekrecht van minderjarigen

Hoger ging het al over spreekrecht als structureel knelpunt. Ook hier komt het thema aan bod omdat er individuele meldingen over komen die een signaal bevatten.

Het Kinderrechtencommissariaat ondersteunt de visie dat de ouder-kindband zoveel mogelijk beschermd moet worden.

Klachten gaan over de niet-toepassing van het spreekrecht of over de uitvoering ervan. Daarnaast zijn er ook vragen naar betekenis en draagwijdte van het spreekrecht. Opvallend is dat bij veel mensen nog altijd het idee leeft dat kinderen vanaf 12 jaar kunnen kiezen, wat een verkeerde invulling is van het spreekrecht.

Vaststellingen en overwegingen

- Als minderjarigen de kans krijgen om te spreken met de rechter, kan het gebeuren dat ze erg ontevreden zijn over dat gesprek. Ook al tonen rechters veel inzet om zorgvuldig te zijn bij deze gesprekken. Er zijn grote verschillen in de uitvoering van het spreekrecht, afhankelijk van de rechter als persoon of van het gerechtelijk arrondissement. Kinderen klagen over vooringenomenheid van de rechter, dat hij het gesprek een bepaalde richting uitdrukte, dat het meer op een verhoor leek. In een rechtszaak kunnen minderjarigen geen feedback geven over het gesprek en over hun ervaring. Dat is een tekortkoming want zo'n terugkoppeling zou de uitoefening van het spreekrecht kunnen verbeteren en verfijnen.

Er zijn grote verschillen in de uitvoering van het spreekrecht, afhankelijk van de rechter als persoon of van het gerechtelijk arrondissement.

Een meisje van veertien jaar vertelt dat ze een gesprek had met de rechter. Ze gaat al een tijdje niet meer naar haar vader. Nu heeft hij opnieuw contact aangevraagd. Ze gaat niet meer omdat hij vroeger erg gewelddadig was tegenover haar en haar moeder. Er gebeurden ook andere grensoverschrijdende zaken die correctioneel vervolgd zijn. Ze noemt haar vader al een tijdje geen papa meer. In het gesprek met de rechter sprak ze over hem met zijn naam. De rechter werd boos en verplichtte haar om papa te zeggen. Hij was baas in zijn rechtbank. Het meisje is daar erg boos om.

- Omdat advocaten inzage hebben in het verslag van het gesprek tussen de minderjarige en de rechter, moeten minderjarigen wel weten dat hun ouders die informatie indirect ook krijgen. Kinderen zouden in vertrouwen met de rechter moeten kunnen spreken. Als zij vragen om niets te noteren, dan zou de rechter dat moeten respecteren.

Een hulpverleningsdienst vraagt hoe ze een elfjarige jongen het best voorbereiden op een gesprek met de rechter. Hij is zenuwachtig en weet niet wat hij moet verwachten. Hij is bang dat er informatie zal doorlekken naar zijn ouders. Hij wil op voorhand goed weten welke informatie doorverteld wordt. De jongen hoopt dat het een leuke rechter is en dat hij in vertrouwen zaken kan vertellen.

• Scheiding en kindermishandeling

Bij scheiding krijgt het Kinderrechtencommissariaat meldingen waarin ook sprake is van kindermishandeling. Dat maakt de situatie extra complex en delicaat. Melders vragen advies en zoeken hulp. Een goed advies is dikwijls moeilijk omdat verschillende elementen samenlopen. Mensen laten ventileren, ze helpen om het verhaal in perspectief te zien en ze doorverwijzen naar de juiste dienstverlening zijn de belangrijkste tussenkomsten.

Vaststellingen en overwegingen

- Dossiers waarin er sprake is van mogelijke kindermishandeling in een scheidingscontext zijn niet evident om te behandelen. Toch vraagt het Kinderrechtencommissariaat om er de nodige aandacht aan te geven. Als rechtbank of hulpverlening te snel concluderen dat het argument kindermishandeling alleen maar een middel is in de strijd, dan bestaat het gevaar dat echte slachtoffers in de kou blijven staan.

Als rechtbank of hulpverlening te snel concluderen dat het argument kindermishandeling alleen maar een middel is in de strijd, dan bestaat het gevaar dat echte slachtoffers in de kou blijven staan.

kou blijven staan. Maar ook in het omgekeerde geval wordt de kinderen onrecht aangedaan: als één ouder het verhaal en de illusie blijft voeden dat de andere ouder de kinderen mishandelt. Ook in dat geval zijn kinderen het slachtoffer.

Een moeder vraagt hulp voor haar dochter van tien jaar. Drie jaar geleden heeft vader het kind seksueel misbruikt. Hij is daarvoor correctioneel veroordeeld. Onlangs vroeg vader opnieuw een omgangsregeling aan. De rechtbank stond die toe, maar de contacten moeten gebeuren onder toezicht. De dochter wil niet gaan. Zij is er niet klaar voor en wil vader eigenlijk niet meer zien. Ze heeft sinds de uitspraak driftbuien en woedeaanvallen. Moeder liet de rechter weten dat het onmogelijk zal zijn om haar dochter naar de bezoeken te brengen. Volgens de rechter moet moeder haar dochter dwingen. Moeder stelt enkele fundamentele vragen: Bestaat er dan geen enkel recht op bescherming van de kinderen? Primeren de rechten van een ouder in die mate dat men geen rekening houdt met de gevoelens, beleving en ervaringen van een kind? Moeder hoopte dat het Kinderrechtencommissariaat tussenbeide kon komen.

• De bezoekeruimten

Een begeleid contact in de bezoekeruimte kan vrijwillig starten op vraag van de ouders. Maar de meeste begeleide bezoeken komen er na opdracht van de rechtbank. Bezoekeruimten dienen om conflictueuze of verbroken ouder-kindcontacten te begeleiden. Ze proberen het contact weer op te bouwen. Daarvoor praten de begeleiders met de twee ouders en hun kinderen.

Klachten van ouders gaan vooral over de bejegening van de begeleiders, over hun mogelijk verkeerde inschatting van de situatie en over de beperkte informatieoverdracht naar de rechtbank. Minderjarigen klagen vooral aan dat de bezoeken verplicht zijn en dat ze het gevoel hebben dat de begeleiders weinig rekening houden met hun gevoelens en hun verhaal. Ze weten niet goed in welke mate de begeleiders er echt voor hen zijn.

Vaststellingen en overwegingen

— Minderjarigen zijn dikwijls ontevreden over verplicht contact in een bezoekeruimte. Ze ervaren de maatregel als dwang en zien er het nut niet van in. Ze moeten het aanbod verplicht aanvaarden. Als ze aangeven dat ze het echt niet meer aankunnen, blijft de bezoekeruimte aandringen. Ze vragen dan steun aan het Kinderrechtencommissariaat. Minderjarigen hebben inderdaad weinig mogelijkheden om dat ergens aan te klagen of om een beroep te doen op ondersteuning. Het Kinderrechtencommissariaat deelt de visie dat de opdracht van een bezoekeruimte niet altijd duidelijk is. De bezoekeruimtes zijn een onderdeel van het algemeen welzijnswerk en hanteren de deontologische code en werkprincipes van een hulpverleningsdienst, maar anderzijds werken ze op dat moment in opdracht van een gerechtelijke instantie. Deze werkingsprincipes met elkaar verenigen is niet evident.

Jonas is veertien jaar en doet een beroep op de ombudsdienst omdat hij zijn vader moet zien in een bezoekeruimte. Er was twee jaar geen contact meer tussen hen wegens agressie van zijn vader. Jonas heeft twee bezoeken achter de rug en hij ziet het echt niet meer zitten om terug te gaan. De begeleiders zeggen dat hij moet komen omdat hij het vonnis moet naleven, en dat het op termijn wel los zal lopen met zijn vader. Jonas vindt dat absurd want hij wil zijn vader gaan nieuwe kans geven. De begeleiders van de bezoekeruimte hebben Jonas aangeraden om contact op te nemen met het Kinderrechtencommissariaat.

• Opvoedingsconflicten na de scheiding

Als ouders gescheiden leven, stelt dat de verschillen in opvoedingsvisie scherper. Ouders bepalen de regels als hun kind bij hen verblijft vanuit hun eigen waarden en normen. In een gezin vullen ouders elkaar gemakkelijker aan of beïnvloeden ze elkaar. Na een scheiding valt deze samenwerking dikwijls weg. Als er dan nog eens nieuwe partners bijkomen die ook een eigen inbreng hebben in de opvoedingsregels en principes, dan is de overeenstemming al helemaal zoek. Dat hoeft niet per se problematisch te zijn voor de minderjarige, maar wordt dat wel als de opvoedingsverschillen de strijd tussen de ouders aanwakkert.

Vaststellingen en overwegingen

- De meldingen laten opvoedingsconflicten zien over verschillende thema's: gezondheid, vrije tijd, sancties, hygiëne, slaapruijnte, het niet meegeven van identiteitskaart of kinderpasje, en algemene opvoedingsprincipes. Een advies van het Kinderrechtencommissariaat plaatst de situaties in perspectief waarna de wrevel of frustratie meestal verdwijnt. Ouders hebben het moeilijk om de opvoeding zo verdeeld te zien, maar het is wel een gevolg van hun scheiding. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk dat de Opvoedingstelefoon en de Opvoedingswinkels zich bekend blijven maken. Zij kunnen deze meldingen verder opnemen.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk dat de Opvoedingstelefoon en de Opvoedingswinkels zich bekend blijven maken. Zij kunnen deze meldingen verder opnemen.

Een vader meldt dat hij bezorgd is over moeders aanpak van hun zestienjarige dochter. Ze hebben een week-weekstelsysteem en in de week dat de dochter bij moeder is, krijgt ze alle vrijheid. Moeder stelt weinig grenzen en laat haar veel optrekken met oudere jongens.

- Opvoedingsconflicten kunnen een grote weerslag hebben op het welzijn van minderjarigen: vooral conflicten rond de schoolkeuze en de tegenstrijdige houding van ouders als het kind nood heeft aan psychosociale en medische zorg.

Opvoedingsconflicten kunnen een grote weerslag hebben op het welzijn van minderjarigen: vooral conflicten rond de schoolkeuze en de tegenstrijdige houding van ouders als het kind nood heeft aan psychosociale en medische zorg.

Als twee ouders het ouderlijk gezag delen, is de ideale situatie dat ze ook samen voor een school kiezen. Toch is dat dikwijls aanleiding tot conflict. Minderjarigen zitten daar middenin en komen soms in onmogelijke situaties terecht. Ze hebben maar weinig mogelijkheden om hulp in te roepen om hun ouders te wijzen op de absurditeit. Er bestaan erg weinig hulpverleningsdiensten die op vraag van de minderjarige met de ouders aan de slag kunnen gaan. Het Kinderrechtencommissariaat gelooft dat ouderschapsbemiddeling veel problemen kan ondervangen maar een minderjarige kan die bemiddeling niet opstarten. Ook een rechtbank kan ouders niet verplichten om ouderschapsbemiddeling te volgen. Misschien is dat wel een gemiste kans en zitten daar wel mogelijkheden om ouders te wijzen op de verantwoordelijkheid die ze samen dragen om goede zorgen te bieden aan hun kind. Door de eigen emoties, eigen belevingen en eigen verwerkingsprocessen zien ze dat aspect soms niet meer.

Een hulpverlener vraagt advies over de situatie van een zevenjarige jongen. De ouders zitten vast in hun scheidingsstrijd en betrekken daar ook de schoolkeuze bij. Ze kregen een week-weekregeling opgelegd. Omdat de ouders niet met elkaar communiceren, hebben ze hun zoon elk in een andere school ingeschreven voor het eerste leerjaar. De twee scholen wisten niet wat ze daarmee moesten. Op advies van de verificateur schrijven ze het kind elke maandagochtend in en elke vrijdagavond uit. De discussie van de schoolkeuze werd voorgelegd aan het parket maar komt pas over enkele weken voor. Voor het kind is de situatie niet langer houdbaar. In zulke situaties is een week-weekregeling

vanzelf al zinloos. Bovendien kan er aan de ouders weinig geraakt worden. In het belang en in naam van het kind zou de kwestie bij hoogdringendheid ingeleid moeten kunnen worden of zouden de ouders bemiddeling opgelegd moeten krijgen. De hulpverlener vraagt of het Kinderrechtencommissariaat druk kan uitoefenen op de rechtsgang.

- Er zijn kinderen die extra zorg nodig hebben: psychosociale ondersteuning of extra medische zorg. Het Kinderrechtencommissariaat krijgt meldingen over situaties waarin die zorg niet optimaal geboden wordt doordat de ouders na hun scheiding in een zwaar conflict zitten. Dat kan leiden tot toestanden die nefast zijn voor de kinderen. Medisch is het aan te raden dat de twee ouders dezelfde voorschriften van een arts volgen. Maar soms gaat de ene ouder met een ziek kind naar een arts, en raadpleegt de andere ouder een paar dagen later een andere arts. En ook over de psychosociale ondersteuning kunnen ouders zo van mening verschillen dat het onmogelijk wordt om gerichte hulpverlening te bieden. Bovendien vragen veel hulpverleners eerst de toestemming van de twee ouders voor ze het kind begeleiden. Als ouders weigeren, kunnen kinderen daardoor hun recht op hulpverlening niet altijd uitoefenen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt zich af of in die situaties een opsplitsing van het ouderlijk gezag een oplossing zou zijn. Het ouderlijk gezag opsplitsen is ook een signaal naar de ouders dat zij op deze manier wellicht onrecht aandoen aan hun kind.

De mama van Pallieter zoekt hulp. Ze leeft al vijf jaar gescheiden en ze heeft regelmatig conflicten met haar ex-partner. Hij beschuldigde haar van kindermishandeling omdat Pallieter soms heel extreem en moeilijk gedrag stelt. In plaats van erover te praten, zocht hij zijn toevlucht tot een kinderpsychiater. Na een paar bezoeken sprak de psychiater zijn vermoeden van ADHD uit. De ex-partner weigerde de diagnose te aanvaarden. De psychiater stelde voor om te starten met een lichte vorm van medicatie en gerichte therapie. Papa ging daar niet mee akkoord. Pallieter zit nu in het vierde leerjaar en kampt volgens mama met concentratiestoornissen en motorische problemen. De school stelde opnieuw een deskundige aan die ook de diagnose ADHD stelt en een gerichte therapie uittekent. Mama klaagt aan dat ze bij geen enkel therapeutisch centrum terecht kan, want ze vragen allemaal de toestemming die vader weigert te geven. Ze heeft geen financiële ruimte meer om daarvoor opnieuw een advocaat in te schakelen. Ze vraagt zich af of de rechten van haar kind daardoor geschonden worden.

3.2. Opvoeding

Het is niet verrassend dat er zoveel meldingen over opvoeding zijn. In de interactie tussen ouders en kinderen kunnen zich veel problemen voordoen. Ondanks de vele meldingen over opvoeding voerde de ombudsdienst er geen onderzoeken over. Dat komt vooral doordat het Kinderrechtencommissariaat geen onderzoeksbevoegdheid heeft tegenover privépersonen.

Het Kinderrechtencommissariaat geeft in al deze meldingen informatie en advies en verwijst door waar dat kan. Het is meer dan duidelijk dat in al deze meldingen hulpverlening de meest geschikte vorm van tussenkomst is. Meestal volstaat een doorverwijzing naar basisvoorzieningen en eerstelijnsdiensten (KJT, JAC, opvoedingsondersteuning). Soms is meer gespecialiseerde hulp nodig (CCG of psycholoog). In extreme situaties is een gerechtelijke tussenkomst nodig.

	Aantal
JAC	67
Vertrouwenscentrum Kindermishandeling	31
Kinder- en Jongerentelefoon	29
Comité voor Bijzondere Jeugdzorg	23
CLB	11
Advocaat	3
Opvoedingstelefoon	2

Belangrijkste doorverwijzingen voor meldingen over opvoeding

De meeste meldingen gaan over de wederzijdse rechten en plichten van ouders en kinderen in de opvoeding. Die rechten kunnen behoorlijk met elkaar botsen, wat tot conflicten leidt. Hieronder krijgt u een overzicht van meldingen van probleemsituaties over opvoeding.

- **Privacy in het gezin**

Kinderen en jongeren hebben recht op bescherming van hun privacy.⁹ Vooral jongeren klagen erover dat ouders hun privacy niet respecteren. Ze klagen over schendingen van hun privacy op verschillende gebieden: lichamelijke, relaties, communicatie (gsm, internet) en hun eigen fysieke ruimte. Jongeren hechten veel belang aan respect van hun ouders voor hun privacy.

Voor jongeren klagen erover dat ouders hun privacy niet respecteren.

Een vijftienjarige jongen meldt dat zijn vader de neiging heeft om alles te controleren. Hij speurt hele dagen in zijn kasten, kijkt in zijn rugzak, tas en portemonnee. De vriendin van vader controleert zijn computer, ook sites als Netlog en Facebook. Hij vindt dat erg frustrerend. Hij heeft nooit iets uitgehaald of er zijn geen onrustwekkende dingen gebeurd. Hij heeft er zijn vader al over aangesproken maar die geeft aan dat het zijn huis is en dat hij dan ook bepaalt wat hij doet.

In zijn adviezen informeert het Kinderrechtencommissariaat kinderen en jongeren over de juiste draagwijdte van hun recht op privacy en plaatst het dat tegenover het ouderlijk gezag.

Ouders voelen zich verantwoordelijk en willen waakzaam blijven voor de mogelijke gevaren die een breed toegankelijk internet met zich meebrengt. Het is belangrijk om in dialoog met de minderjarige naar een evenwicht te zoeken. Dan kunnen ouders hun kinderen bescherming bieden zonder afbreuk te doen aan hun recht op privacy.

- **Inspraak in het gezin**

Minderjarigen hebben recht op inspraak in alle aangelegenheden die hen aanbelangen.¹⁰ Bovendien hebben minderjarigen het recht om hun mening te geven en moet daar passend belang aan gehecht worden.¹¹ Ook in de thuissituatie hebben minderjarigen recht op inspraak. Soms loopt dat vlot, maar soms ook niet. Minderjarigen stellen het Kinderrechtencommissariaat vooral vragen over inspraak

⁹ Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, artikel 16

¹⁰ Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, artikel 12

¹¹ Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, artikel 13

in huishoudelijke regels zoals hoe laat ze weer thuis moeten zijn, in de keuze van hun vrijetijdsbesteding, in de schoolkeuze, in de keuze van hun vrienden.

Een jongen van twaalf jaar vraagt of hij met zijn eigen geld mag kopen wat hij wil. Hij heeft geld gespaard en wil daar graag een mp3-speler mee kopen. Zijn moeder gaat daar niet mee akkoord.

Het is belangrijk dat ouders hun beslissing motiveren. Dat zorgt ervoor dat minderjarigen er begrip voor hebben en ze gemakkelijker aanvaarden.

Minderjarigen hebben het gevoel dat hun mening van ondergeschikt belang is. Overleg met hun ouders verandert niet altijd veel aan de zaak. Toch adviseert het Kinderrechtencommissariaat de melder altijd om ruimte te laten voor elkaars standpunt en met elkaar in dialoog te gaan. De ombudsmedewerkers informeren jongeren dat het niet mogelijk is om dit recht af te dwingen en verwijzen naar het ouderlijk gezag. Uiteindelijk zijn het de ouders die beslissen. Het is belangrijk dat ouders hun beslissing motiveren. Dat zorgt ervoor dat minderjarigen er begrip voor hebben en ze gemakkelijker aanvaarden.

• Samenwonen in het gezin

Kinderen en jongeren maken deel uit van een gezin. Met anderen onder eenzelfde dak samenleven is niet altijd gemakkelijk. Minderjarigen zijn op zoek naar informatie over hun rechten in het gezin. Veel jongeren en andere betrokkenen vragen het Kinderrechtencommissariaat informatie over zelfstandig wonen. Sommigen vragen informatie over diensten die ze eventueel kunnen ondersteunen om alleen te gaan wonen. Anderen polsen naar de mogelijkheid om bij vrienden of familie in te trekken. Ze vragen naar de rechten van minderjarigen als ze het ouderlijk huis verlaten, en naar de plichten van de ouders om in hun onderhoud te blijven voorzien.

Vanessa, een meisje van dertien, meldt dat de situatie bij haar thuis niet langer houdbaar is. Haar broer en zus zijn al een tijd weg uit huis en zij blijft nu nog als enig kind over. Zij staat in voor het volledige huishouden en krijgt overal de schuld van. Haar moeder heeft een handicap die haar belemmert om huishoudelijke taken op te nemen. Er zijn alle dagen spanningen. Zij vraagt het Kinderrechtencommissariaat hoe zij van huis weg kan met de garantie dat ze niet meer terugmoet. Ze wil niet op internaat.

Heel wat minderjarigen vinden de weg naar het Kinderrechtencommissariaat als ze in een situatie zitten waarin het voor hen thuis niet meer houdbaar is. De ombudsmedewerkers weten natuurlijk niet of die minderjarigen al ergens anders hulp gezocht of gevonden hebben. Daarom adviseren ze altijd om contact op te nemen met eerstelijns hulpverlenende instanties.

Het is heel belangrijk dat minderjarigen hulp kunnen vragen als de situatie nog niet uit de hand dreigt te lopen omdat dan minder ingrijpende hulp meestal genoeg is. Een laagdrempelige eerstelijns hulpverlening kan hier een antwoord bieden.

Het Kinderrechtencommissariaat adviseert ze ook altijd dat het belangrijk is om in dialoog te blijven en samen te zoeken naar een compromis.

Het Kinderrechtencommissariaat informeert jongeren over hun rechten en adviseert ze ook altijd dat het belangrijk is om in dialoog te blijven en samen te zoeken naar een compromis. Als minderjarigen weten waarom ouders een beslissing nemen en ouders weten wat de wensen en motieven zijn van de minderjarige, dan hebben ze meer begrip voor elkaars situatie.

• Geweld in het gezin

Ook dit jaar werd het Kinderrechtencommissariaat geconfronteerd met geweldsituaties in het gezin. Het gaat om psychisch, lichamelijk en seksueel geweld. Hulpverleners vragen informatie zodat ze hun cliënten verder kunnen adviseren.

Een verantwoordelijke van een kinderdagverblijf vraagt waar ze terecht kan met een vermoeden van kindermishandeling. Er komt bij hen een kind van twee jaar dat af en toe vreemd gedrag vertoont. Het begint ook af en toe wat te vertellen en had vandaag twee blauwe plekken. Ze vroeg zich af hoe ze dit het best aanpakte.

Minderjarigen vragen informatie zodat zij hun eigen situaties beter kunnen aanpakken.

Elke, een meisje van vijftien, meldt dat ze thuis met een groot probleem zit: haar moeder mishandelt haar en ze mag niets. Daardoor heeft ze al jaren een eetstoornis. Ze begint haar moeder te haten en dat is wederzijds. Haar moeder slaat haar vaak zo hard dat ze zich niet kan verweren. Ze vraagt advies.

Veel minderjarigen vragen informatie en advies om minderjarige vrienden of vriendinnen te helpen. Ze willen meer doen dan alleen maar luisteren en vragen informatie over de rechten van minderjarigen in zo'n situatie. Het staat al langer vast dat jongeren in de eerste plaats hulp zoeken bij leeftijdsgenoten.

Jennifer vraagt hoe ze haar vriendin het best kan helpen. Haar vader betast haar. Hij doet dat waar haar broers bij zijn en die proberen dat dan ook. Ze heeft het al eens aan haar mama verteld en die heeft daar toen haar vader over aangesproken. Er kwam ruzie van en ze kreeg klappen.

De klachten blijven erg algemeen en beknopt. De meldingen zijn vaak onduidelijk, wellicht doordat ze zo delicaat zijn. Bovendien vraagt de melder niet altijd om een tussenkomst, maar wil hij vooral weten wat hij kan, mag of moet doen. Het Kinderrechtencommissariaat is dan ook aangewezen op algemeen advies en zo gericht mogelijke doorverwijzing. Bij kindermishandeling gaat het vaak om erg delicate situaties waarin een specifieke benadering nodig is. Het Kinderrechtencommissariaat verwijst vooral door naar hulpverlening omdat die meestal het meest aangewezen is.

• Opvoedingsonzekerheid

Het Kinderrechtencommissariaat werd verschillende keren aangesproken met vragen van ouders over de opvoeding van hun kinderen. Ouders geven aan dat ze onzeker zijn over beslissingen die ze nemen in de opvoeding van hun kinderen. Ze zijn bang om iets verkeerd te doen of om een verkeerde beslissing te nemen, of ze weten niet meer wat ze moeten doen. Ouders zijn bang dat ze aansprakelijk gesteld worden voor het gedrag van hun kinderen of voor beslissingen of toegevingen die ze doen in de opvoeding.

Het Kinderrechtencommissariaat informeert ze over hun verantwoordelijkheden en verwijst ze door naar instanties waar ze terecht kunnen met heel concrete vragen naar opvoedingsondersteuning.

Ouders zijn bang dat ze aansprakelijk gesteld worden voor het gedrag van hun kinderen of voor beslissingen of toegevingen die ze doen in de opvoeding.

Een moeder vraagt of er wettelijke bepalingen zijn rond kinderen alleen thuis laten. Ze wil namelijk samen met vrienden op weekend maar haar zoon van zestien jaar wil niet mee. Zij en haar man hebben het met hem besproken en zien eigenlijk geen problemen om hem het weekend alleen thuis te laten. De buurvrouw zou alvast een oogje in het zeil houden. Ze vraagt zich af of ze dan een wet overtreedt.

- **Familiale relaties**

Minderjarigen maken deel uit van een gezin en van een familie. Familiale contacten kunnen veel betekenen voor minderjarigen. De meldingen hadden te maken met problemen in het contact met grootouders en (stief)-broers en -zussen. Dit jaar waren het alleen derden die het Kinderrechtencommissariaat informatie vroegen over de mogelijkheden van de minderjarige om zijn familie te zien.

Een medewerkster van het JAC heeft een meisje op consultatie die graag opnieuw contact wil met haar opa. Maar haar stiefoma houdt dat tegen. Wat kan het meisje doen?

3.3. Afstamming

Tussen ouders en kinderen is er niet alleen een biologische band, maar ook een juridische. Elk kind heeft een biologische vader en moeder. Maar de biologische ouders zijn niet noodzakelijk de wettelijke ouders. Denk maar aan situaties zoals kunstmatige verwekking, adoptie of kinderen uit een buitenechtelijke relatie.

	Vragen	Klachten	Totaal
Adoptie	2	3	5
Afstamming / erkenning	3	1	4
Recht op een naam / identiteit	3	1	4
Totaal	8	5	13

Meldingen over afstamming

Er waren meldingen over de erkenning van een kind door zijn vader, over het recht op een identiteit of de mogelijkheid om van naam te veranderen, en over adoptie. Problemen over de wettelijke band tussen ouders en kinderen zijn altijd juridisch. Daardoor heeft het Kinderrechtencommissariaat maar een beperkte bevoegdheid. Van de vijf klachten werden er twee onderzocht, die gingen over een buitenlandse adoptieprocedure.

Meldingen over de juridische band tussen ouders en kinderen worden doorverwezen. Andere melderders krijgen een advies of informatie.

	Aantal
Advocaat	3
Dienst Naamsverandering	1
Kind & Gezin	1
CLB	2

Belangrijkste doorverwijzingen voor meldingen over afstamming

• Recht op identiteit

Minderjarigen hebben recht op een naam en een identiteit.¹² Het Kinderrechtencommissariaat kreeg vragen over naamsverandering. Hulpverleners, minderjarigen en andere betrokkenen zijn niet altijd goed op de hoogte van de mogelijkheden en de procedure. Een vraag naar een naamsverandering is altijd emotioneel geladen. Vooral kinderen en jongeren geven aan dat ze geen naam willen dragen van iemand die het in hun beleving niet waard is.

Een jongen van elf jaar vraagt of het mogelijk is om zijn naam te laten veranderen. Hij draagt de naam van zijn vader maar die heeft nooit naar hen omgekeken. Vader betaalt geen onderhoudsgeld voor hem en heeft bij een andere vrouw nog twee kinderen waar hij wel voor zorgt. De jongen wil op school de naam van zijn vader niet gebruiken, hij wil niet met die naam aangesproken worden.

Eén klacht rond draagmoederschap werd aangemeld. Door een rechterlijke uitspraak was de klacht niet ontvankelijk, maar toch bleek uit het dossier dat kinderen geboren uit een draagmoeder in een juridisch vacuüm kunnen terechtkomen. Daardoor worden er helemaal geen garanties geboden voor de rechten en belangen van de minderjarige.

Een Belgisch echtpaar heeft een tweeling van wie een vrouw in Oekraïne de draagmoeder was. De vrouw van het echtpaar zit momenteel in Oekraïne samen met de kinderen en krijgt geen toelating om het Belgisch grondgebied te betreden. Een van de kinderen heeft ernstige medische problemen en krijgt ter plaatse niet de nodige verzorging.

• Erkenning van het kind door de vader

Het Kinderrechtencommissariaat kreeg ook dit jaar vragen rond de erkenning van minderjarigen door de vader. Zowel minderjarigen, meerderjarigen als professionals die in aanraking komen met een erkenningsprocedure hebben nood aan informatie.

Een begeleidster uit een dienst voor pleegzorg vraagt informatie over erkenning en ontkenning van het vaderschap. Ze wordt daarmee geconfronteerd in een van de dossiers die ze begeleidt. Ze hebben het al besproken op het team maar ze hadden nood aan correcte informatie om geïnformeerd te kunnen beslissen wat in dit dossier het beste is voor de minderjarige.

¹² Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, artikel 7 en 8

- **Interlandelijke adoptie**

Kandidaat-adoptanten moeten correct en helder ingelicht worden over hun mogelijkheden zodat zij en het betrokken kind niet nodeloos lang moeten wachten op een antwoord.

Interlandelijke adoptie is terecht streng gereguleerd. Het belang van het kind staat centraal en verdient in een adoptieprocedure grondig onderzoek. Juridisch geldt voor interlandelijke adoptie internationale en nationale wetgeving. Dat is erg complex, zeker als het gaat om de adoptie van een kind dat de kandidaat-adoptanten al kennen. Dan geldt de wetgeving van het land van herkomst van het kind. Kandidaat-adoptanten moeten correct en helder ingelicht worden over hun mogelijkheden zodat zij en het betrokken kind niet nodeloos lang moeten wachten op een antwoord. Niet alle kinderen komen in aanmerking voor adoptie. Dat is een belangrijke opdracht van de Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie.

Kandidaat-adoptanten melden dat ze hun neefje uit Afghanistan willen adopteren. De biologische ouders zijn niet in staat om voor hem te zorgen en hebben een afstandverklaring opgemaakt. De kandidaat-adoptanten hebben al een positief geschiktheidsvonnis voor het kind gekregen. Nu blijkt dat ze hem toch niet zouden kunnen adopteren. Hun familie in Afghanistan zorgt tijdelijk voor het kind, maar kan deze zorg niet lang aan door de erbarmelijke situatie waarin ze zelf leven. Het koppel weet niet meer waar ze aan toe zijn. Ook voor de jongen is deze situatie nefast omdat hij ondertussen al door drie personen opgevangen werd. De melders willen graag zo snel mogelijk duidelijkheid.

4 kinderen en jongeren in het onderwijs

Het thema onderwijs strandt elk jaar op de tweede plaats van het aantal meldingen. Dat hoeft niet te verwonderen: leerlingen brengen veel tijd door op de schoolbanken. De school is een plaats waar volwassenen professioneel omgaan met minderjarigen. Jongeren vinden het belangrijk dat die beroepsmensen correct met hen omgaan en ze geen onrecht aandoen. Wat precies 'onrecht' is, is moeilijk te bepalen. Het Kinderrechtencommissariaat waakt ervoor om niet te veel te polariseren tussen leerlingen en schoolteams. Scholen liggen soms zwaar onder vuur, maar het is niet altijd gemakkelijk om het schoolleven in goede banen te leiden. Of om een positief schoolklimaat te creëren, om de opgelegde leerplannen te volgen, om een opvoedingstaak opgelegd te krijgen. Maar natuurlijk hebben scholen wel de taak en de verantwoordelijkheid om leerlingen te vormen en te begeleiden. Onderwijs moet gericht zijn op de ontplooiing van de persoonlijkheid, de talenten en de geestelijke vermogens van het kind, zegt artikel 29 van het Kinderrechtenverdrag. Daarvoor moeten minderjarigen en het schoolteam respectvol met elkaar omgaan. Dat loopt niet altijd even vlot.

De meldingen over onderwijs gaan over verschillende deelaspecten die verder nog uitgebreid aan bod komen. De melders vragen advies of informatie, of ze hebben een klacht.

In de meeste gevallen wordt de klacht onderzocht. Toch is dit voor enkele klachten niet het geval. Meestal komt dat doordat de melder geen mandaat geeft om de klacht verder te onderzoeken. Veel melders zijn bang dat de school het ze kwalijk gaat nemen als ze een beroep doen op het Kinderrechtencommissariaat. Bovendien is er vaak nog een mogelijkheid om de klacht op het eerstelijnsniveau te behandelen: de leerling kan eerst nog terecht bij andere diensten of rechtstreeks betrokkenen zoals het CLB, het Lokaal Overleg Platform (LOP), de schooldirectie, een leerkracht of de beroepscommissie.

Daarnaast kan ook de ombudsdienst zelf beslissen dat hij geen onderzoek doet omdat dat niet in het belang van de minderjarige zelf is. Dat is bijvoorbeeld het geval bij meldingen van of over een leerling met een erg vertroebelde relatie met de school, of als de minderjarige geen eigen verantwoordelijkheid wil opnemen, of als het niet duidelijk is of de melder wel het belang van de jongere zelf op het oog heeft.

In deze gevallen geeft de ombudsdienst vooral heel gericht advies of duidelijke informatie over de regelgeving, de gangbare praktijken, de rechten en plichten van alle betrokkenen. De ombudsdienst helpt de melder ook vaak stap voor stap te zoeken naar nieuwe oplossingen. De ombudswerkers coachen hem dan om het probleem vanuit de positie van de minderjarige te blijven bekijken en op te lossen. Het gevaar schuilt erin dat moeilijkheden verder escaleren en dat op de duur meer de man dan de bal gespeeld wordt, eerder met het oog op het 'eigen gelijk' dan op het belang van de leerling.

De ombudsdienst verwijst ook door naar diensten en personen waar de melder met zijn probleem terecht kan. In klachten over onderwijs treedt het Kinderrechtencommissariaat ook vaak op als bemiddelaar.

De ombudswerkers coachen hem dan om het probleem vanuit de positie van de minderjarige te blijven bekijken en op te lossen.

	Aantal
CLB	25
Schooldirectie	21
Leerkracht	9
Schoolbestuur	8
Leerlingenbegeleider	5
Leerlingenraad	5
Vlaamse Scholierenkoepel	5
Kinder- en Jongerentelefoon	3
Departement Onderwijs	3

Belangrijkste doorverwijzingen voor meldingen over onderwijs

Het thema onderwijs omvat veel verschillende aspecten. Een overzicht van de deelhema's waarover melders vragen en klachten hebben.

	Vragen	Klachten	Totaal
Sancties	34	43	77
Gezag van leerkrachten	20	40	60
Pesten door leerlingen	8	21	29
Regels en afspraken	20	9	29
Leerlingenbegeleiding	7	4	11
Studie- en schoolkeuze	6	5	11
Schooluitslagen	4	5	9
Inclusief onderwijs	2	5	7
Weigering inschrijving	1	2	3
Kostprijs	0	1	1
Schoolplicht	1	0	1
Andere	21	13	34
Totaal	124	148	272

Meldingen over onderwijsproblemen per thema

Het Kinderrechtencommissariaat heeft een ruime bevoegdheid om klachten over onderwijs te onderzoeken. 66 klachten werden onderzocht. Die klachten kregen ook een eindoordeel. In 15 klachten was er duidelijk sprake van een schending van de rechten van leerlingen.

	Aantal
Geen afdoende motivering van een beslissing	1
Geen doeltreffende informatieverstrekking	1
Onredelijke behandelingstermijn van een klacht	1
Onzorgvuldige klachtenbehandeling	3
Incorrecte toepassing van regelgeving	3
Slechte bejegening of dienstverlening	6

Reden van gegrondheid van klachten

Een aanzienlijk deel (30) van de klachten leidde niet tot een eindoordeel. In deze klachten stelde zich een probleem, maar was het mogelijk om de feitelijkheden te toetsen. De ombudsdienst neemt hier een bemiddelende rol aan om de situatie te ontladen en communicatie tussen de partijen te bevorderen. 21 klachten waren ongegrond.

Waarover gaan de meldingen concreet?

4.1. Sancties

Het schoolleven wordt bepaald door leerlingen, leerkrachten, directie en het algemene schoolbeleid. Dikwijls loopt dat vlot, maar soms wordt het schoolleven verstoord. Als een leerling de rust op school verstoort of de samenwerking hindert, kan hij daarvoor een sanctie krijgen: een straf, een ordemaatregel of zelfs een tuchtmaatregel zoals een tijdelijke schorsing of zelfs een definitieve uitsluiting.

- **Inbeslagname van persoonlijke bezittingen**

Veel meldingen gaan over scholen die als sanctie persoonlijke spullen in beslag nemen. Meestal gaat het om een gsm, een mp3-speler, een iPod. Het best vermeldt het schoolreglement welke regels daarover gelden. Als een leerling de afspraken niet naleeft, mag de school die dingen tijdelijk in beslag nemen. De meeste leerlingen en ouders hebben daar wel begrip voor. Problemen komen er pas als de school de persoonlijke bezittingen dagenlang in beslag neemt. Vooral voor gsm's stuit dat op veel verzet: een gsm verhoogt het veiligheidsgevoel en is een belangrijk communicatiemiddel in de leefwereld van jongeren.

Een school is niet bevoegd om persoonlijke bezittingen langdurig in beslag te nemen. Zelfs niet als het schoolreglement die sanctie toch voorziet. Persoonlijke eigendommen in beslag nemen is een exclusieve bevoegdheid van de politie en de gerechtelijke diensten. Veel scholen weten dat niet. De ombudsdienst vraagt dat de onderwijskoepels dit verder duidelijk maken aan hun scholen.

De 17-jarige Dries meldt dat zijn school zijn gsm afpakte toen hij voor de tweede keer een opmerking kreeg omdat hij zijn gsm gebruikte of omdat die zelfs maar aanstond. In het schoolreglement staat dat de school zo'n gsm dan afneemt tot het einde van het schooljaar. In februari kreeg Dries die tweede opmerking en sindsdien is hij zijn gsm dus kwijt tot eind juni.

Een school is niet bevoegd om persoonlijke bezittingen langdurig in beslag te nemen. Zelfs niet als het schoolreglement die sanctie toch voorziet.

- **Vrijheid van scholen in ordemaatregelen biedt weinig rechtszekerheid**

Een school heeft de vrijheid om ordemaatregelen te nemen. Meestal leveren die maatregelen geen problemen op. Als dat wel zo is, hebben ouders en leerlingen geen of weinig rechtsgronden om op te treden tegen incorrecte bejegening van een leerling door een leerkracht of de schooldirectie. Omdat er weinig wettelijk houvast is over ordemaatregelen, baseert het Kinderrechtencommissariaat zich bij het onderzoek van deze meldingen op artikel 28 en 29 van het Kinderrechtenverdrag: de discipline en orde op school moeten gehandhaafd worden op een manier die de menselijke waardigheid van het kind weerspiegelt. Ook andere verdragsbepalingen zijn belangrijk: het recht op inspraak, vrije meningsuiting, bescherming tegen lichamelijk en fysiek geweld. Daarnaast wordt de maatregel ook getoetst aan het proportionaliteitsbeginsel en het recht op verdediging.

De ombudsdienst respecteert de autonomie en vrijheid van scholen om ordemaatregelen te nemen. Maar hij klaagt wel aan dat er geen enkele vorm van verdediging mogelijk is als die maatregelen in strijd zijn met de menselijke waardigheid van het kind, de bescherming van lichamelijk en fysiek geweld, het recht op verdediging of het proportionaliteitsbeginsel.

Op een basisschool gelden er omgangsregels op de speelplaats. Als de kinderen die regels overtreden, mogen ze voor straf een hele week niet met bepaald speelgoed spelen. De ouders staan achter dat principe omdat ze vinden dat hun kinderen moeten leren zich aan leefregels en afspraken te houden. Maar bovenop de sanctie moet het kind ook de hele week met een fluovestje rondlopen zodat iedereen ziet dat het gestraft is. Dat lokt pesterijen uit en is stigmatiserend. Maar het valt onder de ordemaatregelen van de school waardoor de ouders het nergens kunnen aanklagen.

- **Tijdelijke schorsing**

Bij ernstige problemen kan een school een leerling tijdelijk schorsen. Een basisschool is verplicht om dan toch opvang te voorzien. Een secundaire school niet. Het Kinderrechtencommissariaat ziet in de praktijk schorsingen van enkele dagen tot enkele weken. Leerlingen blijven wel ingeschreven op school zodat hun recht op onderwijs volgens de letter van de wet gewaarborgd blijft, maar ze zitten soms erg lang thuis waardoor hun recht op onderwijs volgens de geest van de wet toch in het gedrang komt. Er bestaat geen enkele procedure die de scholen moeten volgen en er is geen beperking in de tijd. De minderjarige heeft dus geen enkele rechtsbescherming.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat een neutrale schoolexterne bemiddeling tusschenbeide moet kunnen komen bij deze klachten. Via bemiddeling kan die cel zoeken naar andere oplossingen die de belangen van elke partij behartigen. Dat voorkomt dat discussies of problemen verder escaleren. Daarnaast vraagt het Kinderrechtencommissariaat dat erover nagedacht wordt om bij tijdelijke schorsingen een maximumtermijn te bepalen. Schorsingen van enkele weken gaan voorbij aan het eigenlijke doel van de sanctie.

Een jongen van zestien doet een beroep op de het Kinderrechtencommissariaat omdat hij via een ordemaatregel een maand geschorst werd. De maand is bijna voorbij en hij hoorde van zijn school dat er nog een extra maand schorsing bijkomt. Twee leerlingen uit een andere klas zijn namelijk bij de directie gaan vertellen dat hij drugs dealt op school. De school wil de zaak verder onderzoeken. De

Daarnaast vraagt het Kinderrechtencommissariaat dat erover nagedacht wordt om bij tijdelijke schorsingen een maximumtermijn te bepalen.

jongen heeft al twee negatieve urinestalen binnengebracht op school, maar toch wijkt de directie niet van haar standpunt en vraagt ze niet naar zijn versie van het verhaal. De jongen wil de sanctie en de procedure aanklagen of in beroep gaan want hij zit ondertussen twee maanden thuis. Maar de school zegt dat die stappen onmogelijk zijn omdat het een ordemaatregel is. Bij tijdelijke schorsingen gelden er geen rechtswaarborgen.

- **Definitieve uitsluiting**

Een school kan een leerling ook preventief schorsen in afwachting van een definitieve uitsluiting. Bij deze tuchtmaatregel moet de school wel een vaste procedure volgen: de leerling moet inzage krijgen in het tuchtdossier en heeft het recht om gehoord te worden. Bovendien moet de school haar beslissing schriftelijk motiveren. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat sommige scholen de procedure niet altijd consequent volgen. Dikwijls weten ouders en leerlingen niet dat deze strikte regels bestaan. Natuurlijk staan ze wel in het schoolreglement, maar als de problemen opduiken, lijkt het niet meer dan billijk dat een school de ouders en de leerling opnieuw informeert. Tegen een definitieve uitsluiting bestaat wel de mogelijkheid om in beroep te gaan. Alle formele regels zijn bedoeld om de leerling rechtsbescherming te bieden. Maar in de praktijk geven ze niet altijd de nodige waarborgen.

De moeder van een veertienjarig meisje meldt dat haar dochter definitief uitgesloten werd op 30 juni. Met een groepje was ze te laat op de afspraak tijdens een schooluitstap. Ze hadden wel verwacht dat ze daarvoor een – terechte – sanctie zouden krijgen. Maar ze hoorden die week niets van de school. Toen de ouders op het oudercontact het schoolrapport gingen afhalen, wees de leerkracht ze op de extra brief in het rapport. Daarin lezen de ouders de beslissing van de klassenraad: hun dochter werd uitgesloten vanaf 30 juni. De ouders gingen bij de directeur uitleg vragen, en die vertelde dat de beslissing genomen was na de feiten op de schooluitstap en dat ze niet veranderd kon worden. Via een andere leerkracht hoorden de ouders dat er een beroepsprocedure mogelijk was. Ze probeerden de week na 30 juni een paar keer te bellen naar de voorzitter van de scholengroep, maar daar was niemand. Zo verstreken de termijnen om in beroep te gaan. Moeder vraagt het Kinderrechtencommissariaat of de sanctie niet te zwaar is en of de procedure wel correct verliep.

- **Proportionaliteit en gerechtvaardigheid van sancties**

Bij sommige sancties van scholen merkt het Kinderrechtencommissariaat dat ze weinig meerwaarde bieden en dat ze onredelijk zijn. De klachten blijken na onderzoek meestal gegrond te zijn. De sancties vallen buiten het orde- en tuchtreglement en ook dan hebben leerlingen geen mogelijkheden om de sancties op school aan te kaarten. Ze zoeken hulp en ondersteuning bij het Kinderrechtencommissariaat om hun ‘stem’ mee te vertegenwoordigen.

Om medische redenen kan de vijftienjarige Alexander erg lang niet meedoen met de lessen LO. In plaats van die lessen moet hij poetsen op school, in de kleedkamers en de turnzaal. Na een paar keer vond de jongen dat het wel genoeg geweest was en vroeg hij de leerkracht of hij een zinvolle vervangingstaak kreeg. Het antwoord was negatief. De jongen weigerde de week daarna nog langer te poetsen. Daarop werd hij door de leerkracht en de directie een paar dagen geschorst omdat hij hun gezag niet respecteerde. De jongen vond de schorsing onterecht en wou daarvoor niet thuis blijven van school. De situatie escaleerde en de sanctie dreigde over te gaan in een definitieve uitsluiting.

Bij sommige sancties van scholen merkt het Kinderrechtencommissariaat dat ze weinig meerwaarde bieden en dat ze onredelijk zijn.

- **Sanctiebeleid bij druggebruik**

De meeste scholen voorzien in hun sanctiebeleid ook bepalingen over druggebruik van leerlingen. Het Kinderrechtencommissariaat kreeg daar dit jaar verschillende meldingen over. Bij druggebruik gaan veel scholen over tot onmiddellijke uitsluiting. Zelfs als er alleen maar een zwaar vermoeden is, worden leerlingen uitgesloten. Het Kinderrechtencommissariaat deelt de visie dat scholen geen druggebruik mogen tolereren, maar stelt toch ernstige vragen bij de sanctie. Leerlingen die één keer betrapt worden op druggebruik of die in het bezit zijn van een kleine hoeveelheid softdrugs uitsluiten, verlegt het eigenlijke probleem.

Vaak gebruiken scholen de sanctie om andere leerlingen te beschermen. Toch is het belangrijk dat minderjarigen de nodige weerbaarheid ontwikkelen om te kunnen weerstaan aan de verleiding als ze met drugs in aanraking komen. Dat is geen evidente opdracht, maar het is een uitdaging die een school moet durven aangaan.

Een veertienjarig meisje rookt op de bezinningsdagen van de school een joint en wordt betrapt. De begeleidende leerkracht belt de ouders 's avonds op om het voorval toe te lichten en vraagt ze om hun dochter te komen halen. Ze wordt voor de bezinningsdagen geschorst. De ouders vertellen dat ze zelf geschrokken zijn van het voorval. Ze zijn teleurgesteld in hun dochter en bespreken dat 's avonds met haar. Ze krijgt thuis een sanctie: huisarrest, geen computer en geen gsm meer. Dezelfde week nemen de ouders contact op met de directeur om dit verder te bespreken en samen met hun dochter hun excuses aan te bieden. Een paar dagen later krijgen ze een brief van school dat hun dochter definitief uitgesloten is. De ouders en de minderjarige vragen zich af of die sanctie niet te streng is. Ze willen de feiten niet minimaliseren, maar een definitieve uitsluiting lijkt ze niet de oplossing te zijn. Het meisje is zwaar onder de indruk omdat ze de impact en de gevolgen niet zo zwaar ingeschat had. Ze wil zelf graag naar haar school blijven gaan.

4.2. Bejegening door leerkrachten

Leerkrachten hebben een legitieme gezagspositie en een zekere autoriteit tegenover hun leerlingen. Soms maken ze misbruik van die gezagspositie en dreigt dat het welzijn van de leerling aan te tasten.

Het kan gaan om intimidatie, psychisch geweld en fysiek grensoverschrijdend gedrag. De melders vragen vooral advies over hoe ze het probleem of conflict verder kunnen aanpakken. De jongere of de ouder geven vaak geen toestemming om de klacht verder te onderzoeken omdat ze bang zijn dat de situatie dan verergert. Ze willen het probleem alleen maar melden, hun bezorgdheid uiten en zoeken vooral een luisterend oor.

Opvallend bij deze meldingen is dat de melder vaak nog geen gesprek had met de betrokken leerkracht, de directie of het CLB. De ombudsdienst vindt het essentieel om die problemen eerst met de rechtstreeks betrokkene te bespreken en verwijst de melders door.

De moeder van Lucas, 16 jaar, vraagt hulp aan de ombudsdienst omdat de relatie tussen haar zoon en een leerkracht zwaar verstoord is. De jongen krijgt voortdurend ongepaste en onrechtvaardige opmerkingen. Hij functioneert goed in de klas, is beleefd, maar babbelt wel graag en veel. De dag voordien had hij mondeling examen. Op het einde van het examen kreeg de jongen een preek van de

leerkracht. De manier waarop de leerkracht tegen hem sprak en wat hij zei ging te ver. De jongen verliet huilend het klaslokaal en kwam helemaal overstuur thuis. Moeder vraagt wat de rechten zijn van haar zoon en hoe ze de situatie het best aanpakt zonder het erger te maken.

• De machtsverhouding tussen leerkracht en leerling

De meeste meldingen gaan over machtsverhoudingen tussen leerkracht en leerling. De minderjarige zelf heeft vaak het gevoel dat het conflict of het probleem al snel ontaardt in een welles-nietesdiscussie.

Als ze de hulp van de directie durven in te roepen, hebben ze het gevoel dat die het probleem niet ernstig neemt en de leerkracht alle krediet geeft. Het probleem blijft vaak onopgelost en de leerling of de ouders weten niet meer waar ze nog terecht kunnen om hulp te vragen. Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor dat directies meldingen over wangedrag van leerkrachten ernstig nemen. Als de situatie verder aanhoudt, kan dat het welzijn van de jongeren aantasten.

Een zesjarige jongen wordt volgens zijn moeder door de juf zwaar aangepakt. Hij kan niet zo goed mee in de klas en de juf lijkt met hem erg weinig geduld te hebben. Na een paar maanden werd de jongen introvert en ontwikkelde hij een laag zelfbeeld. De moeder had al verschillende gesprekken met de leerkracht maar die lacht het probleem weg. De directie gelooft de leerkracht, dat de jongen gewoon te weinig draagkracht heeft. Omdat moeder niet meer weet waar ze nog terecht kan, heeft ze de jongen van school veranderd. Op zijn nieuwe school bloeit hij na een paar weken weer helemaal open.

De nieuwe school vertelt over het Kinderrechtencommissariaat en daarom zoekt ze contact met de ombudsdienst. Moeder wil laten weten dat de onmacht vaak groot is als er een conflict is tussen een leerkracht en een kind.

• Fysiek en psychisch geweld door leerkrachten

Opmerkelijk is dat elk jaar opnieuw situaties van fysiek en psychisch geweld gemeld worden. De impact van deze vormen van geweld wordt door leerkrachten soms enorm onderschat. Het moeilijke is dat melders het vaak niet kunnen 'bewijzen' waardoor de directie ze niet altijd gelooft. Soms zijn directies wel op de hoogte van het pedagogisch functioneren van sommige leerkrachten en geven ze ook toe dat er al verschillende bezorgdheden geuit werden. Toch lijkt het erg moeilijk om het gedrag van die leerkrachten te veranderen.

De vader van de vijfjarige Kato doet een beroep op de ombudsdienst omdat zijn dochter thuis in tranen uitbarstte. Ze vertelt dat de juf een pleister op haar mond geplakt had omdat ze niet gehoord had dat ze moest zwijgen voor het verhaaltje. Hij had contact opgenomen met de directie, maar die had die week geen tijd om het op te nemen.

De ombudsdienst nam contact op met de school om dit verder te bekijken. Voor de ombudsmedewerker had de directie wel tijd. Na onderzoek bleek dat de juf een moeilijke tijd doormaakte en daarvoor overgevoelig reageert. De school erkende het feit. De juf voelde zichzelf erg slecht bij het voorval. Voor de ouders was die erkenning voldoende en de directie ging het verder opnemen met de betrokken juf en bekijken waar zij eventueel ontlast en ondersteund kon worden.

Soms zijn directies wel op de hoogte van het pedagogisch functioneren van sommige leerkrachten en geven ze ook toe dat er al verschillende bezorgdheden geuit werden.

4.3. Formele regels en informele afspraken

Elke school heeft een schoolreglement en onderschrijft een pedagogisch project. In dat schoolreglement staan formele regels en afspraken zodat leerlingen weten wat de school van ze verwacht, wat zij van de school kunnen verwachten en hoe het schoolleven georganiseerd is.

Sommige dingen staan duidelijk omschreven, zoals het orde-, het tucht- en het examenreglement. Maar daarnaast heeft de school een grote vrijheid om regels vast te leggen, bijvoorbeeld over kleren en kapsels. Naast die geschreven regels gelden er op school ook afspraken of gewoontes die minder tastbaar zijn.

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt meldingen over de formele en over de informele afspraken. Vaak vraagt de melder alleen maar informatie. Hij wil weten wat kan en niet kan en of de kinderrechten wel gerespecteerd werden. De ombudsdienst licht de rechten en plichten van de leerling en de school dan toe. Daarvoor is het schoolreglement de eerste toetssteen. Als de bepalingen uit dat reglement zelf het onderwerp zijn van discussie, hanteert de ombudsdienst het kinderrechtenverdrag als toetssteen.

- **Vage omschrijving van leefregels leidt tot conflicten en willekeur**

Bepaalde leefregels op school of bepalingen uit het schoolreglement worden erg vaag omschreven. Daardoor ontstaat er ruimte voor interpretatie. Dat wekt bij leerlingen wrevel op. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat de school in de praktijk meestal het laatste woord heeft bij discussies rond interpretatie. Dat zorgt soms voor willekeur bij sancties als een leerling zich niet aan regels of afspraken houdt. Voor leerlingen voelt dat 'niet eerlijk' aan. Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat een school haar schoolreglement het best opstelt in samenspraak met de leerlingen. Leerlingen laten participeren verhoogt het draagvlak van het schoolreglement.

Een jongen van tien jaar wordt in de refter verplicht om met zijn vork in de linkerhand en zijn mes in de rechterhand te eten. Als hij dat niet doet, wordt hij berispt. Deze week werd hij gesanctioneerd omdat hij gemorst had, maar dat komt omdat hij zijn bestek normaal anders vasthoudt. De leerkracht zegt dat het schoolreglement voorziet dat leerlingen proper en deftig moeten eten in de refter, wat het optreden van de school zou rechtvaardigen.

- **Overdreven verbodsbepalingen?**

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat scholen regels opleggen over kleren, haartooi of sieraden. Sommige scholen zijn daar erg streng in en leerlingen voelen die regels dan aan als een inbreuk op hun vrijheid. Het Kinderrechtencommissariaat begrijpt dat een school bepaalde afspraken of verwachtingen heeft maar stelt zich toch ook vragen bij de soms overdreven verbodsbepalingen. Sommige gebruiken horen nu eenmaal bij de jongerencultuur. Het is belangrijk dat scholen en leerlingen daarover met elkaar in dialoog gaan en begrip opbrengen voor elkaars visie. Het Kinderrechtencommissariaat probeert die dialoog te faciliteren waar dat kan.

Laura klaagt dat ze al een hele tijd gevisieerd wordt door de directeur. Ze heeft verschillende haarkleuren maar in het schoolreglement staat niets over excentrieke haarstijlen. Volgens de directeur hoort haar kapsel niet bij de stijl van de school en moet ze zich anders profileren. Als ze haar haren niet laat knippen

Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat een school haar schoolreglement het best opstelt in samenspraak met de leerlingen.

en opnieuw laat verven, krijgt ze een straf. Laura vraagt zich af of dat geen inbreuk is op haar persoonlijke vrijheid en identiteit en welke argumenten ze kan gebruiken in haar gesprek met de directeur.

4.4. Pesten

Pesten is een probleem waar elke school wel eens mee geconfronteerd wordt. Het pesten gaat soms door buiten de schoolmuren. De meeste melders vragen vooral advies en ondersteuning om het pestprobleem aan te pakken. Vooral minderjarige melders zijn op zoek naar tips om ermee om te gaan. Ouders klagen vooral over het beperkte optreden van de school en over hun onmacht om het pestprobleem effectief aan te pakken.

De ombudsdienst onderzoekt de melding als de klagers aangeven dat ze al de hulp ingeroepen hebben van het schoolteam en het CLB en dat die weinig oor hadden voor hun verhaal of klacht. Het Kinderrechtencommissariaat gaat na of de scholen daadwerkelijk hun verantwoordelijkheid opnamen, bekijkt welke stappen al gezet werden, bekijkt de inhoud en de toepassing van het pestbeleid. Het houdt altijd rekening met de complexiteit van een pestprobleem en de inzet die een school al toonde.

- **Preventie en sensibilisering**

Pesten is een erg complexe problematiek en er bestaat geen wonderoplossing voor. Het is altijd zoeken naar een effectieve aanpak. Die aanpak start al in de fase van de preventie en sensibilisering. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk dat preventie en sensibilisering rond pesten op school verder ondersteund en uitgebouwd worden.

De moeder van een elfjarige jongen laat weten dat hij gepest wordt op school. Nadat ze om een overleg vroeg met het CLB en de school om te wijzen op de ernst van de problematiek, besloot de school een project uit te werken rond pesten. De school had vroeger erg weinig initiatief genomen rond het thema. Moeder wou het Kinderrechtencommissariaat laten weten dat scholen soms heel weinig visie hebben rond pesten wat betreurenswaardig is gezien de groeiende omvang van het probleem.

- **Het belang van een pestbeleid**

Als ouders een pestprobleem melden aan de school, hebben zij en hun kind soms de indruk dat de school daar maar weinig mee doet. Ze voelen zich in de steek gelaten en onmachtig. Het Kinderrechtencommissariaat benadrukt dat scholen het probleem ernstig moeten nemen en op tijd het CLB inschakelen. Een aanslepend pestprobleem kan het welzijn en het welbevinden van een kind zwaar ondermijnen. Bovendien kampen de slachtoffers erg vaak met overmatige stress. Maar ook leerlingen die getuige zijn van pesten en de pester zelf ervaren een negatieve weerslag en kampen wellicht met een achterliggende problematiek. Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor om scholen verder te stimuleren om effectief een pestbeleid uit te werken. En om erop toe te zien dat scholen dat beleid integreren in hun werking. Dat kan getoetst en gecontroleerd worden bij de doorlichting van de scholen.

Als ouders een pestprobleem melden aan de school, hebben zij en hun kind soms de indruk dat de school daar maar weinig mee doet.

Naar aanleiding van de klacht van een jongen van 16 jaar over een uit de hand gelopen pestprobleem op school, stelde de ombudsdienst een klachtenonderzoek in. De situatie was zo geëscaleerd dat de

jongen niet meer naar school wou. De jongen voelde zich in de steek gelaten door de school en had zelfs een klacht ingediend bij de politie. De mensen van de jeugdpolitie kregen de opdracht om met de school te overleggen. De school weigerde dat omdat ze vond dat de jongen overdreef en zelf ook een aandeel had in het pesten. Bovendien vonden de school en het CLB dat de jongen weinig draagkracht had en dat het eigenlijke probleem zich thuis voordeed.

Na onderzoek door het Kinderrechtencommissariaat bleek dat de school geen enkele vorm van pestbeleid had, zeker niet voor de doelgroep van 15- tot 18-jarigen. De school reageerde erg laks op het pestprobleem en deed geen correct feitenonderzoek. De discussie evolueerde naar een strijd tussen de school en de ouders van de jongen. Wat uit het oog verloren werd, was dat het de jongen was die de pesterijen niet langer aankon en daardoor niet gemotiveerd kon worden nog langer naar school te gaan. Onder druk van het Kinderrechtencommissariaat gingen de partijen opnieuw in overleg en bekeken ze het probleem vanuit een andere invalshoek. De ombudswerkers vroegen om ook de pesters erbij te betrekken. Het proberen negeren of reduceren tot een probleem van draagkracht van de jongere zelf lost niets op.

• Nood aan ondersteuning van scholen

Scholen die een stevig antwoord willen bieden op een pestprobleem krijgen soms te kampen met gevoelens van onmacht. Omdat het zo complex is, zoeken ook zij soms naar goede praktijken of hebben ze nood aan extra ondersteuning. Het Kinderrechtencommissariaat kijkt dan in de richting van de vzw Limits. Die bouwt in opdracht van het departement Onderwijs en Vorming het ‘Steunpunt ongewenst gedrag op school’ uit. De opdracht en het mandaat van de vzw Limits moet verruimd worden, zodat hij tussenbeide kan komen in crisissituaties door een pestprobleem op school.

De opdracht en het mandaat van de vzw Limits moet verruimd worden, zodat hij tussenbeide kan komen in crisissituaties door een pestprobleem op school.

De moeder van een negenjarig meisje schakelt de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat in omdat het pestprobleem op school verder escaleert. Ze stelt zich vragen over de aanpak van het pestprobleem en het toezicht omdat andere leerlingen haar dochter ook meer en meer fysiek aanpakken. De school geeft zelf aan niet goed te weten hoe het nu verder moet. Het meisje ging ondertussen in therapie voor haar psychosomatische klachten. Uiteindelijk overlegde de therapeute met de zorgcoördinator, de leerkracht en de directie van de school. Ze gaf de school tips om gepast te reageren op de pestproblemen. Zo kon de klacht hersteld worden zonder een klachtenonderzoek van de ombudsdienst. In dit geval nam de therapeute een belangrijke rol op maar het toont wel aan dat er soms nood is aan tussenkomst van een externe professionele dienst met een ruime expertise over omgaan met pesten.

4.5. School- en studiekeuze

Meldingen over de school- en studiekeuze komen vooral van jongeren zelf of van mensen die met de jongeren begaan zijn. De ombudsdienst heeft weinig ruimte om hier onderzoek over te doen. Volgens het decreet Gelijke Onderwijskansen kiezen de leerling én zijn ouders een secundaire school. Maar als de leerling zich niet kan vinden in de keuze van zijn ouders, staat hij machteloos. Minderjarigen hebben weinig mogelijkheden om invloed uit te oefenen. Bij discussie over de juiste school- en studiekeuze hebben de ouders het laatste woord, want die keuze valt onder het ouderlijk gezag.

De ombudsdienst heeft bij deze meldingen de taak om de melder goed te informeren over de bestaande wet- en regelgeving. Hij verwijst de melder door naar het CLB met de vraag of zij een bemiddelende rol kunnen spelen tussen de ouders en de minderjarige.

Een jongen van 15 jaar is op zoek naar een oplossing voor zijn studiekeuze. Hij gaat over naar het vijfde middelbaar en wil graag Latijn-Wiskunde volgen. Dat is zijn keuze en ook de school adviseerde die richting. Maar zijn ouders hebben hem ingeschreven voor Latijn-Wetenschappen. Hij is niet zo goed in wetenschappen en volgt veel liever wiskunde. Hij en de school konden de ouders niet overtuigen. Hij vraagt of hij een studiekeuze kan afdwingen.

4.6. Leerlingenbegeleiding

Leerlingen met problemen kunnen een beroep doen op begeleiding van het CLB, een interne leerlingenbegeleider van de school of een zorgleerkracht. De ombudsdienst stopt al deze meldingen onder de grote noemer leerlingenbegeleiding.

Meldingen gaan over ontevredenheid over de begeleiding of de toegankelijkheid van de dienstverlening. Ook hier probeert de ombudsdienst vooral de communicatie te herstellen. Tussenkomen kan de situatie deblokken. Daarna laat de ombudsdienst de diensten zelf op het terrein verder werken. Dikwijls zijn de klachten ongegrond omdat de feiten moeilijk te onderzoeken zijn. Herstel- en oplossingsgericht werken levert meer bevredigende resultaten op.

Als de ombudsdienst een duidelijker beeld probeert te krijgen van de oorspronkelijke melding, merkt hij dat veel melders moeite hebben om medewerkers van het CLB te bereiken. Hun volle agenda's maken dat ze weinig ruimte hebben om snel in te spelen op hulp- of zorgvragen. Daarom zoeken ouders of jongeren ondersteuning bij het Kinderrechtencommissariaat. De ombudsdienst kan de dienstverlening van een dienst niet overnemen.

Een jongen van 17 kampt met concentratiestoornissen. Omdat hij veel praktijkvakken volgt waarin ze machines gebruiken die aandacht en concentratie vergen, besliste de school samen met de leerlingenbegeleiding dat de jongen geen praktijklessen meer mag volgen tot hij medicatie (rilatine) neemt. Over twee maanden heeft de jongen een uitgebreide testing bij een neuroloog. Natuurlijk kan een school niet eisen dat een leerling rilatine neemt zonder een uitgebreide testing en een goede medische opvolging. De situatie was geblokkeerd omdat de leerlingenbegeleiding de school volgde in haar beslissing. Tussenkomen en advies van de ombudsdienst aan de leerlingenbegeleiding trok de communicatie opnieuw open. Tijdelijk werden er nieuwe afspraken gemaakt waar de school en vooral de leerling zich in konden vinden. De ombudsdienst sprak met de leerlingenbegeleiding af dat zij de afspraken en ook de leerling zelf goed zouden opvolgen. Het Kinderrechtencommissariaat zou opnieuw ingeschakeld worden bij nieuwe verwickelingen.

• Vragen over de toepassing van regelgeving

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt ook vragen van CLB-medewerkers zelf of van leerlingenbegeleiders van de school. Dikwijls gaat het om juridische vragen, meestal over de combinatie van de eigen beroepsgrenzen en de rechten van het kind. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat veel vragen te maken hebben met de toepassing van het decreet rechtspositie van de minderjarige waartoe het CLB gebonden is. Het is positief dat ze bepaalde vragen durven te stellen en de rechten van het kind centraal willen stellen. De CLB-diensten blijken nood te hebben aan informatie en juridische ondersteuning.

Het CLB begeleidt een meisje van 15. Ze heeft een relatie met een veel oudere man. In de gesprekken met de leerlingenbegeleiding bekende het meisje dat ze al een keer seks had met die man. De

Als de ombudsdienst een duidelijker beeld probeert te krijgen van de oorspronkelijke melding, merkt hij dat veel melders moeite hebben om medewerkers van het CLB te bereiken.

De CLB-diensten blijken nood te hebben aan informatie en juridische ondersteuning.

leerlingenbegeleiding had het meisje de opdracht gegeven om dat ook aan haar moeder te vertellen. Daarna werd het CLB betrokken bij de verdere begeleiding. Ze vragen zich af of het meisje dat echt moet vertellen en waar de grens ligt tussen de rechten van de minderjarige en het ouderlijk gezag. Meer bepaald wat hun verplichtingen zijn tegenover de minderjarige en tegenover de moeder.

- **Contractuele verbintenis met het CLB**

Als ouders of leerlingen niet tevreden zijn over de samenwerking met het CLB, hebben ze weinig ruimte om daar iets aan te doen. Dikwijls is er maar één CLB-medewerker verantwoordelijk voor een school of voor bepaalde klassen. Bovendien is het CLB contractueel verbonden aan een school waardoor er geen mogelijkheid is om over te stappen naar een ander CLB. Bovendien valt het soms voor dat melders van school veranderen maar dat de andere school met hetzelfde CLB samenwerkt. Melders stellen dan vragen naar de neutraliteit en klagen aan dat ze geen nieuwe kansen krijgen.

De ouders van de veertienjarige Roel melden dat hun zoon na twee agressieve aanvallen op school uitgesloten werd. Het CLB beloofde verdere hulp omdat de jongen karakterstoornissen heeft. Ook al was het CLB op de hoogte van de gedragsmoeilijkheden van de jongen, moesten de ouders toch zelf op zoek gaan naar verdere hulp. Het CLB zei alleen dat het een moeilijke jongen was die geen gezag wou aanvaarden. Er was nooit eerder sprake van een doorverwijzing of verder onderzoek. Door de stappen die de ouders zetten, werd ontdekt dat de jongen lijdt aan een zware vorm van ADHD en autisme. Door dat probleem jarenlang te ontkennen, reageerde hij met ongepast gedrag. Het CLB liet ze in de steek bij hun zoektocht naar een nieuwe school. Toen de ouders een school vonden, namen ze contact op met de vorige directie en het CLB. Die gaven veel informatie door waardoor de nieuwe school de inschrijving introk wegens draagkrachtproblematiek. Bovendien geraakten de ouders ook niet binnen in de jeugdhulpverlening voor ondersteuning en zorg omdat de wachtlijsten te lang zijn. Het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg zag dat niet als een problematische opvoedings situatie (POS), ook al konden de ouders en de jongen het niet meer aan. De ouders klagen twee dingen aan: hun ontevredenheid over het CLB en dat ze niet kunnen wisselen van CLB, en het gebrek aan plaatsen in de jeugdhulpverlening.

- **Klachten kunnen over verschillende beleidsdomeinen gaan**

De melding hierboven laat ook zien dat een probleem tegelijk een weerslag kan hebben op twee beleidsdomeinen. In dit geval welzijn en onderwijs. De ombudsdienst krijgt elk jaar meldingen waarin bevoegdheden elkaar doorkruisen. Die komen minder sterk naar voor omdat de ombudswerkers elke melding onder één enkel thema klasseren. Maar het zorgt er wel voor dat minderjarigen soms blijven vastzitten in een situatie. Elke dienst ageert vanuit zijn bevoegdheid met zijn specifieke opdracht. Soms is het zinvol om bepaalde meldingen of klachten over de bevoegdheden heen te bekijken.

4.7. Schoolresultaten

De meldingen gaan vooral over betwiste examenuitslagen en over attesten op het einde van het schooljaar. Melders vragen ook informatie over de manier waarop een school een leerling mag evalueren.

Klachten over examenuitslagen en resultaten van toetsen zijn niet ontvankelijk voor de ombudsdienst. Dat behoort tot de autonomie van een school. Het Kinder-

Dikwijls zijn ouders en leerlingen niet op de hoogte van de betwistingsprocedure.

rechtencommissariaat staat er wel op dat leerlingen met vragen over bepaalde resultaten de nodige informatie krijgen van de leerkracht of van de directie. En dat die informatie voor de minderjarige begrijpelijk is.

Meldingen over de beslissingen van een klassenraad over een attest zijn ook niet ontvankelijk. Ook dat behoort tot de autonomie van de school. Het Kinderrechtencommissariaat kan wel meldingen over de motivering aan sich of over de informatieverstrekking verder onderzoeken.

- **Betwist attest**

Attesten op het einde van het schooljaar kunnen betwist worden in het secundair onderwijs. Voor het lager onderwijs kan dat alleen met het attest na het zesde leerjaar. Dikwijls zijn ouders en leerlingen niet op de hoogte van de betwistingsprocedure. Scholen merken terecht op dat de procedure in het schoolreglement staat. Maar het lijkt voor de ombudsdienst niet meer dan billijk dat ouders die informatie uitdrukkelijk meekrijgen bij een B- of C-attest. Dat zou verhelpen dat melders zich bedrogen voelen door de school. En het waarborgt het recht van minderjarigen op duidelijke informatie over zaken die hen rechtstreeks aanbelangen.

Elien had een conflict met de leerkracht Frans. Op 26 augustus had ze een herexamen voor Frans. Op 1 september wist ze nog altijd niet of ze geslaagd was. Daarom nam ze contact op met de school. Daar vertelden ze haar dat ze wellicht een C-attest had, maar dat de klassenraad pas op 12 september kon samenkomen. De avond van de klassenraad kreeg ze een telefoontje dat het een C-attest was. Op 18 september tekende Elien beroep aan tegen de beslissing die ze ondertussen ook schriftelijk ontvangen had. Maar volgens de school was de periode om beroep aan te tekenen voorbij. Er speelde voor de school een verschil tussen de delibererende klassenraad en de begeleidende klassenraad. In tegenstelling tot wat Elien vertelde, had de school veel inspanningen geleverd om Elien bij te scholen voor Frans. Maar haar tekorten waren te groot. De school gaf toe dat ze de vraag naar beroep bewust genegeerd had omdat ze wist dat een beroepsprocedure geen andere beslissing zou opleveren. De melding van Elien is gedeeltelijk gegrond omdat na onderzoek duidelijk bleek dat de school de informatie over de beroepsprocedure erg vaag hield. Bovendien was er een communicatiestoornis over de verschillende klassenraden. Daardoor was het voor Elien en haar ouders niet meer overzichtelijk en zelfs misleidend. Daar staat wel tegenover dat de school veel inspanningen leverde voor Elien. Daarover was de klacht van de ouders dus onterecht.

- **Motivering van attest**

Als een school beslist om een B- of C-attest te geven, moet ze deze beslissing motiveren. Anders ontstaat het gevaar dat ouders en leerling het niet correct interpreteren en dat er nodeloos problemen rijzen.

Steven kreeg na zijn eerste middelbaar een B-attest. Daarop stond dat hij geslaagd was. Hij start zijn tweede jaar in een nieuwe school. In oktober roept de directeur Steven bij zich. Op het B-attest blijkt onderaan te staan dat hij uitgesloten was voor het tweede jaar van de eerste graad. Op de achterkant stonden bij de motivering alleen maar de punten van de jongen. De directeur van zijn nieuwe school was zelf ontzet over de vage en dubbelzinnige opstelling van het attest. Het recht op duidelijke informatie en duidelijke motivering van een beslissing was niet nageleefd.

Scholen zijn soms terughoudend en baseren zich op hun draagkracht om leerlingen wel of niet in te schrijven.

4.8. Geïntegreerd onderwijs – inclusief onderwijs – buitengewoon onderwijs

Kinderen met bijzondere noden vinden niet altijd een aangepaste school. Dikwijls zorgt een combinatie van gedragskenmerken ervoor dat scholen er moeilijk mee omgaan: ADHD, autisme, gedragsstoornissen. Scholen zijn soms terughoudend en baseren zich op hun draagkracht om leerlingen wel of niet in te schrijven. Ook het inschrijvingsrecht heeft daarmee te maken.

- **Inclusie moeilijk in secundair onderwijs**

In het lager onderwijs zijn nog veel scholen bereid om mee te werken aan geïntegreerd onderwijs. In secundaire scholen ligt dat veel moeilijker. Een verwijzing naar het buitengewoon secundair onderwijs lijkt dan de enige oplossing te zijn, maar daar is dan weer het probleem van het beperkte aanbod en de wachtlijstproblematiek.

De ouders van Julie melden dat ze geen school vinden voor hun dochter. Ze heeft autisme en ADHD. Ze werd georiënteerd naar OV4. In hun regio bieden maar twee scholen die opleidingsvorm aan. Bovendien geldt er een beperking in die richtingen. De twee scholen hebben een wachtlijst van ongeveer twee jaar.

- **Inclusie is een gunst, een samenwerking tussen alle betrokken partijen**

De meeste problemen ontstaan als een school zijn medewerking tot inclusie weer intrekt. Dat kan om verschillende redenen. Ouders en leerlingen voelen het aan als een onrecht en beschouwen het als een schending van het recht op onderwijs. Maar inclusie of geïntegreerd onderwijs kan niet afgedwongen worden. Het is een samenwerkingsverband tussen ouders, leerling, leerkracht, CLB en het buitengewoon onderwijs. Eén partij kan inclusie niet opeisen. Dikwijls komen ouders uit onmacht in opstand.

Maar inclusie of geïntegreerd onderwijs kan niet afgedwongen worden. Het is een samenwerkingsverband tussen ouders, leerling, leerkracht, CLB en het buitengewoon onderwijs.

Fien van negen jaar heeft een fysieke beperking. Tot het derde leerjaar liep alles vlot op een gewone school. Er was een goede samenwerking op basis van goede afspraken met de school, de leerkracht en de zorgcoördinator. Bij de overstap naar het vierde leerjaar doken de problemen op. De leerkracht vindt dat kinderen met een beperking thuishoren in het buitengewone onderwijs. De directie verandert van mening en steunt de leerkracht. Er is GON-begeleiding ingeschakeld, maar toch zijn de leerkracht en de school niet langer bereid om extra te investeren in Fien. De situatie zit muurvast. Fien en haar ouders voelen zich onbegrepen.

4.9. Het inschrijvingsrecht

Inschrijving op een school is een fundamenteel recht voor alle leerlingen. Sinds het decreet Gelijke Onderwijskansen (GOK-decreet), de opstart van de lokale overlegplatforms (LOP's) en de Commissie Leerlingenrechten, krijgt het Kinderrechtencommissariaat minder meldingen over scholen die een leerling weigeren in te schrijven. Als er een klacht komt, wordt eerst gevraagd of er al een bemiddeling startte vanuit het LOP. Bij verdere discussie informeert de ombudsdienst de melder over de werking van de Commissie Leerlingenrechten.

Sinds het decreet Gelijke Onderwijskansen (GOK-decreet), krijgt het Kinderrechtencommissariaat minder meldingen over scholen die een leerling weigeren in te schrijven.

Omdat er over het inschrijvingsrecht duidelijke regelgeving bestaat, is het soms gemakkelijker om de klacht effectief te toetsen aan de bestaande regelgeving of decreten.

Soms respecteren scholen het recht op inschrijving niet. Twee voorbeelden die gegrond verklaard werden:

Een kunstsecundaire school weigert een jongen in te schrijven. Reden: hij lijdt aan een autismespectrumstoornis. De school vindt dat hij daardoor vaardigheden en competenties mist om kunstonderwijs te volgen. De ombudsdienst oordeelde dat het recht op inschrijving geschonden was. Op zijn advies dienden de ouders een klacht in bij de Commissie Leerlingenrechten en het LOP. Die beschouwden de klacht als gegrond. De jongen kon dus toch ingeschreven worden. De ouders en de jongen besloten om de richting te volgen in een andere school omdat ze bang waren dat een gedwongen inschrijving voor nog meer problemen zou zorgen. Maar ze vonden het wel belangrijk dat scholen het signaal kregen dat ze correct moeten inschrijven.

Reduan zit in de derde kleuterklas en deed mee aan de zogenaamde 'toetertesten'. Hij scoorde daar niet zo goed op. De school wou dat hij het derde kleuterklasje overdeed. Moeder vond dat haar zoon wel mee kon starten in het eerste leerjaar. De discussie escaleerde. De school liet moeder weten dat Reduan niet meer welkom was vanaf september. Reden: de gedragsproblemen van Reduan. Moeder zegt dat de school nooit eerder liet weten dat het zo ernstig was. De school gaf moeder de boodschap dat als Reduan toch op de school zou blijven, hij ingeschreven werd onder 'opschortende voorwaarden'. Als na drie weken zou blijken dat er nog altijd gedragsproblemen zijn en hij niet blijkt te functioneren in het eerste leerjaar, wordt hij uitgesloten uit de school. De ombudsdienst onderzocht deze klacht en had contacten met de school en het CLB. Uiteindelijk vervielen de opschortende voorwaarden, want deze vorm van inschrijving is niet wettelijk en bovendien hoeft eenzelfde school een leerling niet opnieuw in te schrijven. Nadat de gemoederen bedaard waren en alle betrokkenen erkend werden in hun positie met hun eigen moeilijkheden en verantwoordelijkheden konden de partijen nieuwe afspraken maken. De school ging extra aandacht besteden aan Reduan, nieuwe afspraken maken met moeder rond de evolutie van zijn gedrag en hoe ze daar gepast op kon reageren, en moeder engageerde zich om IQ en gedrag van haar zoon te laten testen bij een externe dienst.

4.10. Leerlingenvervoer

Een school is niet verplicht om leerlingenvervoer te organiseren. De meeste scholen bieden wel leerlingenvervoer aan en over het algemeen loopt dat vlot. Het Kinderrechtencommissariaat kreeg maar een paar meldingen. Als ouders of jongeren advies vragen over conflicten met de busbegeleider, worden ze eerst doorverwezen naar de verantwoordelijken zelf: de school en de busmaatschappij. De ombudsdienst startte dus niet direct een onderzoek. Daarna namen de melders geen verder contact op. Wellicht omdat de klacht gewoon hersteld werd.

De kwetsbare positie van een gezin moet meer mee in overweging genomen worden.

• Leerlingenvervoer in het buitengewoon onderwijs

In het buitengewoon onderwijs zorgt de regeling van het gratis leerlingenvervoer soms voor problemen. Vroeger was er soms te weinig plaats op de bussen doordat niet rechthebbende leerlingen de plaatsen innamen van rechthebbenden. Daarom werden de regels strikter. Een school kan nu alleen nog gratis leerlingenvervoer aanbieden als de leerling ingeschreven is op de dichtstbijzijnde school. Soms kunnen de ouders een afwijking aanvragen.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft begrip voor de strengere regels maar stelt vast dat er soms zware moeilijkheden ontstaan als een school ze te strikt toepast. Het is niet duidelijk wanneer een situatie voldoet aan de afwijkingscriteria. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt aandachtig om te gaan met de te strikte toepassing van regels. De kwetsbare positie van een gezin moet meer mee in overweging genomen worden.

De ouders van de zevenjarige Lien schrijven haar in op een type-2-school. Ze zijn ervan overtuigd dat het voor Lien de dichtstbijzijnde school is. De schoolbus komt voor Lien elke ochtend en avond thuis langs. Na een vijftal maanden stuurt de Cel Leerlingenvervoer van het departement Onderwijs de school en de ouders een bericht dat het busvervoer niet meer ingeschakeld mag worden. Een andere type-2-school ligt voor Lien namelijk 1,8 km dichterbij. Daardoor voldoet Lien niet aan de regels en heeft ze geen recht meer op gratis busvervoer. Voor Lien en haar ouders is dat een ramp. Het gezin dreigt in een problematische situatie terecht te komen als het zelf voor het vervoer moet zorgen. De moeder van Lien is ongeneeslijk ziek en kan weinig actieve taken opnemen in de opvoeding. Het is uitgesloten dat zij elke dag instaat voor het vervoer. De werkgever van vader heeft begrip voor de moeilijke situatie van het gezin en staat tijdelijk toe dat hij later op zijn werk komt en soms ook vroeger moet vertrekken. Maar stilaan begint de werkgever aan te geven dat die situatie niet langer houdbaar is.

De regels voor leerlingenvervoer van het buitengewoon onderwijs voorzien een afwijking op de standaardregels. Als er gegronde, materiële, sociaal-pedagogisch-medische redenen zijn om een leerling recht te geven op leerlingenvervoer naar de tweede dichtstbijzijnde school, kunnen de ouders een gemotiveerde afwijking aanvragen. Op vraag van de ouders stelt de ombudsdienst zo'n aanvraag tot afwijking op, gestaafd met medische attesten, verklaring van de werkgever van vader, verslag van de ambulante thuisbegeleidingsdienst over Lien, en een attest van een centrum voor ontwikkelingsstoornissen dat bevestigt dat Lien nood heeft aan een specifieke autiklas. Haar huidige school heeft zo'n klas, de andere school alleen type 2. Maar het antwoord van de Cel Leerlingenvervoer bleef negatief. Ze kan geen afwijking toestaan. Lien kan volgens hen via een opstapplaats in de buurt de bus nemen.

4.11. Thuisonderwijs

Minderjarigen hebben leerplicht. Maar leerplicht is geen schoolplicht: minderjarigen moeten wel leren, maar daarom hoeven ze nog niet naar een school te gaan. Ook thuisonderwijs kan. In de praktijk kiezen daar maar weinig ouders voor want thuisonderwijs organiseren vergt veel discipline en inzet.

De meldingen over thuisonderwijs zijn vooral vragen naar de organisatie, de rechten en de plichten. De ombudsdienst helpt de melder zijn weg te vinden naar de juiste kanalen om verder informatie te vragen.

• De inspectie op thuisonderwijs

Er zijn klachten over de inspectie van thuisonderwijs. De onderwijsinspectie controleert natuurlijk ook mensen die thuisonderwijs geven. Vanuit een individuele melding heeft de ombudsdienst dit thema uitgediept, want er bestaan heel weinig richtlijnen rond deze vorm van inspectie. Zo is het onduidelijk hoeveel keer er inspectie moet zijn en volgens welke criteria de inspecteurs werken. Door de beperkte omkadering kan dat leiden tot rechtsonzekerheid.

De inspectie kan een positief of negatief advies uitbrengen. Bij twee negatieve adviezen volgt er een levenslange uitsluiting van thuisonderwijs. Na een negatief verslag is er geen beroepsprocedure voorzien. Bovendien hoeft thuisonderwijs niet per se te leiden tot een getuigschrift basis- of secundair onderwijs. Zo'n getuigschrift kun je halen via de Centrale Examencommissie, maar dat gebeurt louter op vrijwillige basis en is dus niet verplicht. Soms adviseert de inspectie toch negatief omdat ze zonder zo'n getuigschrift geen zicht hebben op de kennis en vaardigheden van het kind. Die tegenstrijdigheid wijst op een hiaat in de regelgeving. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat deze vorm van inspectie opnieuw kritisch bekeken wordt. Het is belangrijk onduidelijkheden, vage omschrijvingen en tegenstellingen verder te verfijnen. Dat kan zorgen voor minder willekeur en ongenoegen.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat deze vorm van inspectie opnieuw kritisch bekeken wordt.

Lars krijgt al zeven jaar thuisonderwijs. Voor hem is dat ideaal want hij doet aan topsport. Jarenlang waren er geen problemen met het thuisonderwijs. Maar nu kregen ze op een jaar tijd twee negatieve adviezen van de inspectie. De redenen waren uiteenlopend: "Geen uitgebreide agenda bijgehouden, geen bewijs van de al verworven kennis doordat er geen getuigschrift is van de centrale examencommissie, geen duidelijkheid of de inhoud van de lessen en de vaardigheden van de leerling bijgestuurd worden, het vermoeden dat het thuisonderwijs niet systematisch afgestemd is op de geletterdheid en de sociale en functionele vaardigheden die nodig zijn voor integratie in de maatschappij." Voor Lars is het nog altijd niet duidelijk waarom hij verplicht wordt om naar een gewone school te gaan. Hij wil beroep aantekenen tegen de negatieve beslissing. Hij is bovendien niet te spreken over de manier waarop de inspecteurs hem ondervraagd hebben over Engels. Het was net een examen. De inspecteurs waren volgens Lars erg onvriendelijk. Lars heeft de indruk dat hij nergens met zijn klacht terecht kan.

- **Verantwoordelijkheden van scholen, aansprakelijkheid en de algemene organisatie**

De ombudsdienst krijgt ook veel informatie- en adviesvragen en klachten over verantwoordelijkheid, aansprakelijkheid en organisatie. Meestal zijn het te weinig klachten om er een apart hoofdstuk aan te wijden, maar sommige meldingen leggen wel interessante discussies bloot. Die meldingen komen meestal van volwassenen, ouders en schoolactoren. Het is een deelaspect van het schoolleven waar de minderjarige zelf weinig mee begaan is. De melders vragen vooral informatie en advies over de rechten en plichten van de minderjarige in de discussie of over de eigen rechten en verantwoordelijkheden.

- **Scheidingssituaties en onderwijs**

Scholen en CLB's krijgen steeds vaker te maken met moeilijke scheidingssituaties die doorleven tot in de school. Het is vaak niet duidelijk hoe ze moeten omgaan met ouderlijk gezag, de toepassing ervan en de rechten van de minderjarige in een vechtscheiding. Het departement Onderwijs en Vorming verstuurd al omzendbrieven over dit thema, met advies over de beste manier van werken. Het blijft nodig scholen goed te informeren en te ondersteunen om ze te wapenen om buiten de strijd te blijven en de ouders toch op een correcte manier te bejegenen.

Het is vaak niet duidelijk hoe ze moeten omgaan met ouderlijk gezag, de toepassing ervan en de rechten van de minderjarige in een vechtscheiding.

Een directeur vraagt advies aan de ombudsdienst over de inschrijving van een kind. Begin september kreeg hij een kopie van het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg waarin staat dat het kind opnieuw ingeschreven moet worden in zijn oude school. Moeder had de beslissing tot inschrijving eenzijdig genomen. Maar moeder weigert de kinderen uit te schrijven en eist dat de school de inschrijving handhaaft. De directeur weet niet meer wat hij moet doen, waar zijn verantwoordelijkheden liggen en hij maakt zich zorgen om het welzijn van het kind in zo'n conflict tussen ouders.

- **Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van de school**

Scholen dragen de verantwoordelijkheid voor hun onderwijs en voor hun leerlingen. Verantwoordelijkheden en aansprakelijkheid worden samen behandeld omdat de twee aspecten meestal samen in beeld komen. Een school moet in bepaalde zaken haar verantwoordelijkheid opnemen. Als het kind rechtstreeks gevolg ondervindt van de houding van de school, is er zeker een link met kinderrechten.

Jens meldt dat er al voor de tweede keer materiaal uit zijn boekentas gestolen werd op school. Zijn pennenzak en rekenmachine hebben hem geld gekost. De boekentassen moeten in de pauzes op de

overdekte speelplaats blijven. Ze mogen die niet meenemen. Het is meestal in de middagpauze dat er gestolen wordt. Jens is dat beu en vraagt dat de school zijn verantwoordelijkheid opneemt.

- **Camerabewaking op school en privacy**

Een moderne school werkt vaak met moderne technieken zoals camera's. De ombudsdienst krijgt daarover ook vragen van de scholen zelf. Zij leggen de link tussen het gebruik van camera's en de rechten van het kind op privacy, correcte bejegening, afbeelding. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het positief dat scholen deze reflex maken en zich goed informeren.

De directie van een buitengewone basisschool wil in de klaslokalen werken met camera's. De beelden zijn niet bedoeld om wangedrag op te sporen of om te sanctioneren, maar wel als methodiek om de kinderen te laten nadenken over hun gedrag, over de impact van hun handelingen op zichzelf en op anderen. De camera's worden dus eerder gebruikt als spiegel om te werken rond sociale vaardigheden. De school vraagt waar ze allemaal op moet letten en of dit kan vanuit een kinderrechtenperspectief.

- **Afzondering en time-outruimte**

Een andere tendens waarover vragen binnenkomen, zijn de afzonderings- of time-outruimtes op school. Die bestaan vooral in het buitengewoon onderwijs. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk om daar voorzichtig mee om te springen. Afzonderingsruimtes dienen niet om te sanctioneren. Als een school ze gebruikt, moet ze een paar aspecten goed voor ogen houden. De 'time-out' moet kaderen in een visie. Wie neemt de beslissing om een leerling af te zonderen? Wie volgt ze op? Hoe communiceert de school erover? Het is een uitdaging voor de onderwijskoepels om rond de time-outruimtes na te denken, aan visieontwikkeling te doen en 'good practices' uit te werken.

Op een school starten er verbouwingswerken. Er komt ook een afzonderingsruimte. De directie wil geen fouten maken. Ze vraagt waar ze op moet letten en wat wettelijk kan. Ze zijn op zoek naar goede praktijken maar vinden niets terug. Daarom vragen ze de input van het Kinderrechtencommissariaat.

Afzonderingsruimtes dienen niet om te sanctioneren.

5 kinderen en jongeren in zorg- en hulpverlening

Dat minderjarigen toegang krijgen tot gezondheidszorg en hulpverlening is een basisrecht. Toch ervaren minderjarigen hindernissen als ze van dat recht gebruik willen maken. Het Kinderrechtencommissariaat is bevoegd om klachten over hulpverlening, gezondheidszorg en gehandicaptenzorg te onderzoeken. Over al deze domeinen krijgt het meldingen. De meeste vragen en klachten gaan over bijzondere jeugdzorg.

	Vragen	Klachten	Totaal
Bijzondere jeugdzorg	32	94	126
Basisvoorzieningen en algemeen welzijn	7	6	13
Gezondheidszorg	6	3	9
Gehandicaptenzorg	1	7	8
Totaal	46	110	156

Meldingen over hulp en zorg aan minderjarigen per sector

Soms worden klachten niet onderzocht. Dat is het geval wanneer de melder met zijn klacht nog terecht kan bij een andere klachtendienst zoals de JO-lijn van het Agentschap Jongerenwelzijn of interne klachtendiensten in welzijns- of gezondheidszorg. Ook klachten die een rechterlijke beslissing betwisten of waar nog een gerechtelijke procedure loopt worden niet onderzocht.

Een klachtenonderzoek is ook niet altijd de meest geschikte oplossing voor het probleem. Vaak kan de hulpverlening nog oplossingsgericht werken met de minderjarige, of volstaat het dat het Kinderrechtencommissariaat als bemiddelaar optreedt om de communicatie tussen klager en dienst te herstellen. In veel situaties stellen zich namelijk problemen doordat dienstverlener en klager verschillende verwachtingen hebben over het hulpaanbod. Daarom bemiddelen de ombudswerkers – in het belang van de minderjarige – vaak in dergelijke klachten over bijzondere jeugdzorg.

5.1. Bijzondere jeugdzorg

Maatregelen in het kader van vrijwillige jeugdhulp (Comité voor Bijzondere Jeugdzorg) of gedwongen jeugdhulp (jeugdrechtbank) zorgden voor de meeste meldingen.

Verder gaat het nog over het klachtenbeeld, de inhoud van vragen over bijzondere jeugdbijstand en de vaststellingen van de ombudsdienst bij meldingen over bijzondere jeugdzorg.

• Beslissing en uitvoering van de maatregel

Meestal gaat het om klachten bij een uithuisplaatsing van het kind.

Het Kinderrechtencommissariaat kreeg veel klachten van minderjarigen of ouders die ontevreden zijn over de beslissing van de jeugdrechter of de maatregel die het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg voorstelt. Meestal gaat het om klachten bij een uithuisplaatsing van het kind.

Een analyse van de klachten laat verschillende oorzaken zien voor die ontevredenheid:

- Melders vinden dat de beslissing onvoldoende gemotiveerd werd, waardoor ze de maatregel gemakkelijker als onredelijk en onrechtvaardig ervaren.
- Melders klagen dat de consulent of de jeugdrechter het dossier onvoldoende opvolgt en dat ze te weinig toegankelijk zijn als ouders of kinderen vragen en klachten hebben.
- Minderjarigen in een problematische opvoedingssituatie (POS) ervaren de maatregel soms als een sanctie.
- Minderjarigen komen soms terecht in voorzieningen die niet tegemoetkomen aan hun noden door een gebrek aan juiste modules in het hulpaanbod of door wachtlijsten in de geschikte hulpvorm.
- Melders klagen dat de maatregel te strikt toegepast wordt, zonder rekening te houden met de gezinsevoluties en de veranderende omstandigheden in de leef-situatie van de minderjarige.

Specifiek voor de vrijwillige jeugdhulp geven melders daarbovenop nog andere redenen voor hun ontevredenheid:

- Klagers ervaren de ‘vrijwillige’ jeugdhulp als ‘gedwongen’. Ze klagen over afgedwongen vrijwilligheid en dat consulenten doorverwijzen naar de jeugdrechtbank als drukingsmiddel.
- Minderjarigen klagen aan dat de vrijwilligheid nogal eenzijdig toegepast wordt. Zij krijgen vaak geen toegang tot de jeugdhulp als hun ouders daar niet mee instemmen. Minderjarigen die in een voorziening of pleeggezin verblijven en deze toestand graag zo houden, ervaren soms dat er een eind komt aan de hulp als ouders niet meer instemmen.

Het belangrijkste besluit uit de klachten is dat het nodig is om genoeg tijd vrij te maken om geregeld met minderjarigen en ouders te overleggen over de genomen maatregel.

Voor enkele van deze klachten volgt verder nog een uitgebreide toelichting.

Het belangrijkste besluit uit de klachten is dat het nodig is om genoeg tijd vrij te maken om geregeld met minderjarigen en ouders te overleggen over de genomen maatregel: een uithuisplaatsing is voor de minderjarige en voor zijn ouders een ingrijpende gebeurtenis. Ook moet er duidelijker gecommuniceerd worden naar minderjarigen en hun ouders over de verwachtingen en doelstellingen van de jeugdhulp. Uit klachtenonderzoek blijkt ook dat de problemen niet altijd te wijten zijn aan de consulent of de rechter. Zij wijzen ons op de hoge dossierlast en de omstandigheden waarin ze moeten werken, en op de tekorten in het hulpaanbod.

In sommige klachten blijkt dat het belang van de ouder(s) opweegt tegen dat van de minderjarige. Meestal heeft de ombudswerker in deze klachten niet het mandaat van de minderjarige om de klacht te onderzoeken. Het is niet altijd evident om in betwistingen van een maatregel uit te maken of een tussenkomst van de

ombudsdienst in het belang van het kind is. Veel klachten worden namelijk gemeld door ouders. Soms is het overduidelijk dat er een tegenstelling is tussen de belangen van het kind en van zijn ouders. Dan verwijst de ombudswerker de melder door naar de verwijzende instantie of zijn advocaat.

Het Comité Bijzondere Jeugdzorg plaatste een meisje vrijwillig in een instelling. Moeder stemde daarmee in omdat ze vroeger niet voor haar dochter kon zorgen door haar druggebruik. Nu zegt de moeder dat ze geen drugs meer gebruikt en wil ze haar dochter weer thuis. Maar het comité heeft bedenkingen bij de huidige relatie van moeder, vanwege het gewelddadige gedrag van de man. Het comité oordeelt dat het kind gevaar loopt en stelt als bijkomende voorwaarde dat er geen contact mag zijn tussen de man en het kind. Ook het meisje zelf zegt dat ze terug naar haar moeder wil, maar zonder de partner. Moeder klaagt dat het comité zich inmengt in haar privéleven.

De ombudsdienst krijgt ook meldingen over de betwisting van een beslissing, waarin de melder alleen maar een probleem onder de aandacht wil brengen, zonder bijkomend onderzoek. Melders zijn soms bang dat een tussenkomst van de ombudsdienst de probleemsituatie eerder negatief zal beïnvloeden. Als de melding duidt op een structureel probleem, kijkt de ombudswerker of het Kinderrechtencommissariaat een signaal kan geven aan de bevoegde overheid. Over de individuele klacht zelf wordt geen onderzoek gevoerd, door gebrek aan mandaat van de melder of de minderjarige.

Melders zijn soms bang dat een tussenkomst van de ombudsdienst de probleemsituatie eerder negatief zal beïnvloeden.

Twee pleegkinderen verbleven lang in een pleeggezin. De moeder had een bezoekenregeling, maar maakte daar nooit gebruik van. De dienst voor pleegzorg heeft verschillende keren de kinderen zelf naar moeder gebracht. Nu de kinderen wat ouder zijn, is moeder niet meer akkoord met een pleegzorgsituatie en werden de kinderen tegen hun wil overgeplaatst naar een OOC. Uiteindelijk zijn de kinderen heen en weer geslingerd tussen thuissituatie en hulpverlening, om uiteindelijk geplaatst te worden in een instelling. De pleegouders willen aankaarten dat de vrijwillige hulpverlening te weinig uitgaat van het belang van het kind en te veel belang hecht aan de vraag van de ouders. Ook wijst het pleeggezin op het gebrek aan inspraak van pleegouders bij ingrijpende beslissingen. De pleegouders vragen uitdrukkelijk om geen onderzoek te voeren.

• Bereikbaarheid van consulenten

Melders klagen dat de consulent zowel in de gedwongen als in de vrijwillige hulpverlening de situatie niet altijd degelijk opvolgt. Ouders en minderjarigen klagen dat consulenten vaak niet bereikbaar zijn. Uit klachtenonderzoek blijkt dat dit niet altijd ligt aan de onwil van de consulent, maar veeleer aan de hoge dossierlast.

Ella (16) klopte aan bij het CLB voor hulp. Ze heeft veel problemen thuis. Het CLB vindt de situatie ernstig en schakelt het comité in. Ella en de consulent van het comité kiezen samen voor een plaatsing in een begeleidingstehuis, om het meisje veiligheid te bieden. Ella is opgelucht dat er een oplossing komt voor haar problemen. Maar dan hoort ze weken niets meer van de consulent, ook al hebben zij en haar meter al vaak contact opgenomen met het comité om te informeren naar de mogelijkheid tot opname. Ella vraagt de ombudsdienst om een tussenkomst. Ook voor de ombudsdienst is het moeilijk om de consulent te bereiken. Uit het contact met de consulent blijkt dat de grote dossierlast de oorzaak is van de moeilijke communicatie. Na het gesprek neemt de consulent contact op met Ella en volgt de opname in een begeleidingstehuis.

• Tekorten in het hulpaanbod

Uit onderzoek van klachten blijkt dat er voor bepaalde jongeren met een specifieke problematiek een gebrek is aan juiste modules in het hulpaanbod.

Uit onderzoek van klachten blijkt dat er voor bepaalde jongeren met een specifieke problematiek een gebrek is aan juiste modules in het hulpaanbod. Dat geldt vooral voor minderjarigen die in de bijzondere jeugdzorg terechtkomen door gebrek aan plaatsen in de kinderverstandzorg. Het gevolg is dat aan de hulpvraag van de jongeren niet tegemoetgekomen wordt. Deze jongeren moeten noodgedwongen gebruik maken van een hulpaanbod dat niet aangepast is aan hun problematiek. Te veel jongeren met psychiatrische problemen belanden uiteindelijk in een gesloten instelling. Dat is al jaren een pijnpunt.

De zestienjarige Milan heeft autisme en verblijft in een gemeenschapsinstelling. Naast zijn autisme ontwikkelde de jongen doorheen de jaren gedragsstoornissen. Voor de ouders voldoet de maatregel niet aan de hulpvraag: de plaatsing is het gevolg van het gebrek aan opvangplaatsen in de jongerenpsychiatrie. Doordat de gemeenschapsinstelling geen gepaste opvang en begeleiding biedt voor zijn problemen, wordt hij er geregeld in isolatie gehouden. Het klachtenonderzoek laat zien dat de consulent van de jeugdrechtbank al het mogelijke in het werk stelde om voor Milan hulp te vinden in de jeugdpsychiatrie. Door de zware problemen van de jongen konden maar weinig diensten aan zijn vraag voldoen. Diensten die een opname willen overwegen, kampen met wachtlijsten. Een plaatsing in een gemeenschapsinstelling drong zich op als noodoplossing, omdat ook zijn gezin de jongen niet meer kon opvangen. Ook voor de consulent en de jeugdrechter is dat een onaanvaardbare oplossing. Milan blijft noodgedwongen in de gemeenschapsinstelling in afwachting van voortgang op de wachtlijsten. Bovendien biedt een plaats op de wachtlijst geen garantie op een opname. In het intakegesprek kan nog blijken dat een opname niet gewenst is. De klacht wijst op een structureel probleem, waardoor het Kinderrechtencommissariaat geen oplossing kan aanreiken voor deze individuele situatie.

• Dienstverlening in de residentiële opvang

De ombudsdienst stelt vast dat jeugdzorgvoorzieningen in hun werking meer en meer oog hebben voor de rechten van minderjarigen.

De ombudsdienst stelt vast dat jeugdzorgvoorzieningen in hun werking meer en meer oog hebben voor de rechten, noden en behoeften van de minderjarige gebruikers. Toch loopt het soms fout en hebben minderjarigen of hun ouders klachten.

Een zesjarig meisje in een POS verblijft in een begeleidingstehuis. Het meisje is slachtoffer van extra-familiaal seksueel misbruik. In de voorziening wordt het meisje soms gewassen door een mannelijke begeleider. De ouders klagen aan dat dat voor het meisje erg bedreigend is. De ombudsdienst adviseert een overleg tussen de ouders en de directie van de voorziening. De directeur van de voorziening wijst op een personeelstekort, maar belooft de nodige aandacht te zullen besteden aan het probleem.

De tienjarige Lotte verblijft in een begeleidingstehuis en haar oudere broer in een MPI. Met de consulent en de voorzieningen werd afgesproken dat de twee kinderen één keer per week elkaar op woensdag mogen bellen. De afspraak werd een tijdje nageleefd. Vanuit het MPI werd plots eenzijdig beslist dat ze in de toekomst maar één keer per maand konden bellen. Het MPI motiveert zijn beslissing niet naar de kinderen toe en de consulent is niet op de hoogte van de aangepaste regeling. Lotte klaagt de situatie aan bij het Kinderrechtencommissariaat. Uit contact met de verschillende diensten blijkt dat de beslissing alleen maar genomen is omdat het tijdstip organisatorische problemen stelde. De ombudswerker stuurt aan op overleg tussen de verschillende diensten en de consulent. Uiteindelijk wordt een alternatief uitgewerkt en kan er weer elke week contact zijn tussen de kinderen.

In sommige klachten krijgt de ombudsdienst te maken met wensen of eisen van de minderjarige of van zijn ouders waaraan niet voldaan kan worden of die niet in overeenstemming gebracht kunnen worden met het hulpverleningsproces. De ombudswerker maakt de melder daarop attent, maakt hem wegwijs in de regelgeving of verduidelijkt het hulpverleningsproces. Ook wijst hij de melder op de rechten van minderjarigen in de jeugdhulp.

Een veertienjarig meisje werd ongewenst zwanger. Ze besluit uiteindelijk dat ze toch moeder wil zijn voor haar kind. Na tussenkomst van het comité verblijft het meisje in een instelling voor tienermoeders. Het hulpaanbod van de voorziening bepaalt dat ze na de bevalling nog enkele dagen in de voorziening moet blijven voor ze weer naar huis mag. Het meisje en haar moeder zijn ontevreden over deze regel. Het meisje wil onmiddellijk na de bevalling naar huis.

• Nood aan vorming en juridische ondersteuning rond het decreet rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp

De bijzondere jeugdzorg zorgt ook voor veel vragen, vooral juridisch. De vragen zijn heel verschillend en soms erg complex doordat er verschillende regels van toepassing zijn.

De ombudsdienst wordt vaak gevraagd om handelingen van een dienst of voorziening af te toetsen aan de rechten van het kind en het decreet over de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp.

Jonas (16) verblijft al zes jaar in een begeleidingstehuis. Het huisreglement verbiedt roken. Jonas is al een paar keer betrapt op roken en tijdens zijn afwezigheid vond de begeleider een pakje sigaretten in zijn jaszak. Bovendien worden zijn ouders van elke misstap op de hoogte gebracht. Jonas vraagt zich af of het geen schending van zijn privacy is als ze zijn persoonlijke bezittingen doorzoeken en zijn ouders op de hoogte brengen.

Soms zijn situaties zo complex dat er rekening gehouden moet worden met regelgeving vanuit verschillende hoeken. Ook is voor de voorzieningen, diensten en hun gebruikers niet altijd meer duidelijk welke regel uiteindelijk van toepassing is of primeert. De ombudswerkers proberen melders wegwijs te maken in deze juridische kwesties en een advies te formuleren.

In een observatie- en behandelingscentrum (OBC) verblijven meisjes die vasten in de ramadan. Eén meisje is fysiek heel zwak. Vasten zou haar gezondheid ernstig schaden. Het meisje wil stoppen met de regels die de ramadan oplegt, maar haar moeder eist dat ze die toch strikt opvolgt. Het OBC vraagt welke houding het moet aanmenen om correct te handelen in dit conflict en of het decreet rechtspositie daar een antwoord op geeft. Het recht van de minderjarige om zijn geloof naar eigen invulling tot uiting te brengen (artikel 14 van het kinderrechtenverdrag) en het recht op de hoogst mogelijke graad van gezondheid (artikel 24) botsen hier met het ouderlijk gezag. De vraag rijst of het OBC het belang van het kind kan invoeren om in te gaan tegen het ouderlijk gezag.

Vragen gaan ook over Vlaamse of federale regelgeving en de exacte inhoud en draagkracht ervan. Zowel voorzieningen als gebruikers willen weten of de dienst of voorziening correct handelt in overeenstemming met de wet.

Om zicht te krijgen op het druggebruik voert een OOC regelmatig urinecontroles uit bij de jongeren. Standaard gebeurt dat ook bij elke nieuwe jongere die ze opnemen. Daarnaast nemen ze ook steek-

Ook is voor de voorzieningen, diensten en hun gebruikers niet altijd meer duidelijk welke regel uiteindelijk van toepassing is of primeert.

proeven. De jongeren zijn daarvan op de hoogte. Het OOC vraagt zich af of deze controles beschouwd worden als medische handelingen en dus door een erkend arts uitgevoerd moeten worden.

Een begeleidingstehuis laat de jongeren toe om te surfen op het internet. Er rijst een probleem als een van de jongeren een weblog aanmaakt met persoonlijke informatie en foto's van zichzelf. De wet stelt dat er een publicatieverbod is op teksten en foto's waaruit de identiteit van een minderjarige in de bijzondere jeugdzorg kan blijken. De vraag rijst nu of dit verbod alleen geldt voor 'derden' die gegevens van de minderjarige publiceren, of ook voor publicaties van de minderjarige zelf.

In de jeugdhulp gelden veel specifieke regels. Ook daarover krijgt de ombudsdienst vragen. De ombudsdienst geeft advies en informatie en verwijst waar dat kan of nodig is door naar andere diensten.

Karel (16) verblijft in een pleeggezin. Geregeld gaat hij logeren bij familie van zijn pleegouders. De familie nodigt hem uit om een week bij hen te logeren aan de kust. De pleeggezinndienst informeert Karel dat hij op zijn leeftijd niet langer dan één nacht buiten het pleeggezin mag verblijven. Karel vraagt zich af of dat een algemene regel is en of hij daarop een uitzondering kan aanvragen.

Melders hebben ook vragen over het hulpaanbod en de procedures van de bijzondere jeugdzorg. De ombudsdienst maakt ze wegwijs in het aanbod, verduidelijkt de procedures en verwijst door naar de JO-lijn voor meer gedetailleerde informatie op hun vragen.

Het JAC ontvangt een meisje dat sinds haar zevende misbruikt is door haar vader. Ze heeft dat nooit eerder verteld uit angst voor de gevolgen. Nu kan ze de situatie thuis niet meer aan en wil ze weg van huis. Het JAC en het meisje vragen zich af of ze daarvoor terecht kan bij het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg en hoe het comité die situaties aanpakt.

De ombudsdienst stelt vast dat de rechtspositie van de minderjarige in de hulpverlening steeds meer aandacht en bekendheid krijgt. Dat is een gunstige evolutie. Toch worstelen zowel minderjarigen als professionelen uit de sector met heel wat vragen.

Diensten en voorzieningen stellen vragen over de uitvoering van het decreet in hun dagelijkse werking. Maar ook minderjarigen kennen hun rechten, en vooral het decreet over hun rechtspositie niet of niet genoeg. Er is ontegensprekelijk nood aan degelijke informatie, ondersteuning en vorming (tijd, middelen en mensen) om diensten, voorzieningen en de minderjarige gebruikers wegwijs te maken in de rechten van de minderjarige in de jeugdhulp.

Het decreet stelt dat de overheid de nodige initiatieven moet nemen om de jeugdhulpaanbieders te vormen en minderjarigen en ouders te informeren en te sensibiliseren. Bovendien heeft de jeugdhulpvoorziening de specifieke opdracht om de hun toevertrouwde minderjarigen 'actief' te informeren over de jeugdhulp en hun rechten. De meldingen tonen aan dat daarin nog zwaar geïnvesteerd moet worden.

- **De nodige hulp komt moeilijk op gang**

In hun klachtenonderzoek stellen de ombudswerkers vast dat bepaalde jongeren moeilijkheden ondervinden in de toegang tot de jeugdhulp, omdat hun situatie noch als een problematische opvoedingssituatie (POS), noch als een als misdrijf omschreven feit (MOF) beschouwd wordt. Dat is het geval bij jongeren met zware psychiatrische problemen en voor wie hulpverlening en gezondheidszorg geen

Maar ook minderjarigen kennen hun rechten, en vooral het decreet over hun rechtspositie niet of niet genoeg.

oplossingen meer bieden. Het is bijna onhoudbaar of zelfs onmogelijk om deze jongeren nog in hun gezin op te vangen. Als er zich geen problemen voordoen in de opvoeding door de ouders, is er voor de jeugdhulp geen sprake van een POS. Als de jongere geen misdrijf pleegde, kan hij ook niet beschouwd worden als een MOF. De dringende en nodige vraag om hulp kan dan niet altijd beantwoord worden.

Andreas (15) heeft zware psychiatrische problemen: psychoses, ADHD, zelfverminking, depressies en ongecontroleerde agressie. Al jaren doorloopt Andreas het circuit van de hulpverlening, ambulante en residentieel. Op vraag van zijn ouders wordt het comité ingeschakeld omdat de situatie onhoudbaar is. Het comité laat verstaan dat de problematiek te complex is en adviseert doorverwijzing naar de jeugdrechtsbank. Andreas wordt opgenomen op de K-dienst van een psychiatrisch ziekenhuis. Al snel laat de dienst verstaan dat zijn problematiek het aanbod overstijgt, waarop Andreas de dienst moet verlaten zonder verdere begeleiding. Het psychiatrisch ziekenhuis stelt voor om Andreas door te verwijzen naar een gesloten gemeenschapsinstelling. Voor de ouders en de consulent van de jeugdrechtsbank is dat geen gepaste oplossing. De consulent krijgt bij geen enkele andere psychiatrische voorziening toegang voor de jongen, ook niet in het aanbod voor volwassenen. Overal wordt bij de intake gewezen op de te zware problematiek van de jongen, vooral door de oncontroleerbare agressie waardoor Andreas een gevaar vormt voor zichzelf en voor anderen. Extra probleem is dat de jeugdrechter en het comité stellen dat ze de situatie niet als een POS en ook niet als een MOF kunnen beschouwen. Er zijn geen problemen in de opvoeding van de ouders en de jongen heeft nog geen strafbaar feit gepleegd. Het aanbod van de forensische jongerenpsychiatrie zou aansluiten op de problematiek van Andreas, maar die plaatsen zijn alleen bedoeld voor jongeren in een MOF. Daarom is collocatie uitgesloten. De klacht duidt dus op tekorten in het hulpaanbod.

In hun klachtenonderzoek stellen de ombudswerkers vast dat bepaalde jongeren moeilijkheden ondervinden in de toegang tot de jeugdhulp.

• Minderjarigen in een POS ervaren de maatregel soms als een sanctie

Uit het klachtenbeeld komt geregeld naar voor dat kinderen en jongeren die uit huis geplaatst werden in het kader van een POS, de maatregel ervaren als een sanctie. Die jongeren voelen zich gesanctioneerd voor de tekortkomingen van hun ouders. Vooral in de gedwongen hulpverlening beleven jongeren in een POS de plaatsing vaker als een sanctie, maar ook vanuit de vrijwillige hulpverlening krijgt het Kinderrechtencommissariaat die klachten van jongeren. Het huidige pakket van maatregelen waarover de verwijzende instanties beschikken geeft geen passend antwoord op het probleem.

De dynamiek in het gezin van Tabita (16) is erg problematisch. Als het thuis te erg wordt, vlucht ze naar de ouders van haar vriend, die haar geregeld opvangen. Na een klacht tegen haar ouders voor slagen en verwondingen komt de zaak voor de jeugdrechter. Tabita wordt tijdelijk geplaatst in een OOOO en gaat daarna terug naar huis met thuisbegeleiding. Maar door personeelsgebrek wordt de begeleiding vroegtijdig stopgezet. Kort daarna loopt Tabita opnieuw weg van huis en wordt ze bij haar vriend opgevangen. De jeugdrechter beslist een plaatsing in een gemeenschapsinstelling. Tabita klaagt aan dat ze gestraft wordt terwijl zij een slachtoffer is van het geweld van haar ouders. Klachtenonderzoek wijst uit dat de rechter zijn beslissing motiveert doordat Tabita zich niet houdt aan de gemaakte afspraken, al kan er wel een opvoedingsprobleem aan de grondslag liggen van haar gedrag. De hulpverlening slaagde er tot dan niet in om de gedragpatronen in het gezin gezond te maken. De jeugdrechter kan de ouders geen maatregelen opleggen. Alleen thuisbegeleiding is mogelijk. Voor Tabita voelt dat aan alsof alleen zij gesanctioneerd wordt en haar ouders vrijuit gaan.

• Wachtlijsten in de jeugdhulp

Minderjarigen moeten soms lang wachten op hulp. De wachtlijsten in de jeugd-

De wachtlijsten in de jeugdhulp zijn in sommige sectoren dramatisch.

hulp zijn in sommige sectoren dramatisch. Minderjarigen worden geplaatst in een residentiële voorziening door gebrek aan pleeggezinnen. Gezinssituaties lopen uit de hand omdat de diensten voor thuisbegeleiding de vele vragen niet kunnen opvangen. En minderjarigen in een POS verblijven nodeloos lang in een OOC door gebrek aan plaats in voorzieningen.

Een gezin met twee kinderen zit in een POS. De zestienjarige zoon is geplaatst in een begeleidingstehuis omdat de situatie uit de hand liep. Vanuit de voorziening komen er elke week signalen dat er veel problemen zijn met zijn gedrag. Zijn jongere zus woont nog thuis, maar moeder geeft aan dat het steeds problematischer wordt naarmate het meisje ouder wordt. Moeder is bang dat ook haar dochter zal ontsporen. Moeder vraagt het comité om thuisbegeleiding. De consulent stemt daarmee in, maar maanden later is de hulp nog niet opgestart. Uit het onderzoek naar de klacht blijkt dat de nodige hulp niet geboden kan worden door de lange wachtlijsten in de thuisbegeleiding. Op het ogenblik van het onderzoek was de wachtlijst ongeveer een jaar.

• Ongegronde klachten duiden toch vaak op problemen

Het grootste deel van de klachten is ongegrond. Dat wil niet zeggen dat er geen probleem is. Alleen dat de ombudsnorm die de klager aanhaalt niet geschonden werd. In ongegronde klachten over de bijzondere jeugdzorg schuilt vaak een probleem in de persoonlijke omgang van dienstverleners met de gebruikers en omgekeerd. Hun taalgebruik is anders, hun verwachtingen verschillen, hun persoonlijke gevoelens spelen een rol, de dienstverlener heeft een machtspositie. Bovendien zijn de maatregelen bijzonder ingrijpend voor de ouders en het betrokken kind, waardoor bij kinderen en ouders veel frustraties, ontgoocheling, woede en angstgevoelens leven. Al deze factoren verstoren de communicatie. Ook dan proberen de ombudswerkers via bemiddeling een oplossing te bieden.

Al sinds zijn geboorte verblijft de achtjarige Jordan in een pleeggezin. Plots beslist de jeugdrechter tot uitbreiding van het bezoek aan de ouders. De dienst voor pleegzorg en de pleegouders stellen de uitbreiding in vraag als ze vaststellen dat Jordan sindsdien regressiegedrag vertoont (bedplassen, nachtmerries). Er wordt een overleg gepland met alle betrokken partijen. De pleegmoeder schakelt de ombudsdienst in omdat ze bang is voor een uitbreiding van de bezoeksregeling. Het Kinderrechtencommissariaat is bevoegd om de klacht te onderzoeken, want er is nog geen uitspraak van de rechtbank. Na het overleg beslist de jeugdrechter Jordan over te plaatsen naar een begeleidingstehuis, met als motivering dat er een conflict is tussen moeder en pleegmoeder. Ook deze beslissing doet vragen rijzen. Het onderzoek van de klacht wees niet op een schending van ombudsnormen. Er was overleg, alle partijen werden gehoord en het kind heeft een vertegenwoordiger. Bovendien is het in deze persoonsgebonden materies onmogelijk om uit te maken welke beslissing het belang van het kind dient. De klacht is dus ongegrond. Wel stellen we vast dat er veel problemen zijn die de hulp bemoeilijken. Er was geen eensgezindheid bij de verschillende diensten over de invulling van het belang van het kind en het gezinsgericht werken. De consulent stelt vooral de relatie tussen moeder en pleegmoeder centraal en bestempelt de sterke hechting tussen het kind en de pleegmoeder als problematisch. De dienst voor pleegzorg schuift de beleving van het kind naar voor en ziet de hechting van het kind als een noodzaak voor een gezonde ontwikkeling. Deze tegenstelling in visies en de tussenkomst van de advocaat van moeder zijn een voedingsbodemp voor de vertroebelde relatie tussen moeder en pleegmoeder. De ombudsdienst treedt op als bemiddelaar en stuurt erop aan de zaak te bekijken vanuit het perspectief van het kind. Na bemiddeling van de ombudsdienst wordt de pleegzorgsituatie een jaar verlengd en vervalt voorlopig de dreiging van plaatsing in een begeleidingstehuis. Tot genoegen van Jordan.

5.2. Basisvoorzieningen en welzijnswerk

Basisvoorzieningen zijn de voorzieningen die minimaal nodig zijn om de basisrechten van een persoon te garanderen. Elke minderjarige heeft er recht op.

Net iets meer dan de helft van de meldingen zijn vragen naar advies of informatie.

Om de contacten tussen een vader en zijn zoon op te starten, wordt een neutrale bezoeker ingeschakeld. Na verschillende incidenten over het gebrek aan neutraliteit van de begeleiders van de bezoeker, wil moeder de werking aanklagen. Na rondvraag stelt ze vast dat de bezoeker een vzw is die werkt met ervaringsdeskundigen. Moeder hoorde dat andere bezoekers beter omkaderd zijn, dat de begeleiding er gebeurt door opgeleide deskundigen en dat de werkingsprincipes en regels er duidelijk omschreven zijn. Moeder klaagt de werking van de vzw aan. Daarnaast informeert ze bij de ombudsdienst naar het aanbod en de regelgeving rond neutrale bezoekers en vraagt zich af of het dossier overgedragen kan worden naar een bezoeker van een CAW. Moeder vraagt uitdrukkelijk om voorlopig geen onderzoek te voeren.

Onderzoek van de klachten en analyse van de andere meldingen leidt tot de volgende vaststellingen en overwegingen vanuit de ombudsdienst.

- **Nood aan informatie over het hulpaanbod**

De ombudswerkers stellen vast dat zowel voor volwassenen als voor kinderen en jongeren de zoektocht naar geschikte hulpverlening niet altijd evident is. Er is nood aan wegwijsinformatie over het hulpaanbod of een toegangspoort van waaruit hulpvragers doorverwezen kunnen worden.

Sinds hun scheiding gedraagt de zesjarige Dries zich volgens zijn ouders heel anders. Hij is opstandig, soms agressief en heeft nachtmerries. De ouders denken dat Dries het moeilijk heeft om de scheiding te verwerken en ze zoeken hulp. Ze vragen de ombudsdienst waar ze terecht kunnen omdat ze niet wegwijs geraken in het hulpaanbod.

De ombudsdienst maakt melders wegwijs in het ruime aanbod. Waar dat kan, verwijst hij door naar diensten die een antwoord kunnen geven op hun vraag. Daaraan gekoppeld krijgt de ombudsdienst ook vragen over de toegang tot de hulpverlening.

De vader van de dertienjarige Lien heeft een ongeval gehad en heeft chronische pijn. Sindsdien is hij verslaafd aan morfine. Ook in zijn persoonlijkheid is hij erg veranderd. Lien heeft het moeilijk met de situatie en mist haar vader zoals hij was voor het ongeval. Stilaan geraakt ze in een depressie. Moeder ziet door haar eigen lijden niet hoe moeilijk Lien het heeft. Haar grootmoeder maakt zich zorgen en vraagt zich af waar ze hulp voor Lien kan vinden en of Lien daar zelfstandig gebruik van kan maken.

Ook over de werking van welzijnsvoorzieningen komen er vragen. Melders zoeken informatie over de manier waarop diensten te werk gaan en welke impact dat kan hebben op hun situatie.

Na een uit de hand gelopen ruzie doen de bureaus van een gezin met drie kinderen melding bij het Vertrouwenscentrum voor Kindermishandeling. De ouders zijn uitgenodigd voor een gesprek op het centrum en vragen zich af wat er nu gaat gebeuren.

Er is nood aan wegwijsinformatie over het hulpaanbod of een toegangspoort van waaruit hulpvragers doorverwezen kunnen worden.

- **Vraag naar informatie over regelgeving en de rechten van de minderjarige**

Gebruikers van voorzieningen en diensten in het welzijnswerk hebben ook rechten als gebruiker. Melders vragen de ombudsdienst wat hun rechten precies zijn en hoe ze die kunnen uitoefenen.

De vierjarige Stijn wordt overdag opgevangen bij een onthaalmoeder. Zijn ouders zijn gescheiden. De onthaalmoeder zou volgens vader informatie geven aan moeder over de thuissituatie bij hem. Bovendien zou de onthaalmoeder aan moeder verteld hebben dat ze de indruk heeft dat het kind bij vader verwaarloosd wordt. Vader zegt ook dat hij van de onthaalmoeder weinig informatie krijgt over zijn zoon. Hij vraagt zich af of de onthaalmoeder zomaar zijn privacy kan schenden en of hij geen recht heeft op dezelfde informatie als zijn ex. Geldt er bij onthaalmoeders ook een vorm van beroepsgeheim en informatieplicht?

De sector van de welzijnszorg moet in zijn werking en hulpaanbod rekening houden met de regelgeving over hulpverlening. Die regelgeving is vaak complex. De ombudsdienst probeert de melders er zo goed mogelijk over te informeren. Als dat nodig is of als andere diensten deskundiger zijn over specifieke regelgeving, wordt er doorverwezen.

Een CKG wordt regelmatig geconfronteerd met de situatie van gescheiden ouders van wie de moeder geen toestemming geeft voor de begeleiding. Het CKG vraagt zich af of de toestemming van de twee ouders echt vereist is en of ze de plicht hebben om zowel vader als moeder te informeren.

- **Gebrekkige dienstverlening**

Over welzijnsvoorzieningen was er één klacht gegrond vanwege gebrekkige dienstverlening en onredelijke behandelingstermijn van de vraag van de cliënt.

De achtjarige Indra heeft dikwijls blauwe plekken en andere letsels als ze van bij haar moeder terug naar vader komt in een bilocatieregeling. Haar vader en de huisarts vermoeden mishandeling door moeder of haar partner. Vanuit de school komen er ondertussen signalen dat het helemaal niet goed gaat met Indra. Als moeder Indra komt ophalen, reageert het meisje hysterisch. Op een dag loopt ze weg van school en wordt ze pas uren later teruggevonden. De huisarts en het CLB adviseren om contact op te nemen met het Vertrouwenscentrum voor Kindermishandeling (VK). Het VK heeft een gesprek met alle betrokken partijen. Daarna is er drie maanden geen reactie meer vanuit het VK. Moeder klaagt dat aan. Het VK bevestigt de ombudsdienst dat het in dit dossier inderdaad nog niets ondernam, waardoor moeder voorlopig in het ongewisse blijft over de houding van het VK. Het VK belooft binnen één week contact op te nemen met Indra en haar moeder.

5.3. Gezondheidszorg

Minderjarigen doen vaak een beroep op gezondheidszorg. Ook in de gezondheidszorg hebben minderjarigen rechten. Daarover krijgt de ombudsdienst vooral vragen binnen.

De ombudsdienst krijgt maar weinig klachten over gezondheidszorg. Bovendien waren die klachten niet ontvankelijk voor onderzoek omdat de klacht nog niet aangemeld of behandeld werd bij de bevoegde dienst.

Valerie lijdt aan een chronische ziekte en werd daarvoor behandeld met een geneesmiddel dat niet ontwikkeld werd voor de ziekte, maar waarvan bleek dat het er gunstige effecten op heeft. Daardoor kan Valerie een normaal leven leiden. Het geneesmiddel werd via het ziekenhuis gratis ter beschikking gesteld door de firma die het product op de markt brengt. De overheid besliste dat het geneesmiddel niet meer ter beschikking gesteld mag worden en voorziet ook geen tussenkomst in de aankoop. Zonder tegemoetkoming van het Riziv is het geneesmiddel onbetaalbaar voor de ouders.

Ondanks het beperkte aantal meldingen kan de ombudsdienst enkele overwegingen formuleren die wijzen op knelpunten in de gezondheidszorg aan minderjarigen.

- **Vraag naar duidelijkheid rond de rechten van de minderjarige patiënt**

Net als in de welzijnszorg ontvangt het Kinderrechtencommissariaat in de gezondheidszorg vragen en klachten over de rechtspositie van de minderjarige patiënt. Melders kennen meestal wel de wet op de patiëntenrechten en het decreet rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp, maar weten niet of die in hun sector van toepassing zijn en hoe ze zich verhouden tot het ouderlijk gezag. Professionelen uit de gezondheidszorg willen de rechten van hun minderjarige cliënten vrijwaren, maar aarzelen om ze toe te passen zonder de garantie dat ze wettelijk correct handelen. Het is inderdaad niet altijd gemakkelijk om de verschillende principes van bijvoorbeeld beroepsgeheim, ouderlijk gezag en belang van het kind met elkaar te verzoenen. Bovendien geeft de wetgeving meestal geen sluitend antwoord op alle specifieke situaties die zich kunnen voordoen.

Professionelen uit de gezondheidszorg willen de rechten van hun minderjarige cliënten vrijwaren, maar aarzelen om ze toe te passen zonder de garantie dat ze wettelijk correct handelen.

Vragen gaan over de rechten van de minderjarige patiënt en het beroepsgeheim van de gezondheidsverstrekker. Minderjarigen willen zekerheid over welke informatie de zorgverstrekker wel of niet aan ouders kan doorgeven.

Het JAC ontvangt een veertienjarig meisje dat ongewenst zwanger is. Voor problemen thuis is ze in begeleiding bij een therapeute. Het meisje heeft de therapeute verteld over haar zwangerschap. De therapeute wil haar ouders op de hoogte brengen tegen de wil van het meisje. Het JAC en het meisje informeren naar de correcte draagwijdte van het beroepsgeheim.

Ook over het zelfbeschikkingsrecht van de minderjarige patiënt op gezondheidszorg krijgt de ombudsdienst vragen.

Een tiener met een autismspectrumstoornis weigert zijn slaapmedicatie te nemen. De arts en de ouders willen de jongen verplichten om zijn medicatie in te nemen. Zij vragen zich af of ze medicatie kunnen toedienen tegen de uitdrukkelijke wil van de minderjarige.

Het kinderrechtenverdrag voorziet het recht van het kind op gezondheidszorg. De ombudsdienst krijgt vragen over de reikwijdte van deze bepaling uit het verdrag.

Een tante wil de zorg opnemen van haar neefje in een Oost-Europees land. Het kind heeft dringende gezondheidszorg nodig die hij in zijn thuisland niet kan krijgen. De tante vraagt zich af of de jongen de nodige behandeling in België kan krijgen onder haar toezicht.

De minderjarige patiënt heeft ook recht op informatie over zijn gezondheidstoestand, de diagnose en prognose en over de procedure van behandeling. Ook daarover stellen melders vragen.

De kinderdienst van een CGG stelt de vraag of een kind recht heeft op zijn diagnose als de ouders uitdrukkelijk stellen dat de diagnose niet aan het kind meegedeeld mag worden. Heeft het ouderlijk gezag voorrang op het recht van de minderjarige op informatie over zijn gezondheidstoestand?

Als dat kan, proberen de ombudswerkers de melders te informeren en advies te geven zodat ze een oplossing kunnen vinden voor hun probleem. Als dat nodig is, verwijzen ze door naar diensten met specifieke deskundigheid over gezondheidszorg en de juridische context ervan.

- **Tekorten in het hulpaanbod**

Het Kinderrechtencommissariaat wijst nogmaals op het gebrek aan plaatsen in de kinderpsychiatrie, zoals eerder omschreven in punt 5.1 (de bijzondere jeugdzorg). Precies door dat gebrek in het zorgaanbod belanden jongeren nog te vaak in de bijzondere jeugdzorg.

5.4. Gehandicaptenzorg

Het kinderrechtenverdrag geeft kinderen met een handicap recht op bijzondere zorg, onderwijs en training om ze te helpen de grootst mogelijke zelfstandigheid te bereiken en een volwaardig en actief leven te leiden.

Vragen over gehandicaptenzorg gaan over de rechten van minderjarigen in voorzieningen.

Een jongen met een mentale beperking heeft in een MPI een medebewoonster misbruikt. Het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling adviseert een opname in een gespecialiseerde voorziening omdat het risico op recidive heel reëel is. In afwachting van een overplaatsing blijft de jongen op het MPI. 's Nachts is daar maar beperkt toezicht. Het begeleidend team van het MPI zoekt naar mogelijkheden om de fysieke integriteit van de medebewoners te vrijwaren zonder afbreuk te doen aan de rechten van de jongen. Een voorstel is om de kamerdeur op slot te doen van 22 tot 7 uur. Omdat er dan sprake is van tijdelijke afzondering of vrijheidsberoving rijst de vraag of dat kan volgens het decreet rechtspositie van de minderjarige. Het MPI wil blijven zoeken naar andere alternatieven die ook de rechten van de jongen vrijwaren en vraagt het Kinderrechtencommissariaat om advies.

De ombudsdienst kreeg zeven klachten waarin mogelijk sprake was van schendingen van ombudsnormen, regelgeving of de rechten van de minderjarige. Onderzoek van de klachten leidt tot vaststellingen en overwegingen vanuit de ombudsdienst.

- **Beperkte budgetten om degelijke dienstverlening uit te bouwen**

Voorzieningen en ouders klagen aan dat de budgetten in de gehandicaptenzorg niet voldoen om tegemoet te komen aan de noden van ouders en kinderen. Daardoor kan niet altijd aan alle gebruikers dezelfde dienstverlening geboden worden.

De vierjarige Lotte heeft een handicap. Ze kan binnenkort terecht in een dagverblijf. Haar problematiek is te zwaar om op te vangen in het buitengewoon onderwijs. Haar ouders kunnen niet elke dag instaan voor het vervoer. Vanuit het dagverblijf kunnen de kinderen opgehaald worden met de bus. Maar het huis waar het gezin woont, valt net buiten de regio die door de bus bediend wordt. Het budget van de voorziening om een meer uitgebreide regio te bedienen schiet te kort.

Het Kinderrechtencommissariaat wijst nogmaals op het gebrek aan plaatsen in de kinderpsychiatrie.

Voorzieningen en ouders klagen aan dat de budgetten in de gehandicaptenzorg niet voldoen om tegemoet te komen aan de noden van ouders en kinderen.

- **Betere samenwerking en overleg tussen verschillende beleidsdomeinen kan het belang van minderjarigen beter dienen en verschillen in de behandeling van minderjarigen wegwerken.**

De klachten laten zien dat in situaties van kinderen met een handicap melders dikwijls een beroep doen op diensten die geregeld worden vanuit verschillende bevoegdheden. Zo kregen we klachten met raakvlakken tussen de departementen Gehandicaptenzorg, Onderwijs en de afdeling Jongerenwelzijn. Probleemsituaties zitten soms muurvast omdat er maar moeilijk overleg en samenwerking komt tussen de verschillende bevoegdheden. Elk beleidsdomein hanteert zijn eigen regelgeving en vaardigt eigen decreten uit die gelden voor de diensten en voorzieningen waarvoor het bevoegd is.

Het voorbeeld hierboven duidt naast het knelpunt van de beperkte budgetten op een situatie waar overleg en samenwerking tussen de verschillende bevoegdheden een oplossing kan aanreiken voor de probleemsituatie.

Op de site waar het dagcentrum van Lotte ligt, is er ook een school voor buitengewoon onderwijs. Daar zit haar broer op school. De jongen wordt wel thuis opgehaald door de bus, maar zijn zusje krijgt geen toestemming om dezelfde bus te nemen. De busdienst valt onder de regeling van leerlingenvervoer in het buitengewoon onderwijs, en anders dan haar broer is Lotte geen rechthebbende leerling. Onderzoek naar de klacht doet ons besluiten dat de klacht ongegrond is. De regelgeving wordt correct gevolgd en er zijn geen ombudsnormen geschonden. De regelingen voor het busvervoer vallen in deze situatie onder verschillende bevoegdheden, onderwijs en welzijn. Alle mogelijke opties werden in deze klacht door de betrokken diensten bekeken, maar de huidige regelgeving kan geen oplossingen aanreiken.

De ombudsdienst kreeg geregeld dezelfde klacht uit pleegzorgsituaties. Pleegouders klagen de ongelijkheid aan van kinderen in een pleegzorgsituatie vanuit de bijzondere jeugdbijstand tegenover kinderen in een pleegzorgsituatie vanuit de gehandicaptenzorg.

Pleegouders en diensten voor pleegzorg merken op dat kinderen die in een pleegzorgsituatie zitten door een maatregel van de afdeling Jongerenwelzijn recht hebben op zakgeld vanuit het decreet rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp. Kinderen die in een pleeggezin verblijven op vrijwillige basis en met een erkenning van het Vlaams Agenstchap voor Personen met een Handicap (VAPH), kunnen geen aanspraak maken op dat recht op zakgeld. Het decreet rechtspositie vermeldt dat 'elke' minderjarige aan wie residentiële hulp geboden wordt, recht heeft op een vrij besteedbaar bedrag. Ook het VAPH is gebonden aan de bepalingen uit het decreet. De ombudsdienst heeft voorlopig nog geen uitspraak gedaan naar gegrondheid, omdat het onderzoek nog niet afgerond is.

6 de ruimere leefomgeving van kinderen en jongeren

Buiten hun gezin en de school is er voor minderjarigen nog een heel andere wereld. Minderjarigen hebben een vriendenkring, een cultureel leven, doen aan sport, hebben een studentenjob, gaan naar de jeugdbeweging en nog veel meer. Over al deze situaties kreeg de ombudsdienst 78 meldingen.

De tabel laat zien over welke thema's uit de ruimere leefomgeving van minderjarigen vragen en klachten kwamen.

	Vragen	Klachten	Totaal
Vrijtijdsactiviteiten	17	15	32
Relaties en seksualiteit	13	0	13
Media	8	5	13
Arbeid	7	5	12
Verkeer en mobiliteit	3	0	3
Drugs en alcohol	2	0	2
Huisvesting	2	0	2
Milieu	0	1	1
Totaal	52	26	78

Meldingen over de ruimere leefomgeving van minderjarigen

In klachten over de ruime leefomgeving van kinderen en jongeren is er dikwijls sprake is van een conflict in de relatie tussen ouder en kind. Ook ziet het Kinderrechtencommissariaat vaak conflicten tussen minderjarigen en privépersonen, zoals vrienden en burens. In de ouder-kindrelatie is een tussenkomst van de ombudsdienst niet mogelijk of wenselijk. En ook tegenover privépersonen heeft de ombudsdienst geen onderzoeksbevoegdheid. De ombudsdienst onderzoekt in dit thema alleen klachten die voortvloeien uit conflicten met instanties, diensten of organisaties.

6.1. Vrijtijdsactiviteiten

Minderjarigen hebben recht op rust en vrije tijd, op spel en ontspanning en op deelname aan culturele activiteiten voor minderjarigen.¹³ Deze rechten zijn in algemene mensenrechtenverdragen nergens terug te vinden. Ze zijn uniek voor het kinderrechtenverdrag.

De ombudsdienst krijgt vragen en klachten over vrijtijdsactiviteiten in organisaties als jeugdbewegingen, sportclubs of speelpleinwerking. De minderjarige is als lid verbonden aan de groep. Daarnaast bestaat een deel van de vrije tijd uit activiteiten die minderjarigen onafhankelijk en zelfstandig invullen, zoals op straat spelen, op stap gaan met vrienden of naar de bioscoop gaan. Minderjarigen hebben in hun omgeving ruimte nodig om zich te ontspannen en te spelen.

Minderjarigen hebben recht op rust en vrije tijd, op spel en ontspanning en op deelname aan culturele activiteiten voor minderjarigen. Deze rechten zijn in algemene mensenrechtenverdragen nergens terug te vinden. Ze zijn uniek voor het kinderrechtenverdrag.

¹³ Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, artikel 31

Ook over het gebrek aan ruimte waren er meldingen.

	Vragen	Klachten	Totaal
Activiteiten in een organisatie	8	8	16
Individuele activiteiten	6	4	11
Intolerantie tegenover spelende kinderen	2	2	4
Ruimte	1	1	2
Totaal	17	15	32

Meldingen over vrijetijdsactiviteiten van minderjarigen

Het Kinderrechtencommissariaat onderzoekt klachten over organisaties en diensten. Klachten over vrije activiteiten zijn moeilijker te onderzoeken. Van de vijftien klachten over vrijetijdsactiviteiten konden er maar vijf onderzocht worden. Na onderzoek was het in drie klachten niet mogelijk om een eindoordeel te vellen omdat de klacht al hersteld was na advies van de ombudsdienst aan de melder of omdat het onmogelijk was om de aangeklaagde feiten te achterhalen. Dat geldt zeker voor aangeklaagde handelingen van begeleiders en trainers. Vaak gaat het om situaties waarin de aangeklaagde tegenover het verhaal van de melder een toelichting anders verhaalt. De twee overige klachten waren ongegrond.

Activiteiten in een organisatie

De ombudsdienst kreeg meldingen over sportactiviteiten (7), culturele activiteiten (5), jeugdbewegingen en vakantie-initiatieven (4).

• Sport

Het valt op dat de meldingen over sport op één na gaan over problemen van minderjarigen in hun voetbalclub. De ombudsdienst krijgt klachten over de behandeling van minderjarigen door de trainer, en over sancties en problemen bij de transfer naar een andere club.

In de jeugdsport bestaat er een ethische code, de Panathlonverklaring.¹⁴ Veel Vlaamse sportfederaties hebben die verklaring ondertekend. De ethische code biedt jongeren een optimale bescherming. Bovendien geeft ze kinderrechten een plaats in de sportwereld. Toch blijft de code in de praktijk van de plaatselijke clubs en verenigingen nog te veel dode letter.

Vaststellingen en overwegingen

— Sancties

Ondanks de Panathlonverklaring tonen de meldingen dat minderjarigen dikwijls nog altijd op dezelfde manier behandeld worden als volwassenen. Ze moeten dezelfde regels volgen en krijgen dezelfde disciplinerende maatregelen. Maar minderjarigen kunnen daar vaak niet mee om. Sportclubs zouden dan ook meer rekening moeten houden met de eigenheid van minderjarigen in hun werking en hun manier van sanctioneren.

In de jeugdsport bestaat er een ethische code, de Panathlonverklaring.

Ondanks de Panathlonverklaring tonen de meldingen dat minderjarigen dikwijls nog altijd op dezelfde manier behandeld worden als volwassenen.

¹⁴ Panathlonverklaring over ethiek in de jeugdsport, zie www.sportopjongerenmaat.be.

In de groep van een negenjarig voetballertje zijn er voortdurend strubbelingen tussen de spelers onderling, maar ook met de trainer. Onlangs was er een nieuw incident. Het bestuur is het beu en wil alle kinderen afzonderlijk verhoren, zonder dat de ouders daar bij zijn. Het is de bedoeling om de kinderen te ondervragen over het incident en ze op hun gedrag te wijzen. Na de gesprekken bepaalt het bestuur sancties. Zolang de kinderen niet naar het verhoor gaan, mogen ze niet meespelen. De vader klaagt deze gang van zaken aan. Hij vindt zijn zoon te jong om die praktijken te ondergaan en vraagt zich af of ze niet in strijd zijn met de reglementering.

Naast de minderjarige als lid van de sportvereniging, zijn er natuurlijk ook de ouders als wettelijke vertegenwoordiger van hun kind. Soms gaan klachten eerder over een discussie tussen een ouder en de sportclub. Die disputen leiden vaak tot principiële kwesties, waarin het belang van het kind uit het oog verloren wordt, zowel door de club als door de ouders. Als er een onoplosbaar conflict is tussen de club en de ouders kan dat de verdere samenwerking verstoren of zelfs onmogelijk maken. Natuurlijk kunnen sportclubs niet optreden tegen ongepast gedrag van ouders. Soms leggen ze dan maar een drastische maatregel op die vooral de minderjarige treft. Problematisch wordt het als het conflict escaleert en de minderjarige uiteindelijk definitief uitgesloten wordt. Het Kinderrechtencommissariaat heeft er begrip voor dat voor een goede gang van zaken niet alleen een goede samenwerking met de minderjarige essentieel is, maar ook met de ouders. Toch is uitsluiting van een minderjarige omwille van de houding van zijn ouders nooit een verantwoorde maatregel. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt daarom dat sportclubs een uitsluiting alleen overwegen als alle andere middelen uitgeput zijn. Het belang van de minderjarige moet altijd de eerste overweging zijn, zowel voor de club als voor de ouders.

Drie kinderen uit eenzelfde gezin zijn aangesloten bij een zwemclub. Er zijn conflicten en communicatiestoornissen tussen de ouders en de trainer. Omdat de problemen blijven aanhouden, beslist de club om de kinderen uit te sluiten. De kinderen beschouwen dat als een persoonlijke sanctie, terwijl zij zelf niet bij het conflict betrokken zijn. De ouders klagen deze gang van zaken aan.

— De pedagogische competenties van trainers

De ombudsdienst krijgt geregeld meldingen over het gebrek aan pedagogische competenties van de trainer. De Panathlonverklaring stelt dat elke minderjarige het recht heeft om met respect behandeld te worden. Bovendien heeft elke minderjarige het recht om getraind en begeleid te worden door competente mensen die pedagogisch gevormd zijn. Toch krijgt de ombudsdienst klachten over incorrecte behandeling door trainers in sportclubs. Ouders en kinderen willen meestal geen onderzoek van hun klacht uit angst dat dat de situatie negatief zou beïnvloeden, ten nadele van het kind. Meestal vragen ze advies en zoeken ze naar mogelijkheden om het probleem zelf op te lossen.

Een meisje speelt al jaren in dezelfde voetbalclub. Ze klaagt aan dat de nieuwe trainer haar anders behandelt dan de andere meisjes. Als de groep als opwarming vijf rondjes moet lopen, moet het meisje er zeven doen. Als ze vraagt waarom, krijgt ze er nog twee rondes bovenop. Ook haar medespelsters zien dat zij anders behandeld wordt en hebben de trainer erover aangesproken. Ze kregen alleen de boodschap dat het hun zaken niet zijn.

De Panathlonverklaring voorziet dat elk kind het recht heeft om zich te amuseren in zijn sport, om te spelen en om zich te meten met andere jongeren van hetzelfde

niveau. De verklaring stelt dat de sportbeleving gebaseerd moet zijn op de sportieve prestaties en niet op winst- of verliescijfers. Zo heeft elke minderjarige de kans om zijn sport volwaardig te beoefenen. Ouders klagen aan dat het winstaspect toch veelal primeert, waardoor iets zwakkere spelers uit de boot vallen.

Een vader meldt dat zijn zoon van negen speelt bij de preminiemen. Bij een wedstrijd komen elke keer dezelfde spelertjes op het veld. Een zestal kinderen krijgt nooit de kans om mee te spelen. De vader heeft de trainer daarover aangesproken. De trainer liet verstaan dat winnen belangrijk is en dat daarom eerst de sterkere spelers aan bod komen. De jongen lijdt daar onder. De vader heeft het clubbestuur aangesproken, maar die doen niets aan de situatie. Ook de Voetbalbond kan niet optreden. Uiteindelijk stelt de club de vader voor om zijn zoon vrijwillig in te schrijven bij een andere club.

— Transfer naar een andere club

De contractuele verbintenis van de minderjarige met een sportclub roept bij melders vragen op. Om mee te kunnen doen, moeten de minderjarige en zijn ouders of zijn wettige vertegenwoordiger een overeenkomst ondertekenen met de sportclub. In de overeenkomst staat de vrijheidsregeling. Die regelt de modaliteiten om te kunnen overstappen naar een andere club. Zeker als het om jonge kinderen gaat, hebben melders ethische vragen over het gedwongen karakter van de contractuele verbintenis. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt sportverenigingen om bij discussies over transfers het belang van het kind voorop te stellen.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt sportverenigingen om bij discussies over transfers het belang van het kind voorop te stellen.

De zestienjarige Lucas tekende in 2008 een aansluitingskaart bij een voetbalclub. Er zijn veel conflicten tussen de spelers en de trainer. De trainer is verbaal erg agressief en stelt erg onredelijke eisen aan de spelers. Daarom willen Lucas en twee andere spelers geen lid meer blijven van de club. Ze gaan op proef trainen bij een andere club en stellen vast dat het er daar heel anders aan toe gaat en dat de spelers met respect behandeld worden. Ze vragen een transfer aan. De transfer wordt geweigerd omdat de ploeg anders te weinig spelers heeft. Lucas klaagt die gang van zaken aan. Hij heeft gehoord dat voor jeugdspelers soepelere regels gelden over transfer en wil weten wat de regelgeving daarover zegt.

• Culturele activiteiten

Over culturele activiteiten kreeg de ombudsdienst vooral vragen. De ombudsdienst kreeg maar één klacht, over de definitieve uitsluiting van een kind uit de kunstacademie. Maar die klacht was ongegrond.

De vragen die de ombudsdienst krijgt gaan over de weigering tot inschrijving van een minderjarige, de uitsluiting van minderjarigen en de participatie van jongeren aan het culturele leven.

Omdat geen enkele klacht onderzocht werd en er op de klachten alleen een advies volgde, kan de ombudsdienst geen besluiten formuleren over meldingen rond culturele activiteiten.

Een pleegmoeder stelt vast dat haar pleegkinderen geweigerd worden in de lokale fanfare omdat ze niet elk weekend kunnen meegaan met de fanfare. De kinderen moeten in het weekend geregeld op bezoek bij hun ouders. De pleegmoeder vraagt zich af of de fanfare de kinderen op die basis mag weigeren.

Een vzw organiseert gitaarlessen voor jongeren. Jason heeft zich ingeschreven. Zijn ouders willen het inschrijfgeld overschrijven. Daarvoor rekent de vzw 10 euro meer aan dan voor contante betaling. De ouders weigeren de 10 euro te betalen, waarna hun zoon onmiddellijk geen toegang meer krijgt tot

de les. De ouders hebben geïnformeerd bij Test-Aankoop en vernamen dat die praktijken onwettig zijn. De ouders vragen zich af wat ze kunnen doen.

Een groep jongeren vraagt de jeugddienst of ze in de gemeente een bord mogen plaatsten om reclame te maken voor hun muziekoptreden. De gemeenteraad beslist negatief omdat dat bord het straatbeeld zou ontsieren. Op dezelfde plaats staat later een bord met reclame voor het bal van de burgemeester. De jongeren vinden dat niet correct en klagen het aan.

• Jeugdbeweging en vakantie-initiatieven

Over het algemeen gaat het goed met jeugdwerk en andere initiatieven met een vakantieaanbod voor kinderen en jongeren.

Over het algemeen gaat het goed met jeugdwerk en andere initiatieven met een vakantieaanbod voor kinderen en jongeren. Zeker omdat die sectoren meer vrijwilligers en jobstudenten dan beroepskrachten inschakelen. Meestal zijn begeleiders, monitoren en leidinggevendenden zelf nog heel jong en zijn ze niet noodzakelijk pedagogisch geschoold. Toch wordt van deze mensen verwacht dat ze competent zijn en stellen ouders erg hoge pedagogische eisen.

Vaststellingen en overwegingen

— Bejegening door begeleiders

Net zoals bij sportactiviteiten krijgt de ombudsdienst ook vanuit de jeugdwerking klachten over de bejegening door begeleiders. De begeleiders op vakantie-initiatieven en de leiding van de jeugdbeweging zijn meestal geen professionele krachten. Ze kunnen dan ook niet aangesproken worden op hun deskundigheid of beroepsethiek. Klachtenonderzoek richt zich altijd tot de organisator van de initiatieven of het verbond van de jeugdbeweging. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt ze een zekere kwaliteitsgarantie door de begeleiders ondersteuning en vorming aan te bieden.

Een zevenjarige jongen met autisme gaat naar de speelpleinwerking in de buurt. Een van de begeleiders heeft de jongen op de grond geduwd en hem klem gehouden. De begeleider zegt ter verantwoording dat de jongen voor de zoveelste keer niet deed wat hij vroeg en dat hij dat gedrag niet langer kon tolereren. Moeder vroeg een gesprek met de verantwoordelijke en de begeleider. Ze wil voorbereid zijn op het gesprek en vraagt het Kinderrechtencommissariaat om advies.

— Sancties

De ombudsdienst krijgt ook klachten over sancties. Het klachtenonderzoek laat zien dat er nog te weinig beleid en procedures bestaan rond sanctioneren. Daardoor heeft de begeleiding weinig houvast over hoe ze het best optreedt. Vaak moet er ook snel ingegrepen worden en dat leidt soms tot foutief en ongepast optreden tegenover de minderjarige.

Maar ook melders hebben weinig houvast aan bestaande reglementering als ze hun klacht voorleggen aan de verantwoordelijke. Er is meestal geen duidelijk orde- en tuchtreglement, en geen beroepsmogelijkheid.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dan ook aan organisatoren van jeugdbewegingen en vakantie-initiatieven voor minderjarigen om hun begeleiders rond beleid en vorming een kader te bieden dat oog heeft voor de noden en belangen van minderjarigen

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dan ook aan organisatoren van jeugdbewegingen en vakantie-initiatieven voor minderjarigen om hun begeleiders rond beleid en vorming een kader te bieden dat oog heeft voor de noden en belangen van minderjarigen

gen van minderjarigen en waarin sanctionering zeker aan bod moet komen.

Een jongen werd op het kamp van de jeugdbeweging zwaar gestraft. De leiding betichtte de jongen van pesten. Voor straf moest hij 's nachts in een koude beek gaan staan, werd hij uitgelachen door de leiding en moest hij maden eten. De ouders hebben het voorval met de leiding besproken die het verhaal nuanceerde. De ouders betwisten niet dat hun zoon aangesproken moest worden op zijn gedrag, maar wel de manier waarop de leiding de situatie aanpakte. Daarop namen de ouders contact op met het nationale verbond waar ze te horen kregen dat het verbond niet kan optreden tegen handelingen van lokale leiding. Na lang aandringen van de ouders was het verbond toch bereid om een brief met verontschuldiging te sturen naar de jongen. De ouders klagen zowel de manier aan waarop leiding kinderen straft, als de gebrekkige klachtenbehandeling door de jeugdbeweging en het verbond.

— Individuele activiteiten

Buiten sportclub, jeugdbeweging of andere organisaties vullen kinderen en jongeren hun vrije tijd individueel in met activiteiten zoals tv kijken, uitgaan, spelen of naar de bioscoop gaan. Vragen en klachten over individuele activiteiten hebben dikwijls te maken met een conflict in de privésfeer, zoals met ouders of vrienden. Die klachten worden niet onderzocht. Melders krijgen advies of worden doorverwezen.

Omdat geen enkele klacht onderzocht werd, kan de ombudsdienst geen besluiten formuleren over meldingen rond individuele activiteiten

De ombudsdienst krijgt vragen over individuele vrijetijdsactiviteiten en de wetgeving die mogelijk van toepassing is. Minderjarigen willen vooral weten wat hun rechten zijn.

Jongeren hebben een groep opgericht waarin ze samen gamen via het internet. Ze spelen online race- en voetbalspellen. De jongeren willen ook een website maken. De zestienjarige Maarten heeft daarvoor contact opgenomen met een startend webdesignbedrijf dat ook gerund wordt door twee jongeren van 16 en 19 jaar. Volgens de afspraak zou het bedrijf een gratis website bouwen voor Maarten in ruil voor reclame over het bedrijf op de site. De bedrijfsleiders vragen Maarten een overeenkomst te tekenen als bewijs voor hun boekhouding. De ouders van Maarten zijn argwanend en adviseren hem om eerst genoeg informatie in te winnen over de mogelijke gevaren als hij zo'n overeenkomst ondertekent. Maarten neemt daarvoor contact op met het Kinderrechtencommissariaat.

Sandra wil met twee vriendinnen op reis gaan en vraagt zich af of ze als minderjarige een hotel kan boeken op haar naam, met toestemming van haar ouders.

• Intolerantie tegenover spelende kinderen

Een paar keer melden verontruste ouders de ombudsdienst intolerantie van buurtbewoners tegenover spelende kinderen. Spelende kinderen worden gerekend als overlast beschouwd. Situaties escaleren soms zo dat er een tussenkomst van de rechtbank gevraagd wordt. Omdat het gaat om conflicten tussen privépersonen is het Kinderrechtencommissariaat niet bevoegd om een onderzoek te starten. Wel volgt de ombudsdienst de klachten op om een zicht te krijgen op de maatschappelijke discussie of je spelende kinderen als overlast kunt bestempelen. Dat is in elk geval een verontrustende evolutie.

Een gezin woont in een rijhuis met een tuin. Achteraan in de tuin bouwden de kinderen een boomhut. De achterburen vinden dat de kinderen sindsdien te veel lawaai maken en klagen dat de kinderen nu inkijk hebben in hun tuin. Het gezin stelt voor om de ramen van de boomhut die gericht zijn op de tuin van de burendicht te maken en de scheidingsmuur tussen de tuinen wat op te trekken, zodat de inkijk onmogelijk wordt. Aan het gejoel van spelende kinderen zegt het gezin niets te kunnen doen. De burenaanvaardden deze voorstellen niet en stappen naar de rechtbank.

- **Ruimte**

Kinderen en jongeren brengen hun vrije tijd ook door met buiten spelen of gewoon rondhangen met vrienden. Minderjarigen klagen erover dat ze daar niet altijd de kans toe krijgen omdat er gewoon geen openbare ruimte voor is of omdat de geboden ruimte niet voldoet aan hun noden.

Dries (12) is blij dat er in zijn buurt ruimte voorzien werd voor een speeltuin waar hij al veel in speelde. Nu hij wat ouder en de speeltuin ontgroeid is, stelt hij vast dat er voor 'jongeren' geen ruimte is om zich te ontspannen, zoals een voetbalveld of basketbalpleintje. Hij wil weten hoe hij ook voor de jongeren die ruimte kan krijgen.

6.2. Relaties en seksualiteit

Relaties en seksualiteit horen bij de leefwereld van jongeren. Ze leveren ook heel wat vragen op, zowel bij minderjarigen zelf als bij ouders en professionelen. Zowat alle vragen gaan over de wettelijke bepalingen rond relaties en seksualiteit. Melders vragen naar de correcte juridische context rond seks, huwen en samenwonen, zwangerschap en relaties. Vooral dat seks met minderjarigen onder 16 jaar strafbaar is, lokt veel vragen en reacties van minderjarigen uit. Minderjarigen jonger dan 16 zijn vooral bang voor de gevolgen voor hun partner.

Vaststellingen en overwegingen

— Er heersen nog altijd veel misverstanden rond de wetgeving over seksualiteit bij minderjarigen. Dikwijls denken minderjarigen dat de wet van toepassing is op relaties in het algemeen, in plaats van alleen maar op seksuele betrekkingen. Maar ook voor volwassenen is de draagwijdte van de wet niet altijd duidelijk. Er is dus nood aan duidelijke en toegankelijke informatie.

Een hulpverlener werkt op zijn dienst aan een publicatie over kleuters en seksualiteit. Hij vraagt zich af of de wet rond seksuele meerderjarigheid op 16 ook geldt voor kleuters. Het gebeurt dat kleuters elkaars geslachtsdelen aanraken of dat een kleuter een ander kind tegen zijn wil betast.

— Het valt op dat de wettelijke leeftijdsbeperking op seksuele contacten bij sommige minderjarigen voor ongenoegen zorgt. Wat bedoeld is als een beschermingsmaatregel ervaren sommige minderjarigen niet zo. Jongeren onder 16, vooral meisjes, klagen aan dat hun partner strafbaar is terwijl zij zelf toch instemmen met de seksuele relatie. De meisjes die dat melden ervaren hun relatie niet als een probleem.

Ellen is net zestien en heeft al twee jaar een relatie met een man van 24. Ze hebben al seks van toen Ellen veertien jaar was. Haar ouders zijn op de hoogte. Iemand met wie de jongen een conflict heeft, dreigt ermee een klacht in te dienen bij de politie. Het meisje hoorde dat ze nu ze 16 is niets doen dat

wettelijk verboden is, maar vraagt zich af of haar vriend toch aangeklaagd kan worden voor de periode dat ze jonger was dan 16, ook al gebeurde alles met haar toestemming.

- Relaties zijn voor minderjarigen een deel hun dagelijks leven. Ze vinden het belangrijk om zelf te kiezen met wie zij een relatie aangaan. Inmenging van hun ouders zien ze als een aantasting van hun vrijheid in relatiekeuze. Dikwijls zorgt die inmenging voor spanningen tussen ouders en kind. Over relaties tussen minderjarigen zijn er geen wettelijke bepalingen, maar over seks wel. Zowel minderjarigen, ouders als professionelen weten dikwijls niet hoe ze die situaties het best aanpakken. Los van de wet is het eerder een kwestie van ouderlijk gezag en overleg in het gezin.

De zestienjarige Indra verblijft in een begeleidingstehuis. Ze heeft een relatie met een meerderjarige jongen. De jongeren in de voorziening hebben geregeld vrije momenten die ze zelf mogen invullen. Indra wil op die momenten haar vriend bezoeken en heeft daarvoor de toestemming van de begeleiders. Maar haar moeder is gekant tegen de relatie en wil niet dat haar dochter de jongen nog ziet. De begeleiders zien de relatie van het meisje helemaal niet als problematisch. De jongen heeft een gunstige invloed op haar. De begeleiding informeert naar de rechten van het meisje en of moeder wettelijke gronden heeft om haar dochter een contactverbod op te leggen.

- De ombudsdienst krijgt ook vragen over zwangerschap van minderjarigen en de rechten van tienermoeders tegenover hun kind.

Een dienst voor pleegzorg begeleidt een zwanger meisje van 16. Ze is bang dat haar moeder haar zal dwingen om het kind af te staan voor adoptie. De dienst voor pleegzorg vraagt zich af welke rechten de moeder van het meisje heeft tegenover het kind, omdat haar dochter zelf nog minderjarig is en dus onder het ouderlijk gezag van de moeder valt. De dienst wil het meisje ook zekerheid kunnen geven over de rechten van de vader van het kind.

6.3. Media

Minderjarigen zijn fervente gebruikers van tv, gsm en internet. Ook andere media zoals tijdschriften en kranten zijn in de leefwereld van minderjarigen overal aanwezig.

Zowel professionelen, ouders als minderjarigen stelden het Kinderrechtencommissariaat vragen over minderjarigen en media. Soms spraken ze de ombudsdienst aan omdat ze zich zorgen maakten. Dat betekent dat ze geen opdracht gaven om de klacht verder te onderzoeken. Daardoor is het moeilijk om vaststellingen te formuleren: de meldingen werden niet ten gronde onderzocht.

Vaststellingen en overwegingen

- De informatievragen zijn erg uiteenlopend. Er kwamen bijvoorbeeld vragen naar advies over pesten via het internet, over omgaan met ongewenste mails en over oneerbare voorstellen. De ombudswerkers raden jongeren altijd aan om voorzichtig te zijn als ze persoonlijke informatie op het internet zetten en maken ze bewust van de gevaren.

Marthe kreeg een mail van iemand die schrijft dat ze een meisje uit haar klas is. Maar Marthe herkent de schuilnaam niet en bovendien is het een jongensnaam. In het bericht staan verschillende namen

De ombudswerkers raden jongeren altijd aan om voorzichtig te zijn als ze persoonlijke informatie op het internet zetten en maken ze bewust van de gevaren.

van meisjes uit haar klas en de verzender vraagt haar te raden van wie de mail komt. Marthe vertrouwt het niet en durft daarom niet op de mail te reageren. Ze vermoedt ook dat het eerder om een jongen gaat en weet niet wat zijn bedoelingen zijn. Ze weet niet goed wat ze ermee aanmoet en durft het ook niet aan haar ouders te vertellen.

Een moeder meldt ons dat haar dochter geregeld kleurplaten afdrukt van het internet. Terwijl de platen geprint worden, verschijnt er een oproep van een dame die contact zoekt. De vrouw is verontwaardigd omdat kleurplaten printen toch iets is dat minderjarigen wel vaker doen.

- Een van de grote problemen van het internet is dat jongeren niet altijd zelf in de hand hebben welke gegevens er over hen online komen. Jongeren zetten vaak als grap of als pesterij gegevens of afbeeldingen van andere jongeren online zonder hun toestemming. Of ouders zetten nogal eens informatie over hun kinderen op het net, zonder zich ervan te vergewissen of de kinderen daar geen bezwaar tegen hebben. Als de betrokkene erover klaagt kunnen de gegevens verwijderd worden. Maar ook als de foto's of de informatie van een site weggehaald worden, blijven ze met een wrang gevoel achter. Van iets dat ooit op het internet stond, blijft er sowieso toch altijd wat hangen in 'cyberspace'.

Een begeleidster van een dienst voor pleegzorg vraagt het Kinderrechtencommissariaat om informatie. Een van de minderjarigen die zij begeleidt, merkte op dat haar moeder een foto van haar op het internet zette. Maar het meisje wil dat niet. De begeleidster vraagt zich af wat de rechten van het meisje zijn.

- Verschillende volwassenen namen contact op met de ombudsdienst omdat ze zich zorgen maken over de manier waarop minderjarigen gebruikt of misbruikt worden in de media. Het ging om tv-programma's waarin minderjarigen een belangrijke rol spelen. Het is belangrijk dat minderjarigen goed voorbereid, begeleid en opgevolgd worden als ze aan die programma's meedoen. Het Kinderrechtencommissariaat raadt de melders aan om contact op te nemen met de betrokken tv-zenders. Het antwoord dat ze daar kregen volstond voor de melders. Bij een onbevredigend antwoord zou de ombudsdienst een onderzoek opstarten.

- Er werd ook gemeld dat de media de privacy van minderjarigen niet altijd respecteren. Toch bestaan er daarover duidelijke regels, zeker als het gaat om minderjarigen in de bijzondere jeugdzorg. Misbruiken kunnen wel bestraft worden maar daarmee is de schade niet weggewerkt. De ombudsdienst geeft in die gevallen advies en neemt desnoods zelf contact op met de media.

Een meisje staat onder toezicht van de jeugdrechter. Omdat ze een hele tijd vermist was, verschenen haar foto en naam in alle kranten. Voor een opsporingsbericht en een zoekactie is dat volledig gerechtvaardigd. Nadat het meisje teruggevonden was, publiceerden verschillende kranten heel persoonlijke informatie over haar, zoals waarom ze in een voorziening geplaatst was. De begeleider van het meisje meldt dat als een schending van haar privacy.

6.4. Arbeid

Kinderen en jongeren zijn ook aanwezig op de arbeidsmarkt. Vooral studentenarbeid is onder jongeren erg populair. Ze hebben graag een eigen inkomen en zijn bereid om daarvoor te werken. De ombudsdienst krijgt dan ook geregeld vragen

Er werd ook gemeld dat de media de privacy van minderjarigen niet altijd respecteren. Toch bestaan er daarover duidelijke regels, zeker als het gaat om minderjarigen in de bijzondere jeugdzorg.

over de wettelijke bepalingen over kinderarbeid en studentenarbeid, zowel van minderjarigen als van mogelijke werkgevers. Maar ook misbruiken worden gemeld. Melders met vragen over de wetgeving krijgen informatie en een doorverwijzing naar de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, die informatiebrochures verspreidt rond kinder- en studentenarbeid. Melders die misbruiken aanklagen worden doorverwezen naar de dienst Toezicht Sociale Wetten.

Vaststellingen en overwegingen

- Arbeid van minderjarigen wordt in het kinderrechtenverdrag¹⁵ en in de regelgeving bekeken vanuit een beschermingsgedachte. Kinderen en jongeren stellen eerder vragen over hun ‘recht op arbeid’ dan over hun bescherming tegen uitbuiting. Minderjarigen vragen naar de modaliteiten waarin ze mogen en kunnen werken. Voor minderjarigen is het niet altijd duidelijk wat toegelaten is en wat niet. Het is belangrijk dat er genoeg duidelijke en verstaanbare informatie op maat van minderjarigen verspreid wordt.

Hans is vijftien en zit in het derde jaar van de humaniora. Hij zou graag een vakantiejob doen, maar vraagt zich af of dat op zijn leeftijd al mag. Bovendien wil hij weten waar hij een job kan vinden en hoe dat gaat met contracten en verloning.

- Kinderen en jongeren krijgen voor hun werk ook een vergoeding. Over problemen met de vergoeding kreeg de ombudsdienst een paar meldingen. Er zijn klachten van minderjarigen die hun loon niet krijgen of vinden dat ze te weinig verdienen voor hun werk. De meeste vragen gaan over het recht van minderjarigen om hun loon zelf te ontvangen en te houden. Vaak gaat het om conflicten met ouders.

Peter heeft een paar weekends gewerkt als jobstudent in een bakkerij. Op aanraden van zijn ouders heeft hij verschillende keren gevraagd om het contract voor studentenarbeid in orde te brengen. Tevergeefs. Bovendien scheldt de bakker hem voortdurend uit waar klanten bij zijn. Peter is het beu en beslist om niet verder te werken bij de bakker. De bakker weigert hem uit te betalen voor de uren die hij gepresteerd heeft en Peter kan niets bewijzen want hij heeft geen contract.

Een meisje verblijft in een begeleidingstehuis. Ze wil een vakantiejob. De begeleiders weten dat haar moeder het financieel niet breed heeft en zijn bang dat moeder het loon van haar dochter gaat opeisen. Ze informeren of moeder daar recht op heeft en of het loon van het meisje beschermd kan worden.

- Sporadisch maken bezorgde burgers ook melding van mogelijke uitbuiting van kinderen door kinderarbeid.

Een vrouw stelt vast dat de bedeling van reclamebladen in haar buurt gebeurt door twee kinderen van ongeveer tien jaar. De moeder van de kinderen rijdt met de auto. De kinderen lopen daar achter en moeten de bladen bussen. Vooral dat dit heel vroeg in de ochtend gebeurt of laat in de avond doet de melder vermoeden dat het een inbreuk is op de wet op de kinderarbeid. Ze uit daarover haar bezorgdheid.

6.5. Verkeer en mobiliteit

De ombudsdienst kreeg maar drie vragen over verkeer en mobiliteit. De vragen gingen over het recht van minderjarigen om zich zonder begeleiding van een volwassene in het verkeer te begeven of gebruik te maken van het openbaar vervoer.

¹⁵ Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, artikel 32, en Wet van 5 augustus 1992 inzake de kinderarbeid, B.S., 28 augustus 1992.

Een moeder informeert vanaf welke leeftijd een kind alleen de trein mag nemen. Ze vraagt zich af of daarover wettelijk iets geregeld is.

De ouderraad van een basisschool werkt aan een project rond verkeersveiligheid. Naar aanleiding daarvan ontstond er een discussie of het toegelaten is om kinderen zonder begeleiding van een volwassene op de openbare weg te laten. Een van de ouders had opgevangen dat de minimumleeftijd daarvoor tien jaar is. Bovendien rijst dan de vraag wie verantwoordelijk is bij een ongeval als het kind niet begeleid was. De ouderraad wil daar duidelijkheid over en informeert bij de ombudsdienst.

6.6. Drugs en alcohol

Twee meldingen gingen over de wetgeving rond drugs en alcohol, meer bepaald over de wetgeving rond de verkoop van alcohol en tabak aan minderjarigen.

Een melder verbaast zich erover dat een winkel in de buurt die gadgets, goocheltrucs en ander feestmateriaal verkoopt, namaaksigaretten verkocht aan zijn zoon van dertien. Hij informeert of de wet alleen de verkoop van tabak verbiedt aan minderjarigen, of ook van andere producten die minderjarigen kunnen aanzetten tot roken.

6.7. Huisvesting

Ook rond huisvesting kreeg de ombudsdienst maar twee meldingen. In de twee situaties klaagden de melders over de gebrekkige woonomstandigheden voor hun gezin en vroegen ze of de ombudsdienst druk kon uitoefenen op de wachtlijsten voor sociale huisvesting. De ombudsdienst kan wel vragen aan huisvestingsmaatschappijen om aandacht te hebben voor de situatie van gezinnen, zeker als die in erbarmelijke omstandigheden leven, maar kan geen invloed uitoefenen op wachtlijsten. Huisvesting is een basisrecht voor iedereen en zeker voor de kwetsbare groep van kinderen en jongeren.

Het kinderrechtenverdrag besteedt aandacht aan huisvesting. Ouders hebben de verantwoordelijkheid om naar best vermogen te zorgen voor een passende huisvesting voor hun kinderen. De overheid moet ouders helpen om het recht van hun kind op een passende levensstandaard te verwezenlijken. Het kinderrechtenverdrag verplicht overheden om te voorzien in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning. Uit de meldingen blijkt dat het niet altijd gemakkelijk is om uit te maken of de overheid wel of niet genoeg inspanningen levert, gezien de lange wachtlijsten in de sociale huisvesting.

Een moeder klaagt aan dat ze met drie volwassenen en vier kinderen op een studio woont. Ze heeft een sociale woning aangevraagd, maar staat op de wachtlijst. Er is geen degelijke verwarming in de studio en geen aparte kamer voor de kinderen. Moeder vraagt of het Kinderrechtencommissariaat ervoor kan zorgen dat ze voorrang krijgt op de wachtlijst.

6.8. Milieu

De ombudsdienst kreeg één melding over geluidsoverlast en de schadelijke gevolgen ervan op kinderen. De klacht is nog in behandeling waardoor de ombudsdienst geen overwegingen kan formuleren.

Een vader meldt dat boeren in de buurt voortdurend vogels van hun velden jagen met afschrikkanonnen. Zijn jongste kind is daardoor oververmoeid geraakt en heeft ondertussen ernstige medische klachten.

7 kinderen en jongeren in een precare verblijfssituatie

De situatie van kinderen van asielzoekers, mensen zonder verblijfsdocumenten en niet-begeleide buitenlandse minderjarigen is uiterst precair. Hun kwetsbare positie leidt tot ernstige problemen. Het Kinderrechtencommissariaat kreeg 36 meldingen: 27 klachten en 9 vragen.

De meeste melders zijn beroepsmensen. Het gebeurt zelden dat een ouder of een minderjarige zelf contact opneemt met het Kinderrechtencommissariaat voor een vraag of een klacht rond precare verblijfssituaties. Bij de professionele melders valt vooral de argwanende houding op: zelden geven ze een mandaat om hun klacht te onderzoeken. Ze willen de situatie wel aankaarten, maar vragen geen actieve tussenkomst van het Kinderrechtencommissariaat. Het gebeurt ook dat de professionelen pas contact opnemen als de minderjarige en zijn ouders al ondergedoken zijn. Dan is het te laat voor een klachtenonderzoek.

Het gebeurt ook dat de professionelen pas contact opnemen als de minderjarige en zijn ouders al ondergedoken zijn. Dan is het te laat voor een klachtenonderzoek.

Bij dit thema zijn dikwijls federale organisaties betrokken. Zolang er geen federaal Kinderrechtencommissariaat is, neemt het Vlaams Kinderrechtencommissariaat de klachten op en onderzoekt ze.

7.1. Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen

De situatie van niet-begeleide minderjarigen is ingewikkeld omdat ze raakt aan heel wat wetgeving.

Dikwijls weten professionelen niet waar naartoe met hun vragen. Het Kinderrechtencommissariaat geeft advies als dat kan, maar verwijst de meeste melders door naar gespecialiseerde diensten.

Een jongen van 15 woont bij een pleeggezin. Hij is erkend als niet-begeleide buitenlandse minderjarige en heeft een definitieve verblijfskaart. De oudste zoon van het gezin gaat binnenkort trouwen in Taiwan. De melders willen met het hele gezin naar de bruiloft, ook met de pleegzoon. Maar nu blijkt dat het niet gemakkelijk is om de pleegzoon mee te nemen naar het buitenland. Hij heeft geen officieel paspoort (want geen geboorteakte) waardoor het ook niet mogelijk is om een reispaspoort te krijgen. De pleegouders hebben opgevangen dat er een systeem bestaat van een 'rood' paspoort en informeren daarover bij de ombudsdienst.

Meestal worden mensen voogd op vrijwillige basis. Het is belangrijk dat die voogden terecht kunnen bij advocaten die de vreemdelingenproblematiek en het kinderrechtenverdrag goed kennen. Een onderlegd advocaat kan het verschil maken voor een minderjarige in een precare situatie.

De voogd van een niet-begeleide buitenlandse minderjarige heeft een vraag naar beroepsmogelijkheden bij een uitspraak van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap. Er was een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de kosten van een aangepast bestek, een tweede manuele rolstoel, een joystick en het onderhoud van haar elektronische en tweede manuele rolstoel. Het Vlaams Agentschap besliste ongunstig. De ombudsdienst stuurt er bij de voogd op aan om beroep aan te tekenen bij de arbeidsrechtbank. Die gaf de minderjarige uiteindelijk gelijk.

Het is belangrijk dat die voogden terecht kunnen bij advocaten die de vreemdelingenproblematiek en het kinderrechtenverdrag goed kennen.

Verschillende professionelen signaleren schrijnende situaties. Ze vragen geen onderzoek om de al genoemde redenen.

Een voogd klaagt aan dat hij al verschillende keren vaststelde dat 'ouders' van een niet-begeleide buitenlandse minderjarige hun kind soms komen opeisen zodra het een wettelijk statuut krijgt. De ouders verblijven in een ander EU-land zonder wettelijk statuut. Hij verbaast zich erover dat schijnbaar niemand de documenten van de 'ouders' controleert. Het kind wordt meegegeven aan de eerste de beste persoon die zegt ouder te zijn.

Een niet-begeleide buitenlandse minderjarige die erkend is als vluchteling, huurt een studio. Hij heeft helemaal niets en moet zijn volledige inboedel nieuw aankopen. Bij Wonen Vlaanderen heeft hij een huursubsidie aangevraagd. Die wordt hem geweigerd omdat hij nog minderjarig is. Maar hij heeft helemaal geen netwerk waarop hij een beroep kan doen om hem bij te staan.

Een voogd stelt vast dat niet-begeleide buitenlandse minderjarigen vaak onder spanning en stress staan. Als zij het te bont maken in een voorziening van Fedasil, worden ze in de gesloten jeugdinstelling Everberg of in een gemeenschapsvoorziening geplaatst. Maar daar horen ze niet thuis. De voogd vraagt zich af of er niet beter gewerkt wordt met 'time-out' voor minderjarige asielzoekers die moeilijk gedrag stellen.

Een niet-begeleide buitenlandse minderjarige kwam als verstekeling op een schip naar België. De voogd meldt de ombudsdienst dat de jongen getuigt over vreselijke behandelingen aan boord van het schip. Volwassen verstekelingen werden voor zijn ogen en verzwaard met gewichten over boord gegooid. Hij kon aan boord blijven en werd gespaard omdat de bemanning hem verschillende keren verkrachtte tijdens de reis. Ook vroeger hoorde de voogd al gelijkaardige getuigenissen van andere niet-begeleide buitenlandse minderjarigen.

• Dublinakkoord

De Dublinverordening¹⁶ regelt welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek. Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen komen soms in België aan na een tussenstop in een ander land. Het Kinderrechtencommissariaat werd ook dit jaar weer aangesproken voor situaties van minderjarigen die eerst asiel aangevraagd hadden in een ander EU-land en dus naar daar teruggestuurd zouden worden.

Vaststellingen en overwegingen

— Opvang in sommige EU-landen laat te wensen over

Uit onderzoek blijkt dat de opvang van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen in sommige EU-landen eerder zwak en problematisch is: geen voogden voor jongeren die ouder zijn dan 14, geen recht op gratis bijstand, opsluiting in gesloten centra, onjuiste of onvoldoende informatie over hun rechten, misleidende informatie en geen juiste documenten. Als een minderjarige teruggestuurd wordt in het kader van de Dublinverordening moet altijd onderzocht worden of dat in het belang is van de minderjarige. Het Dublinakkoord geeft elke lidstaat de mogelijkheid om een asielverzoek van een onderdaan van een derde land toch zelf te behandelen, ook al is hij daartoe volgens de Dublincriteria niet verplicht. De ruimte die dit artikel creëert, kan optimaal gebruikt worden om te handelen in het belang van de minderjarige. Als de Dienst Vreemdelingenzaken een aan-

Als een minderjarige teruggestuurd wordt in het kader van de Dublinverordening moet altijd onderzocht worden of dat in het belang is van de minderjarige.

¹⁶ Verordening nr. 343/2003 van de Europese Raad van 18 februari 2003 ('Dublin II')

vraag tot overname stelt, betekent dat dat zij genoeg garanties hebben dat het land van overname de rechten van de niet-begeleide minderjarige respecteert. Het is belangrijk dat de Dienst Vreemdelingenzaken dat zorgvuldig onderzoekt. Een schriftelijke garantie van het land van overname is niet zomaar genoeg.

De periode waarin de aanvraag tot overname onderzocht wordt, is voor de minderjarige een periode van stress, angst en onzekerheid. Een aanvraag mag geen formaliteit worden. Het mag pas als er duidelijke garanties zijn.

Een Afghaanse jongen van 15 is via Griekenland naar België gekomen. Hij verbleef drie maand in Griekenland. In die periode werd hij daar opgesloten. Hij ging in Griekenland niet naar school en had er geen voogd. De minderjarige zegt dat hij daar geen asielaanvraag indiende. Hij is nu in begeleiding voor zware psychische problemen. De Dienst Vreemdelingenzaken besliste niet langer schriftelijke garanties te vragen aan Griekenland omdat dat land zijn wetgeving aanpaste aan de Europese richtlijnen. De Dienst Vreemdelingenzaken deed een aanvraag tot overname. De jongen wil niet terug naar Griekenland. Zijn verblijf daar was voor hem een erg traumatische ervaring.

— De mening van de minderjarige

De beslissing of een niet-begeleide buitenlandse minderjarige wel of niet in België mag blijven moet genomen worden in het belang van de minderjarige. Bovendien moet bij de inschatting van het belang van de minderjarige rekening gehouden worden met de mening en het standpunt van de minderjarige zelf.¹⁷

De beslissing of een niet-begeleide buitenlandse minderjarige wel of niet in België mag blijven moet genomen worden in het belang van de minderjarige.

7.2. Minderjarigen in de asielprocedure

Het Kinderrechtencommissariaat kreeg dit jaar twee ontvankelijke klachten over het beleid in de open opvangcentra. In de twee meldingen kreeg het Kinderrechtencommissariaat geen mandaat om de klacht te onderzoeken. Daardoor kunnen hier geen vaststellingen volgen.

Een gezin verblijft met zes kinderen in een open opvangcentrum. Alle kinderen gaan naar een Franstalige school. De kinderen spreken heel moeilijk Nederlands, de ouders helemaal niet. Een van de kinderen stelt in het centrum moeilijk gedrag. Als sanctie wordt het hele gezin overgebracht naar een ander centrum. Daardoor moeten de kinderen ook veranderen van school. Er is geen Franstalige school in de buurt van het nieuwe opvangcentrum. De kinderen moeten naar een Nederlandstalige school. Een van de andere kinderen volgt buitengewoon lager onderwijs. De melder is bang dat de kinderen afhaken omdat ze geen Nederlands spreken.

Een gezin met kinderen verbleef twintig dagen in de transitzone. Dat is een structuur voor noodopvang. Het verblijf in zo'n structuur mag niet langer duren dan tien dagen.¹⁸

7.3. Minderjarigen als erkend vluchteling

Minderjarigen die al dan niet samen met hun ouders een wettelijk statuut krijgen, worden geconfronteerd met een breuk in de opvang en de begeleiding.

¹⁷ Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, artikel 12

¹⁸ Wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen, B.S., 19 oktober 2007 (tweede uitg.), err., B.S., 7 juni 2007, 7 mei 2007 (eerste uitg.).

Vaststellingen en overwegingen

— Continuïteit van de opvang

Als minderjarigen een wettelijk statuut krijgen, hebben ze recht op financiële in plaats van alleen maar materiële steun. Het Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers moet in de overgangperiode instaan voor de continuïteit van de opvang.¹⁹ Die overgang loopt niet altijd vlot. Minderjarigen dreigen op straat te komen als Fedasil niet langer een opvangplaats voorziet. Het gaat zowel om minderjarigen die begeleid zijn door hun ouders als om niet-begeleide minderjarigen.

Door het grote opvangtekort dreigen gezinnen op heel korte termijn op straat gezet te worden. Het gaat om gezinnen met kinderen die erkend zijn als vluchteling en die al drie tot vier jaar in het centrum verblijven. Zij hadden al gesprekken met de sociale dienst van het OCMW maar ze vonden nog geen woning. Het centrum waar ze nu verblijven geeft ze nog twee weken de tijd om alles in orde te brengen. Dat is niet haalbaar.

Minderjarigen dreigen op straat te komen als Fedasil niet langer een opvangplaats voorziet. Het gaat zowel om minderjarigen die begeleid zijn door hun ouders als om niet-begeleide minderjarigen.

— Continuïteit in de begeleiding

Als een niet-begeleide minderjarige zijn opvangplaats moet verlaten omdat hij erkend is als vluchteling, betekent dat niet dat hij geen opvang en begeleiding meer nodig heeft. Hij is niet begeleid en heeft een vluchtelingenverleden maar ook een duidelijk toekomstperspectief. Dat geeft hem een heel specifiek profiel en specifieke noden. Het is niet duidelijk waar een erkende niet-begeleide minderjarige terecht kan. Bij de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg is er geen duidelijke en consequente toepassing van de criteria voor een problematische opvoedingssituatie. Verschillende comités hebben een andere visie en handelen heel verschillend.

Een niet-begeleide buitenlandse erkende minderjarige van 16 jaar wordt door Fedasil verplicht om zijn lokaal opvanginitiatief te verlaten. Het OCMW was de jongere aan het voorbereiden op begeleid zelfstandig wonen. Nu staat hij op straat. Het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg vindt dat geen problematische opvoedingssituatie.

7.4. Minderjarigen in de illegaliteit

• Minderjarigen en regularisatie

Het Kinderrechtencommissariaat kreeg ook dit jaar weer klachten over minderjarigen die in de illegaliteit leven. Het gaat om minderjarigen die in België al jaren school liepen, hier een netwerk uitbouwden en met de voortdurende angst moeten leven dat ze uitgewezen worden. Het zijn vaak erg complexe situaties waarin het zelfs voor professionelen niet altijd duidelijk is hoe ze de minderjarige moeten adviseren, begeleiden, ondersteunen of beschermen.

Het gaat om minderjarigen die in België al jaren school liepen, hier een netwerk uitbouwden en met de voortdurende angst moeten leven dat ze uitgewezen worden.

Deze meldingen bereikten het Kinderrechtencommissariaat:

Scholen die vragen hebben over leerlingen die uitgewezen dreigen te worden. Ze vragen naar advies om de leerlingen en de leerkrachten te ondersteunen.

Betrokken familie en gezinsleden die informeren naar de mogelijkheden voor de legalisering van het statuut van de minderjarige en zijn ouders.

¹⁹ Wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen, B.S., 19 oktober 2007 (tweede uitg.), err., B.S., 7 juni 2007, 7 mei 2007 (eerste uitg.).

Vaststellingen en overwegingen

Klagers weten niet wanneer het zinvol is om een nieuwe regularisatieaanvraag in te dienen.

Ze hebben het gevoel dat de aanvragen nogal arbitrair behandeld worden bij gebrek aan duidelijke criteria.

— Onduidelijkheid van regularisatieprocedures

Klagers weten niet wanneer het zinvol is om een nieuwe regularisatieaanvraag in te dienen. Ze zijn radeloos en willen elke kans optimaal benutten om een uitwijzing te voorkomen. Ze vragen aan verschillende instanties advies en beslissen dan meestal om toch nog een aanvraag in te dienen, ook al is de situatie sinds hun laatste aanvraag niet veranderd. Ze hebben het gevoel dat de aanvragen nogal arbitrair behandeld worden bij gebrek aan duidelijke criteria. Ze dienen telkens weer een aanvraag in en hopen dat ze deze ene keer wel bij de gelukkigen zijn. Misschien bieden de nieuwe criteria voor regularisatie, die de regering opmaakte op 18 en 19 juli 2009, meer duidelijkheid.

Voor scholen en andere betrokken organisaties is het zeker niet evident om deze complexe problematiek te kennen. De procedures zijn vaak erg ingewikkeld. Ze hebben nood aan heldere informatie die niet te gedetailleerd is.

Vanuit hun sociale bewogenheid en de band die ze vaak al opbouwden met de kinderen, voelen scholen zich aangesproken om iets te doen. Toch is het belangrijk dat een school weet tot waar haar bevoegdheid gaat en dat ze dat ook duidelijk communiceert. Zo creëert ze bij niemand verkeerde verwachtingen.

Drie leerlingen uit mijn school wonen al zes jaar in België en moeten het land verlaten. Wat kunnen wij daar als school tegen doen?

— Minderjarigen informeren bij een negatieve regularisatieaanvraag

Een negatief antwoord op een regularisatieaanvraag heeft vergaande gevolgen voor de betrokkenen. Vaak zijn ze overdonderd door het antwoord en zien ze op dat moment geen enkel perspectief meer. Het is belangrijk dat minderjarigen in die periode genoeg en correct geïnformeerd en ondersteund worden. Het is voor hen vaak niet duidelijk wat er allemaal gebeurt. Ze voelen dat hun ouders emotioneel gebroken zijn en dat hen een onveilige en onduidelijke toekomst wacht.

Een meisje woont met haar gezin al acht jaar in België. Hun aanvraag werd negatief beoordeeld. Haar ouders zijn in paniek en 's nachts hoort ze haar moeder dikwijls wenen. Ze is bang dat haar vader zelfmoord zal plegen. Ze hoort haar ouders dikwijls vertellen over de gevaarlijke situatie in hun land van herkomst. Ze wil haar ouders troosten maar begrijpt zelf niet zo goed wat er allemaal aan de hand is.

• Minderjarigen en het recht op materiële hulp

Minderjarigen die met hun ouders illegaal in België verblijven, hebben onder bepaalde voorwaarden recht op materiële hulp.²⁰ Het Kinderrechtencommissariaat kreeg klachten over het sociaal onderzoek en over het opvangtraject daarna.

²⁰ Koninklijk Besluit van 24 juni 2004 tot bepaling van de voorwaarden en de modaliteiten voor het verlenen van materiële hulp van een minderjarige vreemdeling die met zijn ouders illegaal in het Rijk verblijft, B.S., 1 juli 2004; Koninklijk Besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 24 juni 2004 tot bepaling van de voorwaarden en de modaliteiten voor het verlenen van materiële hulp van een minderjarige vreemdeling die met zijn ouders illegaal in het Rijk verblijft, B.S., 3 augustus 2006.

Vaststellingen en overwegingen

— Het onderzoek naar recht op materiële hulp

Het OCMW doet een sociaal onderzoek om na te gaan of het gezin voldoet aan de voorwaarden voor recht op materiële hulp. Het KB is niet duidelijk over hoe het OCMW dat precies moet onderzoeken. OCMW's hanteren dan ook verschillende procedures. Sommige OCMW's starten het onderzoek pas nadat een gezin het centrum verlaten heeft. Het gebeurt dat gezinnen dan geen onderdak meer hebben. Andere OCMW's stellen vooraf al vast dat de minderjarige behoeftig zal zijn vanaf de dag waarop hij en zijn ouders het centrum verlaten. Dan hoeven minderjarigen niet eerst dakloos te zijn, maar kunnen ze ofwel in het centrum blijven, ofwel verhuizen naar een ander centrum.

Het is ook niet evident om een minderjarige op te volgen die samen met zijn ouders op de dool is. Die situaties zijn te vermijden, want het OCMW kent vooraf al de datum waarop de minderjarige en zijn ouders het centrum moeten verlaten. Het OCMW kan dus alle stappen zetten om te voorkomen dat die gezinnen moeten gaan ronddolen. Minderjarigen verplichten om eerst het opvangcentrum te verlaten (om dan hun behoeftigheid vast te stellen), is in strijd met bepalingen van het Kinderrechtenverdrag. Het is niet in het belang van de minderjarige²¹ en zijn recht op voorzieningen voor sociale zekerheid komt in het gedrang.²²

Het is ook niet evident om een minderjarige op te volgen die samen met zijn ouders op de dool is. Die situaties zijn te vermijden, want het OCMW kent vooraf al de datum waarop de minderjarige en zijn ouders het centrum moeten verlaten.

Een vrouw met drie kinderen verblijft in een opvangcentrum. De vrouw is uitgeprocedeerd. De kinderen hebben recht op materiële hulp. Het OCMW verplicht het gezin om eerst het centrum te verlaten en dan pas hun aanvraag in te dienen. Zolang de vrouw met haar kinderen niet op straat staat, start het OCMW geen sociaal onderzoek

— Het geïndividualiseerde opvangtraject

Als aan alle voorwaarden voldaan is, stelt het Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil) een geïndividualiseerd opvangtraject op dat materiële hulp verzekert die aangepast is aan de noden van de minderjarige. Er kwamen klachten bij het Kinderrechtencommissariaat waaruit na onderzoek bleek dat Fedasil die gezinnen toch geen opvang verleende. Dat is in strijd met verschillende bepalingen uit het Kinderrechtenverdrag.²³ Toch liggen die artikelen net aan de basis van het koninklijk besluit dat de materiële opvang regelt.

In een onthaalcentrum heeft zich een gezin met vijf kinderen aangeboden. Het gezin heeft een positief besluit op zak van het Sociaal Comité van het OCMW. Toen ze zich aanmeldden bij Fedasil, hoorden ze van de Cel Dispatching dat er geen opvangplaatsen meer zijn. Het centrum klaagt aan dat het gezin nu op straat staat.

²¹ Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, artikel 3

²² Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, artikel 26

²³ Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, artikel 3, 24.1, 26 en 27

8 minderjarigen en justitie

Minderjarigen komen in aanraking met justitie als ze slachtoffer, getuige of dader zijn van een delict. Over de ervaringen van minderjarigen met justitie kreeg het Kinderrechtencommissariaat 39 meldingen: 21 klachten en 18 vragen. De problematiek van jongeren die een als misdrijf omschreven feit gepleegd hebben (MOF) en daarom voor de jeugdrechter verschijnen, werd eerder al besproken. Daarop komen we hier niet meer terug.

Meldingen over minderjarige daders of verdachten van een delict gaan vaak over politieoptreden. Meldingen over minderjarige slachtoffers van een delict gaan over de manier waarop ze door de rechtbank en de politie benaderd worden. Klachten rond justitie zijn moeilijk te onderzoeken. Dikwijls gaan ze over een gerechtelijke procedure. Bovendien zijn slachtoffers vooral op zoek naar hulp en kunnen dan ook het best geholpen worden in de hulpverlening. Ook kan de klager terecht bij eerstelijnsklachtendiensten en instanties zoals het Comité P, interne ombudsdiensten van de politie, de rechtbank of de Hoge Raad voor Justitie. Melders krijgen dus vooral advies en informatie of worden doorverwezen. Wel neemt de ombudsdienst soms uit eigen initiatief contact op met de betrokken dienst om meer zicht te krijgen op de situatie van minderjarigen in de justitie. Zo ontdekt de ombudsdienst knelpunten die de rechten van kinderen en jongeren kunnen schenden.

Waarover gaan de vragen en klachten concreet?

	Vragen	Klachten	Totaal
Politieoptreden	10	11	21
Bescherming van minderjarige slachtoffers	8	10	18
Totaal	18	21	39

Meldingen over minderjarigen en justitie

8.1. Optreden door politie

Meldingen over het optreden van de politie gaan over minderjarige daders en verdachten van misdrijven, maar ook over slachtoffers en getuigen. De meeste vragen en klachten gaan over de houding van politieambtenaren tegenover minderjarigen. Daders en verdachten klagen vooral over de hardhandige aanpak. Getuigen en slachtoffers klagen over de ongepaste aanpak van de situatie, over gebrek aan informatie over hun rechten, en over de weinig correcte bejegening van minderjarigen.

- **Verhoor van minderjarigen**

Minderjarigen kunnen door de politie verhoord worden als dader of verdachte, als getuige of als slachtoffer van een misdrijf.

De meeste vragen en klachten gaan over de houding van politieambtenaren tegenover minderjarigen. Daders en verdachten klagen vooral over de hardhandige aanpak.

Meldingen gaan vaak over het recht van ouders of van een andere vertrouwenspersoon om bij het verhoor aanwezig te zijn. Dat geldt voor situaties waarin de minderjarige verdachte, getuige of slachtoffer is.

Verder zijn er nog vragen over het wel of niet op de hoogte brengen van ouders als hun kind meegenomen wordt voor verhoor.

Een moeder meldt dat haar dertienjarige zoon Lukas in het park aangepakt werd door een jongen van zestien. Haar zoon heeft zich na een uitval van de jongen verdedigd en het is uitgedraaid op een schermutseling waarin de andere jongen een letsel opliep. De ouders van die jongen hebben daarvoor een klacht ingediend. Lukas wordt opgeroepen door de politie voor verhoor en voor een confrontatie met de andere jongen. Lukas is overstuur en vraagt of zijn moeder bij het verhoor aanwezig mag zijn. Hij is bang voor die andere jongen. Het wordt hem door de politie geweigerd. De moeder wil weten of dat verbod algemeen en wettelijk is.

Melders geven aan dat ze weinig informatie krijgen of vinden over de rechten van minderjarigen tijdens een verhoor door de politie, los van het feit of ze verhoord worden als dader, getuige of slachtoffer.

Een onthaalmoeder wordt ervan verdacht dat ze een baby lichamelijk letsel toebracht. Er komt een politieonderzoek waarin verschillende andere ouders ondervraagd worden naar hun ervaringen met de onthaalmoeder. Ook de twaalfjarige dochter van de onthaalmoeder zou door de politie als getuige ondervraagd worden. Het meisje is bang. Een hulpverlener die het meisje wil helpen, stelt vast dat de politie weinig informatie en ondersteuning geeft. Er komt geen antwoord op vragen zoals waar het verhoor is, of een vertrouwenspersoon met het meisje mag meekomen, wie het verhoor gaat doen, wat er met het verhoor gebeurt.

Klagers melden dat het verhoor van slachtoffers of getuigen niet altijd even correct verloopt en met weinig respect voor de eigenheid van de minderjarige.

De politie haalt een meisje van negen van school op om haar te verhoren over haar thuissituatie. De politie heeft een klacht gekregen over de opvoedingssituatie van het kind. Een begeleider van het dagcentrum dat het meisje na schooltijd opvangt, is verbolgen over de aanpak van de politie. De school had voorgesteld om het dagcentrum te bellen zodat er een vertrouwenspersoon kon meegaan naar de politie, maar de politie weigerde dat. Het dagcentrum informeert of moeder daartegen een klacht kan indienen.

De ombudsdienst stelt vast dat het verhoor van minderjarigen voor veel vragen en klachten zorgt. Er zijn geen duidelijke richtlijnen voor het verhoor van minderjarigen. Elke politiezone geeft aan de modaliteiten van een verhoor zijn eigen invulling. Daardoor hebben minderjarigen weinig rechtsbescherming en rechtszekerheid over het verhoor.

Voor minderjarige getuigen en slachtoffers van een misdrijf is een verhoor bovendien vaak een erg pijnlijke en beangstigende gebeurtenis. Het is belangrijk ze op voorhand duidelijk te informeren over hun rechten en over het verloop van een verhoor om ze niet opnieuw zelf de schuld te geven.

Toch is er ook een groeiende bezorgdheid bij politieambtenaren zelf over de aanpak van minderjarigen. Ook zij geven aan dat de onduidelijkheid of afwezigheid van regelgeving over hun optreden tegenover minderjarigen een probleem is.

Het Kinderrechtencommissariaat dringt erop aan dat er werk gemaakt wordt van duidelijke richtlijnen rond het verhoor van minderjarigen. Een duidelijk

Er zijn geen duidelijke richtlijnen voor het verhoor van minderjarigen.

kader zou zowel voor minderjarigen als voor politiemensen meer zekerheid scheppen.

- **Aanhouding en vrijheidsberoving**

De ombudsdienst krijgt ook vragen over het opsluiten van minderjarigen in de cel in afwachting van hun verhoor of hun voorleiding bij de jeugdrechter. Omdat in deze meldingen op vraag van de melders geen onderzoek gebeurde, is het moeilijk om een zicht te krijgen op hoe dikwijls dit gebeurt en op de problemen die zich voordoen bij zo'n opsluiting. Van vroeger weet de ombudsdienst dat er ook rond dit probleem weinig regels uitgewerkt zijn. Ook politieambtenaren zelf wijzen de ombudsdienst op de problemen rond de opsluiting van minderjarigen.

De ombudsdienst krijgt ook vragen over het opsluiten van minderjarigen in de cel in afwachting van hun verhoor of hun voorleiding bij de jeugdrechter.

Ook hier dringt het Kinderrechtencommissariaat erop aan dat er werk gemaakt wordt van duidelijke richtlijnen rond vrijheidsberoving van minderjarigen. Een duidelijk kader zou zowel voor minderjarigen als voor politiemensen meer zekerheid scheppen.

Een meisje van dertien uit een Romagezin wordt met haar twee oudere broers op straat aangehouden door de politie. Ze worden verdacht van diefstal na een klacht van enkele voorbijgangers. Het meisje wordt samen met haar broers enkele uren vastgehouden in een cel. De ouders worden niet op de hoogte gebracht. Een centrum dat het gezin ondersteunt, vraagt zich af of dat allemaal wel wettelijk is.

- **Schending van het beroepsgeheim**

Twee meldingen klagen aan dat de politie het beroepsgeheim schendt en zo een inbreuk pleegt op de privacy van de minderjarige.

Een moeder stelt vast dat de wijkagent informatie over haar zoon Arne doorspeelde aan buurtbewoners. Arne hoorde van zijn beste vriend dat zijn ouders hem voortaan verbieden om met hem op te trekken, op aanraden van de wijkagent. De agent liet zich ontvallen dat er tegen Arne een klacht ingediend was. In realiteit gaat het om een klacht van een buurvrouw over overlast. Die buurvrouw heeft al jaren ruzie met de ouders van Arne omdat zijn ouders hem laten voetballen op een terrein achter haar huis. Door het voorval is de jongen helemaal van streek. De ouders klagen de loslippigheid van de wijkagent aan, vanwege de grote gevolgen voor hun zoon.

8.2. Bescherming van minderjarige slachtoffers van delicten

- **Bescherming van slachtoffers**

Meldingen over minderjarige slachtoffers gaan dikwijls over de bescherming van de minderjarige. Melders vragen aandacht voor de kwetsbare positie van minderjarigen of hebben klachten over het gebrek aan beschermingsmaatregelen voor het slachtoffer.

De ombudsdienst krijgt ook vragen van minderjarige slachtoffers zelf. Zij zijn op zoek naar manieren waarop ze zich kunnen beschermen tegen geweld. Meestal gaat het om zedenmisdrijven waarvan zij het slachtoffer zijn en waarover ze niet met hun ouders durven praten. De ombudsdienst geeft advies en brengt ze in contact met hulpverlening, waar ze hun verhaal kunnen brengen en die ze kan ondersteunen om oplossingen te vinden.

De veertienjarige Jasmien vertelt dat ze al verschillende keren seksueel benaderd werd door haar opa. Ze was tien jaar toen dat voor de eerste keer gebeurde. Bij haar ouders kan ze niet met haar probleem terecht. Jasmien durft ook niet naar de politie te stappen omdat ze bang is voor de gevolgen. Ze is ten einde raad en weet niet wat ze moet doen.

- **Geseponeerde klachten door het parket**

Als slachtoffers bij de politie een klacht indienen tegen de dader, kan de zaak ook geseponeerd worden. Dat is voor slachtoffers een erg pijnlijke ervaring. Zij nemen contact op met het Kinderrechtencommissariaat in de hoop dat het parket de zaak dan toch verder zal onderzoeken. Deze klachten kan de ombudsdienst niet onderzoeken. Ze worden doorverwezen naar diensten die dat wel kunnen.

Tamara wordt tijdens het ‘chatten’ voortdurend lastig gevallen door iemand die zich uitgeeft voor een klasgenoot. Maar de klasgenoot zelf weet nergens van. Zijn naam wordt dus door een onbekende persoon misbruikt. De aantijgingen op de chat tegenover Tamara worden steeds grimmiger en ze wordt zelfs met de dood bedreigd. Haar ouders doen aangifte bij de politie. Die stelt een proces-verbaal op. Sindsdien stoppen ook de dreigementen op de chat. Na een paar weken vernemen de ouders dat de klacht geseponeerd is. Tamara en haar ouders zijn verbolgen over die beslissing. Tamara voelt zich erg onveilig omdat ze nog altijd niet weet wie de dader is. Ze wil dat het onderzoek weer opgestart wordt.

1.	Kinderrechten bekendmaken	104
1.1.	Het Kinderrechtenverdrag op kinder- en jongerenmaat	104
1.2.	Kinderrechtennieuws op jongerenmaat: Jongerenjaarkrant 2008	104
1.3.	Organisaties en instanties maken 20e verjaardag Kinderrechtenverdrag zichtbaar	105
2.	Ombudsdienst Kinderrechtencommissariaat bekendmaken	107
2.1.	Bij kinderen en jongeren	107
2.2.	Bij volwassenen die professioneel in contact komen met minderjarigen	109
3.	Sensibiliseren rond participatierechten in de basisschool	110
3.1.	Schoolparticipatieproject	110
3.2.	Update en herdruk methodiekenmap 'Oprechte Deelneming'	110
4.	Op tournee met infostands	112
4.1.	Op studiedagen en events	112
4.2.	In het Kinderrechtendorp	112
5.	Standpunten van het Kinderrechtencommissariaat in de media	116
5.1.	Doelgroepmedia	116
5.2.	Nieuwsmedia	116
6.	Interactief informatiekanal: website kinderrechten.be	120
6.1.	Updates	120
6.2.	Bezoekgegevens	120

Hoofdstuk

3 Communicatie

Extra aandacht ging naar minderjarigen sensibiliseren over participatierechten op de basisschool.

Ook het afgelopen werkjaar informeerde het Kinderrechtencommissariaat verschillende doelgroepen over het Kinderrechtenverdrag, over zijn ombudsdienst en over zijn maatschappelijke standpunten. Het Kinderrechtencommissariaat maakte zoals steeds gebruik van een mix van producten en kanalen. Extra aandacht ging naar minderjarigen sensibiliseren over participatierechten op de basisschool.

1 Kinderrechten bekendmaken

1.1. Het Kinderrechtenverdrag op kinder- en jongerenmaat

Op de inkleurposter en in de K30- en de Wblft-brochure vertaalt het Kinderrechtencommissariaat het Kinderrechtenverdrag naar jonge kinderen, kinderen en tieners.

Poster en brochures werden herdrukt en in november 2008 massaal verspreid. Van de inkleurposter werden 45.000 exemplaren herdrukt, van de K30-brochure 50.000 en van Wblft 30.000. Voor de verspreiding kon het Kinderrechtencommissariaat rekenen op het departement Onderwijs, het Agentschap Sociaal Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen - Afdeling Jeugd, de Afdeling Welzijn en Samenleving, het Agentschap Zorg en Gezondheid, het Agentschap Jongerenwelzijn en Kind & Gezin. De drie gedrukte infodragers kwamen zo terecht op de Vlaamse basis- en secundaire scholen, bibliotheken, JIP's, JAC's, gemeentelijke jeugddiensten, jeugdhuizen, speelpleinen, organisaties landelijk jeugdwerk, verschillende welzijnsvoorzieningen en contactpunten van Kind & Gezin. Verder werden ze verspreid op events, en op aanvraag via de website.

Het materiaal werd ook bekendgemaakt in een advertentie in de catalogus van Jeugd & Vrede vzw. Van die catalogus worden 8.000 exemplaren verspreid naar scholen en jeugdwerk.

1.2. Kinderrechtennieuws op jongerenmaat: Jongerenjaarkrant 2008

De Jongerenjaarkrant informeert 12- tot 18-jarigen over hun rechten. In de krant staan vragen en klachten van jongeren, standpunten van het Kinderrechtencommissariaat en weetjes. De editie 2008 zoomde in op vaak gestelde rechtsvragen:

Mag ik vrijwilligerswerk doen? Is het 'kindergeld' mijn geld? Mogen mijn ouders me verbieden om mijn lief te zien? Kan ik zomaar alles op eigen houtje kopen? Mag de school Big Brother spelen? Kan ik zelf een advocaat nemen?

Van de Jongerenjaarkrant werden 70.000 exemplaren gedrukt en in november 2008 verspreid door het departement Onderwijs, het Agentschap Sociaal Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen - Afdeling Jeugd, de Afdeling Welzijn en Samenleving, het Agentschap Zorg en Gezondheid, en het Agentschap Jongerenwelzijn.

De Jongerenjaarkrant 2008 antwoordt op actuele rechtsvragen van jongeren.

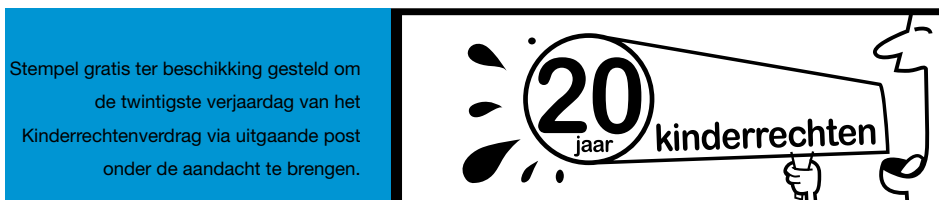
1.3. Organisaties en instanties maken twintigste verjaardag Kinderrechtenverdrag zichtbaar

Op 20 november 2009 viert het Kinderrechtenverdrag zijn twintigste verjaardag. Het Vlaamse Kinderrechtencommissariaat en de Franstalige Délégué General aux droits de l'enfant willen ervoor zorgen dat dit moment niet onopgemerkt voorbijgaat. Ze creëerden samen een speciaal logo om twintig jaar kinderrechten extra zichtbaarheid te geven.

Logo om de twintigste verjaardag van het Kinderrechtenverdrag te vieren.

Ze nodigden allerlei organisaties en overheidsinstanties uit om het logo te gebruiken in hun communicatie en op hun publicaties. Ze leverden de organisaties en instanties een stempel om het logo een plaats te geven op hun uitgaande briefwisseling.

Stempel gratis ter beschikking gesteld om de twintigste verjaardag van het Kinderrechtenverdrag via uitgaande post onder de aandacht te brengen.

Met deze mini-actie vraagt het Kinderrechtencommissariaat er ook aandacht voor dat de realisatie van de rechten van het kind een permanente opdracht is voor elk individu, voor elke organisatie en instantie.

Op 30 augustus 2009 werden 500 stempels opgevraagd door deelnemende organisaties en instanties.

2 Ombudsdienst

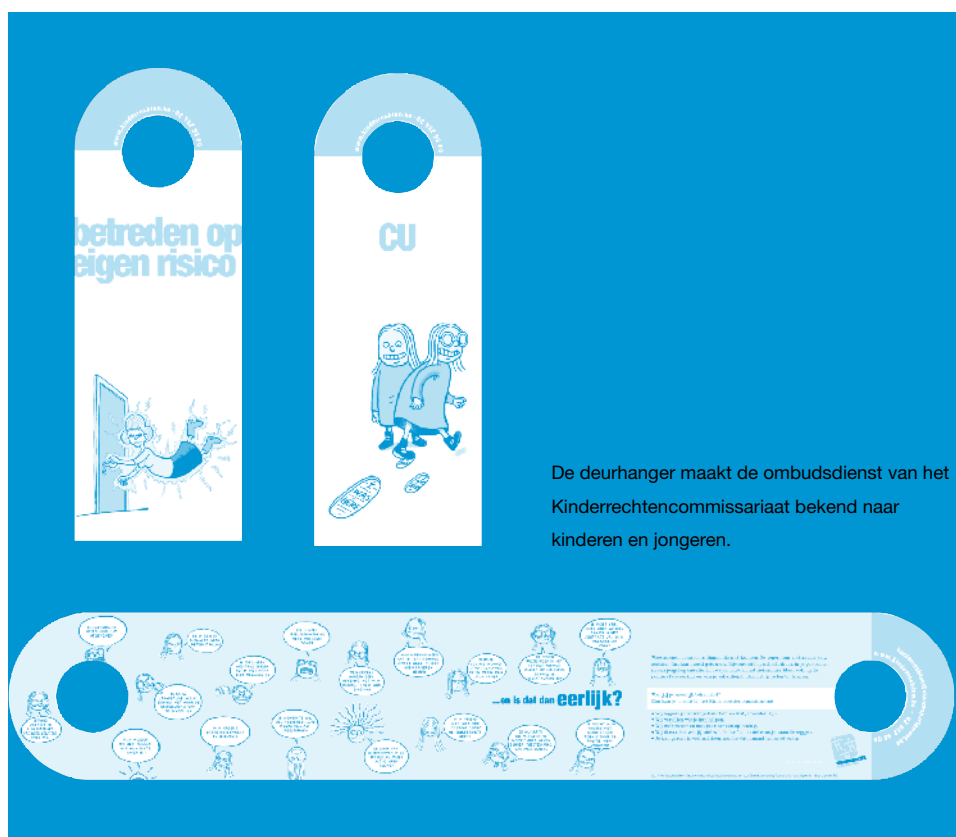
Kinderrechtencommissariaat bekendmaken

Het Kinderrechtencommissariaat bleef zijn ombudsdienst bekendmaken bij minderjarigen. Het investeerde voor het eerst ook in bekendmaking naar de belangrijke doelgroep van volwassenen die beroepshalve in contact komen met kinderen en jongeren.

2.1. Bij kinderen en jongeren

Verspreiding van aangepaste informatiedragers: deurhanger en stickers

De deurhanger nodigt minderjarigen uit om contact op te nemen met het Kinderrechtencommissariaat als ze het gevoel hebben dat ze 'oneerlijk behandeld' worden. De deurhanger werd herdrukt op 200.000 exemplaren en in november 2008 massaal verspreid met de hulp van het departement Onderwijs, het Agentschap Sociaal Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen - Afdeling Jeugd, de Afdeling Welzijn en Samenleving, het Agentschap Zorg en Gezondheid, het Agentschap Jongerenwelzijn en Kind & Gezin. Hij werd ook opgestuurd na vragen via de website en uitgedeeld op events. Het Kinderrechtencommissariaat herdrukte ook 190.000 stickervellen die de contactgegevens van de ombudsdienst op een laagdrempelige manier bekendmaken.

Het stickervel maakt kinderrechten op een ludieke manier bekend.

Promotionele samenwerking met de onderwijstijdschriften Yeti en Maks!

Het Kinderrechtencommissariaat plaatste ook het afgelopen werkjaar elke maand advertenties over zijn ombudsdienst in de onderwijstijdschriften Yeti en Maks! De advertenties focussen elke keer op een andere mogelijke probleemsituatie van minderjarigen.

Advertentie in het septembernummer 2008 van Yeti. Eén uit de reeks van maandelijkse advertenties in Yeti.

Advertentie in het septembernummer 2008 van Maks! Eén uit de reeks van maandelijkse advertenties in Maks!

Yeti en Maks! worden uitgegeven door het departement Onderwijs. Yeti richt zich naar de derde graad van het basisonderwijs (10- tot 12-jarigen). Het heeft een oplage van 135.000 exemplaren. Maks! richt zich naar de tweede en derde graad van het secundair onderwijs. Het heeft een oplage van 204.000 exemplaren.

Schoolagenda's en publicaties

Schoolagenda's zijn een ideale manier om leerlingen te bereiken. Het Kinderrechtencommissariaat publiceerde opnieuw in de schoolagenda's van Licap voor het secundair onderwijs (maanden september en november). Die agenda heeft een oplage van 188.400 exemplaren. De advertentie kwam ook in de schoolagenda van de Vlaamse Scholierenkoepel op 5.000 exemplaren voor leerlingen die actief zijn in leerlingengraden.

Advertentie in
de schoolagenda's
van de Vlaamse
Scholierenkoepel
en van Licap.

Volwassenen, zoals ouders, krijgen de hulp van de Kinderrechtencommissariaat.

Toch het is een jongere die voor de eerste keer wordt geïnterviewd op school, thuis of in sport en vrijetijdsactiviteiten.

Made in Belgium

02-532 81 81
kinderrechtencommissariaat.be
www.kinderrechten.be

2.2. Bij volwassenen die professioneel in contact komen met minderjarigen

Vroeger maakte het Kinderrechtencommissariaat zijn ombudsdienst direct bekend bij minderjarigen. De ombudspraktijk leert dat volwassenen – en vooral beroepsmensen – steeds vaker het doorgeefluik blijken te zijn van meldingen en klachten over onrecht tegenover minderjarigen. Daarom werd de bekendmakingsstrategie bijgesteld.

Het Kinderrechtencommissariaat ontwierp een bekendmakingsfolder voor de professionele doelgroep. De folder 'Botst u in uw job op onrecht tegenover een kind of jongere?' speelt in op de vraag van de professional naar hulp. De folder somt op hoe het Kinderrechtencommissariaat de professional kan helpen en met welke garanties.

De folder werd gedrukt op 70.000 exemplaren en in november 2008 verspreid onder leerkrachten, (jeugd)hulpverleners en jeugdwerkers. Dat gebeurde met de medewerking van het departement Onderwijs, het Agentschap Sociaal Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen -Afdeling Jeugd, de Afdeling Welzijn en Samenleving, het Agentschap Zorg en Gezondheid, het Agentschap Jongerenwelzijn en Kind & Gezin.

De folder werd in mei 2009 aanvullend en gepersonaliseerd verspreid bij verschillende eerstelijnsdiensten en ombudsdiensten rond gezondheid, welzijn, justitie, onderwijs, minderheden en stedenbeleid.

De Ombudsdienst
van het Kinderrechtencommissariaat
zoekt samen met u naar een oplossing.

Folder om de ombudsdienst
van het Kinderrechtencommissariaat
bekend te maken bij beroepsmensen.

3 Sensibiliseren rond participatierechten in de basisschool

3.1. Schoolparticipatieproject

Het Kinderrechtencommissariaat informeert niet alleen minderjarigen over hun rechten. Het sensibiliseert de minderjarigen ook om iets met hun rechten te doen. Het Kinderrechtencommissariaat wijst ook de overheid regelmatig op het belang van die sensibilisering, bijvoorbeeld rond leerlingenparticipatie op de basisschool. Om overheid en scholen op weg te zetten, organiseerde het Kinderrechtencommissariaat in het schooljaar 2001-2002 zelf een participatieproject in dertig Vlaamse basisscholen. Het project was een experiment in de reële klas- en schoolpraktijk. De scholen experimenteerden met een planmatige aanpak om inspraak van leerlingen te realiseren. Ze testten verschillende methodieken uit.

De methodieken en inspirerende participatie-ervaringen van de dertig basisscholen kwamen in een publicatie die gedrukt werd in 2004, de map 'Oprechte Deelneming. Werkmap leerlingenparticipatie voor de basisschool'. De map geeft aanknopingspunten, tips en suggesties voor leerkrachten en andere schoolactoren om in de klas of op school met leerlingenparticipatie aan de slag te gaan. Het Kinderrechtencommissariaat werkte de map uit samen met het toenmalige Steunpunt Leerlingenparticipatie.

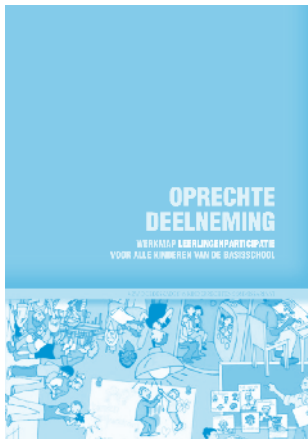
In 2005 groepeerden de onderwijskoepels zich in het Forum Leerlingenparticipatie. Dat Forum wisselt informatie uit en ondersteunt basis- en secundaire scholen rond leerlingenparticipatie.

Het Forum Leerlingenparticipatie organiseerde in maart 2007 een eerste netoverschrijdende Actiedag Leerlingenparticipatie in het basisonderwijs. Er was veel belangstelling: met 77 deelnemers was de actiedag helemaal volzet en het Forum moest zelfs 24 kandidaat-deelnemers weigeren. Sinds het schooljaar 2008-2009 organiseert het Forum voor het basisonderwijs aparte sessies rond leerlingenparticipatie op klas- en schoolniveau. Op die sessies wordt actief gewerkt met de methodieken uit de map 'Oprechte Deelneming'.

Het grote succes van de sessies, en de vele vragen die het Kinderrechtencommissariaat bleef krijgen voor een exemplaar van de map, wezen op een hoge interesse bij de basisscholen, zowel voor vorming als voor de ondersteunende methodieken uit de werkmap.

3.2. Update en herdruk methodiekenmap 'Oprechte Deelneming'

In maart 2009 werd de werkmap geüpdatet door vzw Doedèskadèn en het Kinderrechtencommissariaat in nauwe samenwerking met het Forum Leerlingenparticipatie. Er werden nieuwe methodieken toegevoegd, zoals de 'dit kan anders'-prikkers. De doelgroep van de map werd verruimd naar kleuter- en buitengewoon onderwijs. De vernieuwde uitgave werd gefinancierd door de minister van Onderwijs en heeft een oplage van 5.000 exemplaren.

Oprechte deelneming.
Werkmap leerlingenparticipatie
voor alle kinderen van de basisschool.
Geüpdatet en herdrukt op
5.000 exemplaren in maart 2009.

Begin juni 2009 kreeg elke Vlaamse Basisschool een gratis exemplaar van de vernieuwde map 'Oprechte deelneming – Werkmap leerlingenparticipatie voor alle kinderen van de basisschool'.¹ De scholen kregen ook een extra feestfiche als leidraad om rond 20 november 2009 op school een participatief kinderrechtenfeest te organiseren.

¹ Meer informatie? Download de map 'Oprechte deelneming' en de feestfiche op www.kinderrechten.be. Klik op 'Volwassen', daarna op 'School' en ten slotte op 'Werkmap leerlingenparticipatie'.

4 Op tournee met infostands

4.1. Op studiedagen en events

Het Kinderrechtencommissariaat verspreidde zijn informatiedragers ook op studiedagen, vormingsdagen en evenementen. Zo was er een bemande stand op het festival van de Politiek van het Vlaams Parlement op 15 en 16 november 2008 in het Vlaams Parlement, op de Leerkrachtendag van de 'Kracht van je Stem' in het Vlaams Parlement op 18 februari 2009, en op de studiedag 'Ik tel mee!' van het VCOK in Het Pand in Gent op 20 oktober 2008.

4.2. In het Kinderrechtendorp

Elf kinderrechtenactoren – de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, Kinderrechtswinkels, Kinder- en Jongerentelefoon, Plan België, Unicef-België, Vivès, Crefi, Jeugd Rode Kruis, Child Focus, Kinderrechtenhuis Alken en het Kinderrechtencommissariaat – zorgden ook in 2009 voor een bruisend, interactief en informatief Kinderrechtendorp op vijf publieksevenementen.

De coördinatie lag opnieuw in handen van de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen en het Kinderrechtencommissariaat. Crefi, Jeugd Rode Kruis en Avant Garde verzorgden de animatie en de aankleding.

Kinderrechtendorp 2009 om kinderen speels te informeren over hun rechten en over elf kinderrechtenorganisaties.

Kinderen spelen het ringwerpspel over kinderrechten op de stand van het Kinderrechtencommissariaat.

Datum	Evenement		
10 mei 2009	Speeldag	Provincie Plaats Organisator Wat Voor In/via Opkomst	Antwerpen Binnenstad Mechelen Speelgoedmuseum Mechelen Speevenement Kinderen en hun ouders Gezinsverband 38.000
24 juni 2009	Popeiland	Provincie Plaats Organisator Wat Voor In/via Opkomst	Oost-Vlaanderen Provinciaal Domein Puyenbroeck, Wachtebeke Provinciale Jeugddienst Oost-Vlaanderen en Provinciaal Domein Puyenbroeck Muziek- en doefestival Kinderen Gezins-, schoolverband en jeugdwerk 9.000
25 juni 2009	Pennenzakkenrock	Provincie Plaats Organisator Wat Voor In/via Opkomst	Antwerpen Provinciaal Domein Zilvermeer Provinciaal Domein Zilvermeer en Provincie Antwerpen Muziekfestival Kinderen Schoolverband 26.000
10 juli 2009	Grabbeldag	Provincie Plaats Organisator Wat Voor In/via Opkomst	Vlaams-Brabant Provinciedomein De Halve Maan in Diest Jeugddienst Vlaams-Brabant Speeldag Kinderen Jeugdbewegingverband 3.000
19 juli 2009	Suske en Wiske-dag	Provincie Plaats Organisator Wat Voor In/via Opkomst	Limburg Provinciaal Domein Bokrijk Provinciaal Domein Bokrijk Speeldag rond stripfiguren Kinderen Gezinsverband 10.000

Kalender kinderrechten als stempelkaart en rugzakje

Als ze aankomen in het Kinderrechtendorp krijgen de kinderen een verjaardagskalender. Daarmee krijgen ze toegang tot de tenten van de kinderrechtenorganisaties in het dorp. Ze spelen daar telkens een informatief kinderrechtenspel en verzamelen zo hun stempels. Als ze die allemaal hebben, halen ze een gratis rugzak van het Kinderrechtendorp af.

De rugzak vermeldt de website van het Kinderrechtendorp – www.kinderrechten-dorp.be – waar kinderen meer informatie vinden over de organisaties en hun publicaties.

Bij hun aankomst in het Kinderrechtendorp krijgen de kinderen een kalender met informatie over kinderrechtenorganisaties en stempelvakken erop.

Met een afgestempelde kalender krijgen ze een rugzakje van het Kinderrechtendorp.

Kinderen werden ingeleid in het kinderrechtendorp met de nodige uitleg door animatoren.

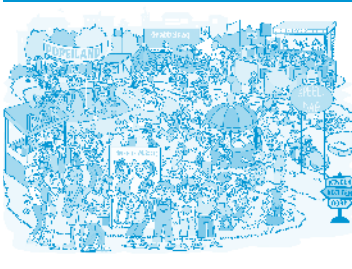
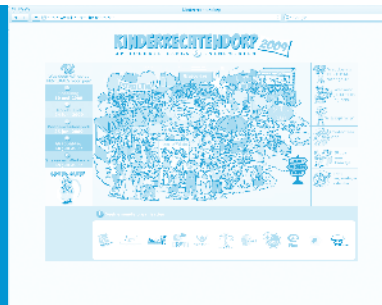
De kalender werd gedrukt op 12.000 exemplaren. Er werden 10.000 rugzakjes geproduceerd. Dat materiaal werd verspreid op de evenementen, maar ook via de website www.kinderrechtendorp.be. Daarnaast verdeelden de elf kinderrechtenorganisaties nog duizenden informatiedragers en gadgets.

Het Kinderrechtencommissariaat liet 20.000 nieuwe balpennen met zijn coördinaten aanmaken, en verspreidde ze op de evenementen.

Virtueel Kinderrechtendorp met blijvende informatie

Van 1 februari 2009 tot en met 8 september 2009 bezochten in totaal 1765 unieke bezoekers 2469 keer de website www.kinderrechtendorp.be. De site blijft permanent online. Op die manier is de informatie over de kinderrechtenorganisaties het hele jaar door beschikbaar.

Kinderrechtendorp.be met informatie over elf kinderrechtenorganisaties, downloadbare folders en brochures.

Op de website www.kinderrechtendorp.be kunnen kinderen e-cards versturen en een zoekspel spelen om een rugzak te winnen.

5

Standpunten van het Kinderrechtencommissariaat in de media

Van 1 september 2008 tot en met 31 augustus 2009 vermeldden de media in totaal 115 keer de standpunten van het Kinderrechtencommissariaat.² Er waren 91 items in nieuwsmedia (televisie, radio, kranten, tijdschriften) 10 in kinder- en jongerenmedia en 14 in tijdschriften van middenveldorganisaties.

5.1. Doelgroepmedia

Het Kinderrechtencommissariaat werkt al jaren systematisch samen met verschillende maandbladen van het departement Onderwijs: Klasse voor Leerkrachten, Klasse voor Ouders, Yeti en Maks! De tijdschriften hanteren het Kinderrechtenverdrag als een van hun toetsstenen. De samenwerking gaat niet alleen over de gedrukte tijdschriften, maar ook over verwante nieuwsbrieven en websites. De redactionele samenwerking met Yeti en Maks! loopt via een jaarlijks overleg en regelmatige concretisering.

De redactionele samenwerking met Yeti focuste op de hulprubriek 'Vraag het aan Lisa' en de wat-leerlingen-moeten-weten-rubriek 'Vraag het aan Jos'. De bijlage voor leerkrachten van Yeti, 'Yeti Extra', maakte de participatiemap 'Oprechte deelneming' bekend. Yeti zette ook een banner van het Kinderrechtencommissariaat op zijn website in de rubriek 'Vraag het aan Lisa'.

Redactionele samenwerking met Maks! was er rond de hulprubriek 'SOS Maks!' En ook Klasse voor Leerkrachten hielp mee de participatiemap 'Oprechte deelneming' bekendmaken.

5.2. Nieuwsmedia

5.2.1. Proactieve standpunten in de media

Het Kinderrechtencommissariaat verspreidde alleen of samen met andere organisaties verschillende persberichten en open brieven.

Geen enkel kind opsluiten (Kinderrechtencommissariaat ondertekent mee een open brief – 12 september 2008)

Het Kinderrechtencommissariaat, Unicef-België, Kinderrechtswinkel, Kinderrechtencoalitie, Kinderen Zonder Papieren, Jesuit Refugee Service Belgium en Vluchtelingenwerk Vlaanderen herhalen hun vraag aan de minister van Migratie en Asielbeleid om zo snel mogelijk een einde te maken aan de opsluiting van gezinnen met kinderen in gesloten centra. De organisaties verwelkomen de beslissing van de minister om te stoppen met de detentie van uitgeprocedeerde gezinnen. Maar ze onderstrepen dat deze beslissing voor maar een kleine groep kinderen geldt. Wat met alle andere kinderen die ook na oktober opgesloten blijven, vragen ze zich af.

² Zie de bijlage Media-output bij dit jaarverslag.

Overleg, bemiddeling, een sterkere rechtspositie en informatie zouden al veel bestaande problemen van minderjarigen oplossen (Persbericht Kinderrechtencommissariaat – 19 november 2008)

Veel van de problemen die aan het Kinderrechtencommissariaat gemeld worden, hebben te maken met gebrek aan overleg tussen volwassenen en minderjarigen. Dat zegt de kinderrechtencommissaris bij de voorstelling van haar nieuwe jaarverslag. Als er conflicten ontstaan tussen minderjarigen en volwassenen, wordt de minderjarige telkens weer geconfronteerd met zijn zwakke rechtspositie, ook bij buitengerechtigde aanpak zoals bemiddeling. De kinderrechtencommissaris wijst erop dat de informatie die van de overheid verwacht mag worden soms ontoegankelijk of onvindbaar is.

Daarom moeten ouders, leerkrachten, hulpverleners en andere volwassenen overleggen met minderjarigen, en ze informeren over de motieven van hun beslissingen. De overheid moet minderjarigen en volwassenen beter informeren over regelgeving, hulpaanbod en bemiddelingsaanbod. Bovendien moet de overheid een goed hulpaanbod garanderen waarin bemiddeling centraal staat. De wetgever moet ten slotte de rechtspositie van minderjarigen versterken. Het federale parlement moet eindelijk eens stemmen over de voorstellen voor zelfstandige toegang tot de rechter, samen met een verbeterd spreekrecht en de erkenningsregeling van jeugdadvocaten.

Laat leerlingen zichzelf zijn (Open brief Kinderrechtencommissariaat – 19 maart 2009)

Het Kinderrechtencommissariaat stelt dat kinderen en jongeren, leerling of niet, het recht hebben om hun identiteit te beleven, door kleding, kapsel en andere 'uitwendige stijlkenmerken'. Het Kinderrechtencommissariaat erkent dat scholen daarover afspraken mogen maken, maar beklemtoont dat die afspraken in een schoolreglement moeten staan, en dat scholen dat schoolreglement in samenspraak met de leerlingen moeten opmaken. Het Kinderrechtencommissariaat beklemtoont ook dat een schoolreglement geen basis kan zijn om een groep leerlingen te viseren of uit te sluiten. Daarmee verwijst het naar het conflict tussen twee leerlingen met gothic kleren en de directie van het Xaveriuscollege in Borgerhout.

Kinderrechtencommissaris steunt de actie 'Trommelen voor vrede' (Toespraak van de kinderrechtencommissaris bij een actie in Aalter – 23 maart 2009)

De kinderrechtencommissaris stelt dat vrede enorm belangrijk is voor alle kinderen, en zeker voor kinderen die in oorlogsgebieden moeten overleven. Zonder vrede hebben kinderrechten geen kans. Ze beklemtoont dat kinderen het recht hebben om daar al trommelend hun mening over te laten horen in Aalter, en op meer dan honderd plaatsen waar 100.000 kinderen op hetzelfde moment aan het trommelen zijn voor vrede.

Welzijnsorganisaties trekken aan alarmbel: kinderen slapen op straat en kunnen niet naar school (Kinderrechtencommissariaat ondertekent mee een persbericht – 30 april 2009)

Veel families zonder wettig verblijf slapen in ons land op straat. Daar zijn ook kinderen bij. Dat heeft een negatieve invloed op hun gezondheid en schoolgang. De kinderen zijn het slachtoffer van de opvangcrisis in ons land. De crisis ontstond onder andere doordat de omzendbrief met duidelijke regularisatiecriteria uitblijft en doordat erkende asielzoekers vertraagd doorstromen. Fedasil, het

Veel families zonder wettig verblijf slapen in ons land op straat. Daar zijn ook kinderen bij.

Ongeacht hun verblijfsstatuut hebben kinderen recht op onderdak en onderwijs.

federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers, geeft voorrang aan asielzoekers met een lopende procedure, en weigert dus voor opvang te zorgen. De druk op andere opvangcentra en de nachtopvang voor daklozen neemt ook toe. In de grote steden is de opvang bijna compleet dichtgeslibd. Elke dag worden er gezinnen met kinderen op straat gezet. De ondertekenaars eisen dat het Kinderrechtenverdrag gerespecteerd wordt. Ongeacht hun verblijfsstatuut hebben kinderen recht op onderdak en onderwijs. Er moet snel duidelijkheid komen over de regularisatiecriteria. Fedasil moet verplicht worden gezinnen met kinderen op te vangen.

Te veel rechten van te veel kinderen worden geschonden (Kinderrechtencommissaris ondertekent mee een open brief aan de nieuwe regering – 16 juli 2009)

De organisaties stellen dat kinderen op straat laten leven onmenselijk en vernederend is.

Aan de vooravond van het ministerieel conclaaf over het asielbeleid vragen de kinderrechtencommissaris en mensenrechten- en asielorganisaties dat de overheid bij de hertekening van haar beleid prioriteit geeft aan niet-begeleide kinderen, en aan gezinnen met kinderen die al maanden in noodopvang of noodgedwongen op straat leven. De organisaties stellen dat kinderen op straat laten leven onmenselijk en vernederend is.

Opvangcrisis: wat met de kinderrechten? (Kinderrechtencommissariaat ondertekent mee een persbericht – 25 augustus 2009)

Elke maand komen gemiddeld 70 nieuwe niet-begeleide minderjarige vreemdelingen ons land binnen. Ons land heeft niet genoeg opvangplaatsen, waardoor deze jongeren in tijdelijke opvangstructuren terechtkomen. Daar krijgen ze geen voogd toegewezen, terwijl de wet dat toch voorziet en het nodig is voor het psychisch welbevinden van de jongere. Het Kinderrechtencommissariaat, Caritas International en het platform 'Kinderen op de vlucht' vragen Fedasil en de gemeenschappen om niet-begeleide minderjarigen als een kwetsbare groep te behandelen en het mogelijk te maken dat ze in aangepaste structuren opgevangen worden. Deze jongeren moeten ook onmiddellijk een beroep kunnen doen op een voogd. Omdat opvang, voogdij en statuut nauw met elkaar verbonden zijn, vragen de drie organisaties dat er een interministerieel overleg komt tussen FOD Justitie, FOD Maatschappelijke Integratie en het beleidsdomein Welzijn van de gemeenschappen.

5.2.2. Reactieve standpunten in de media

Via de media reageerde het Kinderrechtencommissariaat op nieuwsfeiten en verduidelijkte het zijn standpunt. Enkele voorbeelden.

Mainstreammedia kijken door zwarte bril

Jongeren komen met de regelmaat van de klok negatief in de media. De media mogen jongeren niet over één kam scheren, stelt de kinderrechtencommissaris. Want dan doe je de groep onrecht aan. Bovendien gooien de media allerlei problemen van jongeren op één hoop, en spreken ze gemakshalve van moeilijke, asociale of delinquente jeugd. Toch gaat het over verschillende problemen met elk hun eigen oorzaken, die dus ook een eigen aanpak verdienen. Het is verder niet sappig om te zeggen dat jongeren geen criminelen zijn, maar lieve jongens en meisjes. Jongeren worden pas nieuws als er problemen opduiken. De kinderrechtencommissaris stelt dat het het Kinderrechtencommissariaat veel meer moeite kost om een onderzoek gepubliceerd te krijgen waaruit blijkt dat jongeren belang hechten

aan vriendschap, dan een dossier dat de opsluiting van kinderen aanklaagt (online-media StampMedia en Indymedia.be, 18 februari 2009).

Kinderen zijn geen koopwaar

'Kinderen zijn geen koopwaar', stelt de kinderrechtencommissaris nadat het parket een draagmoeder vervolgde omdat zij haar baby tegen betaling afgestaan had aan Nederlandse wensouders. In een ander geval vervolgt het parket een ouderpaar wegens 'onderschuiving'. In het Kinderrechtenverdrag staat dat kinderen kopen en verkopen verboden is, stelt de Kinderrechtencommissaris. Dat verbod geldt ook in België, maar ons land moet zijn wetgeving nog aanpassen (De Standaard, 18 februari 2009). De kinderrechtencommissaris pleitte eerder al voor een wettelijk verbod op draagmoederschap (Het Belang van Limburg, 6 december 2008).

In het Kinderrechtenverdrag staat dat kinderen kopen en verkopen verboden is, stelt de Kinderrechtencommissaris.

Lijfstraffen mogen nooit

Lijfstraffen kunnen niet op school, stelt de kinderrechtencommissaris naar aanleiding van een klacht van een moeder dat haar dochter bij een 'project' op een Steinerschool in Leuven onderworpen werd aan lijfstraffen. Lijfstraffen zijn een inbreuk op het Kinderrechtenverdrag en bovendien bij wet verboden, zegt de kinderrechtencommissaris. Lijfstraffen en vernederende straffen kunnen niet, ook niet voor een tijdelijk project (De Standaard, 30 april 2009).

Lijfstraffen kunnen niet op school, stelt de kinderrechtencommissaris

Gewelddadige jongeren opsluiten mag alleen maar de laatste oplossing zijn

Jongeren opsluiten die gewelddaden gepleegd hebben, mag maar de laatste oplossing zijn, zegt de kinderrechtencommissaris. Het doel moet altijd de re-integratie van de jongere in de maatschappij zijn. Dat gebeurt niet noodzakelijk in een gesloten instelling. Er zijn genoeg alternatieve maatregelen waaruit jeugdrechters kunnen putten, zoals herstelgericht aanbod, het 'geschreven project' en ambulante maatregelen. In dat verband pleit het Kinderrechtencommissariaat voor een referentie-opvoeder die als een soort probatieambtenaar optreedt en op wie de jongere als een vertrouwenspersoon kan terugvallen. Die maatregel staat in het nieuwe jeugdbeschermingsrecht, maar wordt nog niet uitgevoerd (De Standaard, 23 juni 2009).

6 Interactief informatiekanal website kinderrechten.be

Via de website probeert het Kinderrechtencommissariaat informatie aan te bieden rond kinderrechten, eigen acties en activiteiten van andere kinderrechtenactoren.

6.1. Updates

De site werd verder geüpdatet. Enkele voorbeelden:

- De aanpassingen over de nieuwe kinderrechtencommissaris: foto en bijhorende teksten en aankondigingen.
- De adviezen die het Kinderrechtencommissariaat het afgelopen jaar opstelde.
- Persberichten die alleen of samen met andere organisaties verstuurd werden.
- Aankondigingen van eigen acties en acties van anderen: viering van twintig jaar kinderrechten, Werelddag van de Kinder- en Jongerentelefoon, actie 'Trommelen voor vrede' en het Kinderrechtendorp.

6.2. Bezoekgegevens

Van september 2008 tot en met augustus 2009 bezochten 56.842 bezoekers 76.940 keer de website kinderrechten.be.

Dat is gemiddeld 214 bezoeken per dag of 6.412 bezoeken per maand. De dalende tendens zet zich verder door (gemiddeld 10.160 bezoeken per maand in 2007-2008). De pagina's die nu het vaakst geraadpleegd worden, bevatten algemene informatie over het kinderrechtenverdrag en over de vertaling van kinderrechten naar jongeren aan de hand van FAQ's en de leeftijds ladder.

Periode	Aantal bezoeken	Periode	Aantal bezoeken
September 2008	7.542	Maart 2009	7.638
Oktober 2008	8.725	April 2009	4.718
November 2008	11.544	Mei 2009	5.931
December 2008	4.900	Juni 2009	5.515
Januari 2009	8.551	Juli 2009	2.672
Februari 2009	6.350	Augustus 2009	2.854

In totaal werden er het afgelopen jaar via de website 483 contactformulieren naar het Kinderrechtencommissariaat gestuurd. De website blijft een belangrijke weg om contact op te nemen met de klachtendienst van het Kinderrechtencommissariaat. Met het bestelformulier kunnen de bezoekers heel wat informatieproducten opvragen. Dat gebeurde 3788 keer. Vaak gaat het om leerkrachten die verschillende exemplaren voor hun leerlingen opvragen.

4.1.	Organiseer meer inclusief onderwijs door een decretaal leerzorgkader	122
4.2.	Leerlingenstatuut uitwerken en decretaal verankeren	123
4.3.	Participatie op school structureel uitbouwen	124
4.4.	Effectief beleid nodig rond pesten op school	124
4.5.	Kwalitatieve kinderopvang moet basisvoorziening worden	125
4.6.	Extra inspanningen nodig voor gezinnen met een armoederisico	125
4.7.	Collectieve schuldenregeling moet voorzien in garanties voor kinderen	126
4.8.	Meer aandacht voor de rechtspositie van jongeren op sociaal vlak	127
4.9.	Meer oog voor het welzijn van kinderen bij scheiding	128
4.10.	Discreet bevallen voorwaardelijk mogelijk maken	129
4.11.	Wetgeving interlandelijke adoptie niet wijzigen	130
4.12.	Decreet rechtspositie jeugdhulp breder bekendmaken	131
4.13.	Luisteren naar minderjarige patiënten	131
4.14.	Garandeer minderjarigen privacy bij medische zorg	132
4.15.	Bouw een volwaardige rechtsbescherming uit voor minderjarigen	133
4.16.	Beleed rond kindermishandeling moet bruggen slaan tussen onderzoek, justitie en hulpverlening	134
4.17.	Bescherming bij parentale ontvoering onafhankelijk maken van verblijfsrecht	135
4.18.	Creëer 'ruimte' voor sport en spel	135
4.19.	Ruimtebeleid systematisch toetsen op impact voor minderjarigen	136
4.20.	Implementeer het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap	137
4.21.	Kinderen als kind meer aandacht geven in asielbeleid	137
4.22.	Opsluiten van minderjarigen mag slechts een laatste oplossing zijn	139
4.23.	Geef minderjarige verdachten een kindspecifieke aanpak	140
4.24.	Mediabeleid moet minderjarigen emanciperen en beschermen	140
4.25.	Verruim het Kinderrechtenverdrag met individueel klachtrecht	141

Hoofdstuk

4 Advies

Elk jaar formuleert het Kinderrechtencommissariaat adviezen en standpunten, in de eerste plaats aan het Vlaams Parlement, maar ook aan andere overheden en beleidsactoren. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is bij die adviezen en standpunten altijd de leidraad. Dit hoofdstuk vat de standpunten en adviezen van het voorbije werkjaar kort samen.

4.1. Organiseer meer inclusief onderwijs door een decretaal leezorgkader

Situering

Het onderwijsaanbod in Vlaanderen is ruim en divers. Het is bedoeld om tegemoet te komen aan de noden van alle leerplichtige leerlingen. Sinds jaar en dag gaapt er een kloof tussen 'gewoon' en 'buitengewoon' onderwijs. In het buitengewoon onderwijs zijn er acht types lager onderwijs en vier opleidingsvormen.

Verschillende groepen zorgbehoevende minderjarigen zijn vandaag sterk vragende partij naar betere ondersteuning en zorg in het gewone onderwijs. Het gaat onder meer om leerlingen met leervoorsprong, met gedrags- of leerstoornissen, met emotionele stoornissen. De vraag naar inclusieve leezorg in het gewone onderwijs is veel groter dan het aanbod.

De laatste jaren kwam er meer en meer kritiek op het segregerende karakter van de tweedeling tussen 'gewoon' en 'buitengewoon' onderwijs. Daarom werd er geïnvesteerd in projecten van geïntegreerd onderwijs en werd het pad van inclusief onderwijs verder verkend en uitgediept.

In 2006 werkte de minister van Onderwijs een vernieuwend plan 'Leezorg' uit. Dat nieuwe leezorgkader moet garanderen dat elk kind zorg op maat krijgt. Door leezorgniveaus in te voeren, effent het plan verder de weg richting inclusie. Alleen leerlingen die ingeschaald worden op het vierde niveau kunnen niet op een reguliere school terecht.

Op 19 november 2008 keurde de Vlaamse regering het voorontwerp van decreet leezorg goed, waarna het aan de Vlor en de SERV bezorgd werd voor advies. Begin 2009 formuleerde het Kinderrechtencommissariaat een positief advies.

Het voorontwerp van decreet leezorg werd uiteindelijk niet aan het Vlaams Parlement voorgelegd. Het thema leezorg is weer opgenomen in het regeerakkoord van de nieuwe regering-Peeters II.

Standpunt

Het onderwijsbeleid moet evolueren van een geïntegreerd naar een meer inclusief beleid. Minderjarigen zijn niet gebaat bij uitstel van een betere ondersteuning. Onderzoek toont aan dat het inschalen prima verloopt. Vanuit de CLB-praktijk is er weinig fundamentele kritiek op het leezorgkader.¹ Er worden geen grote verschuivingen vastgesteld van buitengewoon naar gewoon onderwijs. Ondersteuning en vorming zijn wel nodig voor een meer handelingsgerichte diagnostiek.

Verschillende groepen zorgbehoevende minderjarigen zijn vandaag sterk vragende partij naar betere ondersteuning en zorg in het gewone onderwijs.

¹ LEBEER, J., STRUYF, E. & WILSENS M., *Onderzoek praktijktest in het kader van leezorg*, Antwerpen-Gent, Departement Onderwijs en Vorming, 2008.

In zijn advies erkent de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) de nood aan een zorgcontinuüm voor leerlingen met specifieke behoeften in het onderwijs. De Vlor vindt dat leerzorg een bruikbaar kader schetst om over dat continuüm na te denken.² De sociale partners, vertegenwoordigd in de SERV, zijn absoluut voorstander van de principes van leerzorg.

Advies en onderzoek bevestigen dus de meerwaarde van het leerzorgkader.

Het Kinderrechtencommissariaat meent dat het nodig is om de contouren van het leerzorgkader vast te leggen in een decreet en het zo vlug mogelijk te realiseren.³ In zijn advies vraagt het Kinderrechtencommissariaat dat de Vlaamse regering het voorontwerp zou goedkeuren na de onderhandelingen met de sociale partners. Het Kinderrechtencommissariaat is voorstander van een inschrijvingsrecht voor alle kinderen, ook voor leerlingen in het zorgniveau IV. Alleen op grond van draagkracht kan een school dan nog leerlingen weigeren. Een mogelijk compromis is op leerzorgniveau IV een inschrijfrecht toe te kennen met de mogelijkheid om bij de aanvraag tot inschrijving gebrek aan draagkracht in te roepen. Die mogelijkheid bestaat op leerzorgniveau III ook. De bewijslast verschuift dan net zoals bij het GOK-decreet over gelijke onderwijskansen van de leerling naar de school.

4.2. Leerlingenstatuut uitwerken en decretaal verankeren

Situering

Elk jaar blijkt uit het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat dat er voor leerlingen op school hardnekkige problemen of onduidelijkheden blijven opduiken. Leerlingen hebben soms problemen met straf en discipline op school. Ze zijn soms het slachtoffer van fysieke en vernederende straffen. Straffen staan soms niet in verhouding met de gepleegde feiten of het wangedrag. De disciplinerende maatregelen verloopt niet altijd even consequent of doorzichtig. Privacyrechten en eigendomsrechten van leerlingen worden niet altijd gerespecteerd.

Bij conflicten tussen leerling en school krijgen leerlingen geen toegang tot een onafhankelijke instantie. Altijd ligt de eindbeslissing bij de school of het overkoepelende schoolbestuur. Zo blijft de school tegelijk rechter en partij. Vaak krijgen leerlingen nog te weinig informatie over kinderrechten in het algemeen en over hun rechten op school in het bijzonder.

Standpunt

Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een decretaal verankerd, samenhangend en duidelijk leerlingenstatuut.⁴ Dat statuut moet de rechten en verantwoordelijkheden van de leerling vastleggen voor alle scholen in alle netten. In het statuut moet er plaats zijn voor een inspraakregeling voor leerlingen in het dagelijks leven op school, een tucht- en sanctieregeling, bepalingen over privacy, verhaalrecht tegen uitsluitingen en andere maatregelen, beschermende remedies tegen pesten en ander geweld tussen leerlingen, en informatie over de gehanteerde systemen van conflictpreventie en -regulering.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een decretaal verankerd, samenhangend en duidelijk leerlingenstatuut.

² VLOR, Advies over het voorontwerp van decreet betreffende leerzorg, 18 december 2008, zie www.vlor.be.

³ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies 2008-2009/1, Schuif een betere ondersteuning van het inclusief onderwijs (leerzorg) niet op de lange baan. Zie www.kinderrechten.be. KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Vlaanderen 2009-2014, Eén memorandum voor 1.220.000 kinderen en jongeren, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009.

⁴ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Vlaanderen 2009-2014, Eén memorandum voor 1.220.000 kinderen en jongeren, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009.

4.3. Participatie op school structureel uitbouwen

Situering

Participatief werken is in de Vlaamse scholen nog lang niet overal een basisattitude. Participatie blijft nog te vaak een luxe of een projectonderwerp. Leerlingen kunnen nog altijd niet genoeg participeren aan het schoolgebeuren. Dikwijls is er alleen maar de leerlingenraad, zonder al te veel ruimte voor nieuwe methoden. Structureel is er niet genoeg ondersteuning van de onderwijsactoren. Er is te weinig creatieve invulling van participatiemethodieken en er ligt te veel accent op de instrumentele functie van participeren: 'leren' overleggen, betere burger worden, afspraken beter naleven. Het participatiedecreet is nog altijd niet volledig uitgevoerd. Er kwam geen expertisecentrum. De evaluatie van de uitvoering van het decreet blijft dus onvolledig.

De belofte om leerlingenparticipatie te bevorderen stond in het Jeugdbeleidsplan 2006-2009 van de Vlaamse regering (strategische doelstelling 14.1: bevorderen van leerlingenparticipatie). Maar lang niet alles uit dat plan werd effectief uitgevoerd. De Vlaamse minister van Onderwijs beloofde in 2006 participatie op school te evalueren met een participatiebarometer. Die barometer is nog niet gepubliceerd. Het Forum Leerlingenparticipatie en diverse projecten blijven ad hoc gefinancierd. Er circuleren veel positieve plannen rond participatie, maar er is minstens evenveel onduidelijkheid over de uitvoering ervan.

Standpunt

Het Kinderrechtencommissariaat komt op voor de oprichting van een koepeloverstijgend expertisecentrum voor alle schoolactoren, zoals bepaald in titel III van het Participatiedecreet.⁵

Ondersteunende en stimulerende informatie en methodieken moeten structureel verspreid worden.

Het Forum Leerlingenparticipatie fungeert als uitwisselingskanaal van praktische informatie en good practices en moet verder ondersteund en uitgebouwd worden.

4.4. Effectief beleid nodig rond pesten op school

Situering

Het thema pesten staat in de top 5 van meest aangemelde onderwijsproblemen bij de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat. Leerlingen die het slachtoffer zijn van aanhoudend pesten, zitten met een negatief gevoel van welzijn en welbevinden en lijden vaak onder overmatige stress. Ook de getuigen van pesten ervaren een negatieve weerslag. De pester zelf kampt vaak met een negatief zelfbeeld.

In 2009 had het Kinderrechtencommissariaat een overleg met een expert rond concrete oplossingsstrategieën voor het pestprobleem.⁶

Het Kinderrechtencommissariaat komt op voor de oprichting van een koepeloverstijgend expertisecentrum voor alle schoolactoren, zoals bepaald in titel III van het Participatiedecreet.

⁵ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Vlaanderen 2009-2014. Eén memorandum voor 1.220.000 kinderen en jongeren*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009.

⁶ DEBOUTTE, G., *Werkmap Pesten en geweld op school: handreiking voor een daadkrachtig schoolbeleid*, Brussel, in opdracht van de Vlaamse minister van Onderwijs en Vorming, 2008.

Standpunt

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat er nieuw pestonderzoek nodig is om de werkelijke omvang van het probleem te duiden. Het enige globale onderzoek dateert van 1994. Recenter onderzoek focust alleen maar op cyberpesten. Preventie en sensibilisering rond pesten op school moet sterker ondersteund en uitgebouwd worden. Scholen moeten sterker gestimuleerd worden om effectief een beleid uit te werken rond pesten. De overheid moet er dan ook op toezien dat scholen dat beleid ook integreren en uitvoeren. De doorlichting van scholen moet niet alleen in het algemeen peilen naar het welbevinden van leerlingen, maar ook naar de aanpak van pestproblemen.

4.5. Kwalitatieve kinderopvang moet basisvoorziening worden

Situering

Naast gezin en onderwijs is de kinderopvang een belangrijk onderdeel van de opvoedingscontext van jonge kinderen. Maar niet alle jonge kinderen (0-3 jaar) krijgen genoeg garanties op goede toegankelijke kinderopvang. Kinderen uit kansarme gezinnen en allochtone kinderen doen maar half zoveel (22%) een beroep op kinderopvang dan andere kinderen (48%). Kansarme gezinnen hebben ook meer moeite om flexibele opvang te vinden doordat hun sociaal netwerk zwakker is. Uit onderzoek blijkt ook dat het opleidingsniveau van begeleiders in de kinderopvang in Vlaanderen erg laag is in vergelijking met andere Europese landen. In 2008 formuleerde het Kinderrechtencommissariaat een advies over kinderopvang, maar dat werd niet door het parlement behandeld. Het regeerakkoord van de nieuwe regering-Peeters II spreekt over een nieuw kaderdecreet om genoeg kwalitatieve, toegankelijke en betaalbare kinderopvang te realiseren.

In 2009 riep het Kinderrechtencommissariaat opnieuw op om de kinderopvang van 0 tot 3 jaar uit te bouwen tot een basisvoorziening voor kinderen, zoals het basisonderwijs.

Standpunt

In 2009 riep het Kinderrechtencommissariaat⁷ opnieuw op om de kinderopvang van 0 tot 3 jaar uit te bouwen tot een basisvoorziening voor kinderen, zoals het basisonderwijs. Ruime toegankelijkheid, invulling van de pedagogische en sociale functie van kinderopvang en kwaliteitstoezicht moeten voorop staan. Het personeel in de kinderopvang moet degelijk opgeleid zijn. Hoger opgeleid en meer gespecialiseerd personeel garanderen een meer stimulerende en meer ondersteunende interactie met kinderen. Ook de grotere betrokkenheid van ouders kan de kwaliteit van de kinderopvang verhogen. De overheid moet ouders subsidies, belastingvoordelen of kortingen geven, zodat ouders vrij kunnen kiezen uit het publieke en het privéaanbod. Voor de privésector zijn extra investeringen nodig, maar in ruil voor die investeringen moet de overheid striktere normen opstellen en afdwingen.

4.6. Extra inspanningen nodig voor gezinnen met armoederisico

Situering

Recent onderzoek geeft aan dat 19% van alle kinderen in België een armoederisico loopt, dus in een gezin leeft met een beschikbaar inkomen onder de monetaire EU-SILC-armoedegrens. In Vlaanderen is dat 12%.⁸ Kinderen in eenoudergezinnen, allochtone gezinnen en gezinnen met ouders zonder werk lopen meer risico.

⁷ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Vlaanderen 2009-2014. Eén memorandum voor 1.220.000 kinderen en jongeren*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009.

⁸ STEENSSENS, K., AGUILAR, L. M., DEMEYER B. & FONTAINE, P., *Kinderen in armoede, status quaestionis van het wetenschappelijk onderzoek voor België*, in opdracht van de minister van Pensioenen, Maatschappelijke Integratie, Grootstedenbeleid en Gelijke Kansen, 2008. Zie www.hiva.be.

Opgroeien in armoede heeft grote gevolgen voor de onderwijskansen en toekomstmogelijkheden van kinderen.

Standpunt

In 2009 riep het Kinderrechtencommissariaat op om de begeleiding van gezinnen multidimensioneel te organiseren: onder meer financiële hulp, hulp bij huisvestingsproblemen, bij renovatie, toegang tot energie, hulp aan werkzoekenden, ondersteuning van de schoolloopbaan.⁹ Tegelijk moet er meer aandacht komen voor sociale transfers. Net als de kinderbijslag kunnen ook die het armoederisico voor kinderen verkleinen. De kinderopvang moet toegankelijker worden voor deze kwetsbare groepen.

Daarnaast moet het onderwijsbeleid alerter reageren op de mythe van de kosteloosheid van het onderwijs: ouders betalen nog altijd voor vervoer, schooluitrusting, handboeken en verplichte nevenschoolse activiteiten. Er zijn extra financiële inspanningen nodig voor gezinnen met armoederisico. Leerkrachten moeten beter gesensibiliseerd en gevormd worden over mensen die ver af staan van de schoolcultuur. Dat vraagt een bijsturing van de lerarenopleiding.

Ook in de bijzondere jeugdzorg, waar veel maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren terechtkomen, moeten volgens het Kinderrechtencommissariaat de verschillende diensten beter op elkaar afgestemd worden bij interventies.

Ten slotte roept het Kinderrechtencommissariaat op om meer kennis te vergaren via onderzoek naar de duur en de ernst van armoede bij gezinnen met kinderen.

Ten slotte roept het Kinderrechtencommissariaat op om meer kennis te vergaren via onderzoek naar de duur en de ernst van armoede bij gezinnen met kinderen.

4.7. Collectieve schuldenregeling moet voorzien in garanties voor kinderen

Situering

Als een gezin kampt met schuldenlast en er een schuldbemiddelaar aangesteld wordt, dan treedt die schuldbemiddelaar op als tussenpersoon. Hij maakt een afbetalingsregeling en betaalt de schulden af. Bij een procedure voor een collectieve schuldenregeling komen alle inkomsten van de schuldenaar voortaan bij de schuldbemiddelaar toe. Dat geldt ook voor de kinderbijslag. De schuldbemiddelaar betaalt het gezin leefgeld dat de schuldenaar en zijn gezin een menswaardig leven waarborgt.

In het ombudswerk stelt het Kinderrechtencommissariaat vast dat de collectieve schuldenregeling weinig rekening houdt met de noden en belangen van kinderen: zelfs de kinderbijslag wordt aan de schuldbemiddelaar betaald, en er staat nergens bepaald dat de begroting van het leefgeld ook rekening moet houden met de noden van de kinderen.

In 2009 vroeg het Kinderrechtencommissariaat aan de overheid aandacht voor de positie van kinderen in een collectieve schuldenregeling.¹⁰

Standpunt

In het wettelijke kader rond schuldberegeling blijven kinderen zo goed als onzicht-

⁹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Vlaanderen 2009-2014. Eén memorandum voor 1.220.000 kinderen en jongeren*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009.

¹⁰ Brief van 24 augustus 2009 aan de staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding en aan de minister van Justitie.

baar, terwijl kinderen wel elke dag de concrete gevolgen van beslissingen over schuldbemiddeling dragen. Nergens verplicht de huidige wet de schuldbemiddelaar om uitdrukkelijk rekening te houden met de kinderen in het gezin.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor om de positie van kinderen te versterken. De wet zou in een procedure rond collectieve schuldregeling concrete garanties voor de kinderen moeten voorzien. Zowel voor het recht op een menswaardig bestaan als voor het recht op ontwikkeling. Concreet kan dat door de schuldbemiddelaar te verplichten om in zijn ontwerp van regeling een rubriek over de kinderen op te nemen. Ook in de gerechtelijke regeling moet er zo'n rubriek over de kinderen komen. Het Kinderrechtencommissariaat stelt tenslotte dat een regeling ook rekening moet houden met de mening van het kind zelf.

Nergens verplicht de huidige wet de schuldbemiddelaar om uitdrukkelijk rekening te houden met de kinderen in het gezin.

4.8. Meer aandacht voor de rechtspositie van jongeren op sociaal vlak

Situering

Op eigen benen staan is voor jongeren een parcours vol hindernissen. Het is niet eenvoudig om een goede, betaalbare woning te huren: minderjarigen zijn wettelijk uitgesloten van het recht op een huursubsidie en een installatiepremie. Toegang tot sociale huur is voor minderjarigen niet als recht gewaarborgd. De minderjarige heeft geen recht op een leefloon. En ook de verblijfssubsidie voor jongeren die zelfstandig wonen is geen afdwingbaar recht. Kinderbijslag is geen recht van de jongere zelf.

Als jongeren zelfstandig hun leven moeten uitbouwen en niet kunnen rekenen op steun van hun familie, lopen ze serieus het risico dat ze terechtkomen in een uiterst kwetsbare situatie. Het sociaal recht heeft te weinig aandacht voor de autonomie van jongeren zelf. Meestal zijn ze niet zelf rechthebbend, maar hebben ze afgeleide rechten als 'kind ten laste'. In onze samenleving is familiale solidariteit vandaag echter lang niet meer zo evident als vijftig jaar geleden. In de gezinsrealiteit van vandaag komt de financiële onderhoudsverbintenis soms onder druk te staan. Zonder een stevig familiaal vangnet dreigt de sociale bescherming van jongeren in het gedrang te komen.

Ook de hulpverlening ervaart problemen met jongeren die op eigen benen (moeten) staan. 16- en 17-jarige jongeren vallen door hun nakende meerderjarigheid vaak uit de boot omdat ze niet meer in de hulpverlening van de bijzondere jeugdbijstand terechtkunnen. Toch blijkt dat een groep jongeren op 18 jaar de huisdeur achter zich dichttrekt, vaak na een langdurige begeleiding in de bijzondere jeugdbijstand. De aansluiting tussen hulpverlening aan minderjarigen en jongvolwassenen loopt niet vlot. Daardoor ontstaat er een 'vergeten' groep jongeren die door de mazen van het net valt.

Eind 2008 vroeg de minister van Welzijn aanbevelingen voor de hulp aan jongeren in hun overgang naar volwassenheid. Begin 2009 vestigt het Kinderrechtencommissariaat de aandacht op verschillende knelpunten in de sociale rechtsbescherming van minderjarigen.¹¹

¹¹ Kinderrechtencommissariaat, Advies 2008-2009/3, Sociale rechtsbescherming voor minderjarigen. Zie www.kinderrechten.be

Standpunt

Het Kinderrechtencommissariaat meent dat de sociale rechtsbescherming op de sociale noodsituatie van het kind of de jongere afgestemd moet worden, ongeacht minder- of meerderjarigheid. Het sociaal huurstelsel en het recht op maatschappelijke integratie moet voor alle jongeren in een sociale noodsituatie toegankelijk zijn. De meest kwetsbare jongeren in begeleid zelfstandig wonen moeten als bijzondere doelgroep extra bescherming krijgen.

Vanaf een bepaalde leeftijd moeten jongeren soms wel op eigen benen staan en zelf rechtshandelingen stellen. Daar is de wetgeving rond minderjarigen niet genoeg op afgestemd. In het huidige wettelijke kader zitten verschillende tegenstrijdigheden. Voor het arbeidscontract van een minderjarige bestaat er een wettelijk kader, maar voor het huurcontract niet. De Leefloonwet voorziet geen recht op een minimuminkomen als de minderjarige alleen woont. Terwijl een 16-jarige die alleen woont wel zelf de kinderbijslag ontvangt. Wetgeving moet ruimte bieden voor de evoluerende capaciteiten van minderjarigen. Er is meer samenhang nodig tussen de verschillende rechtstakken.

Als het tussen ouders en kinderen misloopt, blijkt een maatschappelijk vangnet te ontbreken. De praktijk signaleert dat manke gezinsrelaties een negatieve weerslag hebben op de bestaanszekerheid van kinderen en jongeren. Beleidsmakers moeten dat probleem onder ogen durven zien. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat er in sociale materies meer aandacht komt voor de rechtspositie van kinderen en jongeren zelf.

4.9. Meer oog voor het welzijn van kinderen bij scheiding

Situering

Ongeveer één op vier minderjarigen in Vlaanderen maakt thuis een scheiding mee. Elk jaar krijgt het Kinderrechtencommissariaat veel ombudsmeldingen rond scheidingsproblemen. Het kind voelt zich bijvoorbeeld niet goed bij de verblijfsregeling, het klikt niet met de nieuwe partner van vader of moeder, of de bezoeksregeling loopt vast. Niet zozeer de scheiding op zich, maar vooral het conflictgehalte is schadelijk voor het welbevinden en de ontwikkeling van kinderen. Hoewel er een federale bemiddelingswet is, vinden ouders nog altijd te weinig de weg naar een bemiddelaar.

In oktober 2008 werden concrete projectresultaten rond kinderen en scheiding aan het publiek voorgesteld.¹² De website www.tweehuizen.be is een informatieve en ondersteunde website rond scheiding voor ouders en kinderen. En in een werkboek vinden professionals bruikbare tips om kinderen in een scheidingssituatie meer ruimte te geven.¹³ In de afsluitende speech op de publieksvoorstelling formuleerde de kinderrechtencommissaris het standpunt en de beleidsvisie van het Kinderrechtencommissariaat.

¹² De minister van Welzijn nam in 2008 initiatieven om het welzijnsaspect bij scheiding te ondersteunen:

— De Centra voor Algemeen Welzijnswerk krijgen meer financiële ondersteuning om hun expertise in familiale bemiddeling te verhogen.

— Er komt een nieuwe website, een scheidingswijzer, met ondersteunende informatie voor ouders en kinderen die apart wonen.

— Het project Kinderen in Bemiddeling reikt bemiddelaars materiaal aan om de aandacht voor het kind in het bemiddelingsproces te versterken.

— Ook het (niet geproblematiseerd) groepswerk voor ouders en kinderen in een scheidingssituatie wordt in een project verder uitgediept. KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Jaarverslag 2007-2008, Kinderrechtencommissariaat, Brussel, 2008, p.177.

¹³ Werkboek 'Ik tel mee'. Zie www.vcok.be.

Standpunt

Voor het Kinderrechtencommissariaat blijft het een gemiste kans dat de nieuwe scheidingswetgeving geen punt maakt van verplichte kennismaking met bemiddeling. Bemiddeling biedt ouders de kans om de scheiding buiten het gerecht te regelen.

Het Kinderrechtencommissariaat roept op om te investeren in een kwalitatief bemiddelingsaanbod rond scheiding en ouderschap.¹⁴ Want bemiddeling biedt een grotere garantie op constructieve samenwerking tussen apart wonende ouders en meer kansen op een lager conflictgehalte dan een gerechtelijke scheidingsprocedure.

De toeleiding naar en de toegankelijkheid van het bemiddelingsaanbod moet beter. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt de overheid om te informeren en te sensibiliseren rond het welzijnsverhogend effect van bemiddeling. De website www.tweehuizen.be wijst ouders en kinderen vlot de weg naar het welzijns- en bemiddelingsaanbod. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om deze website verder uit te bouwen met structurele inbedding in een reguliere werking, personeelskadering voor informatiebeheer, en bekendmaking van de website bij minderjarigen.

Om professionals in verschillende beroepsgroepen beter te ondersteunen is er een expertisecentrum rond scheiding nodig. Dat centrum moet informatie ontsluiten, kennis en expertise delen, netwerken uitbouwen, en de dynamiek van de fora voor familiale bemiddeling stimuleren. Die – vandaag nog informele – fora fungeren als regionale interdisciplinaire expertisenetwerken. Verschillende beroepsgroepen werken er constructief samen.

Het welzijnsaanbod (CAW, OCMW) van bemiddeling moet versterkt worden. De voordelen van bemiddeling in een welzijnssituatie moeten voor het publiek duidelijk gemaakt worden: lage drempel, interdisciplinaire samenwerking en inbedding in een hulpverleningscontext.

4.10. Discreet bevallen voorwaardelijk mogelijk maken

Situering

Als een vrouw haar kind niet zelf wil of kan opvoeden, en als hulpverlening, adoptie of abortus voor haar geen oplossing is, kan discreet bevallen een uitweg bieden. Door discreet bevallen mogelijk te maken wil het beleid een wanhoopsdaad als baby moord of te vondeling leggen voorkomen. Momenteel staat in de geboorteakte van een kind verplicht de identiteit van de moeder. Vrouwen die hun moederschap geheim willen houden, trekken naar Frankrijk waar ze anoniem kunnen bevallen. Daar registreert niemand hun moederschap.

De Senaat besprak een nieuw wettelijk kader waardoor een vrouw kan aangeven dat ze discreet wil bevallen. Een federale Centrale Autoriteit zou de gegevens over haar identiteit onder geheimhouding bewaren. Het grote verschil met anoniem bevallen is dat er bij discreet bevallen wel een register opgemaakt wordt. Moeder en kind zouden elkaar later nog kunnen terugvinden als ze dat willen.

Het Kinderrechtencommissariaat roept op om te investeren in een kwalitatief bemiddelingsaanbod rond scheiding en ouderschap.

¹⁴ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Vlaanderen 2009-2014. Eén memorandum voor 1.220.000 kinderen en jongeren*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009.

In 2008 maakte het Kinderrechtencommissariaat zijn standpunt rond discreet bevallen bekend aan de indieners van een wetsvoorstel rond discreet bevallen in de Kamer. Een wetsvoorstel in de Senaat was in 2009 voor het Kinderrechtencommissariaat de aanleiding om een advies te geven en op een hoorzitting in de Senaat toe te lichten.¹⁵

Standpunt

Discreet bevallen kan een oplossing zijn voor vrouwen die het niet aankunnen om hun baby te houden. Het Kinderrechtencommissariaat kan zich vinden in het concept van discreet bevallen. Essentieel is volgens het Kinderrechtencommissariaat een wettelijke regeling waarin het kind informatie over zijn afstamming kan vragen, conform artikel 7 van het Kinderrechtenverdrag.¹⁶ Die informatie opvragen moet gebeuren onder begeleiding en moet bij voorkeur vanaf 12 jaar mogelijk zijn, zonder extra toestemmingsvereisten.

Het is onvermijdelijk dat er tegenstrijdige (evenwaardige) rechten en belangen zijn zoals het recht op privacy van de moeder tegenover het recht op kennisname van het kind. Maar een veto van de geboortemoeder mag het recht op kennisname van de minderjarige niet hypothekeren. Dat is in strijd met de vereisten van het Kinderrechtenverdrag. Het Kinderrechtencommissariaat stelt voor dat de federale Centrale Autoriteit geval per geval de weigering van de geboortemoeder aftoetst op wettelijkheid en gegrondheid, en nagaat of de belangen van de minderjarige gediend zijn met de weigering. Er moet een zorgvuldige belangenafweging gebeuren waarin de rechten en belangen van de minderjarige voorop staan.

4.11. Wetgeving interlandelijke adoptie niet wijzigen

Situering

In maart 2009 werd een voorstel van decreet interlandelijke adoptie ingediend.¹⁷ Het wil een oplossing bieden voor het probleem van de wachttijden en de negatieve ervaring van sommige kandidaat-adoptieouders met de diensten voor maatschappelijk onderzoek. De verschillende opdrachten die momenteel aan verschillende instanties toegewezen zijn, wil men in één Vlaams Centrum voor Adoptie onderbrengen. Alleen de voorbereiding en de eigenlijke adoptiebemiddeling zouden bij de erkende voorbereidingscentra en de erkende adoptiediensten blijven. Een nieuw Vlaams Centrum voor Adoptie zou het algemene adoptiebeleid opnemen.

Het voorstel werd niet in de parlementscommissie besproken. Het regeerakkoord van de nieuwe Vlaamse regering kondigt wel een Staten-Generaal aan als opstart voor een nieuw decreet over interlandelijke adoptie.

Standpunt

Het Kinderrechtencommissariaat beoordeelt de bestaande decreetgeving over interlandelijke adoptie positief vanwege de grote conformiteit met het Kinderrechtenverdrag en het Haagse Adoptieverdrag. Waarom dan deze wetgeving aanpassen?¹⁸

Het Kinderrechtencommissariaat heeft begrip voor de frustratie van adoptieouders over de lange wachttijden. Maar is dat een voldoende reden om het decreet

Essentieel is volgens het Kinderrechtencommissariaat een wettelijke regeling waarin het kind informatie over zijn afstamming kan vragen,

Het Kinderrechtencommissariaat beoordeelt de bestaande decreetgeving over interlandelijke adoptie positief vanwege de grote conformiteit met het Kinderrechtenverdrag en het Haagse Adoptieverdrag.

¹⁵ Wetsvoorstel betreffende de discrete bevalling, *Parl.St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-1138/1. Op 11 maart 2009 was er in de commissie Justitie van de Senaat een hoorzitting rond discreet bevallen. Ook in de Kamer zijn er verschillende wetsvoorstellen rond discreet bevallen ingediend.

¹⁶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies 2008-2009/2, Discreet bevallen. Zie www.kinderrechten.be.

¹⁷ Voorstel van decreet houdende wijziging van het decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, *Parl.St.* VI, Parl. 2008-2009, 2148/1.

¹⁸ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies 2008-2009/4, Interlandelijke adoptie. Zie www.kinderrechten.be.

te wijzigen? Het is trouwens helemaal niet zeker dat de voorgestelde aanpassingen het probleem verhelpen.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat het niet de taak is van de overheid om actief meer adoptiekanalen, en dus meer kinderen voor adoptie, te gaan zoeken. Het lijkt eigen te zijn aan interlandelijke adoptie dat de vraag het aanbod altijd overtreft. Is het niet eerder de taak van de overheid om deze – weliswaar onaan-trekkelijke – boodschap voor het grote publiek te duiden en te verklaren?

Het Kinderrechtencommissariaat staat erop dat het maatschappelijk onderzoek (screening) en de adoptiebemiddeling (matching) door verschillende instanties blijft gebeuren, om alle risico's op belangenvermenging en functievervaging te vermijden. Het inzagerecht van de minderjarige vanaf 12 jaar en de nodige begeleiding moeten gegarandeerd blijven.

4.12. Decreet rechtspositie jeugdhulp breder bekendmaken

Situering

Minderjarigen kennen hun rechten, en vooral het decreet over de rechtspositie van minderjarigen in de integrale jeugdhulp, niet of niet genoeg. Verschillende hulpverleners ervaren een gebrek aan ondersteuning bij de praktische uitvoering van het decreet. Er is gebrek aan tijd, middelen en mensen.

Standpunt

Het Kinderrechtencommissariaat roept de overheid op om het decreet breed en laagdrempelig bekend te maken bij minderjarigen (in de hulpverlening) en om te investeren in vorming en ondersteuning van professionele hulpverleners.¹⁹ Het Kinderrechtencommissariaat wijst op artikel 32 van het decreet: “De Vlaamse regering neemt de nodige initiatieven voor de vorming van het personeel van de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en de trajectbegeleiding en voor het informeren en sensibiliseren van minderjarigen en ouders.”²⁰

Het Kinderrechtencommissariaat roept de overheid op om het decreet breed en laagdrempelig bekend te maken bij minderjarigen (in de hulpverlening).

4.13. Luisteren naar minderjarige patiënten

Situering

Elke patiënt heeft recht op een kwaliteitsvolle dienstverlening, op informatie, op toestemming voor of weigering van een medische ingreep. Een patiënt mag zelf zijn beroepsbeoefenaar kiezen en zijn patiëntendossier inkijken. Er is recht op pijnbehandeling en recht op klachtenbemiddeling.

Een minderjarige patiënt wordt bij de uitoefening van zijn rechten betrokken, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit. Een minderjarige patiënt die tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat geacht wordt, kan zijn rechten zelfstandig uitoefenen.²¹ In de memorie van toelichting van de wet over de rechten van de patiënt staat “dat de wettekst niet zegt of dit beoordelingsvermogen moet worden ingeschat door de ouders, door de arts of door iemand anders”.²²

¹⁹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Vlaanderen 2009-2014. Eén memorandum voor 1.220.000 kinderen en jongeren*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009.

²⁰ Decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarigen in de integrale jeugdhulp, B.S. 4 oktober 2004.

²¹ Wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, B.S. 26 september 2002 (tweede uitg.), err., B.S., 20 december 2002 (eerste uitg.).

²² Memorie van toelichting van de wet betreffende de rechten van de patiënt, p.40.

Een wetsvoorstel²³ wilde de inschatting van het beoordelingsvermogen door de arts in de wet versterken en enkele begrippen verduidelijken. Naar aanleiding van een contact met het Vlaams Patiëntenplatform formuleerde het Kinderrechtencommissariaat in 2009 een standpunt.

Standpunt

Volgens het wetsvoorstel is de arts het best geschikt om te oordelen of de minderjarige in staat is te begrijpen wat hem overkomt. Het Kinderrechtencommissariaat deelt de visie van het Patiëntenplatform dat er in de eerste plaats naar de minderjarige patiënt en zijn ouders of vertegenwoordigers geluisterd moet worden. In samenspraak met de arts kan dan beslist worden of de minderjarige patiënt bekwaam is om zelf zijn rechten uit te voeren of niet. De wet moet dus de vrijheid laten om een bekwaamheidsbeoordeling in onderling overleg te bepalen. Deze regeling blijkt in de praktijk goed te functioneren. Er zijn geen problemen op dat vlak bekend.

4.14. Garandeer minderjarigen privacy bij medische zorg

Situering

In 2009 signaleerde het Jongerenadviescentrum in Kortrijk een probleem rond de toegang tot de gezondheidszorg voor minderjarigen. Een raadpleging bij de dokter of een labotest wordt via een overschrijving op de zichtrekening door het ziekenfonds terugbetaald. Het probleem voor minderjarigen is dat de rekeninguittreksels hun ouders automatisch op de hoogte brengen van elke medische consultatie. Voor minderjarigen is dat een drempel: het houdt ze tegen om zelf naar een arts te stappen, bijvoorbeeld bij een ongeplande zwangerschap of een seksueel overdraagbare aandoening.

Toch kent de Belgische basiswetgeving minderjarigen een zelfstandige rechtsuitoefening toe op medisch vlak en garandeert ze minderjarigen hun recht op privacy, ook tegenover hun ouders. Minderjarigen met genoeg onderscheidingsvermogen zijn juridisch bekwaam om zelf een arts te raadplegen. Ze kunnen zelf hun toestemming geven voor een medische behandeling. De arts heeft een beroepsgeheim, ook tegenover de ouders van de minderjarige. Als de terugbetalingsregeling van de medische zorg dit recht op privacy van minderjarigen tegenover de ouders niet garandeert, dan is de kans dat minderjarigen naar een arts durven te stappen klein. Het volledige bedrag van de doktersconsultatie betalen is voor minderjarigen onmogelijk.

Standpunt

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat het recht op gezondheidszorg voor minderjarigen ten volle gewaarborgd wordt. Drempels rond de toegang tot medische zorg moeten weggewerkt worden. Kwalitatieve gezondheidszorg op de eerste lijn is een basisrecht, ook voor minderjarigen.²⁴

In het belang van minderjarigen is het nodig dat er voor dit probleem een concrete oplossing komt. Via een recht op de toepassing van de derdebetalersregeling krijgen minderjarigen toegang tot betaalbare en discrete gezondheidszorg bij de

Kwalitatieve gezondheidszorg op de eerste lijn is een basisrecht, ook voor minderjarigen.

²³ Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, *Parl.St.* Senaat 2007-2008, nr. 124/1.

²⁴ Brief van 19 oktober 2009. Standpunt van het Kinderrechtencommissariaat in samenwerking met Sensoa, JAC's, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, VSO-G en ICRH.

huisarts. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om de derdebetalersregeling in die zin uit te breiden.

4.15. Bouw een volwaardige rechtsbescherming uit voor minderjarigen

Situering

Hoewel in verschillende rechtsdomeinen de autonomie van kinderen en jongeren al veel sterker naar voor komt, evolueert de wet nog niet mee als het gaat over zelf rechten realiseren en afdwingen. De positie van minderjarigen blijft opvallend zwak. Voor rechtsbedeling blijven minderjarigen afhankelijk van het initiatief van volwassenen.

In 2009 had het Kinderrechtencommissariaat verschillende contacten rond de realisatie van zijn beleidsaanbevelingen. Samen met de Délégué Général aux Droits de l'Enfant had de kinderrechtencommissaris een persoonlijk onderhoud met justitieminister De Clerck.²⁵

Standpunt

Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor de uitbouw van een volwaardige rechtsbescherming van minderjarigen in Vlaanderen.²⁶ Nieuwe wetgeving rond het spreekrecht, de rechtsingang voor minderjarigen en de instelling van jeugdadvocaten is daarvoor cruciaal. Maar niet alleen de positie van minderjarigen in een gerechtelijke procedure verdient aandacht. Werken aan rechtsbescherming heeft ook consequenties voor de algemene dienstverlening en de jeugdhulp: er is nood aan informatie over rechten van kinderen en jongeren en er moet meer aandacht gaan naar conflictregulering buiten de rechtbank.

Nieuwe wetgeving rond het spreekrecht, de rechtsingang voor minderjarigen en de instelling van jeugdadvocaten is daarvoor cruciaal.

Het Kinderrechtencommissariaat formuleerde concrete beleidsaanbevelingen:

- Maak werk van de wetsvoorstellen rond spreekrecht, rechtsingang en jeugdadvocaten. De teksten liggen zo goed als klaar, het parlementair debat is afgerond. Hou de teksten samen en keur ze goed.
- Versterk het spreekrecht. Nodig minderjarigen uit om bij de rechter hun verhaal te doen. Communiceer helder en duidelijk over dit recht. Werk aan een concreet plan om de kwaliteit van het spreekrecht in de praktijk te verbeteren. Stimuleer overleg en afstemming op rechtbankniveau.
- Creëer een eigen rechtsingang voor minderjarigen. Die is nodig als sluitstuk in de rechtsbescherming.
- Ga het fundamenteel debat over de minderjarigheid niet meer uit de weg. Focus in dat debat op de evoluerende capaciteiten van kinderen en jongeren. Stem af op de realiteit en vermijd incoherentie tussen verschillende rechtstakken.
- Geef jeugdadvocaten een wettelijke erkenning. Leg de multidisciplinaire opleidingsvoorwaarden wettelijk vast en bouw de praktijk van jeugdpermanenties in alle arrondissementen uit.
- Focus op het voortraject in de rechtsbescherming van minderjarigen. Versterk informatie- en adviesverlening over jeugdrecht in het ruime welzijnswerk. Versterk het bemiddelingsaanbod rond (gezins-)conflicten voor kinderen en jongeren. Rechtsbescherming van minderjarigen vraagt om een flankerend Vlaams beleid.

²⁵ Op 2 april 2009.

²⁶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Recht op recht. Pleidooi voor een volwaardige rechtsbescherming voor minderjarigen*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2008. Inhoudelijk werd de lijn gevolgd van het advies rond spreekrecht, rechtsingang en jeugdadvocaten van juni 2006 (Advies 2005-2006/11, 'Spreekrecht, zelfstandige rechtsingang, jeugdadvocaten' Zie www.kinderrechten.be). Daarnaast toetste het Kinderrechtencommissariaat de theorie aan de praktijk. In twee rondetafelgesprekken overlegde het met jeugdadvocaten en jeugdmagistraten over de stand van zaken in de praktijk.

4.16. Beleid rond kindermishandeling moet bruggen slaan tussen onderzoek, justitie en hulpverlening

Situering

Klachten bij het Kinderrechtencommissariaat laten zien dat minderjarigen met geweld te maken krijgen, vooral in de familiale context. Daar komt bij dat minderjarigen te weinig hulpkanalen kennen. Vaak slagen ze er niet in naar de hulpverlening te stappen. Ze zijn te afhankelijk van volwassenen die het voor hen moeten opnemen en het geweld moeten aanklagen.

In 2009 gaf het Kinderrechtencommissariaat de opdracht voor een kwalitatief onderzoek rond kindermishandeling vanuit de belevingswereld van kinderen en jongeren. Het Kinderrechtencommissariaat wil inzicht krijgen hoe en in welke mate minderjarigen met kindermishandeling geconfronteerd worden, en wat hun houding daartegenover is. Het onderzoek focust op een vragenlijst die bij kinderen en jongeren polst hoe zij kindermishandeling definiëren, wat hun perceptie is van verschillende vormen van kindermishandeling, in welke mate zij met mishandeling te maken krijgen en wat hun attitudes zijn tegenover mishandeling. In gesprekken met kinderen en jongeren wil het Kinderrechtencommissariaat de theoretisch ontwikkelde vragen, uitgangsveronderstellingen en concepten aftoetsen aan de dagelijkse realiteit van mishandeling van kinderen en jongeren. Dat moet leiden tot aangepaste vragenlijsten voor kinderen en jongeren.

Het onderzoek werd toegewezen aan Kind & Samenleving en start in het najaar van 2009. In de loop van 2010 wordt de vragenlijst afgenomen bij een representatieve steekproef van kinderen en jongeren.

In het onderhoud van mensenrechtencommissaris Thomas Hammarberg met de kinderrechtencommissaris in 2009 kwam het thema kinderen en geweld ook ter sprake.²⁷ De mensenrechtencommissaris maant de Belgische overheid aan om conform de beslissing van het Europees Comité inzake Sociale Rechten een wet aan te nemen die geweld op kinderen verbiedt. Bovendien vraagt hij meer inspanningen van de overheid om gewelddoos opvoeden en positieve parenting te promoten.

Standpunt

Verschillende vormen van geweld, vooral psychisch geweld en emotionele verwaarlozing, krijgen te weinig aandacht. Ook de gevolgen van die vormen van verwaarlozing voor het welzijn van kinderen worden te weinig erkend.

Het Kinderrechtencommissariaat roept de beleidsverantwoordelijken op om minderjarigen en volwassenen te sensibiliseren.²⁸ Detectie en onderzoek zijn nodig om inzicht te verwerven in de omvang en de vormen van geweld. Investeren in vroegtijdige detectie door professionals die dicht bij het kind staan (personeel van Kind & Gezin, leerkrachten, huisartsen) sluit daar sterk bij aan. Professionals herkennen dan sneller geweldsignalen en kunnen sneller optreden. Andere nodige

²⁷ Van15 tot 19 december 2009 was de mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa op bezoek in België. De Zweed Thomas Hammarberg probeert zo zicht te krijgen op de omstandigheden in de gevangenissen, het migrantenbeleid, de maatregelen in de strijd tegen discriminatie en vrouwen- en kinderrechten. De mensenrechtencommissaris heeft de opdracht om het bewustzijn over en het respect voor de mensenrechten in de 47 Europese lidstaten te promoten. Naast bezoeken aan strafinstellingen en vrouwenopvangthuizen, had Hammarberg een onderhoud met enkele leden van de federale regering, met ministers van de Franse gemeenschap en het Waals gewest, met Vlaams minister-president Kris Peeters en zijn Duitstalige collega Karl-Heinz Lambertz, met de voorzitters van het Grondwettelijk Hof en met de kinderrechtencommissaris.

²⁸ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Vlaanderen 2009-2014. Eén memorandum voor 1.220.000 kinderen en jongeren*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009.

maatregelen zijn preventie via opvoedingsondersteuning en extra vorming en hulpverlening voor jonge gezinnen (thuisbegeleiding, ouderbegeleiding). Het Kinderrechtencommissariaat dringt er ook op aan om in de aanpak van kindermishandeling bruggen te slaan tussen justitie en hulpverlening.

4.17. Bescherming bij parentale ontvoering onafhankelijk maken van verblijfsrecht

Situering

Het Steunpunt Internationaal Privaatrecht van het Vlaams Minderhedencentrum vroeg de steun van het Kinderrechtencommissariaat rond parentale ontvoering en illegaal verblijf. In een concreet dossier weigerde de Belgische Centrale Autoriteit eerst een procedure voor de terugkeer van een kind te starten voor een moeder van wie het kind door de vader naar het buitenland ontvoerd was. De moeder die in België verblijft, kon namelijk geen wettige verblijfstitel voorleggen. Het Kinderrechtencommissariaat onderschrijft het standpunt van het Steunpunt Internationaal Privaatrecht en maakte zijn standpunt over aan de Centrale Autoriteit.²⁹

Standpunt

Deze vraag naar een wettig verblijf van de ouder gaat in tegen de internationale overeenkomsten die aan het verzoekrecht van de ouder helemaal geen voorwaarde over verblijfsstatuut koppelen. Kinderen hebben recht op een relatie met hun twee ouders. Het schaadt hun welzijn als een ouder het contact met de andere ouder verhindert. Dat geldt voor alle kinderen die in België verblijven. Er mag geen onderscheid gemaakt worden tussen kinderen van wie de ouders legaal of illegaal in België verblijven.

4.18. Creëer 'ruimte' voor sport en spel

Situering

Sport- en spelbeleving komt vandaag steeds meer in de verdrukking. Bijna alle kinderen en jongeren in Vlaanderen hebben belangstelling voor sport. Toch blijkt uit onderzoek dat minder dan twee op drie van de ondervraagde kinderen en jongeren ook daadwerkelijk regelmatig sport of beweegt.³⁰ Ander onderzoek laat de laatste 25 jaar een forse achteruitgang zien van niet-georganiseerd buitenspelen in de publieke ruimte, en dat zowel kwantitatief als kwalitatief.³¹ Vooral maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren komen steeds meer in de verdrukking.

Daarnaast krijgt de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat van kinderen en jongeren die sporten soms ook klachten. Daaruit blijkt dat de mogelijkheid om problemen met sportclubs te melden momenteel niet genoeg uitgebouwd is.

Standpunt

Het Kinderrechtencommissariaat stelt dat³² de Vlaamse, provinciale en lokale overheden een driedubbele opdracht hebben. Ze moeten sensibiliseren en motiveren,

Het Kinderrechtencommissariaat dringt er ook op aan om in de aanpak van kindermishandeling bruggen te slaan tussen justitie en hulpverlening.

Er mag geen onderscheid gemaakt worden tussen kinderen van wie de ouders legaal of illegaal in België verblijven.

²⁹ In een brief van 24 augustus 2009.

³⁰ DE RYCKE, L., ACKAERT, L., LABRE, M., VAN HOVE, G., CASTERMANS, E., KAESMANS, G., ROGIERS, F., *De Kliksons voorbijgeklikt. Reflecties van op de zijlijn*, Antwerpen, Acco, 2005.

³¹ VAN GILS, J., SEGHERS, J., BOEN, F., MEIRE, J., SCHEERDER, J., VANDERSTEDÉ, W., VANINGELGEM, F. & SERVAAS, W., *Buiten spelen! Onderzoek m.b.t. de relatie tussen (on-)beschikbaarheid van bespeelbare ruimte, de mate van buitenspelen en de gevolgen daarvan op de fysieke, sociale, psychische en emotionele ontwikkeling van de Vlaamse kinderen en jongeren*. Meise, Leuven, Brussel, Kind & Samenleving, 2009.

³² KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Vlaanderen 2009-2014. Eén memorandum voor 1.220.000 kinderen en jongeren*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009.

activeren en ondersteunen. Het is belangrijk minderjarigen bij de organisatie en het bestuur van sportclubs te betrekken. Maatschappelijk kwetsbare groepen zoals kinderen met een handicap of allochtone kinderen moeten extra aandacht krijgen. Buurtsport kan een hefboom zijn om kinderen en jongeren, vooral in achtergestelde buurten, aan het sporten te krijgen.

Het sport- en recreatiebeleid zou meer verbinding moeten zoeken met het ruimtelijke ordeningsbeleid om extra speelruimte voor kinderen te creëren. Kindvriendelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen moeten speel- en sportruimte inplanten. Centrale ligging in een wijk en op een knooppunt van verkeersluwe verbindingen zijn erg belangrijk. Er moeten meer speelstraten en speelpleinen komen.

Sport op school is een belangrijke opstap naar een sportclub en naar levenslang sporten. Waarom sportinfrastructuur van scholen na de uren niet meer openstellen voor clubs? Dat kan alleen als er een betere samenwerking komt tussen de gemeentelijke sportdienst, de scholen, de sportclubs, jeugddiensten en -verenigingen, bewonersgroepen, en verenigingen van en voor allochtonen.

Wie informeert en sensibiliseert sportverantwoordelijken, trainers, scheidsrechters, ouders, en kinderen over de Panathlonverklaring³³ rond ethisch verantwoord sporten? De sportwereld moet deze verklaring niet alleen ondertekenen. Ze moet er ook op toezien dat de ethische principes toegepast worden. De overheid moet een onafhankelijke overkoepelende eerstelijnsklachtendienst uitbouwen die alle meldingen van verschillende misbruiken in de sport kan behandelen, al dan niet in samenspraak met de bestaande professionele hulpverlening.

De overheid moet een onafhankelijke overkoepelende eerstelijnsklachtendienst uitbouwen die alle meldingen van verschillende misbruiken in de sport kan behandelen, al dan niet in samenspraak met de bestaande professionele hulpverlening.

4.19. Ruimtebeleid systematisch toetsen op impact voor minderjarigen

Situering

Kinderen spelen steeds minder buiten. Spelen in de publieke ruimte neemt af, zowel kwantitatief als kwalitatief. Kinderen en jongeren wijzen op een gebrek aan plaats om hun vrienden te ontmoeten. Door een gebrek aan infrastructuur sporten ze ook minder in hun buurt dan ze zouden willen. Formele sport- en speelterreinen zijn vaak te druk waardoor bijvoorbeeld meisjes en kleuters in de verdrinking komen. Te veel minderjarigen hebben een ronduit negatief beeld van hun buurt. Deze negatieve perceptie leidt tot passieve vrijetijdsbesteding.

Standpunt

Het ruimtebeleid moet systematisch getoetst worden op zijn impact voor minderjarigen. Concreet riep het Kinderrechtencommissariaat in 2009 op om op Vlaams niveau het kind- en jongerereffectenrapport (JOKER) systematisch toe te passen.³⁴ Bij de planning van het openbare domein, het ruimtelijke structuurplan of de inrichting van gebouwen en sociale woningen hoort op lokaal niveau altijd een jeugdparagraaf zodat planners en ontwerpers kunnen screenen op kind- en jongerenvriendelijkheid.

³³ De Panathlonverklaring vertaalt kinderrechten voor de sportwereld. Volgens de verklaring hebben alle kinderen het recht om sport te beoefenen, zich te ontspannen en te spelen, in een gezonde omgeving te leven, waardig behandeld te worden, getraind en begeleid te worden door competente mensen, deel te nemen aan training die aangepast is aan hun leeftijd, ritme en mogelijkheden, zich te meten met kinderen van hetzelfde niveau in een aangepaste competitie, in veilige omstandigheden aan sport te doen, te rusten, de kans te krijgen kampioen te worden, of het niet te worden. KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2007-2008*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009, p.158.

³⁴ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Vlaanderen 2009-2014. Eén memorandum voor 1.220.000 kinderen en jongeren*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009.

De beleidsdomeinen ruimtelijke ordening en jeugdwerk zouden op Vlaams en op lokaal niveau meer moeten dialogeren en samenwerken. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk dat de jeugdsector in de gemeentelijke, provinciale en Vlaamse commissies voor ruimtelijke ordening vertegenwoordigd is. De Vlaamse overheid moet er dan ook over waken dat de lokale overheden de ruimtelijke structuurplannen en uitvoeringsplannen aan de jeugdraden voorleggen voor advies.

Waarom is ruimte voor kinderen en jongeren geen vast item als gemeentebesturen hun beleidsplan opstellen? Net zoals bij sport en spel zou ook bij verkavelingen en nieuwbouwprojecten de reflex moeten bestaan om met de noden en behoeften van spelende en sportende kinderen en jongeren rekening te houden.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk dat de jeugdsector in de gemeentelijke, provinciale en Vlaamse commissies voor ruimtelijke ordening vertegenwoordigd is.

4.20. Implementeer het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap

Situering

Eind 2007 keurden de Verenigde Naties een belangrijk mensenrechtenverdrag goed: het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap.³⁵ Dat verdrag trekt de kaart van de emancipatie: mensenrechten gelden uitdrukkelijk ook voor mensen met een handicap. Naar aanleiding van het nieuwe verdrag zette ENOC, het Europees netwerk van kinderombudsmensen, het thema handicap op de agenda.³⁶ Zoals in 2008 nam het Kinderrechtencommissariaat in 2009 opnieuw contact op met de minister van Buitenlandse Zaken om het verdrag snel te doen ratificeren.³⁷

Ondertussen is de akte van bekrachtiging op 2 juli 2009 ingediend bij de zetel van de VN.³⁸ Voor België trad het verdrag in werking op 1 augustus 2009. De volgende stap wordt het invoeren van een opvolgingsorgaan. Zonder opvolging blijft de tekst van het verdrag dode letter. Dat opvolgingsorgaan moet het eerste verslag opstellen dat België aan de VN moet overhandigen over de situatie van personen met een handicap. Dat verslag moet twee jaar na de inwerkingtreding van het verdrag voor België afgeleverd worden, dat wil zeggen op 1 augustus 2011.

Standpunt

Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een inclusiebeleid. Het vraagt aandacht voor sensibilisering rond handicap en gelijkwaardigheid, voor participatie van direct betrokken minderjarigen, voor inclusie, peer support, zorg op maat, ondersteuning van alle gezinsleden, aandacht voor een verhoogd risico op geweld en misbruik, voor de toegankelijkheid van voorzieningen en de openbare ruimte, en voor de hoogst mogelijke graad van gezondheidszorg.³⁹

Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een inclusiebeleid.

4.21. Kinderen als kind meer aandacht geven in asielbeleid

Situering

In België leven er duizenden kinderen die uit hun land gevlucht zijn. Ze leven in grote onzekerheid en hebben veel problemen. Kinderen zonder papieren blijven een belangrijk aandachtspunt voor het Kinderrechtencommissariaat. De voorbije

³⁵ Zie www.un.org/disabilities voor alle informatie en de tekst van het verdrag. Daar vindt u ook een handboek voor parlementairen. België ondertekende dit verdrag in New York op 30 maart 2007. Het verdrag trad in werking op 12 mei 2008.

³⁶ Het ENOC-standpunt vindt u terug op www.kinderrechten.be.

³⁷ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2007-2008*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2008, p.180.

³⁸ Wet houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap en het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, B.S. 22 juli 2009.

³⁹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2007-2008*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2008, p.180.

jaren wees het Kinderrechtencommissariaat op knelpunten zoals de positie van kinderen in het verblijfsrecht en de regularisatie, de situatie van niet-begeleide minderjarigen, het lot van kinderen in gesloten centra, de opvangproblematiek, en de specifieke positie van minderjarige nieuwkomers.⁴⁰

Begin oktober 2008 besliste de minister van Migratie- en Asielbeleid om geen gezinnen meer op te sluiten. Momenteel loopt hun uitwijzing via terugkeerwoningen. In Zulte en Tubize zijn er vandaag negen terugkeerwoningen. Eind 2009 stelt Sint-Gillis-Waas vier woningen ter beschikking. Samen met andere organisaties nam het Kinderrechtencommissariaat het wettelijk vastgelegd regime⁴¹ in de terugkeerwoningen onder de loep. Vluchtelingenwerk Vlaanderen en de Beweging Kinderen Zonder Papieren brieften het Kinderrechtencommissariaat over hun maandelijkse bezoeken aan de terugkeerwoningen. Het Kinderrechtencommissariaat kaartte samen met die organisaties zijn bezorgdheden aan bij de Dienst Vreemdelingenzaken en de bevoegde ministers.

Naar aanleiding van een concrete ombudsmelding startte het Kinderrechtencommissariaat in 2009 een onderzoek naar de situatie van illegale gezinnen met kinderen in materiële opvang. Sinds 2004 hebben behoeftige en illegaal verblijvende gezinnen met minderjarige kinderen recht op opvang in een opvangcentrum. Die opvang is een uitzondering op de regel dat wie hier illegaal verblijft geen recht op hulp en opvang heeft, behalve voor dringende medische hulp. Het aantal gezinnen in de materiële opvang neemt sinds 2004 sterk toe. Deze gezinnen verblijven vaak jaren in een collectieve opvangstructuur, meestal zonder perspectief op een wettig verblijf in België. Ouders zijn vaak moedeloos en zien geen toekomst meer. Kinderen klagen over gebrek aan privacy en verlangen naar een eigen huis. Hulpverleners zoeken naar de meest geschikte opvangvorm en begeleiding. Aan de hand van gesprekken met praktijkwerkers en experts inventariseert het Kinderrechtencommissariaat de knelpunten.⁴²

Standpunt

Het Kinderrechtencommissariaat heeft één algemene eis: kinderen moeten als kind veel meer aandacht krijgen in het asielbeleid. Wat voor kinderen belangrijk is, wordt te vaak over het hoofd gezien. Van het ene centrum naar het andere verhuizen, heeft bijvoorbeeld een heel andere betekenis als een kind daardoor ook in een nieuwe school en dus nieuwe vriendengroep terecht komt.

Concreet vraagt het Kinderrechtencommissariaat:⁴³

- Geen opsluiting van minderjarigen in de gesloten centra. Net als de mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa, Thomas Hammarberg, verwelkomt het Kinderrechtencommissariaat de inspanningen van de minister om de opsluiting van kinderen in gesloten centra te vermijden. Toch betreurt het Kinderrechtencommissariaat dat er nog altijd kinderen opgesloten worden als ze bij de grens aankomen en geen toegang tot het grensgebied krijgen. Ook het Koninklijk Besluit rond de werking van de terugkeerwoningen voorkomt niet dat kinderen nog opgesloten worden. Het besluit legt alleen de werkingsregels vast en niet het recht om in een terugkeerwoning te wonen.
- Een regularisatiebeleid voor gezinnen met kinderen op basis van duidelijke

Het Kinderrechtencommissariaat heeft één algemene eis: kinderen moeten als kind veel meer aandacht krijgen in het asielbeleid.

⁴⁰ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2007-2008*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2008, p.164. e.v. en KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2006-2007*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2007, p.178 e.v.

⁴¹ KB van 14 mei 2009 houdende vaststelling van het regime en de werkingsmaatregelen, toepasbaar op de woonunits, als bedoeld in artikel 74/8, § 1, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *B.S.* 27 mei 2009.

⁴² Het Kinderrechtencommissariaat had een onderhoud met Fedasil, Vluchtelingenwerk Vlaanderen en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. We brachten ook een bezoek aan het opvangcentrum van het Rode Kruis in Overpelt.

⁴³ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Heen en retour. Kinderrechten op de vlucht*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2007. Zie www.kinderrechten.be.

criteria en beoordeeld door een onafhankelijke commissie van deskundigen. Elk regularisatiebeleid moet rekening houden met de aanwezigheid van kinderen en de duur van hun verblijf in België. In juli 2009 bereikt de regering een akkoord over de regularisatiecriteria. Schoolgaande kinderen en duurzame lokale verankering zijn belangrijke regularisatiecriteria, maar de staatssecretaris voor Migratie- en Asielbeleid blijft wel elke aanvraag individueel beoordelen.

- Een sterkere positie van de niet-begeleide minderjarige in het migratie- en asielbeleid. Het voogdijsysteem voor de niet-begeleide minderjarige moet kwalitatief en kwantitatief versterkt worden. Het samenwerkingsprotocol tussen de federale overheid en de Gemeenschappen voor de opvang van niet-begeleide minderjarigen moet gefinaliseerd worden. Daarnaast pleit het Kinderrechtencommissariaat voor een multidisciplinaire screening van hun opvang- en hulpbehoeften en een statuut en verblijfsregeling die bij wet vastliggen.

4.22. Opsluiten van minderjarigen mag slechts een laatste oplossing zijn

Situering

Het aantal detentieplaatsen voor minderjarigen wordt de volgende jaren sterk uitgebreid. Tegen eind 2012 komt er een jeugdgevangenis in Achêne (120 plaatsen). De Grubbe in Everberg breidt uit tot 126 plaatsen.⁴⁴ Daarnaast komen er ook extra plaatsen in Tongeren (34) en Saint-Hubert (50).⁴⁵ Ook de Vlaamse gemeenschapsinstellingen plannen een uitbreiding: 6 extra plaatsen in Beernem en telkens 40 plaatsen in Wingene en Mol.⁴⁶

Het Kinderrechtencommissariaat vreest dat het toenemend aantal plaatsen de opsluiting van minderjarigen te evident maakt. Vrijheidsberoving bij minderjarigen moet een uitzondering blijven, zegt het Kinderrechtenverdrag. Een jeugdsanctiebeleid moet voorrang geven aan alternatieve sancties. Detentie is een uiterste maatregel en moet zo kort mogelijk duren.

In 2009 stelde het Kinderrechtencommissariaat een onderzoek in naar de rechtspositie van minderjarigen in een gesloten setting. Biedt de bestaande regelgeving wel genoeg rechtswaarborgen voor minderjarigen in detentie? En wie houdt er toezicht op het respect voor hun rechten? In opdracht van het Kinderrechtencommissariaat inventariseerden experts in 2009 de rechten van minderjarigen in detentie.⁴⁷ Ze gingen na in welke mate de Belgische en Vlaamse regelgeving voldoet aan de internationaalrechtelijke regels.

In 2009 volgde het Kinderrechtencommissariaat ook de detentie van meisjes in de modulaire woonunits in Mol verder op, met oog voor de duur, de aanleiding en het doel van hun vrijheidsberoving. Sinds mei 2008 worden meisjes in de gemeenschapsinstelling De Kempen geplaatst. Hun vrijheidsberoving wordt opgevat als een soort externe time-out van veertien dagen, maximaal verlengbaar met twee weken. Zowel meisjes met een POS-dossier (problematische opvoedingssituatie) als een MOF-dossier (als misdrijf omschreven feit) kunnen er geplaatst worden. Het gebruik van de modulaire bouw zou tijdelijk zijn.

⁴⁴ Steven Vanackere, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 'Verdere uitbreiding in de gesloten centra Bijzondere Jeugdzorg', Persmededeling 10 oktober 2008.

⁴⁵ De toename kadert in het 'Masterplan 2008-2012 voor een gevangenisstructuur in humane omstandigheden' en is ook een reactie op vrijlatingen van minderjarigen bij capaciteitsgebrek. Vice-eerste minister en minister van Justitie en Institutionele hervorming Jo Vandeurzen, 'Masterplan 2008-2012 voor een gevangenisinfrastructuur in humane omstandigheden. Stand van zaken en bijkomende projecten tot 2016', Persmededeling 23 december 2008.

⁴⁶ Veerle Heeren, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. 'Perspectief! Evaluatie van het Globaal Plan Jeugdzorg. Visie op en toekomstperspectieven voor welzijn van kinderen en jongeren' 2008. Zie: www.jongerenwelzijn.be.

⁴⁷ Prof. dr. Johan Put, hoogleraar aan Faculteit Rechtsgeleerdheid van de KULeuven in samenwerking met Marjan Rom en Katrien Herbots, wetenschappelijk medewerksters aan Faculteit Rechtsgeleerdheid van de KULeuven.

Sinds 2009 participeert het Kinderrechtencommissariaat aan de activiteiten van de ‘think-tank-enfermement’, een recent initiatief van Service Droits des Jeunes met Nederlandstalige en Franstalige academici, middenveld- en kinderrechtenorganisaties. De denktank werkt aan een manifest tegen de toenemende detentieplaatsen en pleit voor meer alternatieve sancties.

In plaats van een debat over een tekort aan detentieplaatsen, zou er een debat moeten komen over de juridische positie van minderjarigen in detentie en een inspectie die toeziet op de leefsituatie van minderjarigen in detentie.

Standpunt

Net als Thomas Hammarberg⁴⁸ blijft het Kinderrechtencommissariaat het belang van de rechten van minderjarigen in het jeugdsanctiebeleid beklemtonen. Het pleit voor extra middelen om het arsenaal van alternatieve straffen efficiënter te kunnen uitvoeren. Het Kinderrechtencommissariaat stelt duidelijk dat detentie alleen maar een laatste oplossing mag zijn en dan nog zo kort mogelijk. In plaats van een debat over een tekort aan detentieplaatsen, zou er een debat moeten komen over de juridische positie van minderjarigen in detentie en een inspectie die toeziet op de leefsituatie van minderjarigen in detentie. Volwassenen in detentie hebben een rechtspositie. Waarom moeten minderjarigen tot hun meerderjarigheid wachten om die ook te krijgen?

4.23. Geef minderjarige verdachten een kindspecifieke aanpak

Situering

Naar aanleiding van ombudsmeldingen startte het Kinderrechtencommissariaat het voorbije werkjaar een onderzoek naar de relatie van minderjarigen met de politie. Vooral de positie van de minderjarige verdachte is onduidelijk. De wet expliciteert wel de positie van minderjarige slachtoffers van een misdrijf,⁴⁹ maar voor de minderjarige die van een misdrijf verdacht wordt, is de wetgeving minder duidelijk. Het Kinderrechtencommissariaat inventariseerde de knelpunten op basis van gesprekken met experts en inspecteurs uit verschillende politiezones.⁵⁰

Standpunt

Op dit ogenblik biedt de regelgeving te weinig houvast. Ouders en minderjarigen weten vaak niet wat hun rechten zijn tegenover de politie. Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een onderscheid in omgang tussen meerderjarige en minderjarige verdachten van een misdrijf. Juist door hun minderjarigheid hebben jongeren recht op een kindspecifieke aanpak.

Juist door hun minderjarigheid hebben jongeren recht op een kindspecifieke aanpak.

4.24. Mediabeleid moet minderjarigen emanciperen en beschermen

Situering

Media (tv, radio, internet, gsm) creëren mogelijkheden voor minderjarigen om informatie te verzamelen en te verspreiden. Maar mediagebruik confronteert kinderen en jongeren ook met risico's, zoals ‘schadelijke’ media-inhoud (porno, geweld, racisme, discriminatie) en schending van privacy als die media minderjarigen in beeld brengen. Jonge kinderen worden ook steeds meer blootgesteld

⁴⁸ Report by the Council of Europe Commissioner for Human Rights, Thomas Hammarberg, on his visit to Belgium 15-19 December 2008, for the attention of the Committee of Ministers and the Parliamentary Assembly Strasbourg, CommDH (2009) 14, 17 June 2009. Zie: www.commissioner.coe.int.

⁴⁹ Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, B.S. 17 maart 2001.

⁵⁰ Het Kinderrechtencommissariaat had contact met de jeugdbrigade van Molenbeek, de interne inspectie en de jeugd- en sociale dienst van de politiezone Leuven en de dienst Jeugd en Gezin van de politiezone Gent.

aan doelgerichte kinderreclame, terwijl ze meestal nog niet in staat zijn om een kritische houding aan te nemen. Bovendien vragen makers van reality- en actualiteitsprogramma's niet altijd de toestemming van de minderjarige voor ze die in beeld brengen. En als minderjarigen vrijwillig optreden in musicals, tv-series, realityprogramma's en films ontbreekt soms een aangepaste begeleiding van de minderjarige deelnemers.

Standpunt

Het Kinderrechtencommissariaat roept de overheid op om een proactief emancipatorisch mediabeleid te voeren, beschermingsmaatregelen te nemen waar dat nodig is, en te zorgen voor controle en toezicht op mediaregels.⁵¹

Mediaopvoeding is een belangrijke bouwsteen voor een mediabeleid. Mediaopvoeding moet van kinderen en jongeren zelfstandige kritische mediagebruikers maken. Mediaopvoeding hoort thuis in de eindtermen van het onderwijs. Leerlingen zouden moeten leren omgaan met media-inhoud en mediastrategieën waarmee ze te maken krijgen. Ze moeten inzicht krijgen in reclametechnieken en de actieve communicatiemogelijkheden van media aanleren. Natuurlijk gaat mediaopvoeding niet alleen over omgang met klassieke media maar ook over internetgebruik, gsm-gebruik en andere media. Ook ouders moeten gesensibiliseerd worden om hun opvoedkundige verantwoordelijkheid op te nemen.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat de Kamer voor onpartijdigheid en bescherming van minderjarigen van de Vlaamse Regulator voor de Media ook de bevoegdheid krijgt om toe te zien op de commerciële communicatie naar kinderen en jongeren en op inbreuken op de privacy van minderjarigen.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor dat beroepsgroepen van journalisten en programmamakers zelfregulerende codes of gedragsrichtlijnen ontwerpen of uitbreiden die een evenwicht nastreven tussen waarheidsgetrouwe informatie verspreiden en ethisch berichten over minderjarigen. Die gedragscodes moeten ook focussen op de omgang van journalisten en programmamakers met minderjarigen.

4.25. Verruim het Kinderrechtenverdrag met individueel klachtrecht

Situering

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is zowat het enige VN-verdrag met rapportageplicht zonder individueel klachtrecht. Het voorbije werkjaar groeide de oproep om de afdwingbaarheid van het verdrag te versterken en uit te breiden met individueel klachtrecht.⁵² Naast de talrijke ngo's steunt ook ENOC, het Europees netwerk van kindombudsmensen, deze oproep. Ook het Comité voor de Rechten van het Kind sprak zich positief uit over een aanvulling met een klachtrecht.

Samen met de Délégué Général aux Droits de l'Enfant drong het Kinderrechtencommissariaat er in 2009 bij minister van Buitenlandse Zaken De Gucht op aan om een positief standpunt in te nemen en het nodige te doen voor een Optioneel Protocol over individueel klachtrecht bij het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.⁵³

Het Kinderrechtencommissariaat roept de overheid op om een proactief emancipatorisch mediabeleid te voeren, beschermingsmaatregelen te nemen waar dat nodig is, en te zorgen voor controle en toezicht op mediaregels.

⁵¹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Vlaanderen 2009-2014. Eén memorandum voor 1.220.000 kinderen en jongeren*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009.

⁵² Zie www.crin.org/law/CRC_complaints.

⁵³ In een brief van 26 februari 2009 en een brief van 28 mei 2009.

Standpunt

Het Kinderrechtenverdrag is zowat het enige VN-verdrag met rapportageplicht zonder individueel klachtrecht. Zo worden minderjarigen ongelijk behandeld en missen ze kansen om rechtsschendingen aan te klagen. Het Kinderrechtencommissariaat meent dat de naleving van het Kinderrechtenverdrag aan kracht zal toenemen als er ook een klachtenprocedure komt. Minderjarigen hebben recht op dit internationale rechtsmiddel, te meer omdat zij in België principieel procesonbekwaam zijn.

Het Kinderrechtencommissariaat meent dat de naleving van het Kinderrechtenverdrag aan kracht zal toenemen als er ook een klachtenprocedure komt.

1.	Recht op respect in opvoeding en gezin	144
2.	Rechten op en in onderwijs	146
3.	Recht op informatie	148
4.	Recht op gezondheid(szorg)	149
5.	Recht op opvang en hulp	150
6.	Recht op bescherming tegen geweld	152
7.	Rechten in de media	153
8.	Recht op ontspanning	154
9.	Recht op jeugdrecht	155
10.	Recht op een passende levensstandaard	156
11.	Recht op beleidsaandacht	157

Hoofdstuk

5 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk vindt u een overzicht van de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen van het afgelopen jaar. Meer concrete uitleg vindt u in de vorige hoofdstukken.

Het Kinderrechtencommissariaat nodigt alle Vlaamse volksvertegenwoordigers graag uit om het debat te openen of verder te voeren.

1 recht op respect in opvoeding en gezin

Welzijn van kinderen bij scheiding

Ook dit jaar kreeg het Kinderrechtencommissariaat veel ombudsmeldingen rond scheidingsproblemen. Niet zozeer de scheiding op zich, maar vooral het conflictgehalte is schadelijk voor het welbevinden en de ontwikkeling van kinderen. Veel procedures bij de rechtbank blijven lang aanslepen. Dat zet kinderen en jongeren vast in een onzekere en onstabiele situatie. Bovendien kan het de strijd tussen de ouders voeden.

Het Kinderrechtencommissariaat roept op om te investeren in een kwalitatief bemiddelingsaanbod rond scheiding en ouderschap.

Uit het klachtenbeeld komt verder vooral naar voor dat verblijfs- en omgangsregelingen flexibeler aangepast moeten worden aan de veranderende context van opgroeiende kinderen. Voor het Kinderrechtencommissariaat blijft het ook een gemiste kans dat de nieuwe scheidingswet geen punt maakt van verplichte kennismaking met bemiddeling. Het Kinderrechtencommissariaat roept op om te investeren in een kwalitatief bemiddelingsaanbod rond scheiding en ouderschap. Ook de toeleiding naar en de toegankelijkheid van het bemiddelingsaanbod moet beter. Een expertisecentrum over scheiding is nodig om verschillende beroepsgroepen te ondersteunen. Ook scholen hebben blijvend nood aan informatie en ondersteuning over de scheidingsproblematiek.

Kwalitatieve kinderopvang

Uit de praktijk blijkt dat niet alle jonge kinderen (0-3 jaar) genoeg garanties krijgen op goede en toegankelijke kinderopvang. Kansarme en allochtone kinderen vallen bijvoorbeeld nogal gemakkelijk uit deze boot.

Het Kinderrechtencommissariaat wil kinderopvang als een basisvoorziening voor kinderen.

Het Kinderrechtencommissariaat wil kinderopvang als een basisvoorziening voor kinderen. Dat betekent: ruime toegankelijkheid, invulling van de pedagogische en sociale functie van kinderopvang, en kwaliteitstoezicht. Het personeel in de kinderopvang moet degelijk opgeleid zijn en de overheid moet ouders subsidies, belastingvoordelen of kortingen geven, zodat ze vrij kunnen kiezen uit het publieke en het privéaanbod. De overheid moet extra investeren in het privéaanbod met striktere, afdwingbare normen.

Wetgeving interlandelijke adoptie niet aanpassen

Het Kinderrechtencommissariaat heeft begrip voor de frustratie van adoptieouders over de lange wachttijden. Toch is dat geen reden om het bestaande decreet

aan te passen. Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat het niet de taak is van de overheid om actief meer adoptiekanalen, en dus meer kinderen voor adoptie, te gaan zoeken. Het is de taak van de overheid om deze boodschap voor het grote publiek te duiden en te verklaren.

Kinderen zijn geen koopwaar

Het Kinderrechtencommissariaat pleitte vroeger al voor een wettelijk verbod op draagmoederschap. Draagmoeders die tegen betaling kinderen verkopen, moeten vervolgd worden. In het kinderrechtenverdrag staat dat kinderen kopen en verkopen verboden is. Dat verbod geldt ook in België, maar ons land moet zijn wetgeving nog aanpassen. Dat moet dringend gebeuren.

Het Kinderrechtencommissariaat pleitte vroeger al voor een wettelijk verbod op draagmoederschap.

2

rechten op en in onderwijs

Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat het onderwijsbeleid moet evolueren van een geïntegreerd naar een meer inclusief beleid.

Nood aan inclusief onderwijs

Verschillende groepen zorgbehoevende minderjarigen zijn vandaag sterk vragende partij naar betere ondersteuning en zorg in het gewone onderwijs. Uit het ombudswerk blijkt dat in het lager onderwijs nog veel scholen bereid zijn om die ondersteuning en zorg te leveren. In het secundair onderwijs ligt dat moeilijker.

Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat het onderwijsbeleid moet evolueren van een geïntegreerd naar een meer inclusief beleid. Concreet wordt het dringend tijd om de contouren van het leezorgkader vast te leggen in een decreet en het zo vlug mogelijk te realiseren. Het Kinderrechtencommissariaat is voorstander van een inschrijvingsrecht voor alle kinderen, ook voor leerlingen in zorgniveau IV.

Nood aan een leerlingenstatuut

Ook dit jaar blijkt uit het ombudswerk dat er voor leerlingen op school hardnekkige problemen rond regels en disciplineren blijven opduiken. Zo worden regelmatig persoonlijke bezittingen langdurig in beslag genomen, terwijl de school daarvoor niet de juridische bevoegdheid heeft. Leerlingen worden wekenlang tijdelijk geschorst zonder verdere opvang of zelfs definitief geschorst zonder dat de school de wettelijk vastgestelde procedures respecteert. Bij die conflicten met de school hebben leerlingen geen toegang tot een onafhankelijke beroepsinstantie.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een decretaal verankerd, samenhangend en duidelijk leerlingenstatuut.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een decretaal verankerd, samenhangend en duidelijk leerlingenstatuut. Dat statuut moet de rechten en verantwoordelijkheden van de leerling vastleggen voor alle scholen in alle netten. In het statuut moet er plaats zijn voor een inspraakregeling voor leerlingen in het dagelijks leven op school, voor een tucht- en sanctieregeling, voor bepalingen over privacy, voor verhaalrecht tegen uitsluitingen en andere maatregelen, voor beschermende remedies tegen pesten en geweld tussen leerlingen, en voor informatie over de gehanteerde systemen van conflictpreventie en -regulering.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit daarnaast voor de oprichting van een toegankelijke instantie, onafhankelijk van de eigen school, waar leerlingen rechtschendingen kunnen aanklagen.

Niet zomaar afzonderen

In het buitengewoon onderwijs zijn er afzonderingsruimten. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het een uitdaging voor de onderwijskoepels om rond die time-outruimten duidelijke reglementering te ontwikkelen.

Participatie op school stimuleren

Participatie op school is nog te vaak een luxe of een projectonderwerp. Het Kinderrechtencommissariaat pleit dan ook voor de oprichting van een koepelover-

stijgend expertisecentrum voor alle schoolactoren, zoals bepaald in titel III van het Participatiedecreet. Het Forum Leerlingenparticipatie moet verder uitgebouwd worden om ondersteunende, stimulerende informatie en methodieken te verspreiden.

Pestbeleid op school

Het thema pesten blijft in de top 5 staan van meest aangemelde onderwijsproblemen bij de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat. Door gebrek aan recent pestonderzoek is het onmogelijk om de grootteorde van het probleem maatschappelijk te duiden. Maar niet alleen pesten tussen leerlingen vraagt extra aandacht. Ook tussen leerkrachten en leerlingen. Vooral fysiek en psychisch geweld door leerkrachten wordt onderschat.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor dat directies meldingen over wangedrag van leerkrachten ernstig nemen. Daarnaast moeten scholen sterker gestimuleerd worden om effectief een beleid uit te werken rond pesten, in samenwerking met het CLB. De overheid moet erop toezien dat scholen dat beleid ook integreren en uitvoeren. De vzw Limits moet daarvoor een ruimere opdracht en mandaat krijgen.

Inspectie thuisonderwijs

Uit de ombudsmeldingen blijkt dat er weinig richtlijnen zijn rond inspectie van thuisonderwijs. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het aangewezen dat deze vorm van inspectie opnieuw bekeken wordt. Het is belangrijk onduidelijkheden, vage omschrijvingen en tegenstellingen verder uit te klaren.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit dan ook voor de oprichting van een koepeloverstijgend expertisecentrum voor alle schoolactoren

Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor dat directies meldingen over wangedrag van leerkrachten ernstig nemen.

3

recht op informatie

Overleg, bemiddeling en informatie zouden al veel bestaande problemen van minderjarigen oplossen.

Nood aan informatie

Veel van de problemen die aan het Kinderrechtencommissariaat gemeld worden, hebben te maken met gebrek aan overleg tussen volwassenen en minderjarigen. Overleg, bemiddeling en informatie zouden al veel bestaande problemen van minderjarigen oplossen. Vooral vanuit de Bijzondere Jeugdzorg krijgt het Kinderrechtencommissariaat klachten over beslissingen en uitvoeringen van maatregelen. Hulpverleners maar ook ouders en leerkrachten moeten meer overleggen met minderjarigen, en ze informeren over de motieven van hun beslissingen. Ook al maken de werkomstandigheden, de hoge dossierlast en de wachtlijsten dat niet vanzelfsprekend.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat de overheid minderjarigen en volwassenen beter moet informeren over regelgeving, hulpaanbod en bemiddelingsaanbod. Het is een uitdaging om al de bestaande informatie toegankelijk te maken voor kinderen en jongeren zodat ze snel terug te vinden is als minderjarigen ze nodig hebben. Bovendien moet de overheid een goed hulpaanbod garanderen waarin bemiddeling centraal staat.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk dat de Opvoedingstelefoon en de Opvoedingswinkels zich bekend blijven maken.

Discreet bevallen voorwaardelijk mogelijk maken

Het kind heeft het recht om te weten van wie het afstamt.

Het Kinderrechtencommissariaat kan zich vinden in het concept van discreet bevallen. Als een vrouw haar kind niet zelf wil of kan opvoeden, en als hulpverlening, adoptie of abortus voor haar geen oplossing zijn. In tegenstelling tot anoniem bevallen kunnen moeder en kind elkaar later nog kunnen terugvinden als ze dat willen. Het kind heeft het recht om te weten van wie het afstamt.

4 recht op gezondheid(szorg)

Garandeer minderjarigen privacy bij medische zorg

Ziekenfondsen betalen een raadpleging bij de dokter of een labotest terug op de zichtrekening. Het probleem voor minderjarigen is dat de rekeninguittreksels hun ouders automatisch op de hoogte brengen van elke medische raadpleging. Voor minderjarigen is dat een drempel: het houdt ze tegen om zelf naar een arts te stappen, bijvoorbeeld bij een ongeplande zwangerschap of een seksueel overdraagbare aandoening.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om het recht op gezondheidszorg voor minderjarigen ten volle te garanderen.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om het recht op gezondheidszorg voor minderjarigen ten volle te garanderen.

Luisteren naar minderjarige patiënten

Een wetsvoorstel wilde de inschatting van het beoordelingsvermogen van minderjarigen bij medische ingrepen ten voordele van de arts versterken. Volgens het wetsvoorstel is de arts het best geschikt om te oordelen of de minderjarige in staat is te begrijpen wat hem overkomt. Het Kinderrechtencommissariaat deelt de visie van het Patiëntenplatform dat er in de eerste plaats naar de minderjarige patiënt en zijn ouders of vertegenwoordigers geluisterd moet worden. In samenspraak met de arts kan dan beslist worden of de minderjarige patiënt bekwaam is om zelf zijn rechten uit te oefenen of niet. De huidige wet voorziet dat, behoudt dat zo. Er zijn op dat vlak geen problemen bekend.

5

recht op opvang en hulp

Het Kinderrechtencommissariaat meent dat de sociale rechtsbescherming moet afgestemd worden op de sociale nood situatie van het kind of de jongere, ongeacht minder- of meerderjarigheid.

Ook dit jaar namen de wachtlijsten in de jeugdhulp in sommige sectoren dramatische vormen aan.

Aandacht voor de rechtspositie van jongeren op sociaal vlak

16- en 17-jarige jongeren die zelfstandig hun leven moeten uitbouwen, vallen door hun nakende meerderjarigheid vaak uit de boot. Ook doordat ze door de wachtlijsten maar moeilijk in de hulpverlening van de bijzondere jeugdbijstand terechtkunnen. Die jongeren stoten op allerlei problemen. Kinderbijslag is geen recht van de jongere zelf. Ze zijn wettelijk uitgesloten van het recht op een huursubsidie en een installatiepremie. De verblijfssubsidie is geen afdwingbaar recht. En ook de toegang tot sociale huur wordt niet als recht gewaarborgd. Minderjarigen hebben ook geen recht op een leefloon.

Het Kinderrechtencommissariaat meent dat de sociale rechtsbescherming moet afgestemd worden op de sociale nood situatie van het kind of de jongere, ongeacht minder- of meerderjarigheid. Het sociaal huurstelsel en het recht op maatschappelijke integratie moet voor alle jongeren in een sociale nood situatie toegankelijk zijn. De meest kwetsbare jongeren in begeleid zelfstandig wonen moeten als bijzondere doelgroep extra bescherming krijgen.

Ontoegankelijke hulp

Het klachtenonderzoek stelt vast dat er voor bepaalde jongeren met een specifieke problematiek een gebrek is aan juiste modules in het hulpaanbod. Dat is vooral het geval voor minderjarigen die in de bijzondere jeugdzorg terechtkomen door gebrek aan plaatsen in de kinderverpsychiatrie. Te veel jongeren met psychiatrische problemen belanden in een gesloten instelling.

Ook andere jongeren ondervinden moeilijkheden in de toegang tot jeugdhulp, omdat hun probleem niet beschouwd wordt als Problematische Opvoedingssituatie (POS) en omdat ze geen als Misdaad Omschreven Feit (MOF) pleegden. Verschillende minderjarigen worden geplaatst in een residentiële voorziening bij gebrek aan pleeggezinnen. Thuisituaties lopen uit de hand bij gebrek aan diensten voor thuisbegeleiding.

Kortom: ook dit jaar namen de wachtlijsten in de jeugdhulp in sommige sectoren dramatische vormen aan. Meer aanbod voor deze groep jongeren is absoluut noodzakelijk. Ze hebben ook nood aan wegwijsinformatie over het hulpaanbod of aan een toegangspoort van waaruit hulpvragers doorverwezen kunnen worden.

Opvang van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen

Uit onderzoek blijkt dat de opvang van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen in sommige EU-landen problematisch is. Geen voogden voor jongeren ouder dan 14 jaar, geen recht op gratis bijstand, opsluiting in gesloten centra, incorrecte informatie over hun rechten, verkeerde documenten. Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor dat als een minderjarige teruggestuurd wordt, de Dienst Vreemdelingenzaken altijd onderzoekt of dat gebeurt in het belang van het kind.

Verder is het belangrijk dat aangestelde voogden kunnen rekenen op gespeciali-

seerde advocaten met de nodige kennis van de problematiek en van het kinderrechtenverdrag.

Continuïteit in opvang voor erkende minderjarige vluchtelingen

Als een erkende minderjarige vluchteling zijn opvangplaats moet verlaten omdat hij erkend is, betekent dat niet dat die minderjarige geen opvang en begeleiding meer nodig heeft. Het Federaal Agentschap voor de Opvang van de Asielzoekers moet instaan voor de continuïteit van materiële en financiële opvang. Momenteel is het niet duidelijk waar deze jongeren terecht kunnen. De Comités voor Bijzondere Jeugdzorg hebben dringend nood aan duidelijk uitgewerkte criteria.

Creëer duidelijkheid rond regularisatieprocedures

Minderjarige vluchtelingen die al jaren school liepen in België, leven voortdurend in angst om uitgewezen te worden. Voor allerlei betrokken scholen, families, gezinsleden en zelfs professionelen is het niet altijd duidelijk hoe ze die minderjarigen moeten adviseren of begeleiden. Er is nood aan heldere en aangepaste informatie om geen valse verwachtingen te scheppen.

Verder is het belangrijk dat aangestelde voogden kunnen rekenen op gespecialiseerde advocaten met de nodige kennis van de problematiek en van het kinderrechtenverdrag.

De Comités voor Bijzondere Jeugdzorg hebben dringend nood aan duidelijk uitgewerkte criteria.

6

recht op **bescherming** tegen **geweld**

Lijfstraffen mogen nooit

Lijfstraffen kunnen niet.

Lijfstraffen kunnen niet. Lijfstraffen of vernederende straffen zijn een inbreuk op het kinderrechtenverdrag en ook bij wet verboden. Die straffen kunnen dus absoluut niet, ook niet voor een tijdelijk schoolproject.

Extra aandacht voor geweld

Klachten bij het Kinderrechtencommissariaat laten zien dat minderjarigen met geweld te maken krijgen, vooral in hun gezin.

Klachten bij het Kinderrechtencommissariaat laten zien dat minderjarigen met geweld te maken krijgen, vooral in hun gezin. Daar komt bij dat minderjarigen te weinig hulpkanalen kennen. Ze zijn te afhankelijk van volwassenen die het voor hen moeten opnemen en het geweld moeten aanklagen.

Het Kinderrechtencommissariaat wil via onderzoek inzicht krijgen hoe en in welke mate minderjarigen met kindermishandeling geconfronteerd worden, en wat hun houding daartegenover is. Tegelijk roept het Kinderrechtencommissariaat de beleidsverantwoordelijken op om minderjarigen en volwassenen te sensibiliseren. Het Kinderrechtencommissariaat dringt er ook op aan om in de aanpak van kindermishandeling bruggen te slaan tussen justitie en hulpverlening.

Bescherming bij parentale ontvoering onafhankelijk maken van verblijfsrecht

Kinderen hebben recht op een relatie met hun twee ouders. De vraag naar een wettig verblijf van de ouder gaat in tegen de internationale overeenkomsten die aan het verzoekrecht van de ouder helemaal geen voorwaarde over verblijfsstatuut koppelen. Het schaadt hun welzijn als een ouder het contact met de andere ouder verhindert. Dat geldt voor alle kinderen die in België verblijven. Er mag geen onderscheid zijn tussen kinderen van wie de ouders legaal of illegaal in België verblijven.

7

rechten in de media

Mediabeleid moet minderjarigen emanciperen en beschermen

Tv, radio, internet en gsm creëren veel mogelijkheden voor minderjarigen om informatie te verzamelen en te verspreiden. Maar mediagebruik confronteert kinderen en jongeren ook met risico's. De confrontatie met 'schadelijke' media-inhouden zoals porno, geweld, racisme of discriminatie, de schending van de privacy als media minderjarigen in beeld brengen, de steeds verdere blootstelling aan reclame. Het Kinderrechtencommissariaat roept de overheid op om een proactief emancipatorisch mediabeleid te voeren. Zo moet mediaopvoeding ertoe leiden dat minderjarigen zelfstandige kritische gebruikers worden van media. Daarnaast moeten de nodige beschermingsmaatregelen genomen worden. Dat kan door de Kamer voor onpartijdigheid van de Vlaamse Regulator voor de Media te laten toezien op inbreuken op privacy en ongeoorloofde reclame. Tot slot vraagt het Kinderrechtencommissariaat extra aandacht voor controle en toezicht op mediaregels, dat moet mee gerealiseerd worden door zelfregulering van de sector.

Het Kinderrechtencommissariaat roept de overheid op om een proactief emancipatorisch mediabeleid te voeren.

Mainstreammedia kijken door zwarte bril

Jongeren worden pas nieuws als er problemen opduiken. De media mogen jongeren niet over één kam scheren. Want dan doe je de groep onrecht aan. Bovendien gooien de media allerlei problemen van jongeren op één hoop, en spreken ze gemakshalve van moeilijke, asociale of delinquente jeugd. Toch gaat het over verschillende problemen met elk hun eigen oorzaken, die dus ook een eigen aanpak verdienen.

8 recht op ontspanning

Ook de intolerantie tegenover spelende kinderen groeit met de jaren.

Ruimte voor sport en spel

De laatste 25 jaar is er een forse achteruitgang van niet-georganiseerd buitenspel in de publieke ruimte. Ook de intolerantie tegenover spelende kinderen groeit met de jaren.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat het sport- en recreatiebeleid meer verbinding zoekt met het beleid voor ruimtelijke ordening om extra speelruimte voor kinderen te creëren. Dat kan onder andere door op Vlaams niveau het kind- en jongerereffectenrapport (JOKER) systematisch toe te passen. Lokaal moet altijd een jeugdparagraaf gevoegd worden bij de planning van het openbare domein of de inrichting van gebouwen zodat planners en ontwerpers kunnen screenen op kind- en jongerenvriendelijkheid.

Verder vindt het Kinderrechtencommissariaat het belangrijk minderjarigen meer te betrekken bij de organisatie en het bestuur van sportclubs. Ook moet er een betere samenwerking komen tussen de gemeentelijke sportdienst, de scholen, de sportclubs, jeugddiensten en -verenigingen, bewonersgroepen, en verenigingen van en voor kansarmen.

Meer ethiek in de sport

Bij de ombudsdienst liepen klachten binnen over de manier waarop trainers omgaan met minderjarigen, over sancties en problemen bij transfers naar andere clubs, over het gebrek aan pedagogische competentie van trainers en over het dumpen van zwakkere spelers uit sportclubs.

Ook al is er in de jeugdsport een ethische code uitgewerkt (Panathlonverklaring) en ook al hebben veel Vlaamse sportfederaties die ondertekend, toch blijft ze in de praktijk van de plaatselijke clubs veelal dode letter. De sportwereld moet daar meer op toezien. De ethische code moet op het terrein kansen geven aan alle kinderen en jongeren om hun sport te beoefenen en niet alleen aan de meest begaafden. De overheid moet een onafhankelijke overkoepelende eerstelijnsklachtendienst uitbouwen die alle meldingen van verschillende misbruiken in de sport kan behandelen, in samenspraak met de bestaande professionele hulpverlening.

De overheid moet een onafhankelijke overkoepelende eerstelijnsklachtendienst uitbouwen

Vorming voor jeugdbewegingen en vakantie-initiatieven

Het klachtenonderzoek laat zien dat er weinig beleid bestaat rond sanctioneren bij jeugdverenigingen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt organisatoren van vakantie-initiatieven en jeugdbewegingen om beleid en vorming uit te werken voor hun begeleiders met oog voor de noden en belangen van minderjarigen en waarin sanctionering een deelaspect is.

9 recht op jeugdrecht

Decreet rechtspositie jeugdhulp breder bekendmaken

Jeugdhulp roept veel complexe juridische vragen op, ook doordat verschillende regels van toepassing zijn. Minderjarigen kennen hun rechten in de welzijnszorg en de gezondheidszorg niet of niet genoeg. Verschillende hulpverleners ervaren een gebrek aan ondersteuning bij de praktische uitvoering van het decreet rechtspositie. Het Kinderrechtencommissariaat roept de overheid op om het decreet breed en laagdrempelig bekend te maken bij minderjarigen en om te investeren in vorming en ondersteuning van professionele hulpverleners. Ook CLB-diensten blijken nood te hebben aan informatie en juridische ondersteuning.

Minderjarigen kennen hun rechten in de welzijnszorg en de gezondheidszorg niet of niet genoeg.

Geef minderjarige verdachten een kindspecifieke aanpak

Minderjarigen opsluiten in de cel in afwachting van een verhoor, of dat verhoor zelf: het roept heel wat vragen en klachten op. Voor de minderjarige die van een misdrijf verdacht wordt, is de wetgeving erg onduidelijk. Het Kinderrechtencommissariaat dringt erop aan dat er werk gemaakt wordt van duidelijke richtlijnen rond het verhoor en de vrijheidsberoving van minderjarigen. Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een onderscheid in omgang met meerderjarige en minderjarige verdachten van een misdrijf. Juist door hun minderjarigheid hebben jongeren recht op een kindspecifieke aanpak.

Minderjarigen opsluiten mag alleen een laatste oplossing zijn

Het aantal detentieplaatsen voor minderjarigen breidt de volgende jaren sterk uit. Het Kinderrechtencommissariaat is bang dat het toenemend aantal plaatsen de opsluiting van minderjarigen te evident maakt. Vrijheidsberoving bij minderjarigen moet een uitzondering blijven. Een jeugdsanctiebeleid moet voorrang geven aan alternatieve sancties. Detentie is een uiterste maatregel en moet zo kort mogelijk duren. Gebruik de extra middelen om het arsenaal van alternatieve straffen efficiënter uit te voeren.

Vrijheidsberoving bij minderjarigen moet een uitzondering blijven.

Veralgemeen het spreekrecht

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vooral bij scheidingszaken vast dat ondanks het recht op inspraak in alle procedures die minderjarigen aanbelangen, zelden hun mening gevraagd wordt. Alleen de jeugdrechter is verplicht om kinderen vanaf 12 jaar zelf uit te nodigen en te horen. Andere rechtbanken (eerste aanleg of Hof van Beroep) zijn daar niet toe verplicht. Minderjarigen hebben geen mogelijkheid om dat aan te klagen of af te dwingen. Bij vechtscheidingen is het belangrijk dat de minderjarigen bijgestaan worden door een eigen advocaat om hun belangen centraal te stellen. Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor de uitbouw van een volwaardige rechtsbescherming van minderjarigen in Vlaanderen. Nieuwe wetgeving rond het spreekrecht, de rechtsingang voor minderjarigen en de instelling van jeugdadvocaten is daarvoor cruciaal.

Nieuwe wetgeving rond het spreekrecht, de rechtsingang voor minderjarigen en de instelling van jeugdadvocaten is daarvoor cruciaal.

10 recht op een passende levensstandaard

Het Kinderrechtencommissariaat roept op om meer kennis te vergaren door onderzoek naar de duur en de ernst van armoede bij gezinnen met kinderen.

Gezinnen met armoederisico

In Vlaanderen leeft 12% van de kinderen met een armoederisico. Dat heeft grote gevolgen voor de onderwijskansen en toekomstmogelijkheden van die kinderen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt aandacht om de begeleiding van gezinnen multidimensioneel te organiseren: financieel, huisvesting, renovatie, energie, werk, schoolloopbaanondersteuning. Daarnaast moet het onderwijsbeleid alerter reageren op de mythe van het gratis onderwijs. Vervoer, schooluitrusting, handboeken en verplichte nevenactiviteiten zijn niet gratis.

Een bijsturing van de lerarenopleiding moet ervoor zorgen dat leerkrachten beter gesensibiliseerd en gevormd worden over mensen die ver af staan van de schoolcultuur.

Ook in de Bijzondere Jeugdzorg moeten de verschillende diensten beter op elkaar afgestemd worden bij interventies.

Ten slotte roept het Kinderrechtencommissariaat op om meer kennis te vergaren door onderzoek naar de duur en de ernst van armoede bij gezinnen met kinderen.

Collectieve schuldenregeling

In het ombudswerk stelt het Kinderrechtencommissariaat vast dat de collectieve schuldenregeling weinig rekening houdt met de noden en belangen van kinderen.

In het wettelijke kader rond schuldregeling blijven kinderen zo goed als onzichtbaar, terwijl kinderen wel elke dag de concrete gevolgen van beslissingen over schuldbemiddeling dragen. Nergens verplicht de huidige wet de schuldbemiddelaar om uitdrukkelijk rekening te houden met de kinderen in het gezin.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor om de positie van kinderen te versterken. De wet zou in een procedure rond collectieve schuldregeling concrete garanties voor de kinderen moeten voorzien. Dat kan door de schuldbemiddelaar te verplichten om in zijn ontwerp van regeling een rubriek over de kinderen op te nemen. En rekening te houden met de mening van het kind zelf.

De wet zou in een procedure rond collectieve schuldregeling concrete garanties voor de kinderen moeten voorzien.

11 recht op beleidsaandacht

Inclusiebeleid

Het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap trad in werking op 1 augustus 2009. Op 1 augustus 2011 moet het opvolgingsorgaan een eerste verslag opstellen dat België aan de VN moet overhandigen over de situatie van personen met een handicap.

Dat verdrag mag geen dode letter worden. Daarom vraagt het Kinderrechtencommissariaat aandacht voor sensibilisering rond handicap en gelijkwaardigheid, voor participatie van direct betrokken minderjarigen, voor inclusie, peer support, zorg op maat, ondersteuning van alle gezinsleden, aandacht voor een verhoogd risico op geweld en misbruik, voor de toegankelijkheid van voorzieningen en de openbare ruimte, en voor de hoogst mogelijke graad van gezondheidszorg.

Daarom vraagt het Kinderrechtencommissariaat aandacht voor sensibilisering rond handicap en gelijkwaardigheid

Bijlage 1

Verdrag inzake de Rechten van het Kind aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989	160
--	------------

Bijlage 2

Decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris	184
---	------------

Decreet van 31 januari 2003 houdende wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris en van het decreet van 7 juli 1998 houdende instelling van de Vlaamse Ombudsdienst	187
---	------------

Uittreksel van decreet van 15 juli 2005 houdende de wijziging van diverse decreten, wat het statuut van de mandaathouders in de aan het Vlaams Parlement verbonden instellingen betreft	188
---	------------

Bijlage 3

Media-output (september 2008 tot en met augustus 2009)	192
---	------------

Bijlage 4

Studiedagen, congressen en representaties (september 2008 tot en met augustus 2009)	200
--	------------

Bijlage 5

Doorverwijzingen per dienst	206
-----------------------------	------------

Bijlagen

Bijlage 1

Verdrag inzake de Rechten van het Kind

aangenomen door de Algemene Vergadering
van de Verenigde Naties op 20 november 1989

Officiële Nederlandse vertaling

Officiële tekst	Officieuze samenvatting van de belangrijkste bepalingen
<p>PREAMBULE</p> <p>De Staten die partij zijn bij dit Verdrag,</p> <p>Overwegende dat, in overeenstemming met de in het Handvest van de Verenigde Naties verkondigde beginselen, erkenning van de waardigheid inherent aan, alsmede van de gelijke en onvervreembare rechten van alle leden van de mensengemeenschap de grondslag is voor vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld,</p> <p>Indachtig dat de volkeren van de Verenigde Naties in het Handvest hun vertrouwen in de fundamentele rechten van de mens en in de waardigheid en de waarde van de mens opnieuw hebben bevestigd en hebben besloten sociale vooruitgang en een hogere levensstandaard in grotere vrijheid te bevorderen,</p> <p>Erkennende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en in de Internationale Verdragen inzake de Rechten van de Mens hebben verkondigd en zijn overeengekomen dat eenieder recht heeft op alle rechten en vrijheden die daarin worden beschreven zonder onderscheid van welke aard ook, zoals naar ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of sociale afkomst, eigendom, geboorte of andere status,</p> <p>Eraan herinnerende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens hebben verkondigd dat kinderen recht hebben op bijzondere zorg en bijstand,</p> <p>Ervan overtuigd dat aan het gezin, als de kern van de samenleving en de natuurlijke omgeving voor de ontplooiing en het welzijn van al haar leden en van kinderen in het bijzonder, de nodige bescherming en bijstand dient te worden verleend opdat het zijn verantwoordelijkheden binnen de gemeenschap volledig kan dragen,</p> <p>Erkennende dat het kind, voor de volledige en harmonische ontplooiing van zijn (of haar) persoonlijkheid, dient op te groeien in een gezinsomgeving, in een sfeer van geluk, liefde en begrip,</p>	<p>PREAMBULE</p> <p>De preambule: herinnert aan de basisprincipes van de Verenigde Naties evenals aan specifieke bepalingen van sommige relevante mensenrechtenverdragen en verklaringen; herbevestigt het feit dat kinderen omwille van hun kwetsbaarheid nood hebben aan bijzondere zorg en bescherming; legt bijzondere nadruk op de primaire verantwoordelijkheid van het gezin voor de zorg voor en de bescherming van het kind, de noodzaak van wettelijke en andere bescherming voor het kind voor en na de geboorte, het belang van het respect voor de culturele waarden van de gemeenschap waarin het kind leeft, en de vitale rol van internationale samenwerking met het oog op de effectivering van de rechten van het kind.</p>

Overwegende dat het kind volledig dient te worden voorbereid op het leiden van een zelfstandig leven in de samenleving, en dient te worden opgevoed in de geest van de in het Handvest van de Verenigde Naties verkondigde idealen, en in het bijzonder in de geest van vrede, waardigheid, verdraagzaamheid, vrijheid, gelijkheid en solidariteit,

Indachtig dat de noodzaak van het verlenen van bijzondere zorg aan het kind is vermeld in de Verklaring van Genève inzake de Rechten van het Kind van 1924 en in de Verklaring van de Rechten van het Kind, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1959 en is erkend in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, in het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (met name in de artikelen 23 en 24), in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (met name in artikel 10) en in de statuten en desbetreffende akten van gespecialiseerde organisaties en internationale organisaties die zich bezighouden met het welzijn van kinderen,

Indachtig dat, zoals aangegeven in de Verklaring van de Rechten van het Kind, “het kind op grond van zijn lichamelijke en geestelijke onrijpheid bijzondere bescherming en zorg nodig heeft, met inbegrip van geëigende wettelijke bescherming, zowel voor als na zijn geboorte”,

Herinnerende aan de bepalingen van de Verklaring inzake Sociale en Juridische Beginselen betreffende de Bescherming en het Welzijn van Kinderen, in het bijzonder met betrekking tot Plaatsing in een Pleeggezin en Adoptie, zowel Nationaal als Internationaal; de Standaard Minimumregels van de Verenigde Naties voor de Toepassing van het Recht op Jongeren (de Beijingregels); en de Verklaring inzake de Bescherming van Vrouwen en Kinderen in Noodsituaties en Gewapende Conflicten,

Erkennende dat er, in alle landen van de wereld, kinderen zijn die in uitzonderlijk moeilijke omstandigheden leven, en dat deze kinderen bijzondere aandacht behoeven,

Op passende wijze rekening houdend met het belang van de tradities en culturele waarden die ieder volk hecht aan de bescherming en harmonische ontwikkeling van het kind,

Het belang erkennende van internationale samenwerking ter verbetering van de levensomstandigheden van kinderen in ieder land, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden,

Zijn het volgende overeengekomen:

Deel I

Artikel 1

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder een kind verstaan ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt.

Definitie van het begrip kind

Elke persoon jonger dan 18 jaar, tenzij de meerderjarigheidsgrens volgens de wet vroeger valt.

Artikel 2

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, vermogen, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn (of haar) ouder of wettige voogd.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de status of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.
3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 4

De Staten die partij zijn, nemen alle nodige wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.

Artikel 5

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen

Non-discriminatie

Het principe dat alle rechten van toepassing zijn op alle kinderen zonder enige uitzondering, en de verplichting van de Staat om kinderen tegen om het even welke vorm van discriminatie te beschermen.

De Staat mag geen enkel recht schenden en moet positieve acties ondernemen om alle rechten te bevorderen.

Het belang van het kind

Alle acties met betrekking tot het kind dienen ten volle rekening te houden met zijn of haar belang.

De Staat is verplicht adequate zorgen te verlenen wanneer ouders of andere verantwoordelijken ter zake in gebreke blijven.

De effectuering van rechten

De verplichting van de Staat om de rechten uit dit Verdrag in werkelijkheid om te zetten.

De leiding door ouders en de groeiende capaciteiten van het kind

De plicht van de Staat tot respect voor de rechten en verantwoordelijkheden van ouders en de ruimere familie om

die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Artikel 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7

1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.

Artikel 8

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.
2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit zo snel mogelijk te herstellen.

Artikel 9

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijk recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.
2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.

het kind leiding te geven overeenkomstig zijn of haar groeiende capaciteiten.

Overleven en ontwikkelen

Het inherente recht op leven, en de plicht van de Staat het overleven en de ontwikkeling van het kind te garanderen.

Naam en nationaliteit

Het recht vanaf de geboorte een naam te hebben en een nationaliteit te verwerven.

Behoud van identiteit

De verplichting van de Staat om de basale aspecten van de identiteit van het kind (naam, nationaliteit en familiebanden) te beschermen en, zo nodig, te herstellen.

Van de ouders gescheiden worden

Het recht van het kind om met zijn of haar ouders samen te leven, tenzij geoordeeld wordt in overeenstemming met de toepasselijke procedures dat dit onverenigbaar is met zijn of haar belang;

Het recht van alle betrokken partijen om aan deze procedures deel te nemen; Het recht om contact te onderhouden met beide ouders, wanneer het kind gescheiden leeft van één of van beide ouders;

De plichten van de Staten in die gevallen waar een dergelijke scheiding het resultaat is van een actie door de Staat.

3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.
4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

Artikel 10

1. In overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, eerste lid, worden aanvragen van een kind of van zijn ouders om een Staat die partij is, voor gezinshereniging binnen te gaan of te verlaten, door de Staten die partij zijn met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijke aanvraag geen nadelige gevolgen heeft voor de aanvragers of hun familieleden.
2. Een kind van wie de ouders in verschillende Staten verblijven, heeft het recht op regelmatige basis, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met beide ouders te onderhouden. Hiertoe, en in overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, tweede lid, eerbiedigen de Staten die partij zijn het recht van het kind en van zijn of haar ouders welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten, en het eigen land binnen te gaan. Het recht welk land ook te verlaten is slechts onderworpen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de rechten en vrijheden van anderen, en verenigbaar zijn met de andere in dit Verdrag erkende rechten.

Artikel 11

1. De Staten die partij zijn, nemen maatregelen ter bestrijding van de ongeoorloofde overbrenging van kinderen naar en

Gezinshereniging

Het recht van kinderen en hun ouders om het even welk land te verlaten en hun eigen land terug binnen te komen met het oog op hereniging of om de ouder-kind relatie te onderhouden.

Ongeoorloofde overbrenging en het niet doen terugkeren

De plicht van de Staat om te trachten kidnapping of het vasthouden van kin-

- het niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland.
2. Hiertoe bevorderen de Staten die partij zijn het sluiten van bilaterale of multilaterale overeenkomsten of het toetreden tot bestaande overeenkomsten.

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 13

1. Het kind heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven, ongeacht de landsgrenzen hetzij mondeling, hetzij in geschreven of gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van andere media naar zijn of haar keuze.
2. De uitoefening van dit recht kan aan bepaalde beperkingen worden gebonden, doch alleen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn:
 - a) voor de eerbiediging van de rechten of de goede naam van anderen; of
 - b) ter bescherming van de nationale veiligheid of van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

Artikel 14

1. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.
2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen de rechten en plichten van ouders en, indien van toepassing, van de wettige voogden, om het kind te leiden in de uitoefening van zijn of haar recht op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.
3. De vrijheid van eenieder zijn of haar godsdienst of levensovertuiging tot uiting te brengen kan slechts in die mate worden beperkt als wordt voorgeschreven door de wet en noodzakelijk is ter bescherming van de openbare veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de fundamentele rechten en vrijheden van anderen.

deren in het buitenland door een ouder of door derden te voorkomen of ongedaan te maken.

De mening van het kind

Het recht van het kind om zijn of haar mening te kennen te geven en het recht op het feit dat met deze mening rekening wordt gehouden in elke aangelegenheid of procedure die het kind betreft.

Vrijheid van meningsuiting

Het kind heeft het recht informatie te verkrijgen of bekend te maken en zijn of haar mening uit te drukken, tenzij dit de rechten van anderen zou schenden.

Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst

Het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, onderworpen aan de passende leiding van de ouders en aan de nationale wetten.

Artikel 15

1. De Staten die partij zijn, erkennen de rechten van het kind op vrijheid van vereniging en vrijheid van vreedzame vergadering.
2. De uitoefening van deze rechten kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die welke in overeenstemming met de wet worden opgelegd en die in een democratische samenleving geboden zijn in het belang van de nationale veiligheid, de openbare orde, de bescherming van de volksgezondheid of de goede zeden, of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 16

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privé-leven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.
2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

Artikel 17

De Staten die partij zijn, erkennen de belangrijke functie van de massamedia en waarborgen dat het kind toegang heeft tot informatie en materiaal uit een verscheidenheid van nationale en internationale bronnen, in het bijzonder informatie en materiaal gericht op het bevorderen van zijn of haar sociale, psychische en morele welzijn en zijn of haar lichamelijke en geestelijke gezondheid. Hiertoe dienen de Staten die partij zijn:

- a) de massamedia aan te moedigen informatie en materiaal te verspreiden die tot sociaal en cultureel nut zijn voor het kind en in overeenstemming zijn met de strekking van artikel 29;
- b) internationale samenwerking aan te moedigen bij de vervaardiging, uitwisseling en verspreiding van dergelijke informatie en materiaal uit een verscheidenheid van culturele, nationale en internationale bronnen;
- c) de vervaardiging en verspreiding van kinderboeken aan te moedigen;
- d) de massamedia aan te moedigen in het bijzonder rekening te houden met de behoeften op het gebied van de taal van het kind dat tot een minderheid of tot de oorspronkelijke bevolking behoort;
- e) de ontwikkeling aan te moedigen van passende richtlijnen voor de bescherming van het kind tegen informatie en materiaal die schadelijk zijn voor zijn of haar welzijn, indachtig de bepalingen van de artikelen 13 en 18.

Vrijheid van vereniging

Het recht van kinderen met anderen samen te komen en verenigingen op te richten of er zich bij aan te sluiten, tenzij dit de rechten van anderen zou schenden.

Bescherming van de privacy

Het recht te worden beschermd tegen inmenging in de privacy, het gezinsleven, de woning en de correspondentie, evenals tegen smaad en laster.

Toegang tot passende informatie

De rol van de media inzake het verspreiden van informatie onder kinderen op een wijze die in overeenstemming is met het moreel welzijn, met wederzijdse kennis en begrip onder de volkeren en die de culturele achtergrond van het kind respecteert. De Staat dient maatregelen te treffen om dit aan te moedigen en om kinderen te beschermen tegen schadelijk materiaal.

Artikel 18

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.
2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderopvang waarvoor zij in aanmerking komen.

Artikel 19

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, zolang het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.
2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van diegenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en voor opsporing, melding, verwijzing onderzoek, behandeling en follow-up van zodanige gevallen, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Artikel 20

1. Een kind dat tijdelijk of blijvend het leven in het gezin waartoe het behoort moet missen, of dat men in zijn of haar eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.
3. Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitisch recht, adoptie, of,

Verantwoordelijkheden van ouders

Het principe dat beide ouders gezamenlijk de eerste verantwoordelijken zijn voor de opvoeding van hun kinderen, en dat de Staat hen bij deze taak dient te ondersteunen.

Bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing

De verplichting van de Staat om kinderen te beschermen tegen elke vorm van mishandeling door ouders of door andere personen die verantwoordelijkheid dragen voor de zorg voor het kind, en om in verband hiermee preventieve maatregelen te nemen en behandelingsprogramma's op te zetten.

Bescherming van kinderen buiten hun gezin

De plicht van de Staat om kinderen die niet in hun gezinsmilieu kunnen leven bijzondere bescherming te bieden, en om er voor te zorgen dat voor hen een beroep kan gedaan worden op gepaste alternatieve gezinsopvang of op plaatsing in een instelling. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de culturele achtergrond van het kind.

indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kinderzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.

Artikel 21

De Staten die partij zijn en die de methode van adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste overweging is, en:

- a) waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden toegestaan gelet op de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd;
- b) erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst;
- c) verzekeren dat voor het kind dat bij een interlandelijke adoptie is betrokken waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke bestaan bij adoptie in het eigen land;
- d) nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast geldelijk voordeel voor de betrokkenen;
- e) bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en spannen zich in om, in het kader daarvan te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen.

Artikel 22

1. De Staten die partij zijn, nemen passende maatregelen om te waarborgen dat een kind dat de vluchtelingenstatus wil verkrijgen of dat in overeenstemming met het toepasselijke internationale recht en de toepasselijke procedures als vluchteling wordt beschouwd, ongeacht of het al dan niet door zijn of haar ouders of door iemand anders wordt begeleid, passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt bij het genot van

Adoptie

In landen waar adoptie wordt erkend en/of toegestaan mag het enkel worden toegepast in het belang van het kind, met alle noodzakelijke waarborgen voor het kind en mits goedkeuring door de bevoegde overheden.

Interlandelijke adoptie kan worden overwogen nadat de mogelijkheden in het land van oorsprong van het kind zijn uitgeput. Ook in het geval van interlandelijke adoptie dienen alle noodzakelijke waarborgen te worden gerespecteerd.

Vluchtelingenkinderen

Kinderen die als vluchteling worden beschouwd of die de status van vluchteling hebben aangevraagd dienen een bijzondere bescherming te genieten.

De Staat heeft de plicht samen te werken met bevoegde instanties die een dergelijke bescherming en bijstand bieden.

de van toepassing zijnde rechten beschreven in dit Verdrag en in andere internationale akten inzake de rechten van de mens of humanitaire akten waarbij de bedoelde Staten partij zijn.

2. Hiertoe verlenen de Staten die partij zijn, naar zij passend achten, hun medewerking aan alle inspanningen van de Verenigde Naties en andere bevoegde intergouvernementele organisaties of niet-gouvernementele organisaties die met de Verenigde Naties samenwerken, om dat kind te beschermen en bij te staan en de ouders of andere gezinsleden op te sporen van een kind dat vluchteling is, teneinde de nodige inlichtingen te verkrijgen voor hereniging van het kind met het gezin waartoe het behoort. In gevallen waarin geen ouders of andere familieleden kunnen worden gevonden, wordt aan het kind dezelfde bescherming verleend als aan ieder ander kind dat, om welke reden ook, blijvend of tijdelijk het leven in een gezin moet ontberen, zoals beschreven in dit Verdrag.

Artikel 23

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind een volwaardig en behoorlijk leven dient te hebben, in omstandigheden die de waardigheid van het kind verzekeren, zijn zelfstandigheid bevorderen en zijn actieve deelneming aan het gemeenschapsleven vergemakkelijken.
2. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg, en stimuleren en waarborgen dat aan het daarvoor in aanmerking komende kind en degenen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar verzorging, afhankelijk van de beschikbare middelen, de bijstand wordt verleend die is aangevraagd en die passend is gezien de gesteldheid van het kind en de omstandigheden van de ouders of anderen die voor het kind zorgen.
3. Onder erkenning van de bijzondere behoeften van het gehandicapte kind, dient de in overeenstemming met het tweede lid geboden bijstand, wanneer mogelijk, gratis te worden verleend, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders of anderen die voor het kind zorgen. Deze bijstand dient erop gericht te zijn te waarborgen dat het gehandicapte kind daadwerkelijk toegang heeft tot onderwijs, opleiding, voorzieningen voor gezondheidszorg en revalidatie, voorbereiding voor een beroep, en recreatiemogelijkheden, op een wijze die ertoe bijdraagt dat het kind een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij en persoonlijke ontwikkeling bereikt, met inbegrip van zijn of haar culturele en intellectuele ontwikkeling.
4. De Staten die partij zijn, bevorderen, in de geest van internationale samenwerking, de uitwisseling van passende informatie op het gebied van preventieve gezondheidszorg en van medische en psychologische behandeling van, en behandeling van functionele stoornissen bij gehandicapte kinderen,

Gehandicapte kinderen

Het recht van gehandicapte kinderen op bijzondere zorg, onderwijs en training, bedoeld om hen te helpen de grootst mogelijke zelfstandigheid te bereiken en een volwaardig en actief leven te leiden in de samenleving.

met inbegrip van de verspreiding van en de toegang tot informatie betreffende revalidatiemethoden, onderwijs en beroepsopleidingen, met als doel de Staten die partij zijn, in staat te stellen hun vermogens en vaardigheden te verbeteren en hun ervaring op deze gebieden te verruimen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 24

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.
2. De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van dit recht na en nemen passende maatregelen, met name:
 - a) om baby- en kindersterfte te verminderen;
 - b) om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen te waarborgen met nadruk op de ontwikkeling van de eerstelijnsgezondheidszorg;
 - c) om ziekte, ondervoeding en slechte voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerstelijnsgezondheidszorg, door onder andere het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voedsel met voldoende voedingswaarde en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;
 - d) om passende pre- en postnatale gezondheidszorg voor moeders te waarborgen;
 - e) om te waarborgen dat alle geledingen van de samenleving, met name ouders en kinderen, worden voorgelicht over, toegang hebben tot onderwijs over, en worden gesteund in het gebruik van de fundamentele kennis van de gezondheid en van de voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en sanitaire voorzieningen en het voorkomen van ongevallen;
 - f) om preventieve gezondheidszorg, begeleiding voor ouders, en voorzieningen voor en voorlichting over gezinsplanning te ontwikkelen.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.
4. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe internationale samenwerking te bevorderen en aan te moedigen teneinde geleidelijk de algehele verwezenlijking van het in dit artikel erkende recht te bewerkstelligen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Gezondheid en gezondheidszorg

Het recht op de hoogst mogelijke graad van gezondheid en het recht op toegang tot gezondheidszorg en medische voorzieningen met bijzondere nadruk op eerstelijnsgezondheidszorg en preventieve gezondheidszorg, op gezondheidsvoorlichting en -educatie en op de vermindering van de kindersterfte. De verplichting van de Staat om te werken in de richting van het uitbannen van schadelijke traditionele praktijken. De nood aan internationale samenwerking met het oog op het realiseren van dit recht wordt beklemtoond.

Artikel 25

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van een kind dat door de bevoegde autoriteiten uit huis is geplaatst ter verzorging, bescherming of behandeling in verband met zijn of haar lichamelijke of geestelijke gezondheid, op een periodieke evaluatie van de behandeling die het kind krijgt en van alle andere omstandigheden die verband houden met zijn of haar plaatsing.

Artikel 26

1. De Staten die partij zijn, erkennen voor ieder kind het recht de voordelen te genieten van voorzieningen voor sociale zekerheid, met inbegrip van sociale verzekering, en nemen de nodige maatregelen om de algehele verwezenlijking van dit recht te bewerkstelligen in overeenstemming met hun nationaal recht.
2. De voordelen dienen, indien van toepassing, te worden verleend, waarbij rekening wordt gehouden met de middelen en de omstandigheden van het kind en de personen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar onderhoud, alsmede iedere andere overweging die van belang is voor de beoordeling van een verzoek daartoe dat door of namens het kind wordt ingediend.

Artikel 27

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.
2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.
3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.
4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.

Periodieke herziening van een plaatsing

Het recht van het kind, dat ter verzorging, bescherming of behandeling door de Staat geplaatst is, op een regelmatige evaluatie van alle aspecten ervan.

Sociale zekerheid

Het recht van kinderen om van sociale zekerheid te genieten.

Levensstandaard

Het recht van kinderen om een passende levensstandaard te genieten, de primaire verantwoordelijkheid van de ouders hiervoor, en de plicht van de Staat om er voor te zorgen dat deze verantwoordelijkheid kan opgenomen worden en ook opgenomen wordt, zolang door het innen van onderhoudsgeld.

Artikel 28

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe:
 - a) primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;
 - b) de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;
 - c) met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor een ieder naar gelang zijn capaciteiten;
 - d) informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;
 - e) maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.
3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

Artikel 29

1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient gericht te zijn op:
 - a) de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;
 - b) het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen;
 - c) het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of de hare;

Onderwijs

Het recht van het kind op onderwijs en de plicht van de Staat er voor te zorgen dat tenminste lager onderwijs gratis en verplicht is. De discipline op school moet gehandhaafd worden op een wijze die de menselijke waardigheid van het kind weerspiegelt. De noodzaak van internationale samenwerking met het oog op het realiseren van dit recht wordt benadrukt.

Doel van het onderwijs

De erkenning door de Staat dat het onderwijs dient gericht te zijn op de ontplooiing van de persoonlijkheid en de talenten van het kind en op de voorbereiding van het kind op een actief leven als volwassene. Het onderwijs moet ook gericht zijn op het bevorderen van respect voor de grondrechten van de mens en op het ontwikkelen van respect voor de culturele en nationale waarden van het kind zelf en van anderen.

- d) de voorbereiding van het kind op een verantwoord leven in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;
 - e) het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.
2. Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen om onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgelegde minimumnormen.

Artikel 30

In de Staten waarin etnische of godsdienstige minderheden, taalminderheden of personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking voorkomen, wordt het kind dat daartoe behoort niet het recht ontzegd te zamen met andere leden van zijn of haar groep zijn of haar cultuur te beleven, zijn of haar godsdienst te belijden en ernaar te leven, of zich van zijn of haar eigen taal te bedienen.

Artikel 31

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.
2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven, bevorderen de verwezenlijking van dit recht, en stimuleren het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen op culturele, artistieke en creatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding.

Artikel 32

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind te worden beschermd tegen economische exploitatie en tegen het verrichten van werk dat naar alle waarschijnlijkheid gevaarlijk is of de opvoeding van het kind zal hinderen, of schadelijk zal zijn voor de gezondheid of de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke of maatschappelijke ontwikkeling van het kind.
2. De Staten die partij zijn, nemen wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein om de toepassing van dit artikel te waarborgen. Hiertoe, en de desbetreffende bepalingen van andere internationale akten in acht nemend, verbinden de Staten die partij zijn zich er in het bijzonder toe:

Kinderen van minderheden of de oorspronkelijke bevolking

Het recht van kinderen van minderheidsgroepen en de oorspronkelijke bevolking hun eigen cultuur en godsdienst te beleven en hun eigen taal te gebruiken.

Vrije tijd, ontspanning en culturele activiteiten

Het recht van het kind op vrije tijd, spel en deelname aan culturele en artistieke activiteiten.

Kinderarbeid

De plicht van de Staat om kinderen te beschermen tegen tewerkstelling in werkzaamheden die een bedreiging vormen voor hun gezondheid, opvoeding en ontwikkeling, om minimumleeftijden voor toegang tot tewerkstelling voor te schrijven en om de arbeidsomstandigheden te reglementeren.

- a) een minimumleeftijd of minimumleeftijden voor toelating tot betaald werk voor te schrijven;
- b) voorschriften te geven voor een passende regeling van werktijden en arbeidsvoorwaarden;
- c) passende straffen of andere maatregelen voor te schrijven ter waarborging van de daadwerkelijke uitvoering van dit artikel.

Artikel 33

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen, met inbegrip van wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein, om kinderen te beschermen tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen zoals omschreven in de desbetreffende internationale verdragen, en om inschakeling van kinderen bij de illegale productie van en de sluikehandel in deze middelen en stoffen te voorkomen.

Artikel 34

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te beschermen tegen alle vormen van seksuele exploitatie en seksueel misbruik. Hiertoe nemen de Staten die partij zijn met name alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen om te voorkomen dat:

- a) een kind ertoe wordt aangespoord of gedwongen deel te nemen aan onwettige seksuele activiteiten;
- b) kinderen worden geëxploiteerd in de prostitutie of andere onwettige seksuele praktijken;
- c) kinderen worden geëxploiteerd in pornografische voorstellingen en pornografisch materiaal.

Artikel 35

De Staten die partij zijn, nemen alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen ter voorkoming van de ontvoering of de verkoop van of de handel in kinderen voor welk doel ook of in welke vorm ook.

Artikel 36

De Staten die partij zijn, beschermen het kind tegen alle vormen van exploitatie die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind.

Artikel 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a) geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vervroegde invrijheidstelling wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;
- b) geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenis-

Drugmisbruik

Het recht van het kind te worden beschermd tegen het gebruik van narcotica en psychotrope drugs en tegen betrokkenheid bij hun productie of distributie.

Seksuele uitbuiting

Het recht van het kind te worden beschermd tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, met inbegrip van prostitutie en betrokkenheid bij pornografie.

Verkoop, handel en ontvoering

De plicht van de Staat al het mogelijke te doen om verkoop, handel en ontvoering van kinderen te voorkomen.

Andere vormen van exploitatie

Het recht van het kind op bescherming tegen alle vormen van uitbuiting die niet vermeld zijn in de artikelen 32, 33, 34 en 35.

Foltering en vrijheidsberoving

Het verbod op foltering, wrede behandeling of bestraffing, doodstraf, levenslange gevangenisstraf en onwettige gevangenschap of vrijheidsberoving. De principes van gepaste behandeling, scheiding van volwassen gedetineerden, contact met de familie en toegang tot rechtshulp en andere bijstand.

- neming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;
- c) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;
 - d) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld besissing ten aanzien van dat beroep.

Artikel 38

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe eerbied te hebben voor en de eerbiediging te waarborgen van tijdens gewapende conflicten op hen van toepassing zijnde regels van internationaal humanitair recht die betrekking hebben op kinderen.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle uitvoerbare maatregelen om te waarborgen dat personen jonger dan vijftien jaar niet rechtstreeks deelnemen aan vijandelijkheden.
3. De Staten die partij zijn, onthouden zich ervan personen jonger dan vijftien jaar in hun strijdkrachten op te nemen of in te lijven. Bij het opnemen of inlijven van personen die de leeftijd van vijftien jaar hebben bereikt, maar niet de leeftijd van achttien jaar, streven de Staten die partij zijn ernaar voorrang te geven aan diegenen die het oudste zijn.
4. In overeenstemming met hun verplichtingen krachtens het internationale humanitaire recht om de burgerbevolking te beschermen in gewapende conflicten, nemen de Staten die partij zijn alle uitvoerbare maatregelen ter waarborging van de bescherming en de verzorging van kinderen die worden getroffen door een gewapend conflict.

Artikel 39

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van een kind dat het slachtoffer is van welke vorm ook van verwaarlozing, exploitatie of misbruik, foltering of welke andere vorm ook van wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, of gewapende conflicten. Dit herstel en deze herintegratie vinden plaats in een omgeving

Gewapende conflicten

De plicht van de Staat om de op kinderen van toepassing zijnde regels van humanitair recht te respecteren en te doen respecteren. Het principe dat geen enkel kind beneden de leeftijd van 15 jaar direct betrokken mag worden bij vijandelijkheden of in het leger mag ingelijfd worden, en dat alle kinderen die slachtoffer zijn van gewapende conflicten moeten kunnen genieten van bescherming en verzorging.

Zorg voor herintegratie

De plicht van de Staat er voor te zorgen dat kinderen die het slachtoffer geweest zijn van gewapende conflicten, foltering, verwaarlozing, mishandeling of uitbuiting, een aangepaste behandeling krijgen met het oog op hun herstel en hun herintegratie in de maatschappij.

die bevorderlijk is voor de gezondheid, het zelfrespect en de waardigheid van het kind.

Artikel 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.
2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:
 - a) geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;
 - b) ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:
 - i. dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;
 - ii. dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, of indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;
 - iii. dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;
 - iv. dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge onder gelijke voorwaarden kan doen geschieden;

Aanpak van jeugdmisdadigheid

Het recht van kinderen, die worden verdacht van of veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf, op respect voor hun mensenrechten en, in het bijzonder, op het genot van alle aspecten van een eerlijke rechtspleging, met inbegrip van rechtsbijstand en andere bijstand bij de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging. Het principe dat het gebruik van gerechtelijke procedures en van plaatsing in een inrichting moeten worden vermeden telkens wanneer dit mogelijk en passend is.

- v. indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;
 - vi. dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikelijke taal niet verstaat of spreekt;
 - vii. dat zijn of haar privé-leven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.
3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:
- a) de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;
 - b) de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.
4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht, adviezen, jeugdreclassering, pleegzorg, programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

Artikel 41

Geen enkele bepaling van dit Verdrag tast bepalingen aan die meer bijdragen tot de verwezenlijking van de rechten van het kind en die zijn vervat in:

- a) het recht van een Staat die partij is; of
- b) het in die Staat geldende internationale recht.

Eerbied voor bestaande regels

Het principe dat, indien er in de nationale regelgeving of andere van toepassing zijnde internationale regels strengere normen gelden dan in het Verdrag, het de strengste norm is die geldt.

Deel II**Artikel 42**

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe de beginselen en de bepalingen van dit Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen.

Artikel 43

1. Ter beoordeling van de voortgang die de Staten die partij zijn, boeken bij het nakomen van de in dit Verdrag aangegevene verplichtingen, wordt een Comité voor de Rechten van het Kind ingesteld, dat de hieronder te noemen functies uitoefent.
2. Het Comité bestaat uit tien deskundigen van hoog zedelijk aanzien en met erkende bekwaamheid op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt. De leden van het Comité worden door de Staten die partij zijn, gekozen uit hun onderdanen, en treden op in hun persoonlijke hoedanigheid, waarbij aandacht wordt geschonken aan een evenredige geografische verdeling, alsmede aan de vertegenwoordiging van de voornaamste rechtsstelsels.
3. De leden van het Comité worden bij geheime stemming gekozen van een lijst van personen die zijn voorgedragen door de Staten die partij zijn. Iedere Staat die partij is, mag één persoon voordragen, die onderdaan van die Staat is.
4. De eerste verkiezing van het Comité wordt niet later gehouden dan zes maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag, en daarna iedere twee jaar. Ten minste vier maanden vóór de datum waarop de verkiezing plaatsvindt, richt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties aan de Staten die partij zijn een schriftelijk verzoek hun voordrachten binnen twee maanden in te dienen. De Secretaris-Generaal stelt vervolgens een alfabetische lijst op van alle aldus voorgedragen personen, onder aanduiding van de Staten die partij zijn die hen hebben voorgedragen, en legt deze voor aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.
5. De verkiezingen worden gehouden tijdens de vergaderingen van de Staten die partij zijn, belegd door de Secretaris-Generaal, ten hoofdkantoren van de Verenigde Naties. Tijdens die vergaderingen, waarvoor twee derde van de Staten die partij zijn het quorum vormen, zijn degenen die in het Comité worden gekozen die voorgedragen personen die het grootste aantal stemmen op zich verenigen alsmede een absolute meerderheid van de stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers van de Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen.
6. De leden van het Comité worden gekozen voor een ambtstermijn van vier jaar. Zij zijn herkiesbaar indien zij opnieuw worden voorgedragen. De ambtstermijn van vijf van de le-

Uitvoering en inwerkingtreding

De bepalingen van de artikelen 42 tot 54 behandelen het volgende:

- i. De plicht van de Staat om de rechten uit dit Verdrag ruime bekendheid te geven bij volwassenen en kinderen.
- ii. De installatie van een Comité voor de Rechten van het Kind, bestaande uit tien experts, dat de rapporten moet behandelen die de Staten die partij zijn bij het Verdrag moeten indienen twee jaar nadat zij het Verdrag ratificeerden, en vervolgens elke vijf jaar. Het Verdrag treedt in werking nadat 20 landen het hebben geratificeerd. Vanaf dan vat ook het Comité zijn werkzaamheden aan.
- iii. Staten die partij zijn moeten hun rapporten op ruime schaal bekend maken bij het publiek.
- iv. Het Comité kan voorstellen dat gespecialiseerde studies worden uitgevoerd betreffende specifieke thema's die betrekking hebben op de rechten van het kind, en kan zijn bedenkingen formuleren ten aanzien van elke Staat die partij is en ten aanzien van de Algemene Vergadering van de VN.
Met het oog op het bevorderen van een effectieve toepassing van dit Verdrag en om internationale samenwerking aan te moedigen, kunnen de gespecialiseerde organisaties (zoals de IAO, de Wereld Gezondheidsorganisatie, UNESCO, het Kinderfonds van de Verenigde Naties) de bijeenkomsten van het Comité bijwonen. Samen met om het even welke andere als competent erkende organisatie, met inbegrip van NGO's die een consultatieve status bij de Verenigde Naties hebben, en met andere VN-organen, zoals de Commissie Mensenrechten, kunnen ze het Comité re-

den die bij de eerste verkiezing zijn gekozen, loopt na twee jaar af; onmiddellijk na de eerste verkiezing worden deze vijf leden bij loting aangewezen door de Voorzitter van de vergadering.

7. Indien een lid van het Comité overlijdt of aftreedt of verklaart om welke andere reden ook niet langer de taken van het Comité te kunnen vervullen, benoemt de Staat die partij is die het lid heeft voorgedragen een andere deskundige die onderdaan van die Staat is om de taken te vervullen gedurende het resterende gedeelte van de ambtstermijn, onder voorbehoud van de goedkeuring van het Comité.
8. Het Comité stelt zijn eigen huishoudelijk reglement vast.
9. Het Comité kiest zijn functionarissen voor een ambtstermijn van twee jaar.
10. De vergaderingen van het Comité worden in de regel gehouden ten hoofdkantoren van de Verenigde Naties of op iedere andere geschikte plaats, te bepalen door het Comité. Het Comité komt in de regel eens per jaar bijeen. De duur van de vergaderingen van het Comité wordt vastgesteld en, indien noodzakelijk, herzien door een vergadering van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, onder voorbehoud van de goedkeuring van de Algemene Vergadering.
11. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt de nodige medewerkers en faciliteiten beschikbaar voor de doeltreffende uitoefening van de functies van het Comité krachtens dit Verdrag.
12. Met de goedkeuring van de Algemene Vergadering ontvangen de leden van het krachtens dit Verdrag ingesteld Comité emolumenten uit de middelen van de Verenigde Naties op door de Algemene Vergadering vast te stellen voorwaarden.

Artikel 44

1. De Staten die partij zijn, nemen de verplichting op zich aan het Comité, door tussenkomst van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, verslag uit te brengen over de door hen genomen maatregelen die uitvoering geven aan de in dit Verdrag erkende rechten, alsmede over de vooruitgang die is geboekt ten aanzien van het genot van die rechten:
 - a) binnen twee jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag voor de betrokken Staat die partij is;
 - b) vervolgens iedere vijf jaar.
2. In de krachtens dit artikel opgestelde rapporten dienen de factoren en eventuele moeilijkheden te worden aangegeven die van invloed zijn op de nakoming van de verplichtingen krachtens dit Verdrag. De rapporten bevatten ook voldoende gegevens om het Comité een goed inzicht te verschaffen in de toepassing van het Verdrag in het desbetreffende land.
3. Een Staat die partij is die een uitvoerig eerste rapport aan het Comité heeft overgelegd, behoeft in de volgende rapporten die deze Staat in overeenstemming met het eerste lid, letter b, overlegt, basisgegevens die eerder zijn verstrekt, niet te herhalen.

levante informatie verstrekken of om advies worden gevraagd betreffende een optimale toepassing van het Verdrag.

4. Het Comité kan Staten die partij zijn verzoeken om nadere gegevens die verband houden met de toepassing van het Verdrag.
5. Het Comité legt aan de Algemene Vergadering, door tussenkomst van de Economische en Sociale Raad, iedere twee jaar rapporten over aangaande zijn werkzaamheden.
6. De Staten die partij zijn, dragen er zorg voor dat hun rapporten algemeen beschikbaar zijn in hun land.

Artikel 45

Teneinde de daadwerkelijke toepassing van het Verdrag te bevorderen en internationale samenwerking op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt aan te moedigen:

- a) hebben de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties het recht vertegenwoordigd te zijn bij het overleg over de toepassing van die bepalingen van dit Verdrag welke binnen de werkingssfeer van hun mandaat vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen die zij passend acht, uitnodigen deskundig advies te geven over de toepassing van het Verdrag op gebieden die binnen de werkingssfeer van hun onderscheiden mandaten vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties uitnodigen rapporten over te leggen over de toepassing van het Verdrag op gebieden waarop zij werkzaam zijn;
- b) doet het Comité, naar zij passend acht, aan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen, alle rapporten van Staten die partij zijn, toekomen die een verzoek bevatten om, of waaruit een behoefte blijkt aan, technisch advies of technische ondersteuning, vergezeld van eventuele opmerkingen en suggesties van het Comité aangaande deze verzoeken of deze gebleken behoefte;
- c) kan het Comité aan de Algemene Vergadering aanbevelen de Secretaris-Generaal te verzoeken namens het Comité onderzoeken te doen naar specifieke thema's die verband houden met de rechten van het kind;
- d) kan het Comité suggesties en algemene aanbevelingen doen gebaseerd op de ingevolge de artikelen 44 en 45 van dit Verdrag ontvangen gegevens. Deze suggesties en algemene aanbevelingen worden aan iedere betrokken Staat die partij is, toegezonden, en medegedeeld aan de Algemene Vergadering, vergezeld van eventuele commentaren van de Staten die partij zijn.

Deel III

Artikel 46

Dit verdrag staat open voor ondertekening door alle Staten.

Artikel 47

Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 48

Dit Verdrag blijft open voor toetreding door iedere Staat. De akten van toetreding worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 49

1. Dit Verdrag treedt in werking op de dertigste dag die volgt op de datum van nederlegging bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding.
2. Voor iedere Staat die dit Verdrag bekrachtigt of ertoe toetreedt na de nederlegging van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding, treedt het Verdrag in werking op de dertigste dag na de nederlegging door die Staat van zijn akte van bekrachtiging of toetreding.

Artikel 50

1. Iedere Staat die partij is, kan een wijziging voorstellen en deze indienen bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-Generaal deelt de voorgestelde wijziging vervolgens mede aan de Staten die partij zijn, met het verzoek hem te berichten of zij een conferentie van Staten die partij zijn, verlangen teneinde de voorstellen te bestuderen en in stemming te brengen. Indien, binnen vier maanden na de datum van deze mededeling, ten minste een derde van de Staten die partij zijn een dergelijke conferentie verlangt, roept de Secretaris-Generaal de vergadering onder auspiciën van de Verenigde Naties bijeen. Iedere wijziging die door een meerderheid van de ter conferentie aanwezige Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen, wordt aangenomen, wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering.
2. Een wijziging die in overeenstemming met het eerste lid van dit artikel wordt aangenomen, treedt in werking wanneer zij is goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en is aanvaard door een meerderheid van twee derde van de Staten die partij zijn.
3. Wanneer een wijziging in werking treedt, is zij bindend voor de Staten die partij zijn die haar hebben aanvaard, terwijl de andere Staten die partij zijn gebonden zullen blijven door de bepalingen van dit Verdrag en door iedere voorgaande wijziging die zij hebben aanvaard.

Artikel 51

1. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties ontvangt de teksten van de voorbehouden die de Staten op het tijdstip van de bekrachtiging of toetreding maken, en stuurt deze rond aan alle Staten.
2. Een voorbehoud dat niet verenigbaar is met doel en strekking van dit Verdrag is niet toegestaan.
3. Een voorbehoud kan ten allen tijde worden ingetrokken door een daartoe strekkende mededeling gericht aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, die vervolgens alle Staten hiervan in kennis stelt. Deze mededeling wordt van kracht op de datum van ontvangst door de Secretaris-Generaal.

Artikel 52

Een Staat die partij is, kan dit Verdrag opzeggen door een schriftelijke mededeling aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De opzegging wordt van kracht één jaar na de datum van ontvangst van de mededeling door de Secretaris-Generaal.

Artikel 53

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties wordt aangewezen als de depositaris van dit Verdrag.

Artikel 54

Het oorspronkelijke exemplaar van dit Verdrag, waarvan de Arabische, de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondertekenende gevolmachtigden, daartoe behoorlijk gemachtigd door hun onderscheiden Regeringen, dit Verdrag hebben ondertekend.

Interpretatieve verklaringen België

Bij de neerlegging van de bekrachtigingsoorkonde heeft België de volgende interpretatieve verklaringen afgelegd:

1. In verband met artikel 2, lid 1, legt de Belgische Regering niet-discriminatie op grond van nationale afkomst uit als niet noodzakelijk de verplichting voor de Staten inhoudend om aan vreemdelingen dezelfde rechten te waarborgen als aan de eigen onderdanen. Dit begrip moet worden verstaan als ertoe strekkende iedere willekeurige gedraging uit te bannen, doch niet verschillen in behandeling, stoelend op objectieve en redelijke overwegingen, overeenstemmend met de beginselen die in democratische samenlevingen gelden.
2. De artikels 13 en 15 zullen door de Belgische Regering worden toegepast in de context van de bepalingen en de beperkingen welke in de artikels 10 en 11 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, door gezegd Verdrag worden opgesomd of toegestaan.
3. De Belgische Regering legt lid 1 van artikel 14 in die zin uit, dat het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, overeenkomstig de geldende bepalingen van het artikel 18 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966 evenals van het artikel 9 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, ook de vrijheid impliceert om zijn godsdienst of overtuiging te kiezen.
4. Met betrekking tot lid 2 b.(v) van artikel 40 is de Belgische Regering van oordeel dat de uitdrukking “overeenkomstig de wet” in fine van deze bepaling betekent dat:
 - a) deze bepaling niet van toepassing is op minderjarigen die krachtens de Belgische wet in tweede aanleg schuldig zouden zijn bevonden en veroordeeld, tengevolge van een beroep ingesteld tegen hun vrijspraak in eerste aanleg;
 - b) deze bepaling niet van toepassing is op minderjarigen die krachtens de Belgische wet rechtstreeks verwezen worden naar een hoger rechtscollege zoals het Hof van Assisen.

Bijlage 2

Decreet van 15 juli 1997

houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris

Het Vlaams Parlement heeft aangenomen en Wij, Regering, bekrachtigen hetgeen volgt:

Artikel 1

Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Artikel 2

In dit decreet wordt verstaan onder:

1. het Verdrag: het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, aangenomen in New York op 20 november 1989;
2. het Kinderrechtencommissariaat: de Kinderrechtencommissaris en het personeel dat hem bijstaat in de uitoefening van zijn opdrachten;
3. het Kind: elke minderjarige;
4. de administratieve overheid: de administratieve overheid in de zin van artikel 14 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, afhankelijk van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest;
5. de voorzieningen: alle door de Vlaamse regering of door de Vlaamse openbare instellingen erkende particuliere organisaties.

Artikel 3

1. Het ambt van Kinderrechtencommissaris, hierna Commissaris genoemd, wordt ingesteld.
2. De Commissaris wordt benoemd door het Vlaams Parlement.
3. De personeelsformatie en het statuut van het personeel van het Kinderrechtencommissariaat worden door het Vlaams Parlement vastgesteld op voorstel van de Commissaris.

Artikel 4

De Commissaris verdedigt de rechten en behartigt de belangen van het kind.

Daartoe:

1. ziet hij toe op de naleving van het Verdrag;
2. staat hij in voor de opvolging, de analyse, de evaluatie en de bekendmaking van de levensomstandigheden van het kind;
3. treedt hij op als vertolker van de rechten, de belangen en de noden van het kind.

Artikel 5

Bij de uitoefening van de in artikel 4 bepaalde opdrachten besteedt de Commissaris, met het Verdrag als leidraad, in het bijzonder aandacht aan:

1. de dialoog met het kind en met de organisaties actief rond individuele en collectieve dienstverlening aan of belangenbehartiging van het kind;

2. de maatschappelijke participatie van het kind en de toegankelijkheid voor het kind van alle diensten en organisaties die met het kind te maken hebben;
3. het toezicht op de conformiteit met het Verdrag van de wetten, decreten, besluiten en verordeningen, met inbegrip van de procedurele regels welke een aangelegenheid regelen waarvoor de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest bevoegd is;
4. de verspreiding van informatie over de inhoud van het Verdrag, in het bijzonder ten behoeve van het kind.

De Commissaris kan hiertoe onder meer een beroep doen op de wetenschappelijke expertise en ervaring van het Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van Kinderen en Gezinnen, voor zover geen afbreuk gedaan wordt aan het geheel van de opdrachten van het Centrum.

Artikel 6

Bij de uitoefening van de in artikel 4 bepaalde opdrachten is de Commissaris bevoegd om:

1. op eigen initiatief of op verzoek van het Vlaams Parlement een onderzoek in te stellen met betrekking tot de naleving van het Verdrag;
2. klachten die betrekking hebben op de niet-naleving van het Verdrag, te onderzoeken en zo mogelijk gericht door te verwijzen naar de voorzieningen. Het onderzoek van een klacht wordt opgeschort wanneer omtrent die klacht een beroep bij de rechtbank of georganiseerd administratief beroep wordt ingesteld.

De administratieve overheid stelt de Commissaris in kennis van het ingesteld beroep. De indiening en het onderzoek van de klacht schorsen noch stuiten termijnen voor het instellen van beroepen bij de rechtbank of van georganiseerde administratieve beroepen. De Commissaris informeert de klager omtrent het gevolg dat aan de klacht werd gegeven.

Artikel 7

- §1. Bij de benoeming en de verdere uitoefening van zijn mandaat moet de Commissaris voldoen aan de volgende voorwaarden:
1. de Belgische nationaliteit bezitten, zijn woonplaats hebben in het Vlaamse Gewest of het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en in het bezit zijn van een Nederlandstalig diploma;
 2. van onberispelijk gedrag zijn;
 3. de burgerlijke en politieke rechten genieten;
 4. in het bezit zijn van een universitair of daarmee gelijkgesteld diploma;
 5. minstens vijf jaar nuttige beroepservaring hebben, die dienstig is voor de uitoefening van het ambt;
 6. beantwoorden aan het profiel zoals omschreven door het Vlaams Parlement.
- §2. Het Vlaams Parlement benoemt de Commissaris voor een éénmalige hernieuwbare termijn van 5 jaar.
- §3. Alvorens in functie te treden, legt de Commissaris in handen van de Voorzitter van het Vlaams Parlement de volgende eed af:
“Ik zweer getrouwheid aan de Koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet en aan de wetten van het Belgische volk.”.

Artikel 8

§1. Het ambt van de Commissaris is onverenigbaar met elk ander mandaat, of ambt of elke andere functie, ook als die onbezoldigd zijn.

Drie jaar voor zijn benoeming mag de Commissaris geen bij verkiezing verleend openbaar mandaat hebben vervuld. Het is de Commissaris verboden, door het feit van zijn benoeming, om gedurende 3 jaar na het uitoefenen van zijn ambt, kandidaat te zijn voor een bij verkiezing verleend openbaar mandaat. Voor de toepassing van deze paragraaf wordt met een bij verkiezing verleend openbaar mandaat gelijkgesteld: het ambt van buiten de gemeenteraad benoemde burgemeester, een mandaat van bestuurder in een instelling van openbaar nut, het ambt van regeringscommissaris, het ambt van gouverneur, adjunct-gouverneur of vice-gouverneur.

§2. De Commissaris geniet hetzelfde statuut als een raadsheer van het Rekenhof.

De weddenregeling van de raadsheren van het Rekenhof, vervat in de wet van 21 maart 1964 betreffende de wedden van de leden van het Rekenhof, is van toepassing op de Commissaris.

§3. Binnen de grenzen van zijn bevoegdheid ontvangt de Commissaris van geen enkele overheid instructies. De Commissaris werkt in de uitoefening van het ambt volledig onafhankelijk.

De Commissaris kan niet van zijn ambt worden ontheven voor meningen geuit of daden gesteld in de uitoefening van zijn ambt.

Artikel 9

Het Vlaams Parlement kan in één van de volgende gevallen een einde maken aan het mandaat van de Commissaris:

1. op verzoek of met akkoord van de betrokkene;
2. wanneer de betrokkene de leeftijd van 65 jaar bereikt;
3. in een geval van onverenigbaarheid, zoals bepaald in artikel 8, § 1;
4. om zwaarwichtige redenen, onverminderd artikel 8, § 3.

Artikel 10

§1. De overheid stelt de Commissaris alle informatie ter beschikking die voor het volbrengen van zijn opdrachten vereist is. Op eenvoudig verzoek van de Commissaris verstrekt zij alle dienstige inlichtingen en documenten.

§2. De Commissaris kan, in de uitvoering van zijn opdrachten, het advies inwinnen van de overheid.

§3. Onverminderd artikel 15 van de Grondwet, heeft de Commissaris vrije toegang tot alle overheidsgebouwen en tot de voorzieningen. De verantwoordelijken en de personeelsleden zijn ertoe gehouden aan de Commissaris de stukken en de informatie die hij noodzakelijk acht, mee te delen, met uitzondering van die welke door het medisch geheim beschermd zijn of waarvan ze kennis hebben genomen in hun hoedanigheid van noodzakelijke vertrouwenspersoon.

Artikel 11

Artikel 458 van het Strafwetboek is van toepassing op de Commissaris en zijn personeelsleden.

Artikel 12

- §1. De Commissaris brengt aan de Voorzitter van het Vlaams Parlement jaarlijks verslag uit over de opdrachten zoals bepaald in artikel 4. Het verslag wordt door het Vlaams Parlement in plenaire vergadering besproken. Het verslag wordt openbaar gemaakt. Bovendien kan de Commissaris, wanneer hij dit nuttig acht, tussentijdse verslagen bezorgen aan de Voorzitter van het Vlaams Parlement met het oog op een bespreking in plenaire vergadering.
- §2. De Commissaris bezorgt zijn verslagen aan de federale overheid opdat deze ermee rekening zou kunnen houden bij het opstellen van het rapport dat België om de vijf jaar moet indienen bij het Comité voor de rechten van het kind, met toepassing van artikel 44 van het Verdrag. De Commissaris evalueert dat rapport.

Artikel 13

Het Vlaams Parlement stelt jaarlijks op voorstel van de Commissaris de kredieten vast die nodig zijn voor de werking van het Kinderrechtencommissariaat.

Artikel 14

Binnen zes maanden na zijn benoeming, stelt de Commissaris een voorstel van huishoudelijk reglement op. Dat reglement en de wijzigingen erin worden goedgekeurd door het Vlaams Parlement en bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

Decreet van 31 januari 2003

houdende wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris en van het decreet van 7 juli 1998 houdende de instelling van de Vlaamse Ombudsdienst

Het Vlaams Parlement heeft aangenomen en Wij, Regering, bekrachtigen hetgeen volgt:

Artikel 1

Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Artikel 2

In artikel 7 van het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris wordt §2 vervangen door wat volgt:

“§2. Het Vlaams Parlement benoemt de Commissaris na een openbare oproep tot kandidaatstelling en een vergelijkende selectie, voor een termijn van vijf jaar. Ten laatste negentig dagen voor het verstrijken van die termijn evalueert het

Vlaams Parlement de Commissaris.

Indien de Commissaris gunstig geëvalueerd wordt, wordt zijn mandaat van rechtswege één maal verlengd met een nieuwe termijn van vijf jaar.

Bij ontstentenis van een evaluatie negentig dagen voor het verstrijken van het mandaat, wordt de evaluatie geacht gunstig te zijn.

Een persoon kan maximaal gedurende twee termijnen, al dan niet aaneensluitend, het ambt van Commissaris bekleden.”

Artikel 3

In artikel 12, §1, tweede lid, van hetzelfde decreet wordt de eerste zin vervangen door wat volgt:

“Het verslag wordt door de bevoegde commissies van het Vlaams Parlement besproken, nadat de plenaire vergadering er kennis van genomen heeft. Na de bespreking door de bevoegde commissies kan de plenaire vergadering het verslag bespreken.”.

[...]

Uittreksel van decreet van 15 juli 2005

houdende de wijziging van diverse decreten, wat het statuut van de mandaathouders in de aan het Vlaams Parlement verbonden instellingen betreft

[...]

HOOFDSTUK III

Wijzigingen aan het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris.

Artikel 12

In het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris wordt artikel 3, punt 3, aangevuld met de volgende twee leden:

“De personeelsleden van het Kinderrechtencommissariaat vervullen hun opdracht onder leiding van de Commissaris.

De personeelsleden van het Kinderrechtencommissariaat hebben in de uitoefening van hun taken dezelfde bevoegdheden als de Commissaris.”.

Artikel 13

Artikel 7 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij het decreet van 31 januari 2003, wordt vervangen door wat volgt:

“Artikel 7

§1. Het Vlaams Parlement benoemt de Commissaris na een openbare oproep tot kandidaatstelling en op basis van een vergelijkende selectie, voor een termijn van zes jaar. De selectievoorwaarden en de selectieprocedure worden vastgesteld door het Vlaams Parlement. De selectie wordt uitgevoerd door of in opdracht van het Vlaams Parlement.

Een persoon kan maximaal gedurende twee termijnen, al dan niet aaneensluitend, het ambt van Commissaris bekleden.

§2. De Commissaris moet aan de volgende voorwaarden voldoen:

- 1° Belg zijn;
- 2° van onberispelijk gedrag zijn;
- 3° de burgerlijke en politieke rechten genieten;
- 4° houder zijn van een diploma dat toegang verleent tot een ambt van niveau A bij de diensten van het Vlaams Parlement;
- 5° drie jaar voor de oproep tot kandidaatstelling geen bij verkiezing verleend openbaar mandaat hebben vervuld. Voor de toepassing van deze bepaling wordt met een bij verkiezing verleend openbaar mandaat gelijkgesteld: het ambt van buiten de gemeenteraad benoemde burgemeester, een mandaat van bestuurder in een instelling van openbaar nut, het ambt van regeringscommissaris, het ambt van gouverneur, adjunct-gouverneur of vice-gouverneur, het ambt van federaal minister, gemeenschaps- of gewestminister, het ambt van staatssecretaris of gewestelijk staatssecretaris of een politiek mandaat bij de Europese Unie;
- 6° ten minste vijf jaar nuttige beroepservaring hebben, die dienstig is voor de uitoefening van het ambt.

§3. Bij de eerste benoeming doorloopt de Commissaris een proefperiode van 1 jaar, te rekenen vanaf de dag waarop de betrokkene het ambt effectief opneemt. Uiterlijk vijfenveertig dagen voor het verstrijken van die proefperiode evalueert het Vlaams Parlement de Commissaris. Bij ontstentenis van een evaluatie op dat ogenblik wordt de evaluatie geacht gunstig te zijn.

§4. Uiterlijk negentig dagen voor het verstrijken van het mandaat evalueert het Vlaams Parlement de Commissaris.

Indien de Commissaris gunstig geëvalueerd wordt, wordt zijn mandaat van rechtswege één maal verlengd met een nieuwe termijn van zes jaar.

Bij ontstentenis van een evaluatie negentig dagen voor het verstrijken van het mandaat, wordt de evaluatie geacht gunstig te zijn.

§5. Alvorens in dienst te treden, legt de Commissaris in handen van de voorzitter van het Vlaams Parlement de volgende eed af: “Ik zweer getrouwheid aan de Koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet en aan de wetten van het Belgische volk.”

Artikel 14

In artikel 8 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° §1 wordt vervangen door wat volgt:

“§1. Het ambt van Commissaris is onverenigbaar met een bij verkiezing verleend openbaar mandaat of een overeenkomstig artikel 7, §2, 5°, daarmee gelijkgesteld mandaat of ambt, en met een openbaar ambt of enige andere functie of activiteit, waardoor de waardigheid van het ambt of de goede, onafhankelijke en onpartijdige uitoefening van het ambt in het gedrang kan komen.”;

2° §2 wordt vervangen door wat volgt:

“§2. De Commissaris ontvangt het salaris, het vakantiegeld, de eindejaarspremie en de sociale voordelen van een statutair personeelslid van rang A2 van het Vlaams Parlement.

Wanneer de Commissaris wegens ziekte of gebrekkigheid niet meer in staat is zijn ambt te vervullen, en hij de wettelijke pensioenleeftijd nog niet bereikt heeft, stelt het Vlaams Parlement aan de Administratieve Gezondheidsdienst voor om hem definitief arbeidsongeschikt te verklaren.”;

3° een §2bis wordt ingevoegd, die luidt als volgt:

“§2bis. De Kinderrechtencommissaris ad interim, zoals bedoeld in artikel 9bis, derde lid, geniet voor de duur van zijn aanstelling een toelage die gelijk is aan het verschil tussen het salaris van de Commissaris en zijn salaris als personeelslid van het Kinderrechtencommissariaat.

Die tijdelijke toelage komt niet in aanmerking voor de berekening van het vakantiegeld en de eindejaarstoelage.”;

4° het tweede lid van §3 vervangen door wat volgt:

“Het mandaat van de Commissaris kan niet beëindigd worden wegens meningen geuit of daden gesteld in de normale uitoefening van zijn ambt.”.

Artikel 15

Artikel 9 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

“Artikel 9

Het mandaat van de Commissaris eindigt van rechtswege:

- 1° na een ongunstige evaluatie van de proefperiode, bij het verstrijken van die proefperiode;
- 2° na een ongunstige evaluatie van het mandaat, bij het verstrijken van het mandaat;
- 3° wanneer hij definitief arbeidsongeschikt wordt verklaard ingevolge de toepassing van artikel 8, §2, derde lid.

Het Vlaams Parlement beëindigt het mandaat van de Commissaris:

- 1° op zijn verzoek;
- 2° wanneer hij de regels inzake onverenigbaarheden, zoals bedoeld in artikel 8, §1, niet naleeft;
- 3° wanneer hij niet langer voldoet aan de voorwaarden, bedoeld in artikel 7, §2, 1° en 3°.

Het Vlaams Parlement kan het mandaat van de Commissaris beëindigen:

- 1° mits akkoord van de betrokkene;
- 2° wanneer hij de leeftijd van 65 jaar bereikt;
- 3° om ernstige redenen.”.

Artikel 16

In hetzelfde decreet wordt een artikel 9bis ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Artikel 9bis

Bij het opvallen van het ambt van Commissaris start het Vlaams Parlement zo spoedig mogelijk de selectieprocedure met het oog op de benoeming van een nieuwe Commissaris.

Wanneer het mandaat van de Commissaris verstrijkt, en er is nog geen opvolger benoemd, of de opvolger heeft zijn ambt nog niet effectief opgenomen, dan blijft de Commissaris zijn ambt uitoefenen tot de opvolger zijn ambt effectief opneemt, in voorkomend geval in afwijking van artikel 7, §1, tweede lid, van dit decreet.

In de gevallen bedoeld in artikel 9 van dit decreet, of in geval van overlijden van de Commissaris, kan het Vlaams Parlement één van de personeelsleden van het Kinderrechtencommissariaat dat beantwoordt aan de voorwaarden, bepaald in artikel 7, §2, 1°, 2°, 3° en 4°, van dit decreet, tot Kinderrechtencommissaris ad interim aanwijzen, na vergelijking van de titels en de verdiensten van de kandidaten. Die regeling geldt ook ingeval de Commissaris wegens ziekte gedurende ten minste twee opeenvolgende maanden afwezig is of wanneer vaststaat dat hij wegens ziekte gedurende ten minste twee opeenvolgende maanden afwezig zal zijn.”.

Artikel 17

Artikel 13 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

“Artikel 13

Het Vlaams Parlement keurt jaarlijks op voorstel van de Commissaris de begroting en de rekeningen van het Kinderrechtencommissariaat goed.”.

Artikel 18

Aan hetzelfde decreet wordt een artikel 15 toegevoegd, dat luidt als volgt:

“Artikel 15 Het Vlaams Parlement bepaalt de vestigingsplaats van het Kinderrechtencommissariaat.”.

[...]

HOOFDSTUK VI

Overgangsbepalingen

Artikel 34

Tot aan het begin van het eerstvolgende mandaat na de inwerkingtreding van dit decreet heeft de Vlaamse ombudsman het geldelijke statuut van de raadsheren van het Rekenhof. De wet van 21 maart 1964 betreffende de wedden van de leden van het Rekenhof is op hem van overeenkomstige toepassing. Dat geldt, in voorkomend geval, ook voor de Vlaamse ombudsman ad interim.

Tot aan het begin van het eerstvolgende mandaat na de inwerkingtreding van dit decreet heeft de Kinderrechtencommissaris het geldelijke statuut van de raadsheren van het Rekenhof. De wet van 21 maart 1964 betreffende de wedden van de leden van het Rekenhof is op hem van overeenkomstige toepassing. Dat geldt, in voorkomend geval, ook voor de Kinderrechtencommissaris ad interim.

Artikel 35

De duur van het mandaat van de personen die op het ogenblik van inwerkingtreding van dit decreet benoemd zijn tot Kinderrechtencommissaris, directeur van het Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek, of directeur van het Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie, ongeacht of ze hun mandaat al effectief uitoefenen, is vijf jaar, onverminderd de mogelijkheid om, in afwijking van de maximale duur van twee mandaten, het ambt te blijven uitoefenen totdat een opvolger zijn mandaat effectief heeft opgenomen. De eventuele verlenging van het eerste mandaat van die personen ingevolge een gunstige evaluatie na de inwerkingtreding van het decreet bedraagt zes jaar.

Bijlage 3

Media-output

September 2008 tot en met augustus 2009

Media-items waarbij het standpunt van het Kinderrechtencommissariaat wordt vermeld.

Audiovisuele media

- 08/09/2008** **Radio1 (Peeters & Pichal)**
Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove vindt dat ons onderwijssysteem moet veranderen
- 24/09/2008** **Eén (Volt)**
Bijdrage over de aanpak van criminele jongeren en over heropvoedingsprogramma's voor jeugddelinquenten
- 20/10/2008** **Eén (Journaal)**
Jongeren die een scheiding meemaken krijgen niet altijd antwoord op hun vragen
- 19/11/2009** **Eén (Journaal)**
Het Kinderrechtencommissariaat heeft het afgelopen jaar bijna 1198 vragen en klachten gekregen over onrecht tegenover kinderen
- 19/11/2009** **VTM (Journaal)**
Vanmorgen is het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat voorgesteld
- 05/12/2009** **Radio 1 (Journaal)**
Kinderrechtencommissariaat is niet happig op een regeling voor draagmoederschap
- 07/12/2008** **Eén (De zevende dag)**
Studiogesprek over het gebrek aan wetgeving over draagmoederschap
- 15/01/2009** **Radio 1 (De ochtend)**
In Antwerpen heeft de eerste selectieproef plaats voor de nieuwe kinderrechtencommissaris die Ankie Vandekerckhove moet opvolgen
- 20/03/2009** **Radio 1 (Stories)**
10 jaar Ankie Vandekerckhove
- 23/03/2009** **Eén (Journaal)**
Bruno Vanobbergen wordt de nieuwe kinderrechtencommissaris

23/03/2009 **VTM (Journaal)**

Bruno Vanobbergen vervangt Ankie Vandekerckhove als kinderrechtencommissaris

24/03/2009 **Eén (Journaal)**

Bruno Vanobbergen volgt Ankie Vandekerckhove op als kinderrechtencommissaris

24/03/2009 **Radio 1 (De Ochtend)**

Bruno Vanobbergen volgt Ankie Vandekerckhove op als kinderrechtencommissaris

24/03/2009 **Radio 1 (Journaal)**

Bruno Vanobbergen volgt Ankie Vandekerckhove op als kinderrechtencommissaris

6/04/2009 **Radio1 (Peeters en Pichal)**

Zijn we te veeleisend en te prestatiegericht in de opvoeding van onze kinderen ?

29/04/2009 **Eén (Journaal)**

In een Steinerschool in Leuven krijgen de leerlingen lijfstraffen. Het Kinderrechtencommissariaat zegt dat fysieke straffen onder geen beding kunnen.

02/05/2009 **Radio Klara (Trio)**

Ankie Vandekerckhove en Bruno Vanobbergen over het verleden, het heden en de toekomst van het Kinderrechtencommissariaat.

17/05/2009 **VTM (Nieuws)**

Het is de werelddag van de kinder- en jongerentelefoon. Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove startte een nieuwe campagne

2/06/2009 **VTM (Nieuws)**

Bruno Vanobbergen heeft in het Vlaams Parlement de eed afgelegd als nieuwe kinderrechtencommissaris

02/06/2009 **Radio 1 (De ochtend)**

Bruno Vanobbergen legt de eed af als nieuwe kinderrechtencommissaris

02/06/2009 **VTM (Nieuws)**

Bruno Vanobbergen heeft in het Vlaams parlement de eed afgelegd als nieuwe kinderrechtencommissaris

02/06/2009 **AVS (Nieuws)**

Bruno Vanobbergen wordt nieuwe kinderrechtencommissaris

12/08/2009 **Radio Klara (La Dolce Vita)**

De Internationale dag van de jeugd

31/08/2009 **Radio 1 (Het Vrije Woord)**

Wat zijn de verwachtingen van het Kinderrechtencommissariaat bij het begin van het nieuwe schooljaar?

Printmedia

02/09/2008	De Standaard	Reis voor papieren leidt naar cel
05/09/2008	De Standaard	Ook punten voor voetbal of dans
15/09/2008	De Standaard	'Debat over de kwaliteit van kinderopvang'
19/09/2008	Het Laatste Nieuws	Verbod op toestel om kinderen weg te jagen
2/10/2008	Het Nieuwsblad	'Op kinderrechten valt niet af te dingen'
3/10/2008	De Morgen	Slechte moeders verplicht aan de pil
8/10/2008	Het Nieuwsblad	Mosquito's
20/11/2008	De Morgen	Manke aanpak pestprobleem
20/11/2008	De Standaard	Scholen leggen 'gedragscontracten' eenzijdig op
20/11/2008	De Gazet van Antwerpen	Kinderen moeten zelf naar de rechter kunnen stappen
20/11/2008	Het Belang van Limburg	Kinderen moeten zelf naar rechter kunnen stappen
20/11/2008	Het Laatste Nieuws	1.200 klachten over schending van kinderrechten
26/11/2009	Tertio	Jongeren lijden onder pestgedrag en scheiding
03/12/2008	De Standaard	'Topsport is allesbehalve gezond'
03/12/2008	Het Nieuwsblad	'Topsport is allesbehalve gezond'
05/12/2008	De Morgen	Vlaams Parlement moet op zoek naar nieuwe kinderrechtencommissaris

05/12/2008	Het Laatste Nieuws	Gezocht Commissaris van kinderrechten
06/12/2008	Het Belang van Limburg	Draagmoeder uit Lovendegem blijft in cel
06/12/2008	De Gazet van Antwerpen	Draagmoeder blijft in gevangenis
01/2009	Goed Gevoel	Wat is de beste oplossing voor onze kinderen?
07/01/2009	De Gazet van Antwerpen	'Prima initiatief'
13/01/2009	De Standaard	Kinderjury beslist mee over wie kinderrechtencommissaris wordt
13/01/2009	Het Nieuwsblad	Kinderjury beslist mee over nieuwe kinderrechtencommissaris
16/01/2009	Het Nieuwsblad	Gemeente verbiedt mosquito's
07/02/2009	De Morgen	Ophef over 'Big Brother' voor kinderen. Britse televisiezender Channel 4 laat twintig kinderen samenwonen zonder volwassenen
18/02/2009	De Standaard	Kind kopen is strikt genomen niet strafbaar
20/03/2009	De Standaard	Laat leerlingen zichzelf zijn
20/03/2009	Het Nieuwsblad	'Laat leerlingen zichzelf zijn'. Kledijreglement.
20/03/2009	De Gazet van Antwerpen	'Verbod op gothic? Ieder kind heeft recht op eigen stijl'
23/03/2009	De Standaard	Donkere kleren maken donkere kinderen
23/03/2009	De Standaard	Open brief aan Ankie Vandekerckhove
24/03/2009	De Gazet van Antwerpen	Bruno Vanobbergen commissaris
24/03/2009	Metro	Nieuwe kinderrechtencommissaris

24/03/2009	Het Laatste Nieuws	Bruno Vanobbergen is nieuwe commissaris voor kinderrechten
24/03/2009	De Standaard	Bruno Vanobbergen wordt kinderrechtencommissaris
24/03/2009	Het Nieuwsblad	Bruno Vanobbergen wordt kinderrechtencommissaris
24/03/2009	Het Belang van Limburg	Nieuwe commissaris voor kinderrechten
25/03/2009	De Standaard	Jongeren niet naar eilandjes verbannen
25/03/2009	De Morgen	'Kinderen moeten naar de rechter kunnen stappen'
28/03/2009	Het Belang van Limburg	'Ouders vandaag zijn overbeschermend'
28/03/2009	Het Nieuwsblad	'Opvoeden is een risico, leer daarmee leven'
30/03/2009	Het Belang van Limburg	Wat zijn kinderrechten?
1/04/2009	Knack	Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen
1/04/2009	't Pallieterke	De 'pastoors' van deze tijd
8/04/2009	't Pallieterke	De zwarte jassen
9/04/2009	Brussel Deze Week	Nieuwe commissaris
16/04/2009	De Streekkrant	Help kinderen scheiden
30/04/2009	De Morgen	Steinerschool verontschuldigt zich voor 'lijfstraffen' op twaalfjarige
30/04/2009	De Standaard	Lijfstraffen mogen nooit
30/04/2009	Het Nieuwsblad	Leuvense Steinerschool schrapt lijfstraffen

30/04/2009 **Het Belang van Limburg**

Lijfstraffen op Steinerschool in Leuven

30/04/2009 **Metro**

School schaft lijfstraffen af na klacht van moeder

2/05/2009 **De Standaard**

Steinerscholen

4/05/2009 **De Standaard**

Eén klacht, geen klacht?

11/05/2009 **De Gazet van Antwerpen**

'De huidige medicalisering van kinderen en jongeren vind ik een belangrijk aandachtspunt'

29/05/2009 **De Standaard**

Bruno Vanobbergen start volgende week als nieuwe kinderrechtencommissaris

29/05/2009 **De Standaard (Standaard der Letteren)**

Consumentenzaken: Bruno Vanobbergen

03/06/2009 **De Morgen**

Bruno Vanobbergen legt eed af als Vlaams kinderrechtencommissaris: 'We luisteren veel te weinig naar kinderen en jongeren'

03/06/2009 **De Gazet van Antwerpen**

Bruno Vanobbergen commissaris

03/06/2009 **Metro**

Kinderrechtencommissaris legt eed af

03/06/2009 **Het Nieuwsblad**

Bruno is nieuwe kinderrechtencommissaris

10/06/2009 **Knack**

Kinderrechten

10/06/2009 **Weekend Knack**

Duo: Ankie Vandekerckhove & Bruno Vanobbergen

29/06/2009 **De Standaard**

'Jongeren opsluiten is de laatste oplossing'

11/08/2009 **Het Nieuwsblad**

Spelen zou een kinderecht moeten zijn

24/08/2009 **De Standaard**

Rechter beslist over lot van 13-jarige Laura die solo wereld wil omzeilen

28/08/2009 **Het Nieuwsblad**

'Dat mag je een kind niet aandoen'

Kind- en Jongerenmedia

09/2008	Maks!	'Verboden buiten te eten'
8/09/2008	Ketnet (Karrewiet)	De nieuwe onderwijsmengvorm
1/10/2008	Het Nieuwsblad (Yo!)	Heb jij toffe ouders? Of kan het allemaal veel beter?
10/2008	Maks!	'Alleen op skireis'
20/11/2008	Het Nieuwsblad (Yo!)	'Praat met elkaar als je ouders gaan scheiden'
11/2008	Maks!	Big brother op school
12/2008	Maks!	'Mogen mijn ouders mij verplichten vlees te eten, ook als ik vegetarier wil worden?' 'Krijg ik mijn kindergeld?'
25/03/2009	Het Nieuwsblad (Kidsjournaal)	Bruno is nieuwe kinderrechtencommissaris
26/03/2009	Ketnet (Karrewiet)	Bruno Vanobbergen is de nieuwe kinderrechtencommissaris
04/2009	Maks!	Bang van Gothics?

Tijdschriften van middenveldorganisaties

09/2008	TerZake	Kinderrechtencommissariaat vraagt aandacht voor kinderen en energiearmoede
11/2008	Ad Rem	Tien jaar Kinderrechtencommissariaat
12/2008	Provinciaal Domein Welzijn	Opvoedingsondersteuning
12/2008	Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten	Minderjarigen, media en (gebrek aan) privacy

01/2009 **Klasse voor Leerkrachten**

Klachten over onderwijs stijgen

02/2009 **Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten**

10 jaar kinderrechtencommissariaat: Tour d'horizon van uitgangspunten en algemene standpunten

04/2009 **Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten**

Recht op spel: meer dan recht op ruimte?

04/2009 **Tijdschrift voor Mensenrechten**

Nieuwe Vlaamse kinderrechtencommissaris

05/2009 **Krax**

Bruno Vanobbergen, de nieuwe kinderrechtencommissaris

05/2009 **Klasse voor Leerkrachten**

Nieuwe kinderrechtencommissaris

29/05/2009 **De Bond**

De illusie van de 'veilige plek' voor jonge kinderen

12/06/2009 **De Bond**

Veilige plek

06/2009 **Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten**

Netwerkende ombudsmannen en -vrouwen in ENOC

08/2009 **De Dagen**

'Natuurlijk mag kunst en cultuur voor kinderen ook saai of triest zijn. Niks mis met een prikje af en toe.'

Bijlage 4

Studiedagen, congressen en representaties

(September 2008 tot en met augustus 2009)

Het Kinderrechtencommissariaat wordt regelmatig gevraagd om op studiedagen en congressen een toelichting te geven over de eigen werking, over het kinderrechtenverdrag of over specifieke thema's die te maken hebben met minderjarigen. Dit is een overzicht van de studiedagen en congressen waaraan het Kinderrechtencommissariaat een actieve bijdrage leverde.

2-5 september 2008	ENOC, 'Jaarlijkse vergadering', Dublin
9-10 september 2008	Raad van Europa, Conferentie 'Building a Europe for and with children', Stockholm
25 september 2008	Vlaamse Aanspreekpunten Jeugd en Kinderrechten, Vorming 'kinderrechten', Brussel
8 oktober 2008	CD&V Vrouw en Maatschappij, Debatavond 'Evaluatie van de nieuwe echtscheidingswet', Brussel
9 oktober 2008	Steunpunt Jeugd en Vlaamse Jeugdraad, Dialoogdag 'Jeugdwerking en welzijn', Schaarbeek
13 oktober 2008	Actueel Denken en Leven, Lezing over 'Kinderrechten en het Kinderrechtencommissariaat', Antwerpen
16 oktober 2008	Child Focus, Viering tienjarig bestaan, Brussel
20 oktober 2008	Vormingscentrum Opvoeding en Kinderopvang, Studiedag 'Ik tel mee', Gent
6 november 2008	Integrale Jeugdhulp, Intersectorale vorming decreet rechtspositie, Brussel
16 november 2008	Vlaams Parlement, 'Smaak van de politiek', Brussel
25-28 november 2008	Unicef, ECPAT, Braziliaanse regering e.a., Derde 'wereldcongres tegen seksuele uitbuiting van kinderen', Rio de Janeiro
14 december 2008	Vlaamse Jeugdraad en Steunpunt Jeugd, 'Meer én beter?' Dialoogdag kinderrechten en jeugdbeleid, Brussel
17 december 2008	Raad van Europa, Bezoek mensenrechtencommissaris Tomas Hammarberg, Brussel

3 februari 2009	Humanistisch verbond, Studiedag 'Kindertijd', Brussel
3 februari 2009	Turnhouts zorgforum onderwijs, Overlegmoment 'Echtscheiding en onderwijs', Turnhout
13 februari 2009	Vlaamse Gemeenschap, Studiedag 'Buiten spelen', Brussel
26 februari 2009	Unie van Jeugdadvocaten, 'Openingszitting', Antwerpen
10 maart 2009	Universiteit Gent, vakgroep Criminologie, Voorstelling 'Kinderrechtencommissariaat en Toegankelijkheidsstudie', Gent
17 maart 2009	Hoge Gezondheidsraad, Voorstelling 'Werking Kinderrechtencommissariaat', Brussel,
23 maart 2009	Trommels voor vrede, Aalter
31 maart 2009	Vereniging VUB-pediaters, Lezing 'Kinderrechten en Kinderrechtencommissariaat', Brussel
4 mei 2009	Nationale Commissie inzake de rechten van het Kind, 'Coördinatie van gegevensverzameling geweld', Brussel
17 mei 2009	Kinder- en Jongerentelefoon, Opening 'Werelddag', Brussel
18 mei 2009	Nationale Commissie inzake de rechten van het Kind, 'Coördinatie van gegevensverzameling armoede', Brussel
5 juni 2009	Unicef-Koning Boudewijnstichting, Informele vergadering over armoede, Brussel
26 juni 2009	Oases en Unicef Chair in Children's Rights, 'Expert meeting on poverty and children's rights', Antwerpen
9-12 juli 2009	International Conference on the 'History of Childhood and Youth, The Child at Risk', Berkeley (US)

Het Kinderrechtencommissariaat woonde ook studiedagen bij om op de hoogte te blijven van onderzoek, regelgeving en ontwikkelingen.

10 september 2008	Children's Rights Centre Ghent University, Universiteit Antwerpen en Unicef Chair Children's Rights, Internationale Interdisciplinaire Cursus 'Children's Rights in a Globalized World: From Principles to Practice', Gent-Antwerpen
15 september 2008	Children's Rights Centre Ghent University, Universiteit Antwerpen en Unicef Chair Children's Rights, Internationale Interdisciplinaire Cursus 'Children Protection', Antwerpen

16 september 2008	Children's Rights Centre Ghent University, Universiteit Antwerpen en Unicef Chair Children's Rights, Internationale Interdisciplinaire Cursus 'Children and Poverty', Antwerpen
17 september 2008	Children's Rights Centre Ghent University, Universiteit Antwerpen en Unicef Chair Children's Rights, Internationale Interdisciplinaire Cursus 'Children and migration', Antwerpen
25 september 2008	Universiteit Gent-Onderzoeksgroep Pedagogiek van het Sociaal werk, Lezingenreeks Verwikkeling, vertwijfeling en verwondering: Discussies over Sociaal werk, 'Armoede, rechtshulp en sociale rechtvaardigheid: it takes three to tango', Gent
26 september	Ondersteuningsstructuur Bijzonder Jeugdzorg (OSBJ), Opening tentoonstelling 't Is hier veel ça va, Brussel
30 september 2008	Koning Boudewijnstichting, Dag van de filantropie, Brussel
1-3 oktober 2008	Defence for Children International, Ending violence against Children in juvenile justice systems, Sint-Pieters-Woluwe
3 oktober 2008	Kind & Gezin-Academie, Conferentie 'Het kind in Vlaanderen', Brussel
9 oktober 2007	European Children's Network (EURONET), Mainstreaming Children's Rights in EU Policy, Brussel
20-22 oktober 2008	IJJO, International Conference 'Juvenile Justice', Valencia
23 oktober 2008	Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, 'Gezondheidsconferentie', Oostende
6 november 2008	Koning Boudewijnstichting, Colloquium 'Leven in een nieuw samengesteld gezin', Brussel
14 november 2008	Vereniging Alcohol- en andere Drugsproblemen (VAD), 'Over Alcohol en andere drugs', Brussel
20 november 2008	Kinderrechtencoalitie, 'Uitval en uitsluiting in het onderwijs', Brussel
20 november 2008	Délégué Général de la Communauté française aux Droits de l'enfant (DGDE), Journée nationale des droits de l'enfant 'Je, tu, il, elle participe(nt)', Brussel

24 november 2008	Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Juridische bijstand asielzoekers, Brussel
25 november 2008	Beleidsontwikkeling Integrale Jeugdhulp, 'Knelpunten overgang naar meerderjarigheid', Brussel
27 november 2008	Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 'Een link tussen leven in armoede en een eerste maatregel in de bijzondere jeugdbijstand', Brussel
27 november 2008	Verbond der Verzorgingsinstellingen (VVI)-Federatie van Diensten voor Geestelijke Gezondheidszorg (FDGG), Stuurgroep Kindermishandeling 'Kinderen als wapen en prooi in vechtscheidingssituaties', Schaarbeek
4 december 2008	Vlaams Informatiepunt (VIP), Voorstelling 'Onderzoeksrapport IA-IB', Gent
8 december 2008	ENOC, Seminarie 'Participatie van kinderen', Brussel
9 december 2008	Universiteit Antwerpen (UA)-onderzoeksgroep Oases, Colloquium Jaarboek Armoede, Antwerpen
11 december 2008	Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 'Less is more: een wetenschappelijke kijk op de cijfers en de preventie van suicide in Vlaanderen', Leuven
16 januari 2009	Instituut voor de overheid, Human Resources Management en competentie management, Leuven
10 februari 2009	Kind & Gezin, Studiesessie 'Overheidscommunicatie', Brussel
13 februari 2009	Vlaamse Overheid, Colloquium 'Buitenspelen', Brussel
19 februari 2009	Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (OSBJ), Beleidsdag STENT-project, Brussel
19 februari 2009	School zonder pesten, Kinderparlement tegen pesten, Brussel
20 februari 2009	Instituut voor de overheid, 'Human Resources Management en leeftijdsbewust personeelsbeleid', Leuven
26 februari 2009	Unie van jeugdadvocaten vzw, 'De jeugdadvocaat is noodzakelijk', Antwerpen
5 maart 2009	Vlaamse Scholierenkoepel (VSK), JOS-dag, Brussel
7 maart 2009	Instituut Samenleving en Technologie, 'Zelfdoding en jongeren', Brussel

11 maart 2009	Unicef, Rondetafel Kinderopvang, Brussel
19 maart 2009	Jongerenwelzijn, Voorstelling 'Perspectief!', Brussel
20 maart 2009	Integrale Jeugdhulp, 'Cliëntparticipatie', Brussel
20 maart 2009	Instituut voor de overheid, Werving en selectie, Leuven
23-24 maart 2009	Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, Congres Jeugddelinquentie 'Op zoek naar passende antwoorden', Brussel
2 april 2009	Jeugdonderzoeksplatform, Jongeren binnenstebuiten, Brussel
21 april 2009	Kinderrechtencoalitie, Open Forum 'Beeldvorming', Gent
22 april 2009	Vlaamse overheid, Voorstelling cijferboeken lokaal cultuur, sport en jeugdbeleid, Brussel
23 april 2009	Jongerenwelzijn, Prijs 'Jeugdzorg 2008', Brussel
24 april 2009	Commissie Juridische Bijstand, 'Meester wie heeft gelijk?', Leuven
24 april 2009	Instituut voor de overheid, Vorming, training en opleiding, Leuven
5 mei 2009	Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten (VVSG), 'Wie klasseert, die vindt. Hedendaags document- en archiefbeheer in besturen en organisaties', Mechelen
12 mei 2009	Kinderrechtencoalitie, Open Forum 'Beeldvorming', Gent
15 mei 2009	Instituut voor de overheid, Personeelsevaluatie en -ontwikkeling, Leuven
18-20 mei 2009	CRONSSEE, Congres 'Children in conflicted divorce', Dubrovnik
3 juni 2009	Instituut voor de overheid, Transfer van kennis en vaardigheden van de opleiding naar de werkvloer, Leuven
12 juni 2009	Gemeenschapsinstelling De Kempen, Open Marktdag, Mol
18 juni 2009	Europees Parlement, 'Fourth European Forum on the Rights of the Child', Brussel
19 juni 2009	Instituut voor de overheid, Motivatie, beloning en functiewaardering, Leuven

Het Kinderrechtencommissariaat onderhoudt systematisch contacten met verschillende actoren, in werk- en stuurgroepen en op verschillende fora. Expertise-uitwisseling, inhoudelijke verdieping en netwerking staan daarin centraal.

Het Kinderrechtencommissariaat participeert aan	Georganiseerd door
Commissie Diversiteit en Gelijke Onderwijskansen	Vlaamse Onderwijsraad (VLOR)
EU Children's Rights Forum	European Network of Ombudsmen for Children (ENOC)
Europees Collegaforum	European Network of Ombudsmen for Children (ENOC)
Ondersteuningscel Forum Leerlingenparticipatie	Go!, VSKO, POV, OVSG
Gebruikersgroep 'Interdisciplinair Project voor de Optimalisatie UGent, KULeuven van Scheidingstrajecten (IPOS)'	
Gebruikersgroep 'Scheiding in Vlaanderen (SIV)'	UA, VUB, UGent, KULeuven, SVR
ICEM-Interdepartementale Commissie Interculturele Minderheden	Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn
Mathildefonds	Mathildefonds
Netwerk Jeugd en Kinderrechten	Vlaamse Jeugdraad
Permanent Overleg Ombudslieden	POOL
Platform 'Kinderen op de Vlucht'	Service Droit des Jeunes
Redactie Alert	Pluralistisch Overleg Welzijnswerk
Redactie Nieuwsbrief Jeugdrecht	Ondersteuningsstructuur Bijzondere jeugdbijstand (OSBJ)
Redactie Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten	Larcier Uitgeverij
Reflectiegroep Decreet Rechtspositie	Kinderrechtswinkels
Reflectiegroep JOP-Jeugdmonitor	JeugdOnderzoekersPlatform (JOP)
Reflectiegroep Kinderrechten en Jeugd	Agentschap Sociaal Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, Afdeling Jeugd
Reflectiegroep Schoolgaande Kinderen Zonder Wettelijk Verblijfsstatuut	Organisch gegroeid vanuit de school Omnimundo
Stuurgroep Kinderrechten	Ondersteuningsstructuur Bijzondere jeugdbijstand (OSBJ)
Stuurgroep Kracht van je Stem	De Kracht van je Stem (Vlaams Parlement)
Stuurgroep Onderzoek Bezoekruimtes	Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Stuurgroep Onderzoek Kinder- en Jongerentelefoon	Kinder- en Jongerentelefoon
Stuurgroep project rond Rechtspositie van de Buitenlandse Minderjarigen in België	Kinderrechtswinkel
Think-tank-Enfermement	Service Droit des Jeunes
Werkgroep 'Coördinatie van gegevensverzameling - Jeugdbescherming en Opsluiting van Minderjarige Delinquenten'	Nationale Commissie voor de rechten van het Kind
Werkgroep 'Coördinatie van gegevensverzameling - Niet-begeleide Minderjarigen en Andere Minderjarige Vreemdelingen Zonder Stabiel Verblijfsstatuut'	Nationale Commissie voor de rechten van het Kind
Werkgroep 'Coördinatie van gegevensverzameling - Armoede'	Nationale Commissie voor de rechten van het Kind
Werkgroep 'Betrekken van kinderen bij de werkzaamheden van de NCRK'	Nationale Commissie voor de rechten van het Kind
Werkgroep 'Coördinatie van gegevensverzameling - Intrafamiliaal geweld'	Nationale Commissie voor de rechten van het Kind
Werkgroep Leefgroepgrootte Bijzondere Jeugdzorg	Vzw Jongerenbegeleiding

Bijlage 5

Doorverwijzingen per dienst

Aantal	Instantie
92	Advocaat
1	Ambassade
3	Bemiddelingscommissie (Afdeling Jongerenwelzijn)
42	Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW)
1	Centrum Geestelijke Gezondheidszorg
1	Centrum voor Geboorteregeling en Seksuele Opvoeding
40	Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB)
31	Comité voor Bijzondere Jeugdzorg
8	Délegué Général au droits de l'enfant
1	Dienst Naamsverandering
1	DrugLijn (VAD)
1	Federaal Contactpunt Kinderontvoeringen
1	Federale Ombudsdienst
4	FOD Arbeid en Tewerkstelling
2	Gemeentelijke diensten
2	Hoge Raad voor Justitie
1	Huisarts
8	Inrichtende macht school
5	Interne leerlingenbegeleider / zorgleerkracht
2	Interne ombudsdienst politie
81	Jongerenadviescentrum
23	Jeugdadvocaat
35	Jeugdrechtbank (jeugdrechter en sociale dienst)
3	JO-lijn
14	Justitiehuis
2	Kind & Gezin
14	Kinderrechtswinkel
2	Kinderrechtswinkel – Nederland
52	Kinder- en Jongerentelefoon
5	Leerlingenraad
5	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
5	Opvoedingstelefoon
1	Opvoedingswinkel
1	Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg
2	Pleeggezinnendienst
2	Politie
32	Schooldirectie/leerkracht
1	Sensoa

Aantal **Instantie**

2	Slachtofferonthaal
3	Steunpunt Leerlingen en Ouders (departement Onderwijs)
1	Steunpunt Internationaal Privaatrecht
2	Tele-Onthaal
2	Trefpunt Zelfhulp
1	Unicef
1	Vlaamse Dienst Arbeidsbemiddeling
36	Vertrouwenscentrum Kindermishandeling
2	Vlaams Minderhedencentrum
1	Vlaamse Infolijn
2	Vlaamse Ombudsdienst
5	Vlaamse Scholierenkoepel
2	Vluchtelingenwerk Vlaanderen
1	Ziekenfonds
1	Zelfmoordlijn

Doorverwijzingen naar websites

Aantal **Instantie**

3	clicsafe.be
9	jongereninformatie.be
9	jac.be
2	pesten.net
9	kinderrechten.be
8	kinderrechtswinkel.be
1	rechtspositie.be
8	tweehuizen.be
1	zebra.be

Colofon

Redactie

Leen Ackaert
Hilde Cnudde
Lieven De Rycke
Silke Heiden
Mie Jacobs
Peter Minten
Isabel Moerman
Inge Schoevaerts
Maureen Van Canneyt
Dominique van den Akker
Els Van Hemelrijck
Bruno Vanobbergen

Eindredactie

Peter Minten

Copywriting

Mark Van Bogaert

Concept & vormgeving

Funcke & Co.

Foto Cover

Uit de kortfilm 'De Wensboom' van Meikeminne Clinckspoor
DOP Renaat Lambeets

Druk

Drukkerij Emka

Verantwoordelijke uitgever

Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris
Leuvenseweg 86
1000 Brussel

ISBN 9789077021170

Wettelijk depotnummer: D/2009/9680/2

Dit jaarverslag is ook online beschikbaar